Efter Arbetet.

Synen på nedläggningen och dess konsekvenser

Ingela Wadbring, Lennart Weibull &
Annika Bergström (red.)

Efter Arbetet.

Synen på nedläggningen och dess konsekvenser

Efter Arbetet.

Synen på nedläggningen och dess konsekvenser

Ingela Wadbring
Lennart Weibull
Annika Bergström
(red)

Dagspresskollegiet

JMG
Institutionen för
Journalistik och masskommunikation
Göteborgs universitet

© Respektive författare
Redaktörer: Ingela Wadbring, Lennart Weibull och Annika Bergström
Omslagsfoto: Torbjörn Andersson
Omslag: Roger Palmqvist
Redigering: Henny Östlund
Tryck: Grafikerna Livréna i Kungälv AB, 2002
ISSN: 1101-4692 och 0248-4788
ISRN: GU-STJM-SOM--29--SE

FÖRORD

Tidningen *Arbetets* sista nummer utkom den 30 september 2000. Innan dess var det länge sedan en stor dagstidning lades ned; vi får gå tillbaka till 1960-talet och *Stockholms-Tidningen* eller 1970-talet och *Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning* för att finna en nedläggning av en tidning i samma storleksordning Vilka konsekvenser nedläggningen av en stor tidning skulle få ett medielandskap som förändrats radikalt de senaste 30 åren, var en fråga som vi kom att ställa oss inom Dagspresskollegiet. För att söka svaret på frågan, gjordes en frågeundersökning i Malmöregionen, som resulterat i föreliggande bok.

Dagspresskollegiet vid Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet, har sedan slutet av 1970-talet följt utvecklingen av svensk dagspress och dess förhållande till andra medier. Huvudfinansiär för Dagspresskollegiet är Tidningsutgivarna. Tillsammans med SOM-institutet, som drivs gemensamt av Institutionen för journalistik och masskommunikation, Statsvetenskapliga institutionen och Förvaltningshögskolan vid Göteborgs universitet, och som bedrivit frågeundersökningar sedan mitten av 1980-talet, gjordes den frågeundersökning (Syd-SOM) som ligger till grund för vår framställning.

Undersökningen om *Arbetet* genomfördes i nära samverkan med SOM-institutets ledningsgrupp – Sören Holmberg, Statsvetenskapliga institutionen och Lennart Nilsson, Förvaltningshögskolan – där den senares erfarenheter från andra regionala undersökningar, framför allt i Västsverige, spelat en viktig roll för undersökningens utformning. Åsa Nilsson, undersökningsledare vid SOM-institutet, har också bidragit med värdefulla synpunkter på enkätens utformning.

Utan ekonomiskt stöd hade det inte varit möjligt att genomföra denna studie. SOM-institutet har bidragit med grundplåten för själva undersökningen, men viktiga bidrag har vi också fått från Presstödsnämnden, Kulturdepartementet, Carl Olof och Jenz Hamrins stiftelse samt Tidningsfonden för fortbildning.

Boken är en antologi, och varje författare har själv tagit fram grunden för sitt respektive kapitel, och ansvarar där för. Men redaktörerna har haft en relativt aktiv roll och ”skrivit igenom” samtliga kapitel, med ambitionen att få boken att fungera som en sammanhängande helhet. Vår förhoppning är att den ska kunna läsas av alla med ett intresse för tidningen *Arbetet*, såväl inom som utom tidningsbranschen.

Göteborg i maj 2002

Ingela Wadbring Lennart Weibull

INNEHÅLL

Förord 5

ARBETETS NEDGÅNG OCH FALL

En tidning dör aldrig i tysthet 13
Ingela Wadbring och Lennart Weibull

Nedläggningen: bakgrund och debatt 13
Dagspressen – en konkurrensutsatt krisbransch? 15
Nedläggningen i ett politiskt perspektiv 17
Användningen av medier 18
Två centrala frågor och hur de besvaras 19
Bokens disposition 20

Arbetet 1887-2000 23
Karl Erik Gustafsson

För parti och karriär – och orientering mot marknaden 24
Försiktig modernisering och expansionstankar 28
Driftsstöd från staten 29
Kostnaderna först för ”80-talet vinnare” 31
Skilsmässa från Skånska Dagbladet och Arbetet i kris 34
Nya marknadsidéer ända till slutet 35

Det skånska medielandskapet 2001 37
Annika Bergström, Ingela Wadbring och Lennart Weibull

Skåneregionen och medierna 38
Skånska nyhetsvanor 2001 40
Vem tar del av vad? 43
Nyheter från olika delar av en större region 45
Tillförlitliga medier? 48
Ett steg tillbaka: tidningarna i regionen hösten 2000 49
En första konklusion 52

NEDLÄGGNINGEN

Synen på orsaker till och konsekvenser av Arbetets nedläggning 57
Annika Bergström och Lennart Weibull

Synen på orsakerna till Arbetets nedläggning 58
Konsekvenser för opinionsbildningen 65
Mediekonsekvenser 69
Således: orsaker och konsekvenser 73

Arbetet, läsarna och politiken 77
Karin Hellingwerf och Jan Strid

Tidningens politiska och geografiska spridning 78
Medborgarnivå: partisympati och tidningsval 82
Politiken bland andra faktorer i tidningsvalet 84
De som lämnade… – ett annat sätt att belysa val 87
Tidningstraditionens roll 89
Arbetet: en bred tidning – men ändå smal 91

Arbetets prenumeranter efter Arbetet 93
Ingela Wadbring

Ett av nöden förändrat beteende 95
Vem som valde vad 99
Tidningsvanorna ett halvår senare 102
Attityder till det nya – och det gamla 107
Synen på en eventuellt återuppstånden Arbetet 109
Vägen gick till andra tidningar 112

Den saknade Arbetet 115
Ingela Wadbring och Kerstin Gidsäter

Ett saknat innehåll 117
Personliga preferensers betydelse 121
En annan infallsvinkel 124
En viss politisk saknad 127

En ny tidnings betydelse 129
Vad betydde Arbetet? 132
Går livet trots allt vidare ? 134

OCH SEDAN?

Ett år senare 139
Annika Bergström, Ingela Wadbring och Lennart Weibull

De nya medievanorna 139
Den politiska opinionsbildningen 142
Perspektiv på nedläggningen 144
Slutord 147

DOKUMENTATION

Skåneundersökningen våren 2001 151
Andreas Jarud

Frågeformuläret 151
Undersökningsplan och fältarbete 152
Svarsfrekvens och bortfall 156
Svarsbenägenhet i olika grupper 156

Referenser 163

Om författarna 171

BILAGOR

Undersökningsformuläret
SOM-institutets publikationer
JMGs publikationer

Arbetets nedgång och fall

En tidning dör aldrig i tysthet
Ingela Wadbring och Lennart Weibull

Arbetet 1887-2000
Karl Erik Gustafsson

Det skånska medielandskapet 2001
Annika Bergström, Ingela Wadbring och Lennart Weibull

EN TIDNING DÖR ALDRIG I TYSTHET

INGELA WADBRING och LENNART WEIBULL

> *…en tidning dör aldrig i tysthet. Vad vi kan hoppas av Arbetet är att den kommer att leva även efter sin död: som martyr, som symbol för kampen mot idélösheten inom dagens svenska arbetarrörelse [….] Det är den skändligaste tidningsnedläggelse som skett i Sverige i mannaminne.*

Formuleringen är Mats Ekdahls, en av tidningen *Arbetets* två sista chefredaktörer och tidningens ansvarige utgivare. Texten publicerades den 23 september 2000 då det i princip stod klart att inga fler räddningsaktioner skulle kunna klara tidningen undan nedläggning. Lördagen den 30 september samma år kom *Arbetet* i Malmö och *Ny Tid* i Göteborg ut med sina sista nummer. Nedläggningen fick stor uppmärksamhet. Rubrikerna var stora i den övriga pressen som den 30 september förkunnade:

Hundratals Arbetetläsare tog ett sista farväl (Sydsvenska Dagbladet)

En tidning har tystnat. Läsarna tog farväl (Skånska Dagbladet)

Tårar och hårda ord när Arbetet gick i graven (Kvällsposten) [1]

Nu är Arbetet över (Göteborgs-Posten)

En epok går i graven (Dagens Nyheter)

Arbetet dog inte i tysthet, men dog gjorde den. Oavsett politisk ståndpunkt omskrevs nedläggningen i många tidningar, den sista arbetsdagen på *Arbetet* följdes av flera tidningar och chefredaktörerna intervjuades om *Arbetets* roll och nedläggningens konsekvenser, och den slutsats som kan dras utifrån uppmärksamhet och uttalanden är att *Arbetet* skulle komma att saknas – även av politiska motståndare.

Nedläggningen: bakgrund och debatt

Nedläggningen av *Arbetet* kom emellertid inte som någon överraskning. Tvärtom har det under en stor del av dess moderna historia pågått olika spel för att bevara

[1] I *Kvällsposten* var detta dock inte huvudnyheten; det var istället att ett ubåtsräddningsfartyg kolliderat och sjunkit i Hanöbukten.

tidningen då den varit hotad.[2] Och *Arbetet* har inte varit ensam i den situationen. Sedan 1960-talet har även andra stora andratidningars situation varit prekär. 1962 lades *Ny Tid* ned i Göteborg och 1966 *Stockholms-Tidningen*. I båda fallen var det stora socialdemokratiska tidningar som försvann och i en debattbok några år senare menade två socialdemokratiska kritiker bland annat att:

> *Rörelsens inställning till pressen är sammansatt. Man betonar ofta att pressen behövs för den fria debatten och vitaliteten i demokratin [....] Samtidigt tar man de egna tidningarnas svårigheter med jämnmod. Lappar lite här och lite där. Tillsätter någon utredning. Men någon stor fråga har A-pressens situation aldrig blivit.*[3]

I och med tillkomsten av det statliga produktionsstödet 1971 – som infördes som en konsekvens av nedläggningen av *Stockholms-Tidningen* – förbättrades dock situationen för andratidningarna generellt. Även om stödet var långt ifrån tillräckligt för att kompensera tidningarna för svagheten på marknaden, gav det möjlighet att driva verksamheten framåt, bland annat genom samordning med andra A-presstidningar och vissa centrala bidrag från fackligt håll. När A-presskoncernen år 1992 gick i konkurs genom att LO inte längre ville bidra med ekonomiska medel, fick *Arbetet* omedelbart problem och tvingades till sin första konkurs.[4]

Genom lokala insamlingar i Skåne och bidrag från näringslivet kunde tidningen emellertid fortsätta i ett nytt bolag. Men de ekonomiska problemen fortsatte och i slutet av 1990-talet blev de akuta. År 2000 blev ett långdraget krisens år för *Arbetet*. Styrelsen tvingades då skriva ned aktiekapitalet och upprätta kontrollbalansräkning sedan underskottet för 1999 visat sig vara större än beräknat. Det samarbetsavtal som 1999 ingåtts med tidningen *Metro* visade sig inte kunna kompensera intäktsbortfallet då annonssamarbetet med *Helsingborgs Dagblad* upphörde. Presstödet räckte heller inte för att täcka förlusterna. Förhandlingar om samverkan med *Skånska Dagbladet* kring tryckeri, annons och redaktion fick inte den senare tidningens stöd, trots många och nära kontakter under senvåren 2000. Före detta näringsministern Anders Sundström fick då i uppdrag av socialdemokratiska partiet att utreda vad som kunde göras för att rädda tidningen och att försöka finna finansiärer för fortsatt utgivning. Att hitta finansiärer visade sig inte vara helt enkelt och måndagen den 22 augusti 2000 gick *Arbetet* i vad som skulle visa sig vara den slutliga konkursen.

Konkursförvaltaren fortsatte dock samtalen med eventuella finansiärer som tidigare visat intresse, och hoppet levde kvar ända till slutet, inte minst sedan social-

---

[2] Historiken över vad som egentligen hände i anslutning till nedläggningen bygger på *Arbetet* (september 2000), *Journalisten* (löpande 2000) samt *Pressens Tidning* (löpande 2000).

[3] Lindhagen och Nilsson (1970:75).

[4] För en allmän översikt av A-pressens utveckling, se bl.a. Hadenius och Weibull (1991 och 2002).

demokraterna i Skåne beslutat ställa upp med viss ekonomisk garanti som gjorde att tidningen kunde drivas september ut, och sedan LO börjat förhandla med *Metros* huvudägare Metro International S.A./MTG om en utökad samverkan, förhandlingar som inte gav något resultat. Det var inte bara med MTG man förhandlade. Diskussioner med byggmästare Percy Nilsson i Malmö, som intresserade sig för tidningens fortlevnad och sade sig vara beredd att bidra ekonomiskt om LO gjorde detsamma, ledde inte heller någonstans. Och den strimma hopp som närdes på sina håll, om att LO eller socialdemokraterna trots allt skulle låta tidningen få leva vidare, släcktes slutligen och *Arbetets* sista nummer utkom alltså den 30 september 2000.

Nedläggningen av *Arbetet* innebar att många tidningsläsare i Malmöregionen, och även en del i Göteborgsregionen, förlorade sitt husorgan. Men betydelsen av *Arbetets* nedläggning är något som också går utöver själva den enskilda, nedlagda tidningen; är det så att det kommer att hända igen, att fler tidningar riskerar nedläggning? Hur ska vi betrakta *Arbetet* som en tidning bland andra tidningar i dagstidningsbranschen?

Dagspressen – en konkurrensutsatt krisbransch?

Arbetets konkurs och nedläggning var förstasidesstoff i dagspressen hösten 2000. Nedläggningen beskrevs bland annat som uttryck för dagspressens problem. I ett längre perspektiv är emellertid tidningsnedläggningar inte ovanliga. Under 1950-talet lades det ner ett mycket stort antal tidningar.[5] Flertalet nedlagda tidningar var relativt små med en svag ställning på marknaden. När dåvarande högerpartiet upphörde med sina subventioner försvann även ett antal mellanstora andratidningar – och på 1960-talet lades även de första större socialdemokratiska tidningarna ned som en följd av minskade politiska subventioner och innan presstödet införts.

Det som var utmärkande för 1950- och 1960-talen var att tidningsnedläggningarna inte hade några effekter på den samlade dagstidningsupplagan. Tvärtom ökade upplagan kraftigt, låt vara att det i första hand var kvällspressen som stod för den större delen av ökningen. Innebörden är att de läsare som blev utan tidning relativt snart skaffade sig en ny. Det typiska mönstret var att det var ortens redan dominerande tidning som på detta sätt ökade sin upplaga.[6] Tidningsnedläggningarna under denna tid kom såldes inte att uppfattas som någon kris för dagspressen som sådan utan beskrevs närmast som en strukturrationalisering inom tidningsbranschen. Det problem som upplevdes av samtiden gällde inte tidningen som medium, utan istället den politiska opinionsbildningen. Genom att partipolitiskt profilerade tidningar upphörde, äventyrades mångfalden inom dagspressen sades det.

Det som bidrog till dagspressens starka ställning, och som gjorde att nedläggningarna inte sågs som en kristendens för branschen som helhet, var att det rådde mycket liten konkurrens om nyheterna i Sverige. Visserligen hade radion sedan

[5] Hadenius och Weibull (2000:55ff).
[6] Gustafsson (1978).

starten sänt nyheter, men de var länge begränsade till nyhetstelegram. Först med televisionens ökande betydelse under 1960-talet kom nyheter från andra förmedlare än dagspressen att bli en viktig del av den svenska nyhetsförmedlingen.[7] TV-nyheterna byggdes ut och under samma tid profilerade sig radion genom att utöka sina nyhetssändningar på dagtid. Framväxten av en bred nyhetsbevakning i radio och TV ändrade emellertid inte på något avgörande sätt dagspressens ställning, utan läsvanorna förblev i stort sett oförändrade. Tidningarna torde snarast ha förstärkt sin position genom att de successivt valde att profilera sig mot de lokala och regionala nyheterna, där det helt saknades nyhetsalternativ.[8] Att dessutom radio och TV inte tilläts innehålla reklam gjorde tidningarna till det stora reklammediet vilket bidrog både till en solid ekonomisk bas för branschen och till läsvärdet för enskilda tidningar.

Det var egentligen först i slutet av 1970-talet som det började ställas frågor om hur det tryckta mediet skulle klara sig i en ökad konkurrens med andra medier. Introduktionen av lokalradio i Sverige 1977 och utvecklingen av satellitsänd TV via kabel kom att uppfattas som de första uttrycken för grundläggande förändringar i mediesystemet. Medieutbudet ökade såväl totalt som i enskilda medier och de hävdvunna sanningarna om olika mediers roll började ifrågasättas. Också samhällets syn på mediernas roll förändrades. Lagstiftningen liberaliserades och öppnade för svenska TV-sändningar via satellit och i slutet av 1980-talet lades det fram förslag om att starta kommersiell television i Sverige. År 1991 kom beslutet och ett par år senare infördes även reklamfinansierad lokalradio.[9]

Expansionen av kommersiell radio och TV sammanföll tidsmässigt med en försvagning av den svenska dagstidningsupplagan. Från att i slutet av 1980-talet ha haft cirka 5 miljoner exemplar i medelnettoupplaga per utgivningsdag föll den samlade upplagan till drygt 4 miljoner under andra hälften av 1990-talet. A-pressens konkurs 1992 och några därpå följande socialdemokratiska tidningsnedläggelser kom att uppfattas som tecken på att dagspressen var en bransch i kris. En analys av upplageförändringarna visade emellertid att dessa i första hand var en effekt av att kvällstidningarna, särskilt *Expressen*, tappat mark, medan de traditionella morgontidningar huvudsakligen hade behållit sin upplaga och räckvidd, även om deras hushållstäckning försvagats något.[10] Som exempel på dagspressens framtida problem har i debatten dessutom framhållits ungdomens minskade intresse för dagstidningar och stora intresse för Internet under slutet av 1990-talet. Å andra sidan har ungdomar åtminstone de senaste 25 åren vid upprepade tillfällen setts som dagspressens förlorade generation,[11] så det är inte precis någon ny fråga som kommit på dagordningen.

---

[7] Jfr Djerf-Pierre och Weibull (2001:124ff).
[8] Jfr Johansson och Wiklund (1977) samt Westerståhl och Johansson (1985).
[9] Se t.ex. Djerf-Pierre och Weibull (2001). Jfr Dagspressen i samhället (SOU 1994:94).
[10] Weibull (2000a och 2000b); jfr *Mediebarometern 2000* (2001); Wadbring och Weibull (2001).
[11] Se exempelvis forskningsprojektet *Pressens funktioner* (Strid 1978).

Nedläggningen i ett politiskt perspektiv

Att konkurrensen mellan olika typer av medier ökat är inte bara en fråga om att mediemarknaden förtätats. Dagspressens ställning påverkas också av olika typer av samhällsförändringar. Försvagningen av den politiska pressen har gått hand i hand med att de politiska partierna tappat terräng. Den nedgång i dagstidningsläsning som finns, är i första hand ett storstadsfenomen, där ändrade sociala mönster, social segregation och en ökad andel invandrare är sådant som medfört ett minskat intresse för dagspress. Ett storstadsområde som Malmö är ett typiskt exempel på de förändrade villkoren för dagspressen.[12]

Det är i ljuset av sådana utvecklingslinjer som *Arbetets* nedläggning också måste betraktas, och inte enbart i förhållande till utvecklingen inom medierna. Det handlar således inte bara om att arbetarrörelsens största dagstidning i Sverige upphört, utan också om att en tidning som under sina glansdagar lästes av mer än en tredjedel av hushållen i Sveriges tredje största stad inte längre kunde klara sig på marknaden. När frågan ställs om konsekvensen av att *Arbetet* upphörde handlar det således lika mycket om att en politisk röst försvann som om att Sverige förlorade en av sina större morgontidningar.

Med *Arbetets* nedläggning förlorade också arbetarrörelsen i Sverige sin ledande morgontidning, låt vara att det inte var den första och att nedläggningen av *Stockholms-Tidningens* spelade en ännu större roll. I diskussionen kring nedläggningen av *Arbetet* har det framförts att nedläggningen var en följd av att partipressen inte längre hade någon betydelse. Även om ledar- och kultursidan uttryckte en åsikt spelade tidningen som sådan inte längre någon partipolitisk roll. LO gjorde uppenbarligen bedömningen att de medel som krävdes för att hålla *Arbetet* vid liv inte motsvarade värdet av tidningens opinionsbildande roll, trots att bland annat statsminister Göran Persson var en av dem som ville att LO skulle stödja tidningen som partipolitiskt språkrör.

Om dagstidningars politiska roll finns det en diger litteratur.[13] Forskningen visar i huvudsak att pressen bidrar till mångfalden i den politiska opinionsbildningen, men har svårare att belägga i vad mån detta också har effekter på människors politiska åsikter. Och även om debatten kring *Arbetet* i stor utsträckning handlade om tidningens opinionsbildande roll är inte dagstidningsläsning primärt en fråga om politik. För den enskilde läsaren är dagstidningen som regel en del av en daglig vana i syfte att orientera sig i omvärlden och få del av praktiskt viktiga upplysningar.[14] När den invanda dagstidningen inte längre finns innebär detta för de berörda att man förlorar en orienteringspunkt i tillvaron.[15] Frågan är då vad människor som blir utan sin dagliga tidning gör? Vi vet att man förr som regel gick över till någon

[12] Se t.ex. Stigendal (1999) för en översikt över Malmö.
[13] Se t.ex. Hadenius, Seveborg och Weibull (1970), Hadenius och Weibull (1991), Nord (1998 och 2000), SOU 1975:78, Westerståhl (1964), Westerståhl och Janson (1958).
[14] Jfr Weibull (1983) och Weibull och Kratz (1995).
[15] Detta framgår i fösta hand av studier av hur tidningsläsare har reagerat under långvariga tidningsstrejker, t.ex. Bennike och Ludvigsen (1978) och Bogart (1989).

annan tidning – även om också en relativt stor andel av läsarna gick ut i en tidningslös tillvaro – men när *Arbetet* lades ned var medielandskapet helt förändrat jämfört med när andra tidningar i samma storleksordning lagts ned. Tidningar närmast till hands att upplagemässigt jämföra *Arbetet* med, är *Stockholms-Tidningens* nedläggning 1966 eller *Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning* 1973. Men då fanns inte exempelvis morgon-TV, privata lokalradiokanaler, den gratisdistribuerade morgontidningen *Metro* eller Internet. Förutsättningarna för en tidnings före detta läsare i början av 2000-talet var således helt annorlunda än vad de tidigare varit.

Användningen av medier

Att medieutbudet förändrats radikalt under 1990-talet står således klart, och den minskande hushållstäckning som kan ses för dagspressen har tagits som intäkt för att pressen inte längre har samma attraktionskraft som tidigare. Den nya tekniken med Internet i spetsen och de nyhetstjänster den rymmer har blivit ännu en konkurrensfaktor för den traditionella dagspressen. Men trots alla förändringar i utbud kan vi se en stabilitet i massmediesystemet om vi betraktar det ur ett publikperspektiv. Att *användningen* av medier inte förändrats i samma takt som *tillkomsten* av nya medier och kanaler beror i mångt och mycket på en tröghet i vanor; människorna som förväntas ta del av det större utbudet har inte förändrats och dygnet har inte fått fler timmar än tidigare.[16]

Därmed är emellertid inte sagt att ingenting hänt med publikens vanor; visst är det möjligt att se förändringar också i konsumtionen, och inte bara i utbudet. Medan det för bara 30 år sedan var möjligt för mediepubliken att orientera sig någotsånär i mediernas utbud, är det i början av 2000-talet en omöjlighet. En viktig huvudtendens ifråga om publikutveckling är därför att selektiviteten i medieanvändningen ökat kraftigt; den tid som är möjlig att lägga på medier har inte förändrats på motsvarande sätt som utbudet. Den genomsnittliga bruttotiden som läggs på medier en vanlig dag är drygt sex timmar, vilket är ungefär en halvtimma mer än i slutet av 1970-talet.[17]

Den fragmentiseringsprocess som pågår i fråga om medieanvändningen gäller kanske framför allt TV, men också andra medier. Dagspressens generella utveckling mot allt mer voluminösa tidningar[18] har gjort att det även ifråga om läsning är nödvändigt att välja på ett annat sätt än vid läsning av en tunn tidning; halvtimmen på morgonen som finns tillgänglig för morgontidningen har inte förändrats bara för att tidningen har gjort det.[19]

Det finns flera skäl till varför det finns en tröghet i människors vanor, och således skäl till varför mediekonsumtionen se ut som den gör. Den kanske viktigaste faktorn

[16] Wadbring och Weibull (2000).
[17] Se *Mediebarometern 2000* (2001).
[18] Se Høst och Severinsson (1997), Nilsson och Severinsson (2001).
[19] Se Wadbring och Weibull (2001).

är människors sociala situation, både ifråga om livsstil och social position.[20] Det handlar om vem man är, hur vardagslivet är organiserat, vilket yrke och vilka fritidsintressen man har. Ur skilda livssituationer växer olika mediebehov fram, som kan tillfredställas genom det medierna erbjuder, både i form av information och förströelse. Rutiner och vanor är nyckelord här; de flesta av oss lever relativt stabila liv, vilket sätter ramen för hur mycket och vilka medier vi vill och kan konsumera.

Mot denna sociala tröghet kan vi sätta förändringarna i mediesituationen. Expansionen av mediekanaler gör framför allt att människor, inom sin begränsade tidsram, får ökade valmöjligheter. Men samspelet mellan livssituation och mediesituation har också *sina* ramar. Det som händer i samhället spelar stor roll och påverkar människors vanor likväl som mediernas utbud. Stora händelser i omvärlden kan få oss att pröva ett nytt medium eller under en kortare period utöka vårt medieintag enormt – exempelvis genom en statsministers död eller ett fartygs förlisning. Det är också möjligt att tänka sig att en minskning av vår medieanvändning skulle kunna bli konsekvensen av exempelvis en tidnings nedläggning.

Två centrala frågor och hur de besvaras

Det övergipande syftet med denna bok är att diskutera vad nedläggningen av *Arbetet* egentligen betyder från ett samhälls- och branschperspektiv. Som redan nämnts är den kris som ledde fram till *Arbetets* fall inte den första krisen i tidningens historia. Branschen som helhet har under många år utsatts för konkurrens avseende utbud, vilket gör att det ibland – med rätta eller inte – talas om en bransch i kris. När vi betraktar *Arbetets* nedgång och fall i ett större bransch- och samhällsperspektiv utkristalliseras två centrala frågor. De två frågeställningar som ligger till grund för vår undersökning kan specificeras enligt följande:

- ***Vad innebar* Arbetets *nedläggning för utvecklingen av medievanorna, och då särskilt tidningsläsningen, i Malmöregionen?*** Vilka medieval gör de tidigare prenumeranterna och läsarna av *Arbetet?* Hur förhåller de sig till existerande ”betaltidningar” och vilken roll spelar gratistidningen *Metro*? Vilken betydelse får lokal radio och TV respektive elektroniska tidningar? Inte bara beteenden är av intresse, utan också vilka attityder som kan ses ifråga om nya medieval. Vad tycker man om sina förändrade medievanor?

- ***Vilken betydelse uppfattas* Arbetet *ha haft för den politiska opinionsbildningen?*** I vilken utsträckning var *Arbetet* ett politiskt och partipolitiskt tidningsval? Hur uppfattar befolkningen likväl som de tidigare läsarna av *Arbetet* att bortfallet av tidningen har påverkat den politiska opinionsbildningen? Och spelar nedläggningen i så fall någon roll, för läsare och för allmänhet?

[20] Se Weibull (1983).

I bokens kapitel kommer dessa två grundfrågeställningar att behandlas på olika sätt. Inget kapitel svarar helt och fullt mot en frågeställning, men sammantaget kommer huvudfrågeställningarna att diskuteras i ett avslutande analyskapitel, *Ett år senare*, och de olika delkapitlen bidrar med underlaget för detta.

Metodologiskt bygger merparten av boken på en enkätundersökning som gått ut till ett obundet slumpmässigt urval av befolkningen mellan 15 och 85 år i Malmöregionen. Med Malmöregionen avses sydvästra Skåne, det som motsvaras av A-region 28.[21] I något fall har vi också möjlighet att jämföra med situationen i Göteborgsregionen.[22]

Enkäten från Malmöregionen finns i sin helhet i bilaga 1, och en metodbeskrivning finns i bokens sista kapitel. De delar av boken som bygger på annat material är framför allt det andra kapitlet, som kan karaktäriseras som en historisk-ekonomisk exposé, och vilket material som då istället använts anges där – vilket för övrigt gäller i samtliga kapitel där enkätundersökningen kompletterats med andra metoder och annat material.

Bokens disposition

Den första frågeställningen, om medievanornas förändring, belyses framför allt i det sjätte kapitlet, där Ingela Wadbring går igenom vart *Arbetets* prenumeranter tog vägen efter nedläggningen, på kort och lång sikt och vad de tyckte om det, samt i delar av det sjunde kapitlet där Ingela Wadbring och Kerstin Gidsäter analyserar attityderna till *Arbetet*, bland annat i ljuset av nya tidningsvanor.

Frågeställning två som handlar om den politiska opinionsbildningen, finns framför allt belyst i bokens fjärde och femte kapitel. Det fjärde kapitlet, av Annika Bergström och Lennart Weibull, vidgar perspektivet från *Arbetets* prenumeranter till allmänheten och deras syn på dels *Arbetets* betydelse för det politiska livet, dels deras uppfattning om varför *Arbetet* tvingades läggas ned. Kapitel 5, av Karin Hellingwerf och Jan Strid, är en analys av *Arbetet* som ett politiskt tidningsval, och i vilken utsträckning tidningen egentligen var ett politiskt och partipolitiskt tidningsval, vilket också i viss utsträckning behandlas i redan nämnda kapitel 7.

För att kunna diskutera huvudfrågeställningarna krävs emellertid också en del kringkunskap. Vi behöver veta något om Malmö som administrativ, politisk likväl som medial region. Vi behöver också veta något om *Arbetets* historia. Allra först i boken därför två kapitel som inte direkt svarar mot frågeställningarna, utan är tänkta att ge oss denna grund inför analyserna av *Arbetet* ur olika aspekter. Först finner vi Karl Erik Gustafssons *Arbetet 1887-2000*, ett kapitel som framför allt ger en bakgrund för att diskutera syftet i ett historiskt perspektiv, och som dessutom har ett mer aktörsinriktat perspektiv än bokens övriga kapitel, som snarare kan sägas

[21] Sverige är i tidningssammanhang indelat i 70 sådana geografiska regioner, som huvudsakligen bygger på tidningars spridningsområde.
[22] Undersökningen i Göteborgsregionen gick ut ett halvår tidigare än i Malmöregionen, se Nilsson (2002).

vara av mer strukturell karaktär. I bokens första del finns också ett kapitel av redaktörerna om Malmöregionen framför allt som medieregion, men också i någon mån som administrativ och politisk region.[23]

Vad nedläggningen av *Arbetet* egentligen betyder ur ett bransch- och samhällsperspektiv och varför en tidning aldrig dör i tysthet – samtidigt som en tystnad uppträder ett tag efter en nedläggning när glömskans mekanismer träder in – kommer att diskuteras i det avslutande kapitlet.

[23] Frågeundersökningen Syd-SOM rymde ett stort antal frågor också om synen på Malmöregionen, synen på offentlig service och synen på politik och politiker. Resultat från denna del av undersökningen finns publicerade i bl.a. Holmberg (2002), Johansson (2002) och Nilsson (2002a och 2002b).

ARBETET 1887-2000

KARL ERIK GUSTAFSSON

Med andra ord: tidningen blir fullt demokratisk i politiskt hänseende och i ekonomiskt hänseende skall hon söka bereda väg för sådana reformer, som kunna råda bot på de grövsta missförhållanden bland arbetarklassen och på samma sätt underlätta och påskynda en framtida organisation av arbetet enligt kooperativa och kollektivistiska principer eller så, att arbetaren erhåller hela avkastningen av sitt arbete. Därför har också centralstyrelsen beslutat giva tidningen det enkla namnet ARBETET…[1]

Den 6 augusti 1887 utkom i Malmö det första numret av tidningen *Arbetet*. Grundare, förste redaktör och förste ansvarige utgivare, var Axel Danielsson. Denne knappt tjugofemårige arbetargrabb från Värmland hade i början av sommaren flyttat från Stockholm till Malmö efter att ha förlorat en strid mot akademikern Hjalmar Branting om posten som huvudredaktör för tidningen *Social-Demokraten*, startad 1885 i Stockholm och 1886 officiellt antagen som ”de svenska arbetarnas centralorgan”.

Danielssons *Arbetet* var det andra försöket att starta en socialdemokratisk tidning i Malmö. Först på plan, inte bara i Malmö utan faktiskt i hela Sverige, var skräddargesällen och agitatorn August Palm med tidningen *Folkviljan*, som han grundade i mars 1882. Palm var påtagligt inspirerad av framgången för en liknande tidning i Danmark, där han varit verksam under större delen av 1870-talet. Palm höll ut i tre år som redaktör för *Folkviljan*. Han lade därefter ned tidningen och flyttade till Stockholm där han efter ett halvår startade nämnda *Social-Demokraten*.

Arbetet gavs ut en gång i veckan, spreds först och främst i Malmö men hade prenumeranter i Stockholm och Göteborg och även i övriga riket. Tidningen var i det avseendet konkurrent till *Social-Demokraten* i Stockholm. Redaktören Danielsson tävlade fortfarande med redaktören Branting.

I mitten av 1880-talet hade den ekonomiska konjunkturen försvagats och 1887, *Arbetets* startår, blev ett av de svåraste under decenniet. De dåliga tiderna gynnade framväxten av socialdemokratiska agitationstidningar även om insamlingarna av nödvändigt startkapital av samma skäl gick trögt. Ett drygt halvår efter starten ökade Danielsson *Arbetets* utgivning till två nummer i veckan och skaffade sedan tidningen

[1] Från Axel Danielssons upprop i *Arbetets* första nummer 1887, citerad i Alsterdal och Sandell (1972).

ytterligare försteg till veckoutgivna *Social-Demokraten* genom att höja periodiciteten till tre nummer per vecka. Båda tidningarna gick 1890 över till sexdagarsutgivning. De hade då ungefär lika stor upplaga, vilket betydde några tusen exemplar vardera. Relativt sett låg *Arbetet* något bättre till än *Social-Demokraten*.

Ägarförhållandena, och framtidsutsikterna, förbättrades för *Arbetet* när tidningen 1894 togs över av Tryckeriaktiebolaget Framtiden. Från mitten av 1890-talet vände dessutom den ekonomiska konjunkturen uppåt. De goda ekonomiska tiderna höll i sig, nästan utan avbrott, till början av första världskriget.

För parti och karriär – och orientering mot marknaden

Efter storstrejken 1909, den första stora kraftmätningen på svensk arbetsmarknad, gick *Arbetets* upplaga tillbaka. Strejken innebar ett stort nederlag för LO som på kort tid förlorade hälften av sina medlemmar. Den politiska splittring av arbetarrörelsen som blev resultatet skapade problem för de socialdemokratiska tidningarna. *Arbetet* fick dessutom ökad konkurrens från andra socialdemokratiska tidningar i Skåne. I Ystad, som i folkmun kallades ”socialisthålan”, startades 1899 *Ystads-Bladet Aurora* som deklarerade sig som oberoende men som räknade sig till socialdemokratin. Trots namnet – efter morgonrodnadens gudinna – var *Aurora* en eftermiddagstidning. Varken *Aurora* eller socialdemokratiska *Landskrona-Kuriren*, som också startades 1899 och som också utmanade *Arbetet*, var sanktionerade från högsta ort.

Det var inte heller meningen att det skulle startas någon socialdemokratisk tidning i Helsingborg. Att det ändå blev så berodde på en av *Arbetets* driftige medarbetare som var tidningens lokalredaktör i Helsingborg sedan 1903. Bland socialdemokrater i Helsingborg ansåg man att det var mycket under ”konsulernas tid” som behövde få en annan

Billighetstidningar i storstäderna

Stockholm:
1864 startade Rudolf Wall *Dagens Nyheter*, en tidning som var billig och folklig till sin karaktär. *Dagens Nyheter* hade bland annat en avdelning som hette ”Från Arbetarnas fält”.

Göteborg:
1858 startade David Felix Bonnier *Göteborgs-Posten*. Den kunde redan då betraktas som en folklig lågpristidning i jämförelse med *Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning*.

Malmö:
1888 startade Rudolf Asp *Skånska Dagbladet*, en tidning som kostade hälften så mycket som andra tidningar i området. Tidningen engagerade sig i sociala frågor som var angelägna för breda folklager. *Sydsvenska Dagbladet* spelade då en biroll i området.

***Arbetet* i Malmö vid förra sekelskiftet**

I början av 1900-talet var *Arbetets* upplaga i Skåne 20.000 exemplar, *Skånska Dagbladets* 60.000 och *Sydsvenska Dagbladet Snällpostens* 5.000 exemplar.

belysning än den de borgerliga tidningarna stod för. Efter vissa framgångar i början av seklet i stadsfullmäktigevalen ansåg arbetarkommunens ledning att tiden var mogen att etablera en socialdemokratisk tidning i det som man betecknade som ”Sveriges oroliga hörn”. Tidningen kallades *Skånska Social-Demokraten*, alltså en skånsk variant av det officiella partiorganet *Social-Demokraten*. Helsingborgarna visade inte någon större vördnad för *Arbetet*, det skånska partidistriktets officiella organ.

Skånska Social-Demokraten startades 1907 med utgivning alla dagar, vilket var en dag mer än *Arbetet* men precis som de närmaste konkurrenterna i Helsingborg. Tidningen godkändes högst motvilligt som partiorgan för SAP som i alla fall gjorde klart att tidningen inte kunde räkna med något ekonomiskt stöd från centralt håll.

I början av 1920-talet kom de första socialdemokratiska ministärerna i Sverige. De socialdemokratiska tidningarna var omväxlande oppositions- och regeringsorgan och blev därmed attraktiva för var och en som ville göra en politisk karriär. Inte förrän i början av 1930-talet, vid tiden för Per Albin Hanssons första regering, vände *Arbetets* upplaga åter uppåt. Ett år efter Per Albins regeringstillträde 1932 passerade *Arbetet* i växelverkan mellan tidning och parti 30.000 exemplar. En söndagsbilaga som lagts ned 1920 startades på nytt.

Arbetet hade på olika sätt bidragit till den socialdemokratiska framgången. Tidningen hade agiterat och propagerat men också skolat ledare. De socialdemokratiska tidningarna och det socialdemokratiska partiet hade erövrat makten, för gott tycktes det. Efter krigsårens samlingsregering kunde Par Albin Hansson fortsätta som statsminister. Frågan var vad som nu skulle bli *Arbetets* uppgift. Tidningen började ägna mer uppmärksamhet åt tidningsmarknaden men utan att för den skull släppa politiken.

Till det marknadsinriktade hörde att starta söndagsutgivning. På *Arbetet* kände man till att *Skånska Dagbladet* planerade söndagsutgivning och man ville komma först, vilket man också gjorde. Bilagan *Arbetets Söndagsläsning* lades ned 1945 och ersattes med en söndagstidning. Abonnemangspriset höjdes radikalt. *Skånska Dagbladet* blev sjudagarstidning 1949 men upphörde med söndagsutgivningen redan 1955.

Till det marknadsinriktade hörde också diskussioner 1948 om en övergång från eftermiddags- till morgonutgivning. Man tänkte sig en sjudagarstidning på morgonen och en sexdagarstidning på eftermiddagen, ungefär som i Köpenhamn, men man sköt ständigt på frågan. Dels ville man inte störa den upplageuppgång tidningen hade, dels vågade man inte släppa eftermiddagsmarknaden till *Skånska Dagbladet* och nystartade *Kvällsposten*. Överraskande nog höll grafikerna emot, trots att omläggningen skulle inneburit mer arbete för dem.

Malmös tidningar 1945-2000

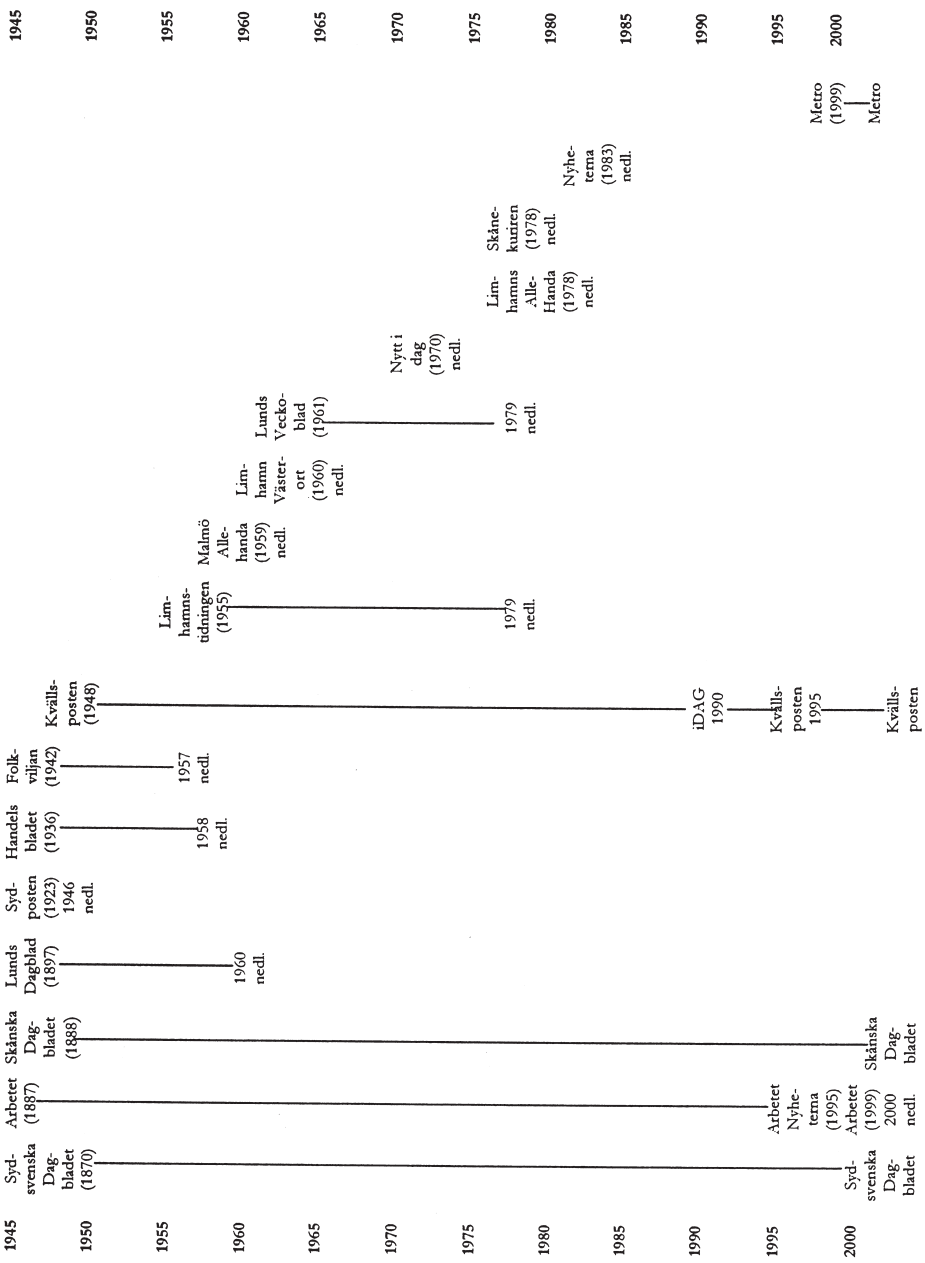

Källa: Nya Lundstedt (2002)

När kontrollerade upplagetal, det vill säga nettoupplagor i stället för bruttoupplagor, presenterades för första gången 1941 reducerades *Arbetets* upplaga jämfört med vad man tidigare uppgett; nettoupplagan var 30.200 exemplar. Skillnaden mellan brutto- och nettotal uppgick som regel till 20 procent. För *Sydsvenska Dagbladet Snällposten* noterades samma år 38.400 exemplar och för *Skånska Dagbladet* 43.500 exemplar (figur 1). Enligt uppgifterna om hushållstäckningen i Malmö tidningsområde var *Arbetet* med 29 procent aningen större än *Sydsvenska Dagbladet* med 28 procent. *Skånska Dagbladet* ledde klart med 42 procent (figur 2). I slutet av 1940-talet, 1948 för att vara exakt, blev *Sydsvenska Dagbladet* den största tidningen i Malmöområdet.

Figur 1 Malmötidningarnas upplaga 1941-2000 (tusentals exemplar)

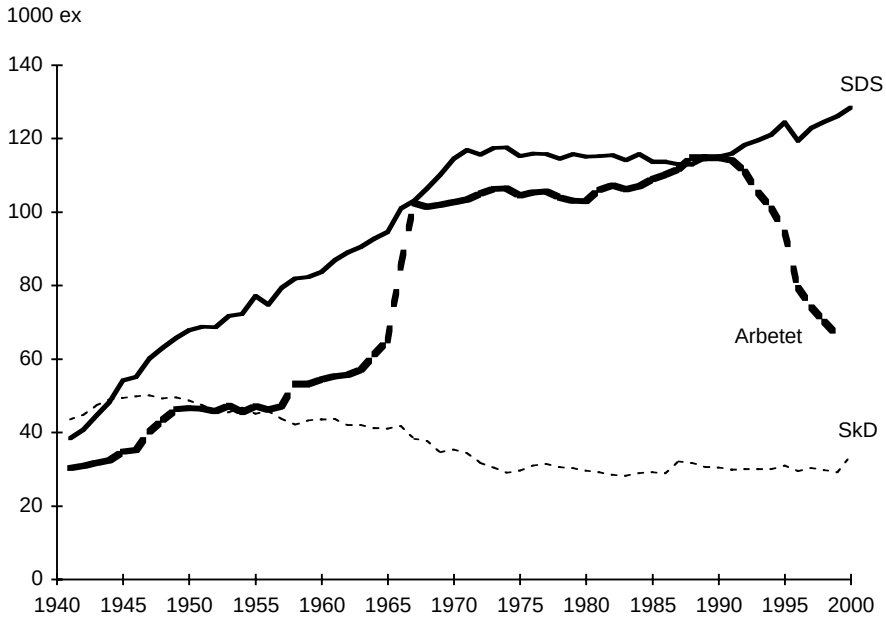

Källa: TS-statistiken respektive år.

Till det politiskt styrda arbetet hörde att öka upplagan utanför Malmö. Som upplagediagrammet (figur 1) visar gick *Arbetet* om *Skånska Dagbladet* i totalupplaga 1953. Med avseende på hushållstäckning i Malmö (figur 2) svängde det fram och tillbaka några år och 1955 hade *Skånska Dagbladet* också blivit mindre i Malmö än *Arbetet*.

Upplagan fortsatte att stiga för *Arbetet* i Malmö men det gjorde inte hushållstäckningen. Den 31 december 1957 tog *Arbetet* över dels *Aurora* i Ystad, dels *Läns-Demokraten* i Kristianstad, vilka båda lades ned. Av deras sammanlagda upplaga på 8.900 exemplar hittade ungefär 70 procent vägen till *Arbetet*.

Figur 2 Hushållstäckning i Malmöregionen 1941-2000 (procent)

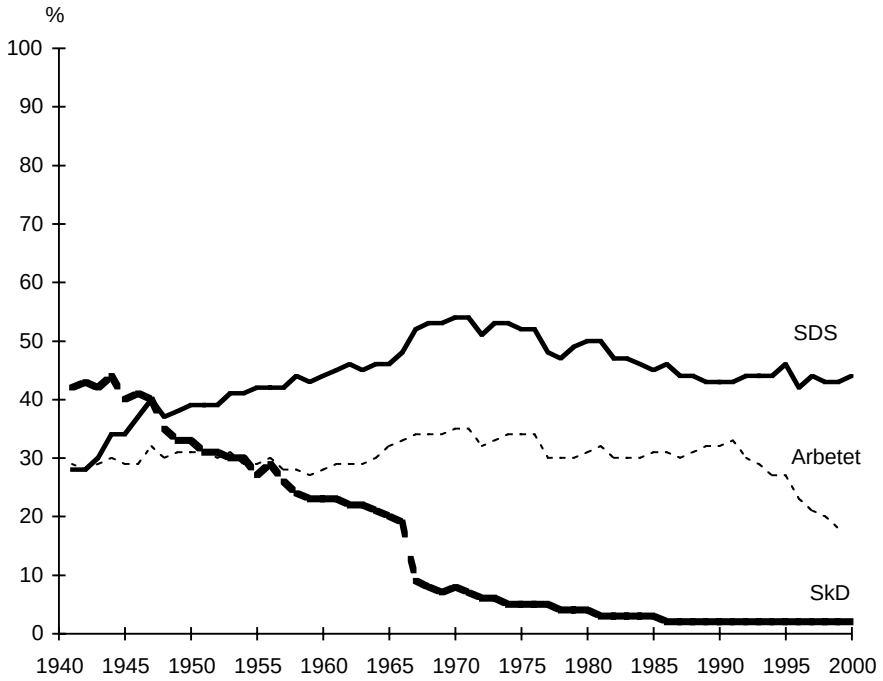

Källa: TS-statistiken respektive år.

När *Social-Demokraten/MT/Morgon-Tidningen* – som nämnts *Arbetets* konkurrent i de socialdemokratiska tidningstidernas begynnelse om arbetarläsare utanför storstäderna – lades ned 1958 blev *Arbetet* landets största socialdemokratiska tidning. Tidningen tog med stolthet över rollen som det socialdemokratiska partiets officiella organ. Det stärkte tidningens ställning inom arbetarrörelsen men knappast utanför denna. Tidningen ansågs vara tråkig – det var mer politik än marknad – och *Arbetet* kallades även internt för *Pravda*.

Försiktig modernisering och expansionstankar

Frans Nilsson, som 1961 blev *Arbetets* chefredaktör, inledde en modernisering av tidningen. *Arbetet* bytte 1962 eftermiddagsutgivning mot morgonutgivning och lättade upp redigeringen. Självklar förebild blev här den alltmer framgångsrika kvällspressen. *Arbetets* upplaga vände uppåt. Till och med hushållstäckningen i Malmö steg. Täckningsgraden låg på för tidningen rekordhöga 35 procent åren 1970-1971, vilket förblev *Arbetets* högsta nivå genom tiderna. *Arbetet* var och förblev från marknadssynpunkt en andratidning.

Arbetets upplaga fortsatte att stiga men det var åter utanför Malmö och berodde till betydande del på att tidningen åter tog över efter andra socialdemokratiska tidningar som lades ned. *Skånska Social-Demokraten* gick upp i *Arbetet* hösten 1965. När *Stockholms-Tidningen* lades ned i februari 1966 gjorde sig ledningen på *Arbetet* beredda att ta över också i Stockholm. En redaktion öppnades men satsningen på huvudstaden gav ingen bestående framgång. Sommaren 1966 gjordes *Ny Tid* i Göteborg till en edition av *Arbetet*. *Ny Tid* hade några år tidigare övertagit *Kuriren* i Uddevalla. Av *Kurirens* och *Ny Tids* upplaga hamnade ungefär 60 procent hos *Arbetet*, det vill säga en något lägre andel än vid nedläggningen av de socialdemokratiska tidningarna i Ystad och Kristianstad. Resultatet blev, som framgår av upplagediagrammet (figur 1), att *Arbetet* tog sig över 100.000 exemplar i upplaga 1966. *Sydsvenska Dagbladet Snällposten* undgick med en marginal på 600 exemplar att bli passerad.

På *Arbetet* fortsatte man att smida planer för nya framstötar. Diskussioner fördes om tryckning av en rad socialdemokratiska tidningar i Sydsverige. Arrangemanget krävde en ny press för *Arbetet*. En sådan blev det, men samarbetsplanerna lades på hyllan. En offsetpress installerades 1969, den första i Europa för tidningar av *Arbetets* storlek. *Skånska Dagbladet* hann före med några månader men den spelade nu i en lägre division och räknades inte med i jämförelsen.

Upplagetillväxten steg *Arbetet* åt huvudet trots att den var politiskt betingad och inte hade något med tidningsmarknad att göra. Mycket av ledningens tid och energi gick åt till att fundera ut hur *Arbetet* skulle kunna bli kärnan i ett stort socialdemokratiskt tidningsimperium. Detta ledde bland annat till att samtal med *Skånska Dagbladet* om samarbete ungefär på det sätt som kommit igång mellan andratidningarna i Visby, socialdemokratiska *Gotlands Folkblad* och centerpartistiska *Gotlänningen*, inte kom igång. Socialdemokrater och centerpartister hade inte haft svårt att samarbeta där, för övrigt inte heller i regeringen. *Arbetets* och *Skånska Dagbladets* sammanlagda hushållstäckning i Malmö var till och med 1966 större än *Sydsvenska Dagbladets*, 52 procent för de förra mot 48 för den senare.

Driftsstöd från staten

Införandet av ett statligt selektivt presstöd 1971 fördröjde samarbetsdiskussionerna men i början av 1974 kunde *Arbetet* och *Skånska Dagbladet* informera om att de inlett ett annonssamarbete, inte på lokalmarknaden som på Gotland men väl på riksmarknaden. Annonskombinationen kallades Sydpolen. Tidningarna inledde också samarbete om söndagsutgivningen, men värdet av samarbete hade ändrats sedan mitten av 1960-talet. Nu hade *Sydsvenska Dagbladet* en hushållstäckning i Malmö på 52 procent medan *Arbetet* och *Skånska Dagbladet* tillsammans låg på 39 procent (34 respektive 5 procent). De båda andratidningarna hade alltså missat en unik möjlighet att förändra konkurrensförhållandena till sin fördel. De skulle inte få en andra chans.

Hur som helst, den statliga presspolitiken förändrade ändå konkurrensvillkoren i Malmö. *Sydsvenska Dagbladet* som hade räknat med att förr eller senare få ta över *Skånska Dagbladets* upplaga och dimensionerat sin verksamhet därefter – press, tidningshus med mera – kunde inte längre räkna ut *Skånska Dagbladet*. Det såg nu staten till. I figur 3 redovisas det statliga driftsstödet till *Arbetet* och *Skånska Dagbladet* sedan 1971.

Figur 3 Statligt driftsstöd till Arbetet och Skånska Dagbladet 1971-2001 (tusentals kronor)

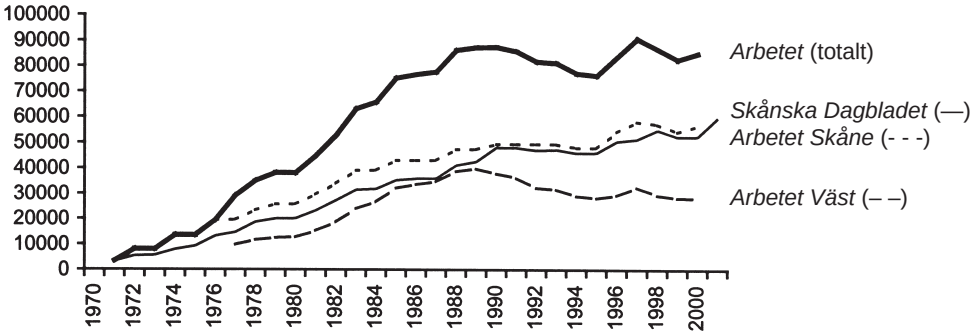

Källa: Presstödsnämnden.

Under större delen av 1950-talet, hela 1960-talet och under början av 1970-talet kunde dagspressen njuta frukterna av en nästan oavbruten ekonomisk tillväxt. Så kom oljekrisen och den långa raden av tillväxtår bröts och ersattes av svängande konjunkturer och annonsintäkter. Bruttonationalprodukten minskade för första gången i mannaminne. Även den långa raden av socialdemokratiska regeringar bröts när en borgerlig regim tog över 1976. Regeringsskiftet påverkade emellertid inte presspolitiken. Stödet till andratidningar fortsatte att räknas upp.

Trots konjunkturväxlingarna under 1970-talet lyckades *Arbetet*, tack vare de successiva höjningarna av det statliga produktionsbidraget och möjligheten att erhålla produktionsbidrag till editioner, komma i ekonomisk balans i slutet av decenniet. Från och med 1977 erhöll *Arbetet* två produktionsbidrag, ett för utgivning av tidningen i Skåne och ett för editionen *Arbetet Väst* med utgivning i Göteborg. Det totala statliga produktionsstödet till *Arbetet* ökade därmed från 3,5 Mkr 1971 till 38,3 Mkr 1979, vilket i fasta priser var en ökning på mer än 500 procent.

Den självständiga editionen *Arbetet Väst* utgjorde en fortsättning på den edition av *Arbetet* som skapades efter *Ny Tids* nedläggning sommaren 1966. Det är oklart om man på *Arbetet* någon gång diskuterade att också göra *Nyheterna* i Helsingborg till en stödberättigad edition av *Arbetet*. Bidragsmöjligheten talar för det, men mot det talar att utgivning av en socialdemokratisk tidning i Helsingborg alltid setts

med oblida ögon från centralt håll inom det socialdemokratiska partiet.

Under 1970-talet fick *Arbetet* även aktieägartillskott från Landsorganisationen samtliga år utom 1978 och 1979. Sammanlagt gick bidragen från LO under 1970-talet upp till 38,3 miljoner kronor. Lägger man därtill 168,5 miljoner kronor från staten, erhöll *Arbetet* under 1970-talet sammanlagt nästan 210 miljoner i bidrag.

Bidragen under 1970-talet från stat och fackföreningsrörelse medförde att *Arbetet* inte behövde sänka kostnadsnivån för tidningsutgivningen. I stället ökade antalet anställda och kostnaderna tilläts växa, utöver det som behövdes av resursförstärkningar för utgivningen av *Arbetet Väst* som en självständig edition. Den enda egentliga inskränkningen av verksamheten under 1970-talet bestod i att 1978 ta bort en av de tre editionerna i Skåne. Kvar blev en edition för södra och en för norra delen av landskapet.

Chefredaktörer på Arbetet

1900-1908	August Nilsson
1918-1918	Gunnar Löwegren
1924-1924	Arthur Engberg
1944-1944	Allan Vougt
1957-1957	Gösta Netzén
1960-1960	Alvar Alsterdal (tf)
1980-1980	Frans Nilsson
1990-1990	Lars Engqvist
1990	Bertil Månsson (tf)
1995-1995	Anders Ferm
1995	Bertil Månsson (tf)
1999-1999	Bo Bernhardsson
1999-2000	Mats Ekdahl

Källa: Nya Lundstedt

Annonssamarbetet med *Skånska Dagbladet* i Sydpolen dämpade de negativa effekterna av konjunktursvängningarna. I samma syfte höjde *Sydsvenskan* och andra förstatidningar i mitten av 1970-talet flera år i rad sina abonnemangspriser med 10-15 procent varje år. *Arbetet*, *Skånska Dagbladet* och andra andratidningar följde självklart efter. Det är alltid lättare för dem att höja abonnemangspriser än annonspriser. Den borgerliga regeringen sänkte 1978 annonsskatten från sex till tre procent. För *Arbetet* innebar detta en reducering av skatten med drygt en miljon per år. Det var en besparing som till största delen stannade inom tidningshuset.

Regeringsskiftet 1976 gav på flera håll i landet en rejäl skjuts uppåt i upplaga för de socialdemokratiska andratidningarna men det skedde inte i Malmö. *Arbetet* försökte utnyttja maktskiftet till sin fördel genom en kraftig kampanj i anslutning till tidningens 90-årsjubileum 1977. Syftet var att mobilisera arbetarrörelsen och målet att genom den skaffa tidningen minst 13.000 nya abonnenter. Det blev 6.000 nyförvärv men nästan lika många gamla förlorades och nettoökningen för tidningen stannade på 300 exemplar.

Jubileumskampanjen som kallades A 90 – *Arbetet* 90 år – var den sista stora kampanj som Frans Nilsson genomförde. I slutet av 1977 efterträddes han som VD av Lars Ewers och i mitten av 1980 tog Lars Engqvist över som chefredaktör.

Kostnaderna först för ”80-talets vinnare”

När den nye verkställande direktören Lars Ewers i verksamhetsberättelsen för 1979 sammanfattade tidningens ekonomiska utveckling under 1970-talet, var han

påtagligt nöjd. De sista åren under decenniet hade medfört ”en markerad återhämtning från de mycket besvärliga ekonomiska förhållanden som rådde i början av decenniet”. Han varnade emellertid för att de resultat som redovisats 1978 och 1979 – det rörde sig om 1-2 Mkr per år i överskott – ”trots de kraftiga höjningarna av produktionsbidraget, inte skulle räcka till för att trygga företagets ekonomiska självständighet på lång sikt”.

Arbetet bar med sig en surdeg från 1970-talet in i 1980-talet. Det var ett civiltryckeri som man en gång hoppats skulle innebära ett ekonomiskt stöd för tidningsutgivningen. Det blev tvärtom och *Arbetet* fick ta på sig dryga avvecklingskostnader för civiltryckeriet.

Precis som VD varnat för förbyttes överskotten från slutet av 1970-talet i underskott, vilket visas i figur 4 där *Arbetets* nettomarginal (nettoresultatet inklusive presstöd i relation till intäkterna) jämförs med branschens. Av årsredovisningarna från början av 1980-talet framgår att kostnadsnivån i verksamheten betraktades som rimlig. Det var, ansåg man, intäkterna som var för låga. I verksamhetsberättelsen för 1980 skriver man att en huvudorsak till det försämrade resultatet ”är att hänföra till ett i stort oförändrat produktionsbidrag”. Året efter heter det att ”genom att intäkterna inte hållit jämna steg med kostnaderna under 1981, har en direkt förlust uppkommit”. Kostnaderna gick före allt annat, även före intäkterna. När den budget som gjordes upp för 1982 visade på fortsatt försämring, beslutade *Arbetets* styrelse om en minskning med 19 personer av den totala personalstyrkan på 782 personer. Reduceringen genomfördes som planerat men någon märkbar effekt på kostnadsnivån fick den inte.

Figur 4 Nettomarginal 1975-2000: Arbetet och branschen (procent)

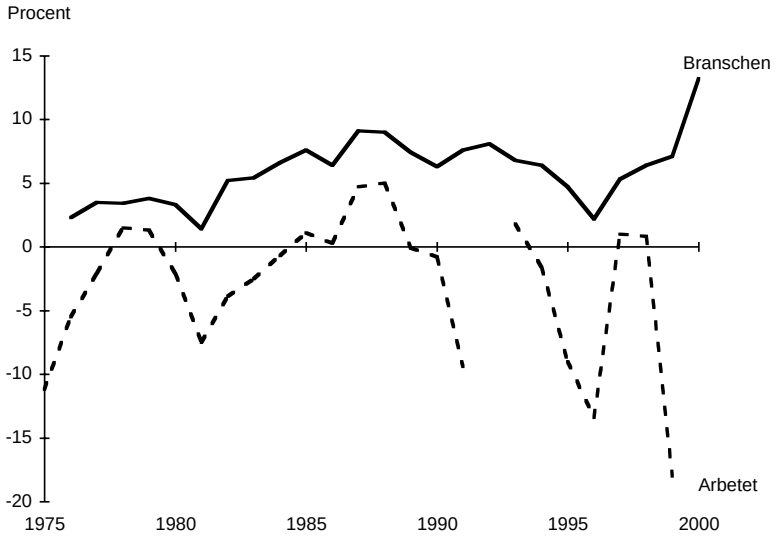

Källa: Presstödsnämnden. Uppgift för 1992 saknas på grund av konkurs för *Arbetet*.

I början av 1983 gjordes tidningen *Arbetet* om. Planen var att byta från fullformat till tabloid men av hänsyn till att inte annonsörerna betraktade helsida som helsida oavsett format blev det en första, lokal del i fullformat och en andra, allmän del i tabloidformat. Ungefär samtidigt lanserades en lunchedition av *Arbetet* fem dagar i veckan. Luncheditionen, som kallades *Nyheterna*, fick efter knappt tre månaders utgivning läggas ned. Hösten 1983 var det dags för en uppdelning av *Arbetet Skåne* i fem editioner. En omgjord söndagstidning planerades men det dröjde till hösten 1987 innan den lanserades.

Editioneringen av *Arbetet* i Skåne ledde till upplageökningar. *Arbetets* totala upplaga – inklusive *Arbetet Väst* – blev till och med större än *Sydsvenska Dagbladets*. ”Arbetet kan därigenom betecknas som 80-talets vinnare på den skånska och västsvenska upplagemarknaden”, skrev man i verksamhetsberättelsen för 1985. Det fanns, lade man till, i Västsverige en ”stor potentiell marknad för läsare av en socialdemokratisk morgontidning med de kvaliteter som *Arbetet Väst* har”.

Under hela 1980-talet steg kostnadsnivån oavbrutet. Detta krävde externa bidrag, vilka till slut blev så stora att *Arbetet* under högkonjunkturen i slutet av 1980-talet tvingades redovisa överskott. *Arbetet* erhöll aktieägartillskott under sex år: 1980-1984 och 1986. I början avsåg kontantinsatserna främst avvecklingen av civiltryckeriet. Sammanlagt bidrog aktieägarna, det vill säga LO, under dessa år med 27,7 Mkr. Betydligt större blev bidragen från staten. I löpande priser steg Arbetets produktionsstöd från 38,4 Mkr 1980 via 75 Mkr 1985 till 89 Mkr 1989. I fasta priser innebar detta en nivåhöjning med 10 Mkr från 1980 till 1985, vilket relativt sett var en höjning med 25 procent. Genom höjningen av produktionsbidraget 1988 vidmakthölls i stort nivåhöjningen i fasta priser decenniet ut.

Mest växte som figur 3 visar bidraget till *Arbetet Väst*. Det var 1989 – ett av rekordåren under 1980-talet – inte mindre än 40 miljoner. Upplagan för den västsvenska editionen steg med 15 procent under 1980-talet.

Varje år som det statliga produktionsbidraget inte höjdes, klagade verkställande direktören i verksamhetsberättelsen, trots att annonskonjunkturen blev allt bättre:

- ✍ Genom ett i princip stillastående produktionsbidrag under 1986 har de totala intäkterna endast ökat med 15,6 Mkr eller 5,8 % (mars 1987).
- ✍ Den nuvarande stödnivån har legat stilla sedan 1985 och har sedan dess urholkats av inflationen (mars 1988).
- ✍ För 1988 har produktionsbidraget anpassats till inflationen genom en höjning med 10 %, efter att ha legat stilla under åren 1985-1987 (mars 1989).
- ✍ En osäkerhetsfaktor är det från inflation oskyddade presstödet och *Arbetets* stora beroende därav. Åren 89/90 betyder det uteblivna intäktsökningar på cirka 13 Mkr (maj 1990).

Skilsmässa från Skånska Dagbladet och Arbetet i kris

I mitten av 1980-talet överfördes de lokala fackliga organisationernas aktier i *Arbetet* till A-pressen AB. En del av *Arbetets* verksamhet överfördes till ett kommanditbolag (KB Arbetet). Denna bolagskonstruktion blev omdiskuterad och ändrades efter kort tid.

För att fylla de krav som A-pressen AB ställde på sina dotterbolag engagerade *Arbetet* professorn och företagsdoktorn Ulf af Trolle som rationaliseringskonsult. Resultatet av hans insats blev ett förändringsprogram som krävde en minskning av personalbehovet med 85 årsarbeten på 18 månader. VD var positiv i sin kommentar i årsredovisningen för 1986 och påminde om instundande 100-årsjubileum:

> *De resurser som ägarna ställer till företagets förfogande och de förändringar som nu håller på att genomföras, innebär att företaget och 100-åriga Arbetet kan se positivt på framtiden. Genom den planerade resultatförbättringen kommer planering för en ny press att kunna ske de närmaste åren.*

Personalminskningen genomfördes med 42 årstjänster 1987 och med 29 årstjänster 1988. Det innebar att man inte helt fullföljde reduceringsprogrammet. *Arbetet* redovisade genom rationaliseringen, högkonjunkturen och höjningen av produktionsstödet överskott 1987 och 1988 och ett nollresultat 1989. Tidningen fick lämna koncernbidrag till A-pressen AB under dessa tre år på sammanlagt 37,3 Mkr. Dessutom utgick en koncernavgift till A-pressen AB under åren 1988-1991 på 4-5 Mkr per år. A-pressen AB hanterade också *Arbetets* – och andra dotterbolags – likvida medel.

Vid årsskiftet 1988/89 sade *Skånska Dagbladet* upp samarbetskontrakten med *Arbetet* avseende tryckningen av söndagstidningen och annonssamverkan i Sydpolen. Samarbetet upphörde vid årsskiftet 1990/91. Arbetet lyckades dock snabbt skaffa en ersättare för *Skånska Dagbladet*. I september 1990 startade tidningen en ny samannonskombination med *Helsingborgs Dagblad*, Heta Skåne.

I mars 1989 fick *Arbetet* en ny VD. Lars Ewers efterträdare ville genomdriva en omorganisation av företaget i regi av A-pressen AB. Omläggningen syftade till att begränsa chefredaktörens och redaktionens inflytande, vilket koncernchefen Torbjörn Båth ansåg blivit för stort och för kostnadsdrivande. Detta ledde till en kris som i företagets historia går under namnet ”Septemberkrisen”. Chefredaktör och redaktionschef avgick.

Krisen löstes efter en vecka men chefredaktör Lars Engqvist förelade LO en plan som innebar att det skånska näringslivet skulle bli ägare till *Arbetet* men att arbetarrörelsen även fortsättningsvis skulle ha rätt att utse tidningens politiska redaktör. Planen avvisades av LO, trots att Engqvist med hjälp av en prognos för 1990 – ett överskott på 10 Mkr – räknat ut att tidningen var värd 50 Mkr.

Under våren 1990 avgick Lars Engqvist som chefredaktör för *Arbetet* för att bli kommunalråd och kommunstyrelsens ordförande i Malmö. Många kandidater fördes fram, och ny chefredaktör blev ambassadören Anders Ferm.

Det blev inget överskott 1990 för Arbetet. Från 1989 till 1990 steg tidningens intäkter från marknaden med 12 Mkr medan kostnaderna ökade med 15-16 Mkr. Från 1990 till 1991 sjönk intäkterna med 14 Mkr medan kostnaderna ökade med 6 Mkr. Tidningens överskott förbyttes i underskott. Förlusten ökade från 2-3 Mkr 1990 till 26 Mkr 1991. Nu var *Arbetet* tillbaka i samma besvärliga läge som 1975.

Metoden att beräkna driftsstödets storlek ändrades 1990. Pappersförbrukningen ersattes som beräkningsmått med upplagans storlek. Sjunkande upplaga ledde som framgår av figur 3 till minskat driftsstöd för editionen *Arbetet Väst*. Allvarligare för *Arbetet* var att driftsstödet till Skåneeditionen förblev detsamma under lågkonjunkturåren i början av 1990-talet. Den borgerliga regeringen vägrade räkna upp presstödet.

Under 1980-talet hade *Arbetet* lyckats stärka sin ställning i Malmö samtidigt som *Sydsvenska Dagbladet* trendmässigt gick tillbaka. Det såg hösten 1991 ut som om *Arbetet* hade möjligheter att komma i bredd med värste konkurrenten. Eventuella förhoppningar om något sådant grusades. 1992 gick även denna chans om intet genom A-pressens konkurs i vilken *Arbetet* drogs med.

Ett nytt bolag, Nya Arbetet AB, för utgivningen av *Arbetet* organiserades på kort tid. Anledningen att det gick att göra det så snabbt var att Lars Engqvist kunde plocka fram försäljningsplanen från 1989. Det skånska näringslivet kunde mobiliseras. Nyckelpersonen var här bankdirektören Hans Cavalli-Björkman, ordförande i Sydsvenska Handelskammaren. I bakgrunden fanns flera näringslivstoppar och LO bearbetades intensivt och ställde efter starka påtryckningar upp vid rekonstruktionen. Grovarbetet gjordes av Kent Pettersson, Handelsanställdas förbundsordförande.

Genom konkursen sänktes kostnadsnivån i *Arbetet* med 15-20 procent och verksamheten gav ett blygsamt överskott. Tidningen drabbades av ökade distributionskostnader genom att den inte tilläts återinträde som delägare i Skånetidningarnas gemensamma distributionsbolag, Tidningsbärarna. *Sydsvenska Dagbladet* beskylldes av *Arbetet* för att utnyttja utbärningsorganisationen i syfte att ta prenumeranter från *Arbetet*. Presstödet höjdes inte och frågan blev nu om man skulle kunna få mer i stöd på annat sätt.

Nya marknadsidéer ända till slutet

Nya Arbetet AB, som för en dryg miljon tog över värden för 15 miljoner ur konkursboet, bildades den 31 mars 1992. Antalet anställda reducerades från drygt 500 till knappt 400. Företaget orienterade sig mot marknaden men var bundet till sina politiska traditioner och de förpliktelser man gjort mot de nya ägarna att bevara det mesta vid det gamla. Verksamheten drabbades av täta chefsbyten. Verkställande direktörerna avlöste varandra: Stig Eriksson, som rekryterades från *Nordvästra Skånes Tidningar*, Per Bergknut som kom från Liber-Hermods och tills slut åter Lars Ewers. Även Lars Engqvist återvände. Han hade svårt att finna sig till rätta som oppositionsråd i Malmö. Alla såg som sin uppgift att satsa *Arbetet* ur krisen: ”På land igen! Dags för ny offensiv! 90-talet tillhörde Arbetet.” Tidningen ändrade namn från *Arbetet Nyheterna* till *an* och namnet färg, från rött till blått. Det blev även en period av rosa affärssidor i tidningen.

De gamla tankarna att ge sig in i huvudstaden väcktes till livs. Ett år efter konkursen förelåg en plan på att ge ut en edition av *Arbetet* i Stockholm. Annonssamverkan med *Svenska Dagbladet* ingick i planen. Stockholmseditionen skulle tryckas på *Aftonbladets* och *Svenska Dagbladets* tryckeri. Med en upplaga på 40.000 exemplar skulle presstödet bli 49,5 Mkr för stockholmseditionen och sammanlagt 130 Mkr för *Arbetet*. Tidningen skulle få en totalupplaga på 150.000 exemplar. Annonsörer skulle kunna täcka Stockholm, Göteborg och Malmö med en tidning, vilket i planen framhölls som särskilt lockande. Planen realiserades inte.

Presshistoriskt intressant är beslutet därefter i *Arbetets* styrelse att i stället utreda förutsättningarna för en femdagars morgontidning i Stockholm, i kvällstidningsformat, lösnummerförsåld, finansierad utan presstöd. Tidningen skulle säljas på 150-200 platser i anslutning till tunnelbana och pendeltåg. Målet var att lansera den under andra halvåret 1994. Inte heller denna version förverkligades av *Arbetet*. Det gjorde i stället Jan Stenbeck och Modern Times Group och det med gratistabloiden *Metro*. Likheterna är slående.

Arbetet orkade inte med alla expansiva planer. Tre år efter konkursen tappade tidningarna på nytt greppet om kostnaderna. Från 1994 till 1995 steg intäkterna med 38 Mkr medan kostnaderna ökade med 55 Mkr. När intäkterna genom en försvagning av konjunkturen åter började falla och kostnaderna fortsatte att stiga blev 1996 ett nytt krisår, värre än det som föregick konkursen 1992.

Kravet från Göteborg på sjudagarsutgivning av *Arbetet Väst* hade övervägts 1993 men styrelsen i Malmö hade kommit fram till att det skulle bli för dyrt. Det ökade presstöd man kunde erhålla genom att stödet beräknades på antalet exemplar per vecka skulle inte täcka kostnaderna. Tre år senare beslutade man ändå om en sådan utvidgning av verksamheten i Göteborg. Det gick inte att hålla emot trycket. I juli 1996 blev *Arbetet Väst* sjudagarstidning.

Genom kostnadsminskning och höjning av presstödet åstadkom *Arbetet* på nytt ett nollresultat men det stod sig inte mer än ett år. När intäkterna fortsatte att sjunka, kostnaderna fortsatte att stiga, alliansen med *Helsingborgs Dagblad* sprack, ett annonssamarbete med *Metro* inte gav väntad utdelning och driftsstödet sänktes till 1996 års nivå, slog 1990-talets tredje, sista och värsta kris till. Den 21 augusti 2000 gick *Arbetet* åter i konkurs och den 30 september kom det sista numret av tidningen. Inte ens den välmeriterade tidningsmakaren Mats Ekdahl, som blev tidningens siste chefredaktör, kunna rädda tidningsagitatorn Axel Danielssons *Arbetet*.[2]

---

[2] Artikeln bygger på ett underlag som använts i banden II-IV av *Den svenska pressens historia*, men utrymmet här har tillåtit en bitvis mer detaljrik redovisning. Det ekonomiska underlaget har hämtats från presstödsnämndens årliga sammanställningar, *Dagspressens ekonomi*, sedan mitten av 1970-talet. Till källorna hör också *Arbetets* årsredovisningar och prospekt. Tidningsurklipp sedan början av 1970-talet i författarens arkiv har för modern tid kompletterats med sökningar i Mediearkivet. Den teoretiska grunden för framställningen är en konkurrensteori, den så kallade täckningsgradsteorin, som författaren utvecklade i början av 1970-talet inom ramen för ett forskningsprojekt om presstöd och tidningskonkurrens, finansierat av 1972 års pressutredning. En kort presentation av teorin och en rad klargörande exempel finns i författarens *Dagspressen i Norden* (1996).

DET SKÅNSKA MEDIELANDSKAPET 2001

ANNIKA BERGSTRÖM, INGELA WADBRING
och LENNART WEIBULL

Chefredaktör Frans Nilsson, hur ser Du på tidningens framtid?
- Vi kan väl knyta an direkt till alla olyckskorpar som kraxar om att det tryckta ordets tid skulle vara ute. Att vi inom snar tid ska ligga i våra sängar och veva fram önskade tidningssidor, på detta sätt bekvämt bläddra i en tidning som förmedlas av en sorts bildskärm.
- Vi kommer säkert att få uppleva en sådan situation, utvecklingen är redan på god väg dit. Men jag tror inte ett ögonblick att denna form av information kan ersätta det tryckta ordet. För det finns ingen lättare väg till bred information än det tryckta ordet.[1]

Skälet till att *Arbetet* inte längre finns på tidningsmarknaden har inte att göra med att vi bläddrar tidningssidor på en skärm istället för i pappersform. Men nog var han framsynt ändå, chefredaktör Frans Nilsson. Citatet är från 1975, 20 år innan allmänheten visste vad Internet var för något.

Kanske är det lättare att vara framsynt i ett landskap där det händer mycket än i ett landskap där det händer endast lite. Skåne har traditionellt varit något av ett drivhus för massmedier. Dagstidningsmarknaden har varit blomstrande. Närheten till kontinenten har inte sällan medfört att nya medieidéer först har slagit igenom eller i varje fall prövats i Skåne, i första hand i Malmö. Både de första populärtidningarna i Sverige och den första regionala televisionen kom i Skåne. Förutom influenser från Danmark och kontinenten har också Skåne fått sin beskärda del av ökat medieutbud i form av fler kanaler och mer innehåll som präglat framför allt 1990-talet.

I det här kapitlet har vi för avsikt att belysa det moderna medielandskapet i Malmöregionen vid tiden för *Arbetets* nedläggning, eller mer precist hur det såg ut våren 2001, ett halvår efter nedläggningen. Vilka nyhetskanaler fanns tillgängliga i press, radio och TV och hur bedöms dessa i olika avseenden av befolkningen? Särskilt fokus läggs avslutningsvis på *tidningsmarknaden* i sig. Allra först ska emellertid några ord nämnas om regionen som sådan.

[1] Janstad och Jonhäll (1975:82f).

Skåneregionen och medierna

Skåne är idag såväl ett landskap som en administrativ region; tidigare bestod Skåne av två län – Malmöhus län och Kristianstads län – vilka sedan 1997 är sammanslagna till Region Skåne. Skåne brukar även beskrivas som en del av en större region, Öresundsregionen, med över 3 miljoner invånare.

Skåne med gamla och nya länsgränser samt markering av A-region 28 (det undersökta området)

Landskap: Sedan forntiden historiska landsdelar som bygger på politisk indelning, grundad på kulturella och geografiska särdrag som många människor identifierar sig med än idag.

Län: Administrativa regionala förvaltningsområden sedan 1600-talet. Länsgränserna ligger huvudsakligen till grund för länstidningens geografiska utbredning och för valkretsindelningen.

Landsting: Självstyrande sekundärkommun i länen, med kommunal beskattningsrätt och vissa ansvarsområden, främst hälso- och sjukvård.

Källa: Nationalencyklopedin (1993)

Skåne var det andra storlänet som bildades i Sverige. Det första var i Stockholmsregionen, som tillkom redan på 1970-talet, det andra var Skåne bildat 1997 och det tredje Västra Götalands län 1998. Optimismen i Skåne var stor inför det ökade regionala ansvaret, eftersom man menade att beslut som berör skåningar också bör fattas i Skåne. Den regionala ansvarsfördelningens förändring skulle i ett första steg utvärderas i december 2002, men den 17 januari samma år beslutade riksdagen att förlänga försöket till år 2006. Det första valet till regionfullmäktiges 149 direktvalda platser skedde hösten 1998. Verksamheten behandlar många områden, men huvuduppgiften gäller hälso- och sjukvård.[2]

Det är inte hela Skåneregionen som står i fokus i kommande kapitel. Framgent kommer vi istället att tala om Malmöregionen, som en del av Skåneregionen. Sverige som helhet är i tidnings- och mediesammanhang uppdelat i så kallade A-regioner, varav Skåne/Lund/Trelleborg är nummer 28. De kommuner i Skåne som ingår A-region 28 och således i kommande kapitel är – om inte annat anges – Burlöv, Kävlinge, Lomma, Lund, Malmö, Staffanstorp, Svedala, Trelleborg och Vellinge.

Skåne är i tidningshänseende ett Minisverige genom att det finns dagstidningar från var och en av de fyra dagspressgrupperna representerade: storstadspress, kvällspress, landsortspress och fådagarstidningar. Det är de första grupperna som

[2] Johansson (2002); Nilsson (2002c); www.skane.se (2002); *Årsredovisningen 2000 Region Skåne* (2001).

utgör den helt dominerande delen av de över en och en halv miljard tidningsexemplar som årligen sprids i Sverige. Därtill ska också läggas ett stort antal gratistidningar, som har stor spridning inte minst i Skåne där också den gratisdistribuerade tidningen *Metro* finns sedan 1999.

Även om Skåne i tidningssammanhang numera brukar betraktas som en genomsnittlig region, låt vara att den varit klart överrepresenterad som mottagare av statligt presstöd, var framför allt Malmö under lång tid platsen där den moderna dagspressen först slog rot på svensk mark, vilket vi såg i förra kapitlet. Men också i fråga om framväxten av etersända medier var Skåne tidigt framme. Regionen var ett av de första distrikten där regional radio och TV växte fram. Det första skånska regionalprogrammet, som något oväntat kom att sändas i TV och inte i radio, var resultatet av ett samarbete med den danska radion. Det producerades i Malmö, men sändes över Köpenhamnssändaren till både Danmark och Skåne. I december 1955 startades *Sydsvenska Journalen*. Det var ett TV-nyhetsmagasin som varje vecka sändes regionalt, också via Köpenhamnssändaren. Verksamheten pågick i tre år och blev det första regionala TV-programmet i Sverige, före den officiella TV-starten och långt före den etablerade regionalradion.[3]

Mandatfördelningen i region-fullmäktige, Skåneregionen, 1998 samt Sveriges riksdag, 1998 (procent)

	Skåne	Sverige
Moderaterna	26,1	26,1
Centern	6,1	4,2
Folkpartiet	4,9	5,4
Kristdemokraterna	7,7	8,4
Miljöpartiet	3,6	4,0
Socialdemokraterna	35,8	42,4
Vänsterpartiet	6,8	7,9
Övriga:	9,1	1,6

Källa: www.skane.se (2002) och www.scb.se (2002)

Men Sveriges Radio var inte först med skånsk radio. Redan år 1958 hade en ny typ av radio startat i Norden, i efterhand ofta kallad piratradio. De första sändningarna som var riktade mot Danmark kom från *Radio Mercur* och sändes från en båt i Öresund. En svensk entreprenör i Landskrona tog kontakt med de ansvariga för Radio Mercur och i mars 1959 startade *Skånes Radio Mercur* reguljära sändningar. Trots att den nya radion sände på FM och krävde en särskild radiomottagare hade stationen inte obetydliga publikframgångar. Hösten 1960 såldes stationen vidare och namnet ändrades till *Radio Syd*. Senare kom stationen även att sända nyheter. Visserligen saknades en egen nyhetsredaktion, men man hade ett avtal med tidningen *Kvällsposten* om att varje dag få ett antal nyhetstelegram. Efter olika juridiska turer kom stationen att tvingas upphöra.

Samtidigt pågick arbetet att få igång regional-TV inom Sveriges Radio. Erfarenheterna med *Sydsvenska Journalen* blev en viktig orsak till att det södra distriktet var det första som fick klartecken för att starta en försöksverksamhet med regionala TV-nyheter. Den 2 november 1970 hade *Sydnytt* premiär. Det var ett fem minuter långt nyhetsprogram som sändes över Skåne och Blekinge i TV2. Det första steget mot reguljära Skånenyheter också i televisionen var därmed taget.[4]

[3] Djerf-Pierre och Weibull (2001).
[4] Djerf-Pierre och Weibull (2001).

I början av 2000-talet fanns det alltså ett stort antal nyhetsmedier på den skånska arenan. Där fanns de dagliga tidningarna *Sydsvenska Dagbladet*, *Skånska Dagbladet* och *Kvällsposten* som vid sin sida också har den gratisdistribuerade tidningen *Metro* som kommer fem dagar i veckan. Där fanns också ett antal mindre spridda tidningar i regionen och på gratistidningsmarknaden fanns en rad mindre frekvent distribuerade tidningar/blad med varierad grad av annonser och redaktionell text. I svensk TV återfanns de rikssända nyhetsprogrammen *Aktuellt*, *Rapport* och *Nyheterna* samt regionala nyheter från SVT och lokala nyheter från TV4. Riksradions samtliga kanaler erbjöd *Ekonyheter* och i P4 fanns nyheter från Radio Malmöhus. Sveriges Radio hade också konkurrens från en rad kanaler i privat lokalradio. Därtill kom tekniska möjligheter att ta in dansk etersändning och danska papperstidningar var inte heller långt borta. Nästa fråga blir därför hur befolkningen i Malmöregionen navigerade i denna nyhetsdjungel.

Skånska nyhetsvanor 2001

Den strukturella medieutvecklingen i Malmöregionen är både lik och olik medieutvecklingen i Sverige som helhet. Strukturen, i bemärkelsen vilka medier som är tillgängliga och dess innehåll, är det som utgör förutsättningarna för att använda medier i syfte att ta till sig nyheter likväl som att få förströelse. Vi ska titta närmare på den publika mediebilden med syfte att studera nyhetskonsumtionen som helhet i A-region 28. Det vi här redovisar som bakgrund till de kommande analyserna är medievanorna *ett halvår efter Arbetets nedläggning*.

Nästan ingen står i det svenska samhället helt utanför nyhetsflödet, utan tar del av nyheter dagligen i åtminstone något medium, i någon form. Utan överdrift kan vi säga att medierna utgör en viktig del då det gäller att strukturera vardagslivet, och då spelar inte minst nyheterna en stor roll. *Ekot* sänds på bestämda tider, liksom exempelvis *Rapport* och *Nyheterna*. Via nyheter får vi del av sådant vi inte själva kan uppleva och nyhetsinhämtande har en betydelsefull roll för allas vår omvärldsorientering. Tidningar, radio och TV är ”gamla” medier, men under de senaste 5-6 åren har också ett nytt medium, Internet, fått en stor spridning. Bland dess enorma utbud finns naturligtvis också nyheter. Hur ser det då ut i sydvästra Skåne i förhållande till Sverige som helhet ifråga om nyhetskonsumtion?

Vad gäller de nyheter vi tar del kan vi allra först konstatera att morgontidningen är det mest använda nyhetsmediet (figur 1). Det är dessutom så att morgontidningar läses något mera regelbundet i Malmöregionen än i Sverige som helhet.

Morgontidningen står alltså stark i regionen vid mättillfället, våren 2001, trots *Arbetets* nedläggning hösten 2000. Malmöregionen är i tidningssammanhang lite speciell, framför allt av två skäl. Det första skälet är att det i regionen som helhet inte finns någon tidning som ensam når en 50-procentig hushållstäckning[5] och

[5] *Sydsvenska Dagbladet* har en hushållstäckning på över 50 procent i flera enskilda kommuner, men sett till regionen som helhet nådde den knappt 50 procent innan *Arbetets* nedläggning (*TS-boken,* 2000).

läsningen ligger trots det på en hög nivå. Det andra skälet är att i regionen finns den enda svenska dagliga tidning, *Sydsvenska Dagbladet*, som under en nästan obruten rad av år under 1990-talet lyckats öka sin upplaga.[6] *Arbetet* har å andra sidan under motsvarande period minskat ganska kraftigt.

Figur 1 Regelbunden nyhetskonsumtion i Malmöregionen respektive Sverige som helhet, 2000/2001 (procent)

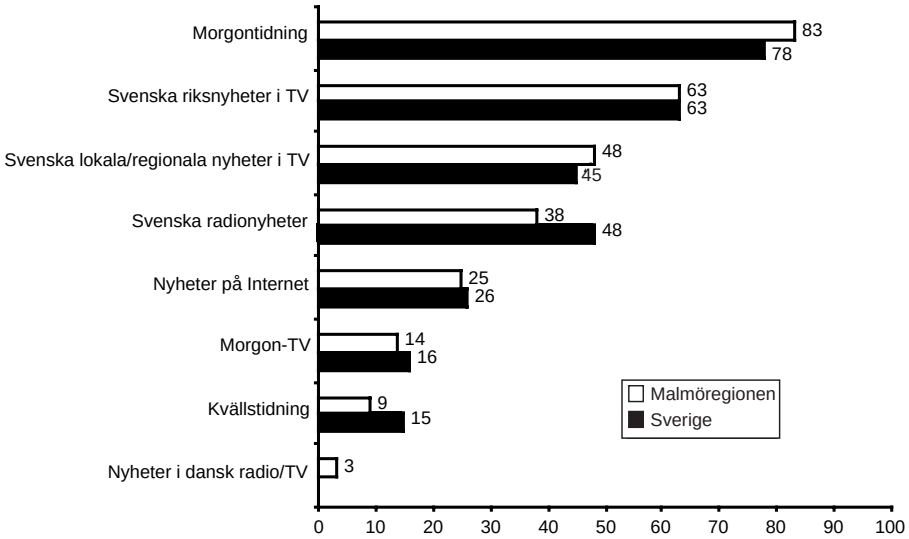

Källa: För Sverige som helhet, Riks-SOM-undersökningen hösten 2000, för Malmöregionen, Syd-SOM-undersökningen våren 2001.

Kommentar: Med regelbunden konsumtion avses minst 5 dagar/vecka i befolkningen som helhet, utom för nyheter på Internet där regelbunden konsumtion avser minst tre dagar per vecka *bland internetanvändare*. Med internetanvändare avses de som använt nätet minst någon gång den senaste månaden från när de besvarade formuläret. *Metro* räknas som morgontidning.

Även regionala och rikstäckande nyheter i TV når ut till en stor andel av befolkningen, på ett likartat sätt i Malmöregionen och Sverige som helhet. Radionyheter har en mindre spridning i Malmöregionen än i genomsnittssverige. De nyheter som här ingår i begreppet ”radionyheter” är nyheter från P4 alternativt *Ekot*. Då storstadsområdena har ett bredare utbud av privata radiokanaler finns det här större möjlighet att lyssna på nyheter också i dessa. Men även om nyheter i privata lokalradiostationer tas med i beräkningen är konsumtionen av radionyheter lägre i

[6] *TS-statistiken* respektive år. Det enda året under 1990-talet som *SDS'* upplaga inte ökade i A-region 28 var 1996.

Malmöregionen än i Sverige som helhet. På samma sätt ser det ut i Stockholm och Göteborg.[7]

Den relativt nya möjligheten att ta del av nyheter via Internet visar sig i figur 1 ligga på en nivå över användning både av morgon-TV och kvällstidningar. En förklaring är rent metodologisk: att kravet på regelbundenhet är satt lägre för användning av nyheter på nätet, samt att basen för beräkningen inte är befolkningen som helhet, utan regelbundna internetanvändare. Om beräkningen istället görs bland befolkningen som helhet[8] blir andelen regelbundna användare ungefär lika stor för nyheter på Internet som för morgon-TV och kvällstidningar.

Integration med Danmark?

Källa: Syd-SOM-undersökningen 2001

Kvällstidningar är ett medium som liksom radio används i lägre grad i Malmöregionen jämfört med Sverige som helhet. Det är inte något nytt fenomen, utan har så varit under lång tid. Den lokala kvällstidningen *Kvällsposten* upplevde sina glansdagar under första halvan av 1970-talet. Sedan dess har det varit mer eller mindre problematiskt, med ett kort uppsving i slutet av 1980-talet. Men inte ens under 1970-talet låg kvällstidningsläsningen på en hög nivå i Malmöregionen. *Aftonbladet* och *Expressen* var totalt sett lika starka var för sig som *Kvällsposten* eller *GT* i respektive utgivningsstad. Sammanslagningen med *GT* till den gemensamma tidningen *iDAG* var heller inte lyckad för någon av tidningarna. Sedan de båda åter gått isär i slutet av 1995 har *Kvällsposten* – som är största kvällstidning i Malmöregionen – dragits med sjunkande upplagor och svår ekonomisk situation.[9]

Trots närheten till Danmark är det en mycket liten andel av befolkningen i Malmöregionen som regel-

[7] Samma mönster redovisas av undersökningsinstitutet RUAB som regelbundet gör studier av radiolyssnandet i Sverige. www.ruab.se (2001).

[8] Detta kan göras på Riks-SOM-undersökningen där det inte finns något så kallat frågefilter. I Syd-SOM-undersökningen är frågan konstruerad med ett filter där endast de som använt Internet den senaste månaden ombeds besvara frågorna som berör Internet.

[9] Lundström och Magnusson (1997), SOU 1975:78.

bundet tar del av danska nyhetsmedier. På motsvarande sätt är det möjligt att se i exempelvis danska och norska studier av gränsområden,[10] att användningen av medier från ”andra sidan” är mycket liten. Även om språken är relativt likartade, och en stor andel av skåningarna säger sig kunna läsa danska utan större problem kan språket i sig ändå vara ett hinder och dessutom ett hinder som är högre i vissa befolkningsgrupper än i andra. Det visar sig att det framför allt är personer i tjänstemannagrupper och de politiskt intresserade som uppger att de utan problem kan läsa texter på danska. Man får också ha i åtanke att nyhetsförmedlingen inte enbart sker via lästa texter – och det är stor skillnad mellan att *läsa* språket respektive att *höra* språket när det presenteras i etermedier.

Men det är naturligtvis inte bara språket som spelar roll, utan också innehållet i respektive medium. Exempelvis riksnyheter i TV har ett nationellt fokus, och därmed spelar det roll på vilken sida av landsgränsen tittaren befinner sig. I sammanhanget är värt att nämna att försök gjorts från både danskt och svensk håll att ”exportera” dagstidningsprenumerationer, i praktiken *Berlingske Tidende* i Danmark och *Sydsvenska Dagbladet* i Sverige, i samband med Öresundsbrons byggnation. Intresset från läsarna har emellertid varit svalt från båda sidor Öresund, och språkproblemen är ett viktigt skäl.[11] Och på samma sätt som ifråga om TV-nyheter är fokus förstås felriktat även för dagstidningar: om riksnyheter i TV fokuserar ett nationellt centrum, fokuserar en morgontidning snarare det lokala, och även här blir det alltså av betydelse vilken sida av gränsen man bor på. Som malmöit eller vellingebo torde det vara relativt ointressant att veta vad som händer i Köpenhamn i jämförelse med att få veta vad som händer i Malmö.

Vem tar del av vad?

Olika människor tar del av nyheter på olika sätt även inom en och samma språkgrupp, en och samma kultur. En sammanställning av några olika befolkningsgruppers nyhetsanvändning finns i tabell 1; många fler faktorer hade kunnat läggas in i tabellen, men de valda är sådana som tidigare visat sig spela stor roll för hur konsumtion i allmänhet och mediekonsumtion i synnerhet ser ut.[12]

Först och främst kan konstateras ett välkänt faktum: nyhetskonsumtionen ökar generellt med stigande ålder.[13] Detta syns särskilt tydligt för morgontidning, olika nyheter i TV samt radionyheter – men också nyheter från Danmark. Regionala nyheter i TV och radionyheter har totalt sett en mycket liten ungdomspublik att tala om. Det största nyhetsmediet i alla åldersgrupper är morgontidningen – den står i en klass för sig, även bland unga som ibland i tidningsbranschen talats om

[10] T.ex. Findahl och Höijer (1972).
[11] Se t.ex. *Pressens Tidning* (nr 9/2000). Det finns också ett annonssamarbete mellan *Berlingske Tidende* och *Sydsvenska Dagbladet.*
[12] Se exempelvis Lithner (2000), Reimer (1994), Solomon et.al. (1999).
[13] Bergström (2000).

som den förlorade generationen.[14] Att ta del av nyheter på Internet är i stort sett lika utbrett i alla åldersgrupper, bland dem som kan karaktäriseras som internetanvändare. Även bland dessa är det dock långt ifrån alla som tar del av nyheter på nätet; det rör sig om ungefär en fjärdedel. Fortfarande är det så att yngre i större utsträckning än äldre har tillgång till Internet och därmed större förutsättningar för att ta del av nyheter på nätet.[15]

Tabell 1 Regelbunden nyhetskonsumtion bland olika befolkningsgrupper i Malmöregionen, våren 2001 (procent)

	Ålder			Klasstillhörighet			Politiskt intresse			
	15-29	30-49	50-75	Arb.	Tj.m.	H.tjm	Stort	Ganska stort	Ganska litet	Litet
Morgontidning	70	79	91	77	90	90	88	87	84	65
Riksnyheter på TV	37	59	78	61	71	60	81	69	60	44
Regionala nyheter på TV	19	40	66	50	52	40	54	53	46	37
Radionyheter	9	31	59	36	46	37	49	43	38	16
Nyheter på Internet	28	24	22	22	20	32	44	27	20	14
Morgon-TV	13	15	13	14	13	11	22	14	13	11
Kvällstidning	11	7	9	12	7	5	15	7	8	8
Nyheter i dansk radio/TV	0	2	5	3	3	3	7	4	2	2
Antal svarande	406	528	637	568	414	359	183	598	650	234

Källa: Syd-SOM-undersökningen 2001.

Kommentar: Svarspersonerna har själva fått ange vilken social klass de anser sig tillhöra, *arb*. står för arbetarfamilj, *tj.m*. för tjänstemannafamilj och *h.tjm*. för högre tjänstemanna/akademikerfamilj. Se också kommentar till figur 1.

Sett till social position är det högre tjänstemän och akademiker som i störst utsträckning utnyttjar nätnyheter, vilket på samma sätt som i fråga om ålder hänger samman med tillgången till nätet. Morgontidningsläsningen är något mer utbredd i tjänstemanna- och akademikerfamiljer än i arbetarfamiljer i Malmöregionen, vilket är fallet också i Sverige som helhet.[16] Att ta del av nyheter i radio och TV är frekventare i tjänstemannafamiljer; regionala nyheter också i arbetarfamiljer. Det finns således en viss polarisering mellan å ena sidan högre tjänstemanna- och akademikerfamiljer och å andra sidan arbetarfamiljer och tjänstemannafamiljer där de förstnämnda i större utsträckning än andra tar del av morgontidningar och nyheter på nätet, och de sistnämnda i större utsträckning vänder sig till radio och TV.

[14] Se exempelvis Lithner och Wadbring (1997), Sternvik (1999) eller Bergström (2002) för översikter över unga och medier.
[15] För en genomgång av tillgång till och användning av Internet, se Bergström (2001).
[16] Se Wadbring och Weibull (2001).

De som är politiskt intresserade nyttjar i högre grad än de ickeintresserade alla slags nyhetsmedier, utan undantag. Allra tydligast är mönstret för riksnyheter på TV och för radionyheter. Bland internetanvändarna är skillnaden i nyhetsanvändning på nätet också stor beroende på graden av politiskt intresse. Tidningsläsning och lokala TV-nyheter följer mönstret men i lägre grad; andra faktorer tycks spela större roll för användningen av dessa.

Sammantaget kan sägas att de mönster i nyhetskonsumtion som kan ses i Malmöregionen på intet sätt är unika. Vi känner dem väl i resten av landet och sedan länge.[17] Morgontidningens position är stark i riket som helhet och i de flesta regioner, även om Malmöregionen skiljer sig i någon mån genom en högre konsumtion av dagstidningar – trots nedläggningen av *Arbetet*.

Nyheter från olika delar av en större region

Skåneregionen som administrativ enhet är ett relativt nytt fenomen, medan Skåne som landskap har många år på nacken. Att som malmöit eller lundabo betrakta sig som skåning känns, åtminstone vid en första anblick, mer rimligt än att som exempelvis göteborgare eller skövdebo betrakta sig som västra-götalänning. Om ett landskap kan sägas stå för en slags kulturell identitetsskapande känsla, medan ett län inte gör det på samma sätt – då det ju snarast är en administrativ enhet – så skulle man kunna diskutera hur långt det kulturella identitetsskapande rent geografiskt sträcker sig. Detta går att göra på flera olika sätt, och ett är att se hur människors geografiska nyhetspreferenser ser ut; med andra ord var nyheter ska utspela sig för att de ska vara av intresse.

Att människor i sin lokala morgontidning är mest intresserade av och mest läser lokala nyheter är ingen nyhet. Den ort där man bor är i

Upplevd geografisk hemhörighet i Malmöregionen respektive Västra Götalandsregionen 2000/2001 (procent)

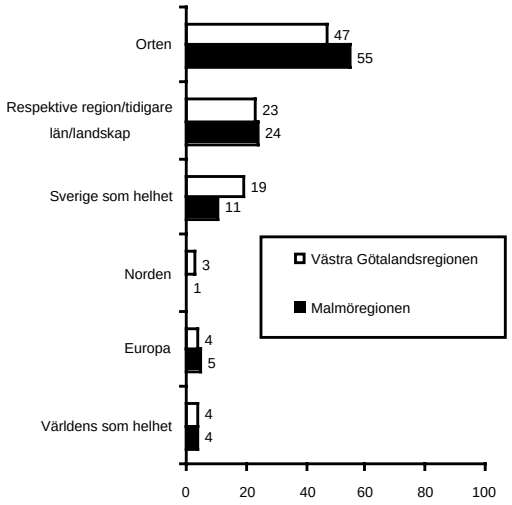

Källa: Väst-SOM-undersökningen 2000 för Västra Götalandsregionen och Syd-SOM-undersökningen 2001 för Malmöregionen.
Frågan är ställd: ”I vilket av de här geografiska områdena känner Du att Du i första hand hör hemma?” Vissa svarsalternativ har här slagits samman.

[17] Bergström (2000).

nyhetshänseende av allra störst intresse.[18] Samtidigt så är det ju inte enbart lokala nyheter man vill ta del av – nyheter i andra medier än lokala morgontidningar erbjuder ju framför allt nyheter av inrikes- och utrikeskaraktär.

Intresset för nyheter utanför den närmaste geografiska omgivningen hänger nära samman med människors känsla för olika områden. Har man en gång varit i Istanbul är det troligare att man är intresserad av nyheter från Turkiet än om man aldrig varit där.[19] På samma sätt är de flesta mer intresserade av en stad i närområdet som de brukar besöka, än en som de inte besöker. Den geografiska närhetsprincipen är således inte allenarådande, utan *känslan* av närhet, den kulturella närheten, kan vara väl så viktig. Det är då möjligt att tala om människors mentala kartor snarare än geografiska.[20]

Det är inte möjligt att tänka bort medierna, när vi diskuterar människors mentala föreställningsvärld. Händelser och skeenden som vi inte upplever själva, får vi ofta del av via antingen andra människor eller via medierna. När vi frågar efter intresset för händelser från olika geografiska platser, kan vi således påstå att det i stor utsträckning handlar om *nyheter om händelser* från olika geografiska platser. I figur 2 finns en generell bild över hur nyhetsintresset för olika geografiska områden ser ut bland de boende i Malmöregionen; det finns dock skillnader beroende på var i Malmöregionen man bor.

Att det huvudsakligen är Malmö som är intressant att få nyheter om är naturligtvis logiskt. Ungefär hälften av de svarande i undersökningen bor i Malmö, och även för dem som bor utanför kommunen är Malmö att betrakta som centralorten. Lund, som näst största stad i regionen är också av intresse för en klar majoritet av de svarande. Den svenska och den danska huvudstaden kommer på delad tredjeplats. Att få veta vad som händer i Stockholm och i den vidare Öresundsregionen anses vara viktigt i samma utsträckning. Både geografisk närhet och nationell identifikation gör sig således gällande här. En jämförelse med bedömningar i Västra Götalandsregionen visar att Göteborgsregionen som delregion *inom* Västra Götaland är den enda region som uppvisar ett stor intresse för näraliggande huvudstäder – även om Stockholm intar mer av en särställning i Göteborgs- än i Malmöregionen. Malmöregionens geografiska närhet till kontinenten spelar viss roll för det inte fullt så stora intresset för Stockholm.

Synen på nyheter från Malmöregionen som sådan går också att jämföra med hur befolkningen i Västra Götalandsregionen ser på nyheter från olika delar av *sin* region. Resultaten är likartade: nyheter från regionens olika delar är inte med nödvändighet det mest intressanta. Nyheter från storstadsregioner är exempelvis mer intressanta än nyheter från omgivande delar av regionen – förutom från huvudorten i respektive region.[21]

---

[18] Björkqvist Hellingwerf och Weibull (1995).
[19] Se t.ex Höijer och Findahl (1984); Rönström och Weibull (1996).
[20] Se Lithner och Weibull (1999).
[21] För jämförelser med Västra Götalandsregionen, se Lithner och Weibull (1999).

Figur 2 Andel av boende i Malmöregionen som anser det vara åtminstone ganska viktigt att känna till de större nyheterna från olika områden, våren 2001 (procent)

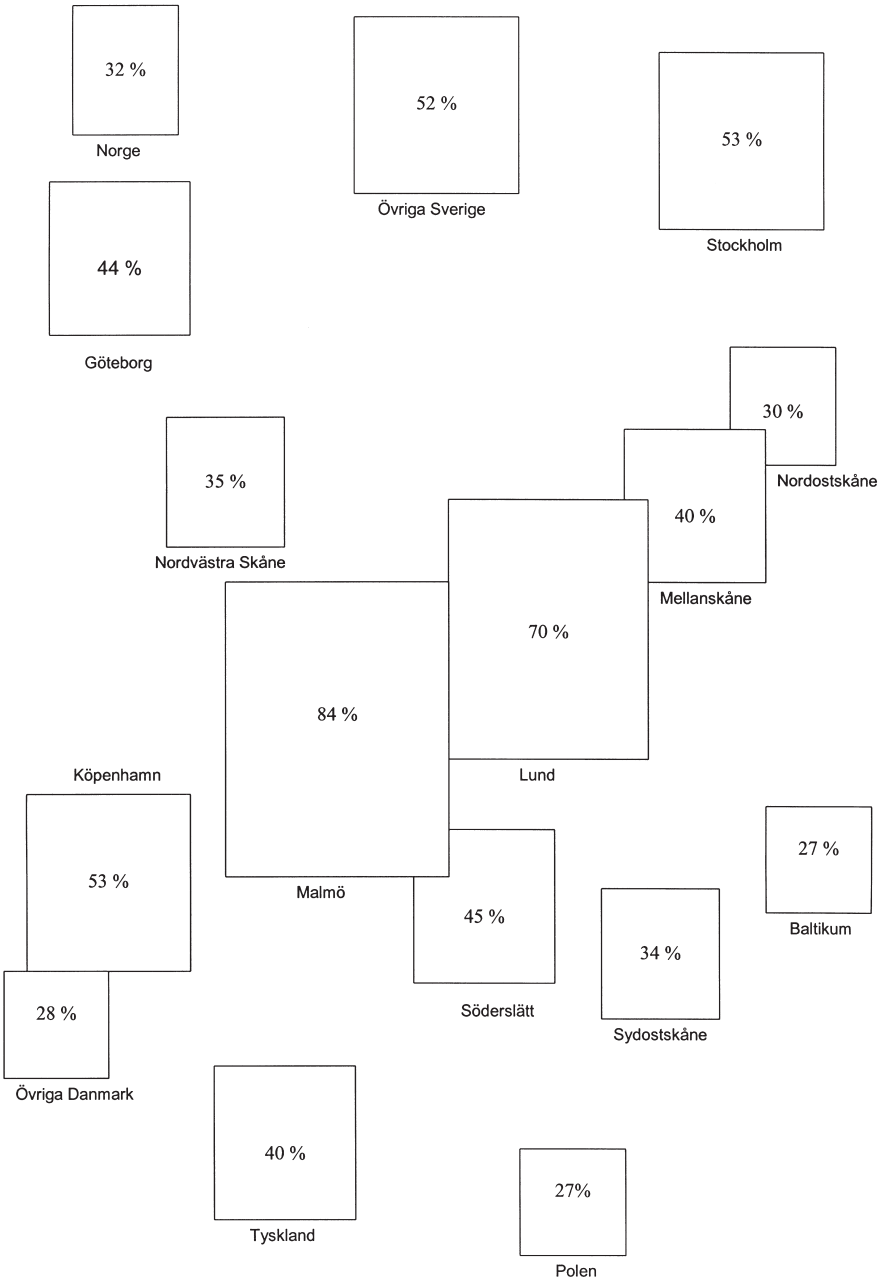

Källa: Syd-SOM-undersökningen 2001.

Tillförlitliga medier?

Användningen av medier och synen på vilka nyheter som är viktiga är två sätt att mäta mediers och nyheters ställning hos allmänheten. För att återgå till medierna i regionen snarare än geografiska aspekter på regionen, är ett annat att mäta mediers ställning hos allmänheten att se hur medierna värderas. En grundsten för allmänhetens förtroende för medierna är föreställningen om mediers tillförlitlighet. Om inte nyhetsmedierna anses tillförlitliga är inte heller deras övriga egenskaper av speciellt stort intresse. Tidigare studier av allmänhetens förtroende för olika medier har visat ett mönster som varit mycket stabilt över tid: högst är förtroendet för Sveriges Television, TV4, lokala morgontidningar och Sveriges Radio.[22] Detta är den generella svenska nivån och den uppvisar ganska liten variation över tid.

I Malmöregionen (figur 3) gör man bedömningar som i stort sett följer riksmönstret. Störst förtroende har man för *Sydnytt*, något lägre för *Sydsvenska Dagbladet*, ytterligare något mindre för TV4 Skåne. Sveriges Radios lokala nyhetssändningar i Radio Malmöhus åtnjuter ännu lite lägre förtroende, men samtliga dessa fyra nyhetskanaler bedöms vara tillförlitliga i den lokala rapporteringen av gott och väl hälften av befolkningen i Malmöregionen. Vi ser sedan ett glapp till nästa grupp nyhetsmedier som av mindre än halva befolkningen bedöms tillförlitliga. *Metro*, *Skånska Dagbladet*, privat lokalradio och *Kvällsposten* har man generellt sett lägre förtroende för.

Figur 3 Bedömning av olika mediers tillförlitlighet beträffande rapporteringen om den egna kommunen, Malmöregionen, våren 2001 (procent)

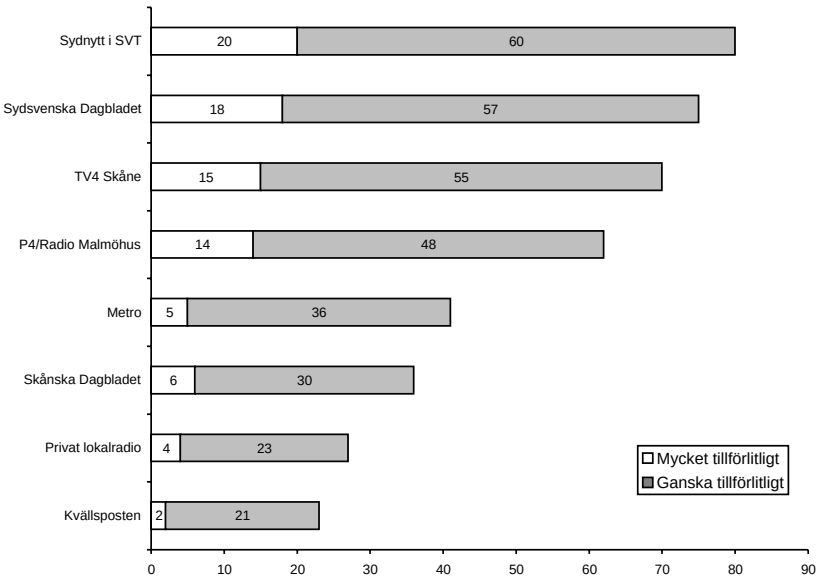

Källa: Syd-SOM-undersökningen 2001.

[22] Elliot (1997), Weibull (2000c, 2001a).

Vid en jämförelse med Göteborgsregionen[23] är det tydligt att tillförlitligheten generellt bedöms något lägre i Malmöområdet. Särskilt syns detta för radionyheter i både public service och privat lokalradio. *Sydsvenska Dagbladet* åtnjuter lägre förtroende i syd än vad *Göteborgs-Posten* gör i väst. Förklaringen ligger framför allt i *Sydsvenska Dagbladets* lägre spridning i Malmöregionen. Bland dem som regelbundet läser och har en uppfattning om tidningen är bedömningen likartad den i resten av landet.

Ett mediums förtroendekapital är nära sammanlänkat med andelen användare av mediet. Ett medium bedöms generellt också av de som inte vare sig särskilt väl känner till eller använder mediet – en bedömning som kan gå i såväl positiv som negativ riktning. En sådan bedömning ger en bild av mediets allmänna ställning i samhället, men också i betydelsen hur angelägna de är och hur väl de fungerar på ett mer allmänt plan.[24]

Precis som var fallet med konsumtion skiljer sig också bedömningarna åt mellan olika befolkningsgrupper. Sett till ålder åtnjuter de kanaler som ovan bedömdes som mest tillförlitliga också stort förtroende bland de yngsta, P4 undantaget. I viss mån beror de ungas syn på att P4 är en radiokanal som de unga endast i undantagsfall lyssnar till (jfr. tabell 1), men resultatet säger också något om ungdomsgruppen som sådan; de har en positiv grundinställning till i princip alla mediers innehåll.

Bedömningen av tillförlitlighet i olika sociala grupper följer väl konsumtionsmönstren som beskrivits ovan. Morgontidningen och regionala nyheter från SVT är mest betrodda bland högre tjänstemän. Lokala nyheter i TV4, privat lokalradio och kvällstidning bland arbetare. I förhållande till politiskt intresse är bedömningen av tillförlitlighet mycket lägre i gruppen som inte alls är intresserade av politik. Särskilt tydligt är detta för de fyra mest betrodda nyhetskanalerna, medan tilliten till *Metro*, *Skånska Dagbladet*, privat lokalradio och *Kvällsposten* är ungefär likvärdig oberoende av politiskt intresse.

Ett steg tillbaka: tidningarna i regionen hösten 2000

Allmänhetens bedömningen av mediernas tillförlitlighet gjordes för enskilda medier, och inte mediegrupper. Själva användningen av medier däremot, är hittills bara redovisad som grupp, och inte för enskilda medier. Då det strax är dags att gå över till *Arbetets* nedläggning, är det också dags att säga något mer specifikt om de enskilda tidningarna i regionen vid tidpunkten före nedläggningen.

Upplagemässigt har vi i föregående kapitel sett att *Arbetet* hade sina glansdagar på 1970- och 1980-talen, därefter rasade upplagan. Om vi vänder oss från upplaga till prenumeration – vilket är ett annat mått på en dagstidnings ställning och storlek på marknaden – kan vi inte redovisa hur det sett ut över tid, men väl hur det såg ut vid tidpunkten för nedläggningen.

[23] Weibull och Nilsson (2002).
[24] Elliot (1997).

Av befolkningen i Malmöregionen var det ungefär var femte som prenumererade på *Arbetet* ända fram till nedläggningen. Att *Arbetet* har haft en än större prenumerantskara visar emellertid de 14 procenten som har prenumererat på tidningen minst någon gång under de senaste 10 åren, men inte ända fram till slutet. Skälen till att de lämnat *Arbetet* i ”förtid” återkommer vi till längre fram.

Figur 4 Beräknad andel prenumeranter för enskilda tidningar hösten 2000 (procent boende i hushåll med tidningsprenumeration)

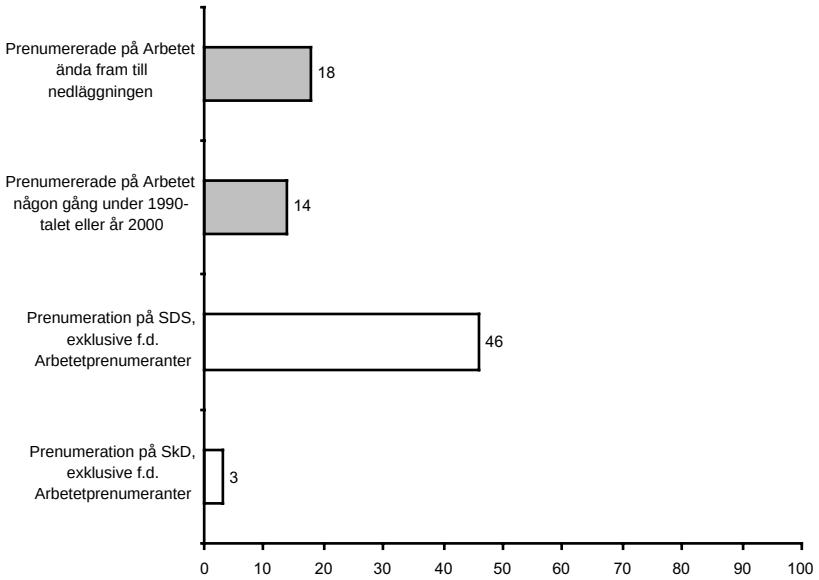

Källa: Syd-SOM-undersökningen 2001.

Kommentar: Siffrorna för *Arbetet* visar hur situationen såg ut hösten 2000, medan siffrorna för *Skånska Dagbladet* och *Sydsvenska Dagbladet* visar situationen våren 2001 *exklusive* de f.d. Arbetetprenumeranterna.

Andelen prenumeranter på *Skånska Dagbladet* och *Sydsvenska Dagbladet* är *beräknad* i figur 4, utifrån hur stor andel de båda tidningarna hade våren 2001 exklusive de forna Arbetetprenumeranterna. En sådan bild är inte helt rättvisande eftersom det fanns en viss dubbeltäckning genom att ett hushåll kunde prenumerera på två tidningar, men ger ändå en rimlig bild av hur situationen skulle sett ut hösten 2000 om *Arbetet* inte hade lagts ned. *Skånska Dagbladet* nådde under fem procent av hushållen medan *Sydsvenska Dagbladet* prenumererades av knappa 50 procent av hushållen i regionen. Det var således den sistnämnda tidningen som hade den klart starkaste ställningen.

Innan vi går vidare är det ytterligare ett klargörande och en redovisning som behöver göras och det är att säga några ord om tidningarnas olika läsekretsar i Malmöregionen. Dessa ser relativt olikartade ut (tabell 2).

Tabell 2 Profil för olika tidningars prenumeranter, Malmöregionen, våren 2001 (procent)

	Befolkningen i Malmöregionen totalt	Prenumeranter på Arbetet ända till slutet	Prenumeranter på Arbetet 1990-talet/ år 2000	Prenumeranter på Skånska Dagbladet	Prenumeranter på Sydsvenska Dagbladet
Kön					
Män	47	50	51	49	46
Kvinnor	53	50	49	51	54
	100	100	100	100	100
Ålder					
15-29 år	24	14	23	12	21
30-49 år	31	25	47	23	32
50-64 år	25	29	22	30	28
65-85 år	20	32	8	36	19
	100	100	100	101	100
Boendetid i kommunen					
Har alltid bott i kommunen	30	38	32	39	27
Inflyttad, bott mer än 10 år	43	52	39	46	47
Inflyttad, bott 1-10 år	23	9	27	12	23
Inflyttad, bott mindre än 1 år	4	1	2	4	3
	100	100	100	100	100
Samhällsklass					
Arbetarfamilj	38	60	54	73	22
Lägre tjänstemannafamilj	28	27	20	13	34
Högre tjänstemannafamilj	24	8	18	5	32
Egenföretagarfamilj	10	5	8	10	13
	100	100	100	101	101
Politiskt intresse					
Mycket intresserad	11	13	11	5	11
Ganska intresserad	36	35	38	23	40
Inte särskilt intresserad	39	38	34	55	38
Inte alls intresserad	14	14	17	16	11
	100	100	100	99	100
Partisympati					
Vänsterpartiet + socialdemokraterna	45	81	55	40	31
Övriga partier	55	19	45	60	69
	100	100	100	100	100
Antal svarande	1695	306	231	57	1069

Källa: Syd-SOM-undersökningen 2001.

Kommentar: De båda sista kolumnerna är *exklusive* de Arbetetläsare som valde respektive tidning efter *Arbetets* nedläggning. Nämnas bör också att jordbrukarfamilj inte redovisas under rubriken samhällsklass då dessa är så få – men *om* de hade redovisats hade de utgjort 22 procent av *Skånska Dagbladets* läsekrets. För *Sydsvenska Dagbladets* läsekrets är motsvarande tal 1 procent.

Tabell 2 kan analyseras på flera olika ledder, men vi ska här endast ta upp de viktigaste och mest särskiljande dragen mellan tidningarnas prenumeranter. En av två av de traditionella faktorer som finns med i tabell 2 och som inte uppvisar någon större skillnad, är om man är man eller kvinna. Att så är fallet är förstås logiskt med tanke på att en tidningsprenumeration är hushållsbaserad. Läsningen av en tidning kan se lite annorlunda ut. Den andra faktorn som inte uppvisar någon större skillnad återkommer vi strax till.

Ett första särskiljande drag vi kan se är ålder: de prenumeranter som följde *Arbetet* ända till slutet – dess "kärna" om man så vill – och *Skånska Dagbladets* prenumeranter uppvisar en betydligt äldre åldersstruktur än såväl tidigare Arbetetprenumeranter som slutade prenumerera innan nedläggningen som *Sydsvenska Dagbladets* prenumeranter.

Om ålder kan sägas vara en indikator på rörlighet – yngre har mindre fasta vanor och rutiner än äldre – så är boendetid i kommunen en annan. Skillnaderna mellan tidningarnas läsekretsar finns också här, och det är de mest bostabila som prenumererade på *Arbetet* och *Skånska Dagbladet*, medan *Sydsvenska Dagbladets* prenumeranter är mer mobila, och alltså även yngre.

Samhällsklass är nästa särskiljande drag, som uppvisar ett likartat strukturellt mönster som åldersskillnader mellan de olika tidningarnas prenumeranter. *Arbetets* prenumeranter – vare sig de följde tidningen till slutet eller inte – och *Skånska Dagbladets* prenumeranter säger sig i huvudsak tillhöra arbetarklassfamiljer. *Sydsvenska Dagbladets* prenumeranter är klart underrepresenterade avseende prenumeranter från arbetarklass, och i motsvarande grad överrepresenterade bland tjänstemannafamiljer av olika slag.

Två politiska indikatorer är redovisade i tabell 2, och vad som blir uppenbart är att det politiska intresset *i sig* inte är särskiljande mellan tidningarnas prenumeranter, men att den politiskt valda ideologin är det. Bland *Arbetets* kärna fanns en stor andel vänsterpartister och socialdemokrater och bland *Skånska Dagbladets* prenumeranter finns en stor andel centerpartister. Att så är fallet är knappast förvånande, med tanke på att valet av såväl *Arbetet* som *Skånska Dagbladet* är val som inte nödvändigtvis är det självklara valet, såtillvida att man faktiskt valt något annat än regionens största tidning. Då den ena var arbetarrörelsens tidning och den andra är centerrörelsens tidning, torde det snarast ha varit förvånande om några politiska band inte alls kunnat ses.

I huvudsak kan vi således konstatera att det i många fall finns klara skillnader mellan personer som väljer att prenumerera på olika tidningar.

En första konklusion

Vad säger oss då ovanstående? Om vi utgår från de två frågeställningarna som formulerades i bokens inledande kapitel – dels om hur utvecklingen av medievanorna ser ut efter *Arbetets* nedläggning och dels vilken betydelse *Arbetet* uppfattats ha haft för den politiska opinionsbildningen – kan vi redan här ge ett första, mycket allmänt

svar, som dock sedan ska fördjupas genom olika delstudier.

Vi kan för det första konstatera att tillgången på nyhetsmedier är god i Malmöregionen, precis som den är i övriga Sverige. Även efter *Arbetets* nedläggning finns flera dagstidningar tillgängliga, radio och TV förser regionen med lokala och regionala nyhetsprogram och den som önskar utländska nyheter kan lätt förse sig med danska. Precis som i resten av landet är morgontidningen den nyhetskanal som når flest. Svensk radio och television utgör också nyhetskällor för många boende i Malmöregionen. Däremot är det få som vänder sig söderut till de danska nyhetsprogrammen i radio och TV. Kvällstidning har en liten publik också i södra Sverige och Internet har inte heller här riktigt nått in i människors nyhetsvardag. De nyheter som de allra flesta intresserar sig för är generellt de från huvudkommunen Malmö, även om också det som händer i andra storstadsregioner är av intresse.

Bedömningen av medierna hänger väl samman med hur de används. Med användning avses då för det första den samlade användningen i bemärkelsen att ett medium kan vara mer eller mindre använt och spritt, totalt sett, och därför värderat högt bland såväl användare som ickeanvändare. För det andra avses användning på individnivå, där den som tar del av ett medium också tenderar att uppskatta det och betrakta det som tillförlitligt. Att medierna spelar roll för att hålla sig informerad om vad som händer i samhället är otvetydigt, och generellt sett bedöms nyhetsmedier som förtroendeingivande. Malmöregionen skiljer därvidlag inte ut sig gentemot andra delar av landet, och nedläggning av en stor tidning ändrar inte i något avseende på det eller på generella mönster i nyhetskonsumtion.

Arbetet som tidning verkade huvudsakligen i ett politiskt skånskt landskap, som förvisso i sin tur hänger intimt samman med det nybildade administrativa landskapet eller, snarare, regionen. Nedläggningen av *Arbetet* och betydelsen av den i ett politiskt perspektiv kan vi ännu inte säga så mycket om, men väl något: med tanke på exempelvis den stora andel vänstersympatisörer som fanns i *Arbetets* prenumerantstock, har nedläggningen definitivt haft politiska konsekvenser på *individnivå*. Idag finns ingen socialdemokratisk tidning i Skåneregionen – och inte på så många andra håll heller. Betydelsen av ett sådant faktum på *samhällsnivå* ska vi återkomma till längre fram i boken.

Nedläggningen

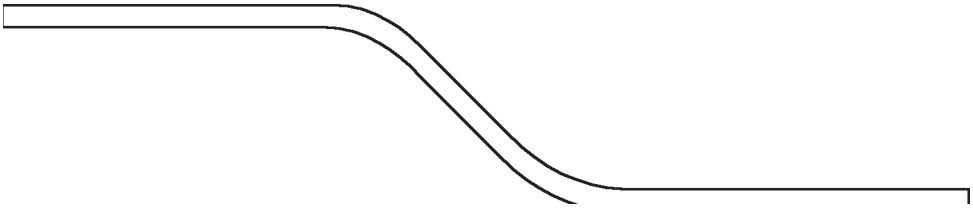

Synen på orsaker till och konsekvenser av Arbetets nedläggning
Annika Bergström och Lennart Weibull

Arbetet, läsarna och politiken
Karin Hellingwerf och Jan Strid

Arbetets prenumeranter efter Arbetet
Ingela Wadbring

Den saknade Arbetet
Ingela Wadbring och Kerstin Gidsäter

SYNEN PÅ ORSAKER TILL OCH KONSEKVENSER AV ARBETETS NEDLÄGGNING

ANNIKA BERGSTRÖM och LENNART WEIBULL

Det var i Malmö som tidningskriget mellan Arbetet och Sydsvenskan stod och avgjordes. Åttiotalet var Arbetets, tidningen vann stora framgångar med en utökad lokalbevakning och ett tilltal som låg nära läsaren. Nittiotalet var Sydsvenskans som förädlade den malmöitiska tidningsrösten och ständigt växte samtidigt som konkurrenten satt allt mer fast i en negativ upplagespiral. Försvagad av såväl minimala resurser som en serie extremt obegåvade ledningsbeslut sjönk Arbetet allt djupare i Sydsvenskans bakvatten. Det slutade med konkurs för Arbetet och Malmö-Lundaherravälde för Sydsvenskan.[1]

Att tidningar läggs ner är inget nytt. Den stora tidningsdöden i Sverige ägde rum under 1950- och 1960-talen, långt innan det stora kriget mellan *Arbetet* och *Sydsvenska Dagbladet* som beskrivs i citatet. Under 1950- och 1960-talen försvann 40 procent av dagstidningarna i Sverige. De flesta av de nedlagda tidningarna var små och nedläggningarna vållade sällan någon större debatt. Men när även upplagemässigt stora tidningar som *Ny Tid* 1962 och *Stockholms-Tidningen* 1966 tvingades att upphöra så kom debatten igång: hur kommer det sig egentligen att även en stor tidning måste lägga ner – och vilka konsekvenser får det för opinionsbildningen?

1960-talets debatt om dagspressen och nedläggningarna ledde fram till det statliga presstödet som infördes 1971. Det som karaktäriserade debatten var betoningen av dagstidningarnas betydelse för den politiska opinionsbildningen. Visserligen avfärdades ett första utredningsförslag att presstöd skulle fördelas genom de politiska partierna efter deras styrka,[2] men även den utredning som lade grunden till nuvarande presstöd betonade pressens roll för opinionsbildningen.[3] Den återkommande metaforen var dagspressen som en kör av politiska röster, där varje röst var viktig.

Debatten om det statliga presstödet fördes delvis med politiska förtecken. En förklaring låg givetvis i det faktum att de tidningar som hotades av nedläggning om

[1] Viggo Cavling i *Journalisten* (2002, nr 5, sidan 18).
[2] SOU 1965:22.
[3] SOU 1975:79.

ett stöd inte infördes huvudsakligen var socialdemokratiska. Dessa s.k. andratidningar stod inför nedläggning när LO och socialdemokratiska partiet inte längre ansåg sig ha råd att subventionera förlusttyngda företag.[4] Utformningen av presstödet bestämdes utifrån en analys av dagspressens ekonomiska villkor som pekade på att den lokala hushållstäckningen var avgörande för ett tidningsföretags ekonomi: enbart genom hög hushållstäckning kunde tidningar nå tillräckligt stora annonsintäkter. De tidningar som var upplagemässigt svaga på sin marknad (andratidningarna eller lågtäckningstidningarna) skulle därför få stöd för att kom- pensera sin svaga ställning på annonsmarknaden.[5]

Den politisk-ekonomiska analys som låg bakom införande av det statliga presstödet var således *att* demokrati kräver mångfald i den politiska opinionsbildningen, *att* konkurrens på tidningsmarknaden bidrar till opinionsmässig mångfald och *att* statligt stöd skulle möjliggöra att tidningskonkurrens kunde vidmakthållas. Samtidigt hade inte stödet den omfattning att det kunde kompensera för annonsbortfallet. Trots åtskilliga uppräkningar var det, som vi sett i ett tidigare kapitel, otillräckligt för att *Arbetet* skulle kunna överleva. Inte heller andra krafter gick in och stödde tidningen.

De frågor som mot denna bakgrund inställer sig är vem som bar ansvaret för nedläggningen och vilka som blev de opinionsmässiga konsekvenserna. Frågan för detta kapitel är därför hur forna läsare *och* ickeläsare såg på nedläggningen.

- ✍ Vad orsakade nedläggningen enligt allmänheten?
- ✍ Vilken opinionsbildande roll hade egentligen *Arbetet* i allmänhetens ögon?
- ✍ Hur såg olika grupper på konsekvenserna av nedläggningen?

Synen på orsakerna till Arbetets nedläggning

En dagstidning som *Arbetet* med en svag konkurrensposition och med presstöd var således för sin överlevnad beroende av både engagerade läsare, intresserade annonsörer och subventioner från politiskt eller fackligt håll. När tidningen tvingades att lägga ned är det således någon av dessa länkar som har brustit. Konkurrenssituationen kan ha hårdnat, läsarna kan ha tröttnat, annonsörerna kan ha hoppat av eller bidragsgivarna kan ha tappat intresset.

I verkligheten vet vi att *Arbetet* hade försvagats på alla punkterna. Upplagan hade fallit och annonsörerna hade dragit slutsatser av det, konkurrenten *Sydsvenska Dagbladet* erövrade samtidigt ny mark och som enda storstadstidning i Sverige ökade

[4] Samma situation hade dåvarande högerpartiet befunnit sig i cirka tio år tidigare: då hade man valt att upphöra med sina subventioner med följden att majoriteten av högerns lokala dagstidningar tvingades lägga ner (Hadenius och Weibull, 2002).

[5] SOU 1975:79; jfr Hadenius och Weibull (2000).

den i upplaga under 1990-talet. *Skånska Dagbladet* hade sagt nej till en lokal samverkan och de lokala bidragsgivarna hade i stort sett uttömt sina ekonomiska resurser. I slutet stod förhoppningarna till centrala insatser från LO och socialdemokratiska partiet, vilka dock aldrig kom att infrias.

Arbetets nedläggning hösten 2000 var således följden av en allmän försvagning, som hade både politiska och ekonomiska inslag och det fördes en intensiv debatt om ansvaret. Det finns, och det kommer säkert länge att finnas, åsikter om vad som ytterst avgjorde att tidningen upphörde. Den för oss intressanta frågan är hur allmänheten i Malmö och särskilt *Arbetets* läsare uppfattade situationen. Betraktades nedläggningen som en följd av den ökade obalansen i den lokala konkurrenssituationen på tidningsmarknaden eller var det de olika omgivningsfaktorerna som ansågs vara de viktiga? I figur 1 redovisas allmänhetens bedömningar av var och en av de olika tänkbara faktorerna man hade att ta ställning till i undersökningen.

Figur 1 Åsikter om varför tidningen Arbetet lades ner bland befolkningen i Malmöregionen, våren 2001 (andelen som instämmer helt respektive delvis)

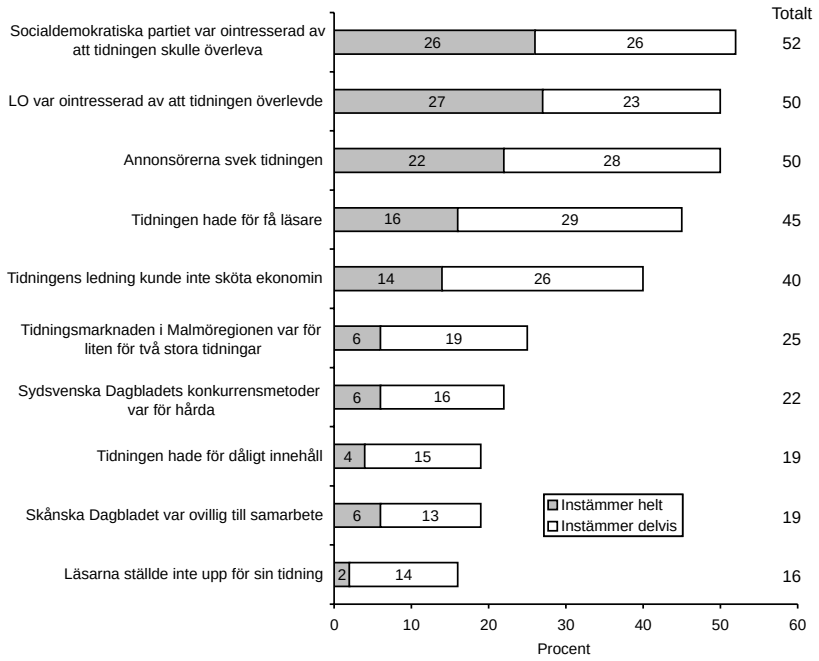

Källa: Syd-SOM-undersökningen 2001.

Kommentar: Procenttalen summerar inte till 100 eftersom flera alternativ kan anges.

I allmänhetens ögon är *Arbetets* nedläggning framför allt kopplad till tre svikare: LO, socialdemokraterna och annonsörerna. Omkring 50 procent anser att dessa var ointresserade av *Arbetet* eller svek tidningen. Men det finns även en kritik mot tidningsledningens skötsel av *Arbetets* ekonomi, liksom det finns en relativt stor andel som också menar att tidningen hade för få läsare. Däremot är det färre som framhåller konkurrenssituationen eller som lägger skulden på de två andra tidningarna i Malmö – vilket däremot är skäl som ibland anges från politiskt håll i branschen.[6]

I och med att vi utgår ifrån befolkningen som helhet är det inte tillräckligt att bara ange vilka faktorer som anses ha stor betydelse för nedläggningen, utan även de i befolkningen som anser att faktorerna har liten betydelse respektive inte har någon uppfattning måste vägas in. I tabell 1 redovisas en sådan detaljerad översikt. Där anges dels den allmänna fördelningen, dels bedömningar bland dem som har en åsikt i frågan i form av ett balansmått som anger andelen som instämmer i respektive påstående minus andelen som inte instämmer efter det att personer utan uppfattning tagits bort.

Den första, något överraskande, iakttagelsen är att en förhållandevis hög andel av allmänheten i Malmöregionen inte har någon bild alls av vad som påverkade tidningen *Arbetets* nedläggning. Andelen som helt saknar uppfattning om de enskilda faktorerna varierar mellan 31 och 66 procent med ett genomsnitt på 41; 16 procent saknar helt och hållet uppfattning – de har överhuvudtaget inte markerat någon enda faktor som tänkbar förklaring till varför *Arbetet* lades ner. Om vi tolkar avsaknad av uppfattning som ett uttryck för en begränsad berördhet eller ointresse är det uppenbart att nedläggningen av *Arbetet* bland allmänheten inte var den stora politiska fråga som det ibland framställts i efterdebatten. Det rör sig här, naturligt nog, om personer som aldrig läst *Arbetet* och som därför inte bryr sig.

Oavsett hur stor andel som inte har någon uppfattning är den generella tendensen att allmänheten i första hand beskyller krafter utanför läsekretsens kontroll för nedläggningen. Balansmåtten ger i stort sett samma rangordning av faktorerna som figur 1. Det är kritiken mot socialdemokratiska partiet, LO och annonsörerna som dominerar; att läsarna inte ställt upp för sin tidning eller att tidningen skulle ha haft ett dåligt innehåll menar enbart ett fåtal; istället tar mer än 40 procent av allmänheten avstånd från sådana faktorer.

Med tanke på den inte sällan hätska konkurrensen mellan *Sydsvenska Dagbladet* och *Arbetet* respektive att *Skånska Dagbladet* tog avstånd från samverkan skulle man möjligen förvänta sig att invånarna i regionen ville skylla nedläggningen på konkurrenterna. Visserligen är det något fler som är kritiska till *Skånska Dagbladets* agerande än som inte är det, men det flesta saknar uppfattning. Det senare hänger säkerligen samman med att förslaget om samverkan fick förhållandevis liten uppmärksamhet i relation till andra faktorer. Också i fråga om betydelsen av *Sydsvenska Dagbladets* konkurrensmetoder är det många som saknar uppfattning.

[6] Se exempelvis Andersson (2001).

Nedgången i upplaga fanns med som en orsaksfaktor i allmänhetens bedömningar: att *Arbetet* hade för få läsare anser merparten av de svarande vara ett skäl till nedläggningen. Däremot uppfattar man inte att tidningsmarknaden skulle vara för liten – den skulle enligt allmänhetens mening även fortsättningsvis ha kunnat inrymma *Arbetet*.

Tabell 1 Åsikter om varför tidningen Arbetet lades ner bland befolkningen i Malmöregionen, våren 2001 (procent och balansmått)

	Instämmer helt eller delvis	Instämmer knappast eller inte alls	Ingen upp-fattning	Summa procent	Balans-mått
Socialdemokratiska partiet var ointresserad av att tidningen skulle överleva	52	9	38	99	+72
Annonsörerna svek tidningen	50	9	41	100	+70
LO var ointresserad av att tidningen överlevde	50	10	40	100	+70
Tidningens ledning kunde inte sköta ekonomin	40	12	49	101	+56
Tidningen hade för få läsare	45	24	31	100	+30
Skånska Dagbladet var ovillig till samarbete	19	16	66	101	+8
Sydsvenska Dagbladets konkurrens-metoder var för hårda	22	33	45	100	-20
Tidningsmarknaden i Malmöregionen var för liten för två stora tidningar	25	39	36	100	-24
Läsarna ställde inte upp för sin tidning	16	43	41	100	-42
Tidningen hade för dåligt innehåll	19	48	34	101	-44

Källa: Syd-SOM-undersökningen 2001.
Antal svarande: 1639 personer.

Kommentar: Balansmåttet anger differensen mellan den procentandel som har svarat 'instämmer helt' eller 'instämmer delvis' och den procentandel som har svarat 'instämmer knappast' eller 'instämmer inte alls'. Om alla respondenter svarar att de instämmer blir balansmåttet +100 och om alla svarar att de inte instämmer blir måttet -100. Personer som svarat att de inte har någon uppfattning har inte räknats med i balansmåttet.

I synen på orsakerna till *Arbetets* nedläggning intar befolkningen i Malmöregionen tre förhållningssätt. Det första är av politisk karaktär där betoningen av det bristande intresset hos LO och socialdemokraterna hänger samman och helt dominerar. Det

andra förhållningssättet har marknadens förtecken och *Sydsvenska Dagbladets* och *Skånska Dagbladets* agerande i kombination med sviktande annonsering bedöms som regel av samma personer ha bidragit till nedläggningen. Ett sista förhållningssätt är av mer mekanisk art vilket innebär att man bedömer att för dåligt innehåll, för få läsare, bristande läsarintresse, för liten region för två stora tidningar och bristande kompetens hos tidningsledningen är orsaker som orsakat nedläggningen.

Bakom de redovisade skillnaderna mellan olika slags skäl kan vi ana olika grader av berördhet av *Arbetets* nedläggning. Det är självklart att bedömningen av orsaker i hög grad är påverkad av om man hade – eller hade haft – en prenumeration på *Arbetet* eller inte. De som har blivit av med den egna tidningen genom nedläggningen kan förväntas ge en annan bild än de som inte alls varit berörda. I figur 2 tydliggörs detta framför allt i synen på marknadskonkurrensens betydelse samt mekaniska förklaringar (från mitten och ner).

Figur 2 Åsikter om varför tidningen Arbetet lades ner bland olika prenumerantgrupper i Malmöregionen, våren 2001, (balansmått bland dem som har uppfattning)

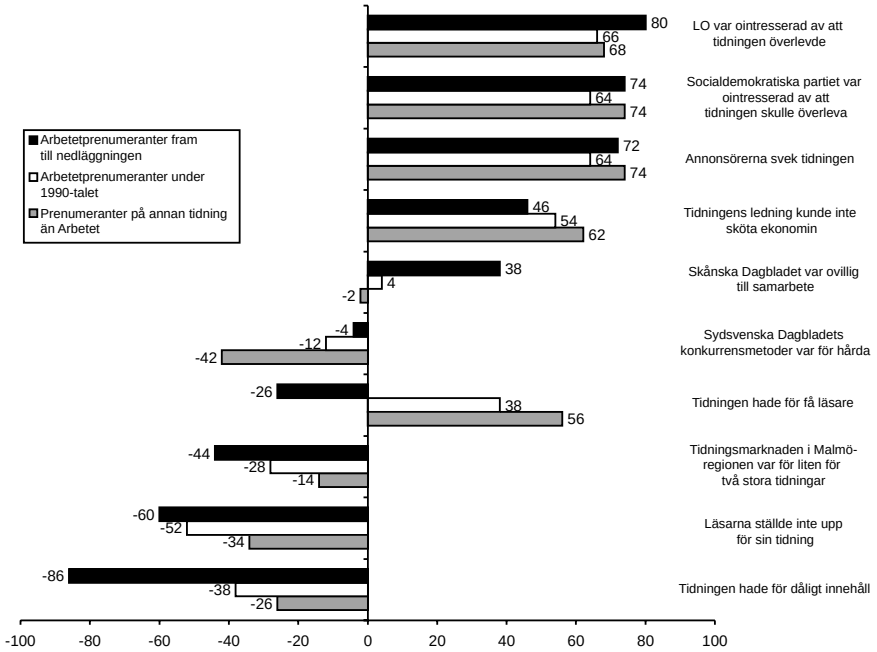

Källa: Syd-SOM-undersökningen 2001.

Kommentar: Prenumerantkategorierna är ömsesidigt uteslutande. Balansmåttet anger differensen mellan den procentandel som har svarat 'instämmer helt' eller 'instämmer delvis' och den procentandel som har svarat 'instämmer knappast' eller 'instämmer inte alls'. Om alla respondenter svarar att de instämmer blir balansmåttet +100 och om alla svarar att de inte instämmer blir måttet -100. Personer som svarat att de inte har någon uppfattning har inte räknats med i balansmåttet.

Däremot är olika läsargrupper mer samstämmiga ifråga om olika politiska faktorers betydelse för nedläggningen. De forna Arbetetprenumeranterna, särskilt de som hade tidningen ända fram till nedläggningen *och* de som överhuvudtaget inte haft *Arbetet* under 1990-talet framhåller alla som förklaring att LO, socialdemokratiska partiet och annonsörerna inte ställde upp för tidningen.

Det som ligger bakom de olika gruppernas skilda bedömningar av varför tidningen lades ned är inte bara berördheten utan också engagemanget i tidningen. Prenumerationen på *Arbetet* tycks i hög grad varit ett medvetet val, som inte minst kom till uttryck efter tidningens konkurs i början av 1990-talet. För den som ställt upp för *Arbetet* och varit en trogen läsare är det naturligt att uppfatta andra som svikare. För prenumeranter på *Skånska Dagbladet* och *Sydsvenska Dagbladet* är det lika naturligt att inte tillskrivna den egna tidningens agerande någon större betydelse. Det man kan ena sig om blir att lägga ansvaret för *Arbetets* nedläggning på krafter utanför Malmöregionen – något som kan tolkas som en kritik mot centralmakten i Stockholm och som gör att man i Malmöregionen enas över tidningsgränser i just den frågan. Med tanke på vad vi vet om den politiska bakgrunden till tidningsval är det självklart att det bakom skillnader i bedömningar finns en partipolitisk faktor. Även om själva tidningsvalet inte alltid kan betraktas som ett partipolitiskt val har ändå tidningsmarknaden traditionellt varit politiskt skiktad.[7] De som har en politisk ståndpunkt till vänster var i större utsträckning Arbetetläsare och de som placerar sig politiskt till höger läste oftare *Sydsvenska Dagbladet*. Det är därför naturligt att bedömningarna av orsakerna till *Arbetets* nedläggning bland dem som betraktar sig politiskt ligga åt vänster i huvudsak överensstämmer med de före detta Arbetetprenumeranternas. Skillnaden är möjligen att de förra är ännu mer kritiska till LO och till annonsörerna.

I ett försök att skilja ut de relativt sett mera vänster- respektive högerinriktade bland *Arbetets* prenumeranter respektive ickeprenumeranter visar det sig att skillnaderna i första hand inte går mellan vänster och höger, utan mellan dem som prenumererat på *Arbetet* fram till nedläggningen och de som inte prenumererat alls. I ett par frågor – tidningens ledning kunde inte sköta ekonomin och tidningen hade för få läsare – slår politisk orientering igenom så till vida att de till höger i högre grad instämmer än de till vänster. Men i stort sett betyder prenumerationsfaktorn mer för åsikter om orsaker till nedläggningen än vad politisk hemvist gör. Det visar sig inte minst i de kommentarer som lämnats i anslutning till frågan om nedläggningens orsaker. Det är i betydligt större utsträckning de tidigare prenumeranterna som skrivit någonting på den blanka raden i formuläret.

Sammanfattningsvis gäller att orsakerna till nedläggningen, både i praktiken och i allmänhetens tankar, är många och komplexa. I allmänhetens föreställningsvärld blandas ekonomiska och politiska faktorer. Det finns också ett klart inslag av regionalism, där framför allt LO och socialdemokratiska partiet blir syndabockar genom att de företräder ett slags centralmakt som saknar intresse för vad som händer

[7] SOU 1975:78, Weibull (1994a).

i Malmöregionen. Det var för övrigt en förklaring som klart framfördes bland *Arbetets* anställda.[8] Det är också detta som bidrar till den relativt samstämmiga bilden i allmänhetens bedömningar. När det gäller synen på olika aktörer inom regionen framträder de partipolitiska skillnaderna, där framför allt de tidigare Arbetetprenumeranterna står för de mera politiskt orienterade bedömningarna, medan de som inte läst *Arbetet* regelbundet är förhållandevis lite engagerade i händelsen.

Figur 3 Åsikter om varför tidningen Arbetet lades ner beroende på politisk hemvist och om man prenumererat på Arbetet, Malmöregionen, våren 2001 (andel som instämmer helt, procent)

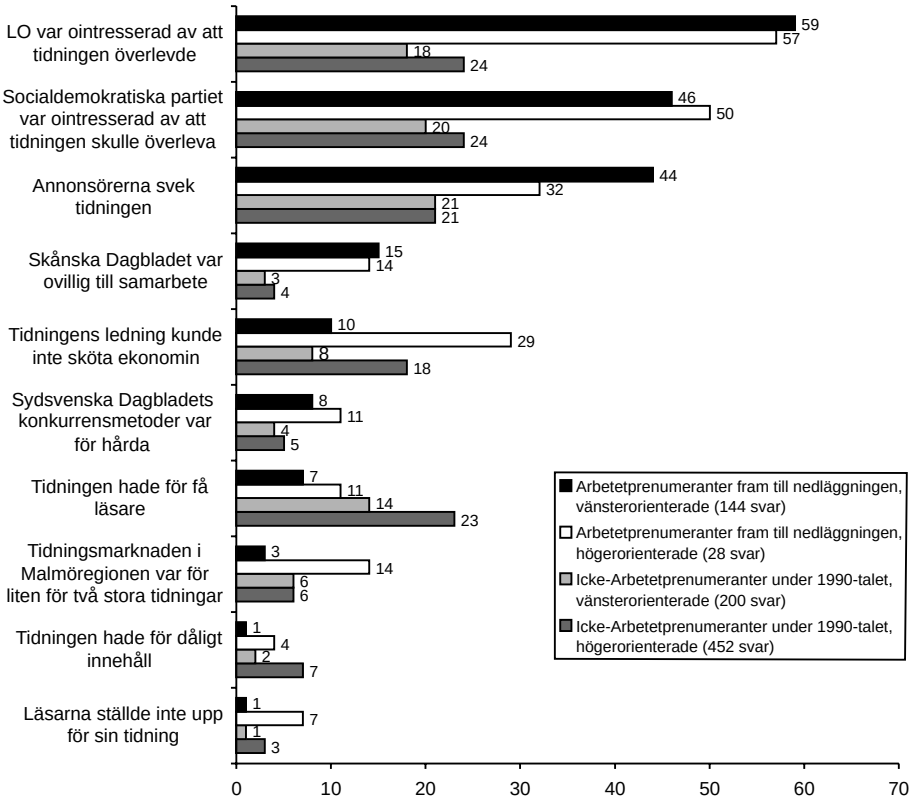

Källa: Syd-SOM-undersökningen 2001.

Kommentar: Med politisk orientering avses med vänster de som anser sig stå klart till vänster eller något till vänster. Med höger avses de som anser sig stå klart till höger eller något till höger. I basen för varje grupp ingår även personer som inte har någon uppfattning i respektive fråga.

[8] Se exempelvis *Journalisten* (2000, nr 26).

Konsekvenser för opinionsbildningen

Det som bidrog till missnöje och upprördhet över att *Arbetet* tvingades lägga ner var givetvis inte bara att några uppfattades som svikare utan att det handlade om de framtida villkoren för nyhetsförmedling och opinionsbildning i en av Sveriges mest expansiva regioner. De som kritiserade LO och socialdemokratiska partiet framhöll i debatten att man där inte förstod konsekvenserna av sitt agerande för arbetarrörelsens möjligheter att få fram sina åsikter.[9]

Samtidigt måste konstateras att konsekvenser av tidningsnedläggningar generellt är ytterst svårbedömda. De studier som gjorts av vad som hänt efter en nedläggning eller hur konkurrens- och monopolorter förhåller sig till varandra ger inte någon entydig bild.[10] Klart är dock att det samlade utbudet minskar och att det därmed blir färre perspektiv som kommer fram. Samtidigt förefaller den kvarvarande tidningen ofta bredda sin bevakning och sin opinionssida.[11] I just fallet *Arbetet* har så skett bland annat genom att tidningens förre chefredaktör Bo Bernhardsson skriver på *Skånska Dagbladets* ledarsida, och flera skribenter – inklusive ledarskribenter – har gått till *Kvällsposten* efter nedläggningen. I Göteborg medverkar *Arbetet Ny Tids* politiske redaktör Lars Wenander regelbundet på *Göteborgs-Postens* ledarsida. En reporter på *Sydsvenska Dagbladet* säger i en intervju i *Journalisten* efter nedläggningen att:

> *– Det är viktigt att vi recenserar allt, amatörkulturen skrev vi inte om förr, den fick Arbetet ta, nu måste vi skriva om det också.*[12]

Eftersom konsekvenserna för nyhetsförmedling och opinionsbildning måste värderas på lång sikt är det inte möjligt att redan efter ett halvår göra någon värdering av vad som hänt inom Malmöregionen. Däremot kan vi få en bild av hur allmänheten upplever situationen när sex månader gått sedan *Arbetets* nedläggning. Vi har ställt en enkel, generell fråga om vilken betydelse nedläggningen hade för den politiska opinionsbildningen i regionen. Samma fråga ställdes dessutom i Göteborgsregionen några månader tidigare.[13]

I Malmöregionen menar en dryg tredjedel av allmänheten att *Arbetets* nedläggning har haft stor betydelse för den politiska opinionsbildningen och endast drygt tio procent att den haft liten betydelse. Samtidigt är det nästan en tredjedel som saknar uppfattning i frågan (tabell 2). Om vi väljer att betrakta de senare som personer som i varje fall *inte* anser att nedläggningen haft stor betydelse är således en förhållandevis liten grupp som framhåller de negativa konsekvenserna av att *Arbetet* upphört att utkomma. Bland dem som har en uttalad åsikt i frågan bedömer dock

---

[9] Se t.ex. Bernhardsson (2001).
[10] Linderoth (1981); SOU 1975:78; Sjölin (1985); jfr också *Monopol* (2001).
[11] Hadenius och Weibull (1991).
[12] Se *Journalisten* (2000, nr 26) och (2002, nr 5).
[13] Det här är den enda frågan med avseende på tidningen *Arbetets* nedläggning som i de båda undersökningarna, Väst-SOM och Syd-SOM, är direkt jämförbar.

en majoritet att nedläggningen haft stor betydelse för den politiska opinionsbildningen (balansmått +35).

Tabell 2 Bedömningen av konsekvenserna av Arbetets nedläggning för den politiska opinionsbildningen i Malmöregionen, våren 2001 och Göteborgsregionen, hösten 2000 (procent och balansmått)

Mycket stor betydelse	Ganska stor betydelse	Varken stor eller liten betydelse	Ganska liten betydelse	Mycket liten betydelse	Ingen uppfatt-ning	Summa procent	Antal svar	Balans-mått
Malmöregionen:								
10	26	21	8	4	31	100	1740	-
15	38	30	12	6	-	101	1204	+35
Göteborgsregionen:								
6	17	14	15	11	37	100	1896	-
9	27	23	24	18	-	101	1194	-6

Källa: Syd-SOM-undersökningen 2001 för Malmöregionen och Väst-SOM-undersökningen 2000 för Göteborgsregionen.

Kommentar: Balansmåttet anger differensen mellan den procentandel som har svarat 'instämmer helt' eller 'instämmer delvis' och den procentandel som har svarat 'instämmer knappast' eller 'instämmer inte alls'. Om alla respondenter svarar att de instämmer blir balansmåttet +100 och om alla svarar att de inte instämmer blir måttet -100. Personer som svarat att de inte har någon uppfattning har inte räknats med i balansmåttet.

I Göteborgsregionen gjordes helt andra bedömningar av nedläggningens påverkan på den politiska opinionsbildningen. En dryg femtedel anser att det haft stor eller ganska stor betydelse, medan en betydligt större andel än i Malmöregionen *inte* tycker att nedläggningen haft någon större betydelse. Lägger vi därtill de som inte har någon uppfattning i frågan – för övrigt lika stor andel i de båda regionerna – visar det sig att mer än hälften av invånarna i Göteborgsregionen inte tillskriver *Arbetets* nedläggning någon större betydelse vad beträffar den politiska opinionsbildningen.

Det är svårt att värdera svarsmönstret. Å ena sidan är det med tanke på den debatt som fördes i samband med nedläggningen en förvånande liten andel av befolkningen som betonar konsekvenserna för den politiska opinionsbildningen, å andra sidan visar många studier från 1990-talet att tidningar inte längre uppfattas som partipolitiska opinionsbildare på samma sätt som tidigare.[14] Det är därför naturligt att man är kritisk till nedläggningen och att man saknar sin tidning men att detta inte med nödvändighet leder till slutsatser om konsekvenser för den politiska opinionsbildningen.

[14] SOU 1994:94.

En förklaring är också att *Arbetet* faktiskt inte uppfattades ha större betydelse för den politiska opinionsbildningen i Malmöregionen. I och med att de flesta människor håller sig till *en* morgontidning kommer de inte att beröras av vad andra tidningar tar upp annat än indirekt. Tidningens betydelse blir då proportionell till dess ställning på den lokala marknaden. Att det finns belägg för ett sådant synsätt illustreras väl av skillnaden mellan bedömningarna i Malmö- och Göteborgsregionerna. I Göteborg där *Arbetet Ny Tid* hade en relativt blygsam spridning är det klart färre som anser att nedläggningen hade stor betydelse – det är till och med fler som anser att nedläggningen hade liten än som anser att den hade stor betydelse (balansmått -6). Å andra sidan är det ändå i Göteborgsregionen en högre andel som betonar konsekvenserna än vad man skulle förvänta sig med tanke på att tidningens spridning var omkring fem procent.[15]

Arbetet, Onsdag 27 september 2000

Min Mening 3

Behöver (s) ingen press?

… och har partiet en framtid?

Dagens blommor

LO mördar vår tidning

Arbetet och intressena

Tron på (s) helt krossad

Tysta oss inte för all framtid

Om vi väljer att utgå från spridningen som uttryck för en tidnings upplevda betydelse är konsekvensbedömningarna av *Arbetets* nedläggning klart mer utbredda än tidningens spridning i Malmöregionen, medan motsatsen kan sägas om Göteborgsregionen där en större andel menar att nedläggningen inte lett till några konsekvenser än tvärsom. I Malmöregionen är det är rimligt att betrakta detta som en följd av att tidningen haft särskilt stor betydelse för viktiga opinionsgrupper och därmed kan påstås ha haft en politisk överspridningseffekt; så var inte fallet i Göteborgsregionen.[16]

Att tidningen spelat en sådan roll kan emellertid indirekt utläsas i båda regionerna av att de politiskt intresserade, oavsett partisympati, anser att *Arbetets* nedläggning haft stor betydelse för den politiska opinionsbildningen – balansmåtten bland de politiskt intresserade i Malmöregionen är cirka +50, bland de inte särskilt intresserade +30 och bland de ointresserade +12 (tabell 3). Mönstret är detsamma i Göteborgsregionen, men nivåerna lägre. De som har ett stort politiskt intresse har också i stor utsträckning en uppfattning i frågan, och även bland före detta Arbetetprenumeranter, bland de som sympatiserar med vänsterpartiet och socialdemokraterna samt bland personer över 50 år är det många som överhuvudtaget *tycker* någonting. Samtidigt är det möjligen något förvånande att medlemskap eller inte i ett politiskt parti – oavsett vilket parti – inte spelar någon större roll för bedömningen av konsekvenserna av *Arbetets* nedläggning för den politiska opinionsbildningen. Det

[15] Gidsäter (1999); Wadbring (2000).
[16] Jfr SOU 1975:78 (s. 122ff).

Tabell 3 Allmänhetens syn på konsekvenserna för den politiska opinionsbildningen av Arbetets nedläggning i olika grupper i Malmöregionen, våren 2001, och Göteborgsregionen, hösten 2000 (balansmått och procent)

	Malmöregionen		Göteborgsregionen	
	Balans-mått	Andel utan upp-fattning	Balans-mått	Andel utan upp-fattning
Alla	+35	31	-5	37
Kön:				
Män	+32	24	-22	29
Kvinnor	+38	36	+13	45
Ålder:				
15-29 år	+24	47	-11	54
30-49 år	+28	29	-11	34
50-64 år	+39	18	-4	28
65-85 år	+50	27	+3	32
Utbildning:				
Låg utbildning	+46	29	+3	41
Medelhög utbildning	+29	36	-20	43
Hög utbildning	+29	27	-5	27
Prenumeration på Arbetet:				
Ända till nedläggningen	+74	16	-	-
Tidigare under 1990-talet och/eller år 2000	+41	19	-	-
Ingen prenumeration på Arbetet	+19	36	-	-
Politiskt intresse:				
Mycket politiskt intresserade	+52	11	+13	13
Ganska politiskt intresserade	+39	21	+1	23
Inte särskilt politiskt intresserade	+30	36	-24	49
Inte alls politiskt intresserade*	+12	56	-10	72
Partisympati:				
Vänsterpartiet eller socialdemokraterna	+59	26	+30	27
Övriga partier	+15	30	-38	37
Medlemskap i politiskt parti:				
Medlemmar med och utan uppdrag*	+45	12	+14	24
Ej medlemmar	+33	31	-8	38

Källa: Syd-SOM-undersökningen 2001 för Malmöregionen och Väst-SOM-undersökningen 2000 för Göteborgsregionen.

Kommentar: I Göteborgsregionen ställdes inte frågan om tidigare prenumeration på *Arbetet*. *=låga n-värden för balansmåttet. Balansmåttet anger differensen mellan den procentandel som har svarat 'mycket stor betydelse eller 'ganska stor betydelse' och den procentandel som har svarat 'ganska liten betydelse' eller 'mycket liten betydelse'. Om alla respondenter svarar att de tycker betydelsen är stor blir balansmåttet +100 och om alla svarar att de inte tycker betydelsen är stor blir måttet -100. Personer som svarat att de inte har någon uppfattning har inte räknats med i balansmåttet.

finns en skillnad, såtillvida att personer som är engagerade partipolitiskt tycker att konsekvenserna blir större än de som inte är partipolitiskt engagerade, men skillnaderna är oväntat små. Samma mönster gäller Malmö- såväl som Göteborgsregionen.

Det är i första hand politisk orientering (socialdemokrat/vänsterpartist) och det tidigare tidningsvalet (*Arbetet*) som bestämmer uppfattningen om de politiska konsekvenserna. Men det handlar inte bara om partisympati utan också om stark övertygelse. Det är de övertygade socialdemokraterna som betonar de negativa konsekvenserna av att tidningen lagts ned. Det var de som utgjorde kärnan i *Arbetets* läsekrets: de har blivit av med sin tidning och upplever sig som de opinionsmässigt stora förlorarna.

Däremot har traditionella demografiska faktorer mindre betydelse för att förklara skillnader i bedömningar. Det är relativt liten skillnad mellan mäns och kvinnors uppfattning – förutom i Göteborgsregionen där en viss differens mellan män och kvinnor faktiskt kan spåras. *Arbetet* i Göteborgsregionen spelade förvisso en undanskymd roll, men lästes i en inte obetydlig utsträckning på arbetsplatser, och en viss överrepresentation av kvinnliga läsare kunde ses.[17]

Med ökad ålder ökar andelen som tillmäter opinionsbildningen någon betydelse. Motsatt förhållande råder vad gäller utbildning. De lägst utbildade tillskriver nedläggningen störst betydelse vad beträffar opinionsbildning; de lägst utbildade är dock i stor utsträckning de äldre. Mönstren i de båda regionerna är likartade också här, även om nivåerna är olika.

De grupper som i störst utsträckning har en uppfattning i frågan är också de grupper som var överrepresenterade bland *Arbetets* prenumeranter, som vi såg i förra kapitlet. Det är således berördheten som i stor utsträckning bestämmer bedömningarna. De prenumeranter som hade *Arbetet* ända fram till nedläggningen är i stort sett eniga om att det faktum att tidningen har försvunnit också har påverkat opinionsbildningen i regionen.

Mediekonsekvenser

Det framgår mycket tydligt att det främst är arbetarrörelsen som genom nedläggningen förlorat i den politiska opinionsbildningen – naturligt nog med tanke på *Arbetets* politiska färg. Samma mönster framträder då allmänheten i Malmöregionen får värdera de specifika konsekvenserna av *Arbetets* nedläggning (tabell 4).

Nedläggningen uppfattas i första hand ha drabbat arbetarrörelsen som anses ha fått svårare att föra fram sina åsikter i regionen sedan *Arbetet* försvann. En annan konsekvens med en hög andel instämmanden är att många människor har blivit sämre informerade nu när de inte längre läser någon tidning, alltså antagandet att många inte längre kommer att hålla sig med en dagstidning. Däremot är det mindre uppslutning kring påståenden om att nyhetsbevakningen skulle ha blivit sämre, samhällsdebatten ha försämrats eller att människor skulle ha fått det

[17] Gidsäter (1999).

svårare att göras sin röst hörd i pressen. Att nedläggningen inte skulle ha fått några konsekvenser alls är det än färre som anser.

Tabell 4 Uppfattningen kring olika tänkbara konsekvenser av Arbetets nedläggning bland befolkningen i Malmöregionen, våren 2001 (procent och balansmått)

	Instämmer helt eller delvis	Instämmer knappast eller inte alls	Ingen upp-fattning	Summa procent	Balans-mått
Arbetarrörelsen har fått svårare att föra fram sina åsikter i Malmöregionen	48	12	39	99	+60
Många människor har blivit sämre informerade genom att de inte längre läser någon dagstidning	42	22	36	100	+32
Samhällsdebatten i Malmöregionen har blivit mindre intressant	33	26	42	101	+12
Bevakningen av det som händer i Malmöregionen har blivit sämre	32	33	34	99	0
Det har blivit svårare för vanliga människor att göra sin röst hörd i pressen	29	32	38	99	-6
Nedläggningen har inte fått några större konsekvenser	24	35	41	100	-20

Källa: Syd-SOM-undersökningen 2001
Antal svarande: 1625 personer

Kommentar: Balansmåttet anger differensen mellan den procentandel som har svarat 'instämmer helt' eller 'instämmer delvis' och den procentandel som har svarat 'instämmer knappast' eller 'instämmer inte alls'. Om alla respondenter svarar att de instämmer blir balansmåttet +100 och om alla svarar att de inte instämmer blir måttet -100. Personer som svarat att de inte har någon uppfattning har inte räknats med i balansmåttet.

På nytt framträder mönstret att andelen som inte har någon uppfattning är relativt hög – i genomsnitt 36 procent. I likhet med tidigare är de som saknar uppfattning för samtliga påståenden om konsekvenser av nedläggningen – 21 procent – framför allt personer som inte läst *Arbetet*. I mycket stor utsträckning är det samma personer som inte har någon uppfattning om vare sig orsaker till eller konsekvenser av nedläggningen.

På samma sätt som i fråga om synen på orsaker till *Arbetets* nedläggning bedöms nedläggningens konsekvenser olika beroende på om man prenumererade på tidningen eller ej (figur 4). Först och främst visar sig på nytt att de som saknar uppfattning om konsekvenser av nedläggningen är de som inte någon gång prenumererat på *Arbetet,* alltså i praktiken de trogna läsarna av *Sydsvenska Dagbladet* och *Skånska Dagbladet*. Bland de tidigare Arbetetprenumeranterna är det betydligt

fler som har åsikter och som instämmer i alla nämnda konsekvenser – utom i att nedläggning *inte* skulle haft några konsekvenser. Samma tendens kommer till uttryck i en dimensionsanalys. Antingen betonas i stort sett samtliga konsekvenser av nedläggningen eller också anges att denna inte haft några större konsekvenser.

Rangordningen av de enskilda konsekvenserna är i stort sett densamma bland *Arbetets* prenumeranter som bland dem som inte haft tidningen i sitt hem, medan nivåerna däremot skiljer sig mycket kraftigt åt. Den konsekvens som det råder störst enighet om är att arbetarrörelsen nu har fått det svårare att föra fram sina åsikter i Malmöregionen. Man är i mindre utsträckning överens om att tro att många människor nu blir sämre informerade genom att de nu inte läser någon dagstidning – betydligt större andel av *Arbetets* forna kärna anser detta.

Figur 4 Synen på olika konsekvenser av Arbetets nedläggning bland olika prenumerantgrupper i Malmöregionen, våren 2001 (balansmått)

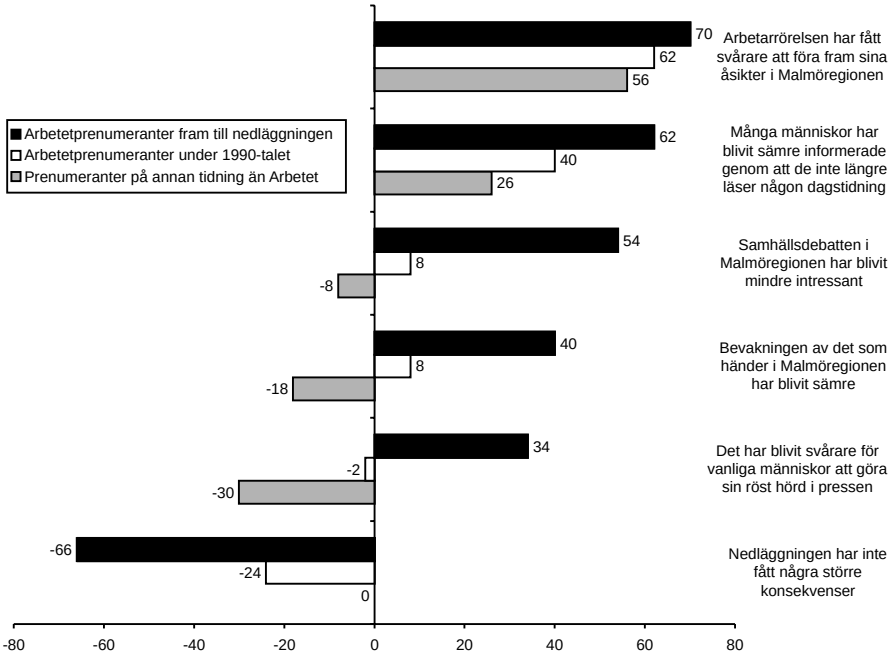

Källa: Syd-SOM-undersökningen 2001.

Kommentar: Prenumerationskategorierna är ömsesidigt uteslutande. Balansmåttet anger differensen mellan den procentandel som har svarat 'instämmer helt' eller 'instämmer delvis' och den procentandel som har svarat 'instämmer knappast' eller 'instämmer inte alls'. Om alla respondenter svarar att de instämmer blir balansmåttet +100 och om alla svarar att de inte instämmer blir måttet -100. Personer som svarat att de inte har någon uppfattning har inte räknats med i balansmåttet.

Att samhällsdebatten i regionen blivit mindre intressant och att bevakningen av det som händer blivit sämre är det få som tycker, förutom de som prenumererat ända fram till nedläggningen. Likaså är det den trogna prenumerantkärnan som anser att det blivit svårare för vanliga människor att göra sin röst hörd i pressen. Bland dem som inte prenumererat på *Arbetet* är det en majoritet som *inte* instämmer i dessa påståenden.

Att nedläggningen inte skulle fått några konsekvenser är det få som tror. Särskilt tydliga är de som prenumererade på *Arbetet* ända fram till nedläggningen. Tidigare prenumeranter instämmer också, men i mindre utsträckning. Bland dem som aldrig prenumererat på *Arbetet* är det däremot inte lika självklart att nedläggningen skulle få konsekvenser – andelen som instämmer respektive inte instämmer i påståendet är lika stora.

Den bild som framträder är som väntat att de före detta Arbetetprenumeranterna upplever betydande konsekvenser av nedläggningen, medan de som inte prenumererat på tidningen inte uppfattar några större förändringar annat än att en (arbetar)tidning lagts ner och att många läsare därmed blivit utan tidning. Eftersom de inte har egna erfarenheter av *Arbetet* har de naturligt nog svårt att i övrigt göra några jämförelser. Däremot är det självklart att de tidigare trogna Arbetetläsarna upplever en ny tidningsvärld, där de inte känner igen sig. För dem har både opinion, debatt och bevakning blivit en annan.

Åsikterna om orsakerna till nedläggningen skiljer sig betydligt inte bara mellan forna prenumeranter och ickeprenumeranter, utan också beroende på om man befinner sig politiskt till vänster eller till höger. Så är fallet även i den här specifika frågan om enskilda konsekvenser (figur 5). De som tidigare prenumererat på *Arbetet* och dessutom befinner sig politiskt till vänster instämmer i mycket stor utsträckning i de påståenden om konsekvenser av nedläggningen som fanns med i undersökningen. Ickeprenumeranter som anser sig stå politiskt till höger utgör motpolen – de instämmer i mycket liten utsträckning i påståendena. Däremellan finns två grupper som i åsikter om konsekvenser av *Arbetets* nedläggning befinner sig relativt nära varandra: forna prenumeranter med politisk högerorientering samt ickeprenumeranter som anser sig stå politiskt till vänster. I frågorna om att människor blir sämre informerade nu och att bevakningen i regionen blivit sämre, instämmer dock de forna, högerinriktade prenumeranterna i större utsträckning. Antalet svarande är här dock få, precis som i *Arbetets* prenumerantstock, varför resultatet måste tolkas med stor försiktighet.

I inställningen till ett av påståendena är dock förhållandet det omvända: att nedläggningen inte skulle få några konsekvenser. Här instämmer i störst utsträckning personer som inte prenumererat och som anser sig stå politiskt till höger. De grupper som är minst benägna att instämma i det påståendet är personer som är politiskt vänsterorienterade, oavsett om de prenumererat på *Arbetet* eller inte.

Polariseringen efter svarspersonernas självplacering på vänster-höger-skalan är starkare i fråga om nedläggningens konsekvenser än den var när det gällde synen på orsakerna till nedläggningen. I bedömningarna av vad som kommer att hända blir den partipolitiska faktorn naturligt nog mera framträdande. Förlusten av en tidning som företräder de egna intressena upplevs mycket starkt och uppfattas bidra till en marginalisering av de egna ståndpunkterna.

Figur 5 Allmänhetens åsikter om konsekvenser av Arbetets nedläggning beroende på politisk hemvist och om man prenumererat på Arbetet, Malmöregionen, våren 2001 (andel som instämmer helt, procent)

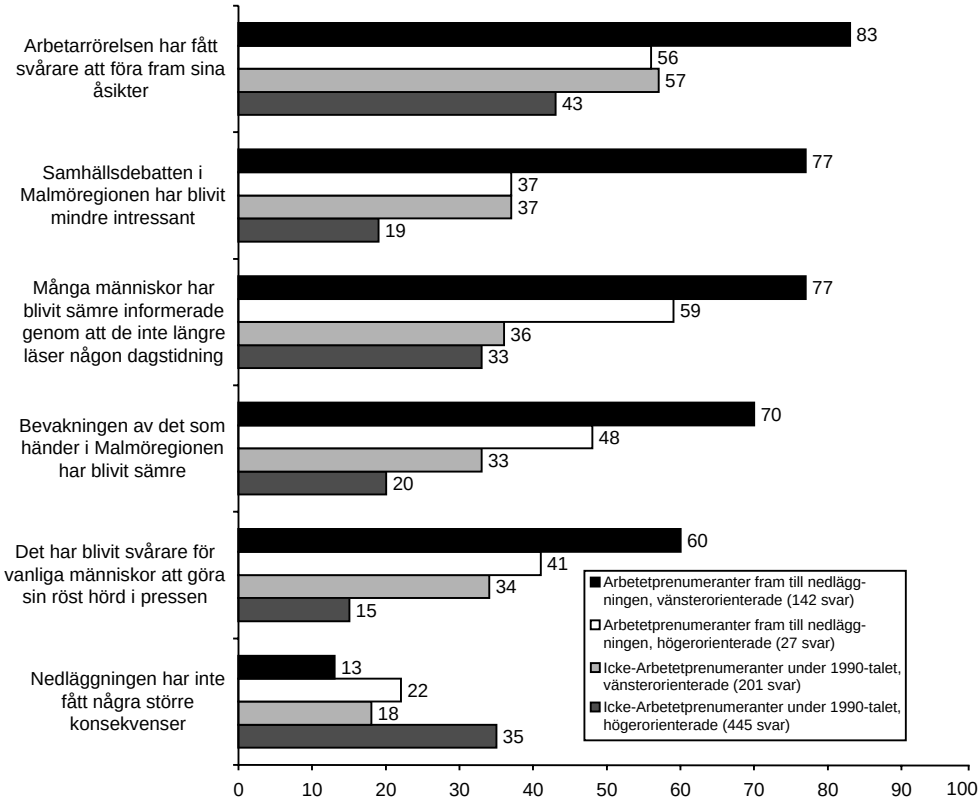

Källa: Syd-SOM-undersökningen 2001.

Kommentar: Med politisk orientering avses med vänster de som anser sig stå klart till vänster eller något till vänster. Med höger avses de som anser sig stå klart till höger eller något till höger. I basen för varje grupp ingår personer som inte har någon uppfattning i respektive fråga.

Det är dock framför allt kombinationen av att ha prenumererat på *Arbetet* och stå något till vänster som är det avgörande. I den gruppen instämmer runt tre fjärdedelar i samtliga påståenden förutom att nedläggningen inte skulle tänkas ge några konsekvenser – där det framför allt är prenumeranter på vänsterkanten som *inte* instämmer.

Således: orsaker och konsekvenser

Allmänhetens föreställningar om tidningen *Arbetets* nedläggning är tämligen entydiga. Orsaken till nedläggningen uppfattas i första hand vara att vissa nyckel-

grupper inte ställde upp för tidningen och det anses att detta på sikt kommer att få betydande konsekvenser för arbetarrörelsens opinionsbildning i Malmöregionen. Men det finns stora skillnader i upplevelsen beroende på berördheten av nedläggningen. För de trogna Arbetetprenumeranterna handlar det i hög grad om ett politiskt svek: man har själv ställt upp för sin tidning i alla år men upplever att andra nu inte gjort det. Bland dem som inte har läst *Arbetet* görs visserligen i stort sett samma bedömningar av orsaker och konsekvenser, men engagemanget är relativt lågt och många saknar uppfattning.

Graden av engagemang varierar också mellan olika typer av påståenden. Det är betydligt fler ickeberörda (dvs. som inte prenumererade på *Arbetet*) som *tycker* något i just de frågor som ventilerats mest i den offentliga debatten och som också i vår undersökning förs fram som främsta orsaker och konsekvenser. Mycket tyder på att allmänhetens bedömningar både bland berörda och ickeberörda formats av mediedebatten – ett inte okänt eller ovanligt fenomen.[18]

Bakom bedömningarna finns det, förutom direkt berördhet, också en stark partipolitisk laddning. De som är politiskt intresserade och de som står längre till vänster – oavsett vilken tidning de läst – är de som är mest engagerade. Det är dessa som starkast upplever konsekvenserna av att en stor tidning i Malmöregionen upphört.

Allt detta kan uppfattas som att *Arbetet* främst var en politisk tidning. Så enkel är emellertid inte vare sig verkligheten eller bilden av den. Även de mindre politiskt engagerade, särskilt bland *Arbetets* läsare, upplever också starkt att nedläggningen fått konsekvenser. Det betyder att *Arbetet* var mer än en politiskt färgad tidning för redan frälsta, och att den hade en betydligt mer spridd betydelse i regionen än vad den rent fysiskt hade.

Att de som berörs direkt av en tidnings nedläggning tycker till är föga kontroversiellt. Tidningens betydelse i vardagslivet är stor.[19] Att man i jakten på boven helst vill finna någon en bit ifrån sig själv torde vara rena självbevarelsedriften – vare sig den överensstämmer med sanningen eller inte. Detta bekräftas inte minst i den här undersökningen där ickeprenumeranter är betydligt mer benägna att peka på läsare och tidningsinnehåll i orsakskedjan än vad de forna prenumeranterna är. Vi kan här också lägga till ett exempel på en tolkning från redaktionen i Malmö:

> *Vi bor inte i samma land som de som skulle kunna rädda Arbetet. I Stockholm skiter de i oss och är stendöva för alla argument.*[20]

I fallet *Arbetets* nedläggning hade redan offentligheterna och medierna hängt ut bovarna – något som passade de f.d. prenumeranterna och som också skapade ett visst intresse hos andra. Kanske är det ändå förhållandevis utbredda engagemanget

[18] Se t.ex. Asp (1986) eller Johansson (1998).
[19] Christiansen och Bergström (1997).
[20] Alf Lindberg, medlem av förbundsstyrelsen och f.d. klubbordförande på *Arbetet*, i en intervju av Cajsa Carrén i *Journalisten* (2000, nr 26). Jämför också *Monopol* (2001).

delvis en följd av just den uppståndelse och uppmärksamhet som varit kring *Arbetet* under 1990-talet? Kanske har *Arbetet* därigenom blivit mer än bara en läsarnas tidning – en symbol för politiska tidningar som är ett allt mer sällsynt släkte. Det skulle i så fall förklara den relativt svala attityden till marknadens och konkurrenternas roll i den nedlagda tidningen – de forna prenumeranterna ville nog helst att *Arbetet* inte skulle vara så beroende av marknaden, utan att tidningen skulle vara en politisk fura som stod stadigt i alla väder.

ARBETET, LÄSARNA OCH POLITIKEN

KARIN HELLINGWERF och JAN STRID

- Kring 80 procent av pressen är borgerlig, samtidigt som cirka hälften av folket under lång tid röstat mer eller mindre socialistiskt.
- Dagligen trycks 2 440 000 morgontidningar som utvecklar borgerliga värderingar och perspektiv, mot bara 350 000 socialdemokratiska
- Partier som samlar stora väljargrupper som miljöpartiet, kristdemokraterna och vänsterpartiet har inga dagliga tidningar alls som företräder deras politik. Socialdemokraterna är kraftigt underrepresenterade.
- Endast 13 procent av befolkningen får sina politiska uppfattningar bekräftade och utvecklade av den tidning de läser. För moderater och folkpartister är situationen mera behaglig vid morgonkaffet.[1]

Dagstidningar i Sverige har ofta betraktats som röster. Metaforen har överförts på dagspressen som en stor kör, där olika stämmor kompletterar varandra. Bildspråket är präglat av en grundsyn där tidningarnas roll i den politiska åsiktsbildningen står i centrum. Det är den traditionella bilden av svensk partipress som frammanas – de röster som framträder i presskören är politiska, i första hand partipolitiska, men de politiska rösterna varierar i styrka.

Även om dagspressens partipolitiska tradition i Sverige är mycket tydlig har ändå dagstidningarna sedan de etablerades utvecklats från att vara i huvudsak politiska publikationer med inriktning på nyheter och kommentarer till att också innehålla genrer som kultur, nöje, serier och TV-material samt olika slag av annan feature. De har ökat i volym och blivit alltmer sektionerade.[2] Förändringen kan även uttryckas så att tidningarna har anpassats till individernas önskemål. Dagstidningar har kommit att i större utsträckning betraktas som en vara där användningen av olika innehållstyper styr produktens innehåll.[3]

Det går att iaktta förändring i dagspressens profilering över tid, men fortfarande betraktas dagstidningar ofta som politiska organ. Merparten av läsarna har kunskap om vad den egna tidningen har för partiprofil på ledarplats och på orter med två eller fler tidningar känner man som regel till deras politiska färg. På flertidningsorter som exempelvis Malmö finns det dessutom som regel ett inte obetydligt samband mellan läsarnas partisympati och deras val av huvudtidning. Sådana samband

[1] Lappalainen (1991:69).
[2] Nilsson och Severinsson (2001).
[3] Weibull (1992).

behöver inte nödvändigtvis hänga samman med ett aktivt politiskt val av tidning utan bygger även på traditionen att tidningen funnits i föräldrahemmet.[4]

Om vi använder en tidigare metafor kan vi alltså fastslå att en röst försvann ur den svenska presskören när *Arbetet* upphörde att komma ut. Vi vet också av föregående kapitel att majoriteten av läsarna och en stor del av allmänheten gjorde samma bedömning: arbetarrörelsen i Skåne förlorade genom nedläggningen ett organ för sina åsikter. Men vad vi ännu inte vet är i vilken utsträckning denna bedömning korresponderade mot hur prenumeranterna och läsarna betraktade sin tidning som ett politiskt val.

Syftet med detta kapitel är därför att i ett läsarperspektiv belysa *Arbetets* ställning som socialdemokratisk tidning i sydvästra Skåne före nedläggningen. En sådan belysning av *Arbetets* ställning i regionen förutsätter på flera punkter jämförelser med läsarna av de övriga tidningarna i Malmöregionen. Tre frågor har specificerats:

- ✍ Finns det ett samband mellan *Arbetets* spridning och röstandet på socialdemokratiska partiet? Vilka förändringar kan iakttas över tid?
- ✍ Hur förhöll sig partisympati hos prenumeranter i allmänhet till tidningsval som sådant vid tiden för *Arbetets* nedläggning? Finns det ett generellt politiskt tidningsval?
- ✍ I vilken utsträckning kan valet att läsa *Arbetet* betraktas som ett partipolitiskt val i förhållande till andra faktorer som styr val av tidning?

Framställningen bygger i huvudsak på analyser av Syd-SOM-undersökningen, men har också kompletterats med väljarstatistik och TS-statistik.

Tidningens politiska och geografiska spridning

I en av de klassiska framställningarna av den svenska pressens politiska karaktär presenterade statsvetaren Jörgen Westerståhl och sociologen Carl-Gunnar Janson på 1950-talet en geografiskt baserad analys.[5] Denna s.k. ekologiska analys kunde visa på ett betydande samband mellan partifärgen hos den mest spridda tidningen i området och de lokala väljarnas partival. Upplagestorleken blev således ett mått på pressens politiska roll. Studien tog sikte på skillnaderna mellan socialdemokratisk och borgerlig press. Även om en ekologisk analys inte kunde säga något om sambanden på individnivå, blev beskrivningen viktig för förståelsen av pressen som en del av den politiska kulturen och den har använts även i andra studier.[6]

En ekologisk analys ger en god grund för bedömningar av en tidnings politiska roll och, inte minst, en möjlighet att få en bild av olika förändringstendenser. För en första belysning av tidningen *Arbetets* ställning i Malmöregionen kan vi därför

[4] SOU 1975:78; jfr Weibull (1983, 1994b).
[5] Westerståhl och Jansson (1958).
[6] Jfr Hadenius m.fl. (1970).

jämföra tidningens hushållstäckning i olika kommuner vid ett antal tidpunkter – här har vi valt 1979, 1988 och 1998 – och jämföra med andelen röstande på socialdemokraterna vid riksdagsvalen samma år (figur 1).

Figur 1 Arbetets hushållstäckning (T) och socialdemokratiska röstetal (S) i Malmöregionens olika kommuner i riksdagsvalet 1979, 1988 och 1998 (procent)

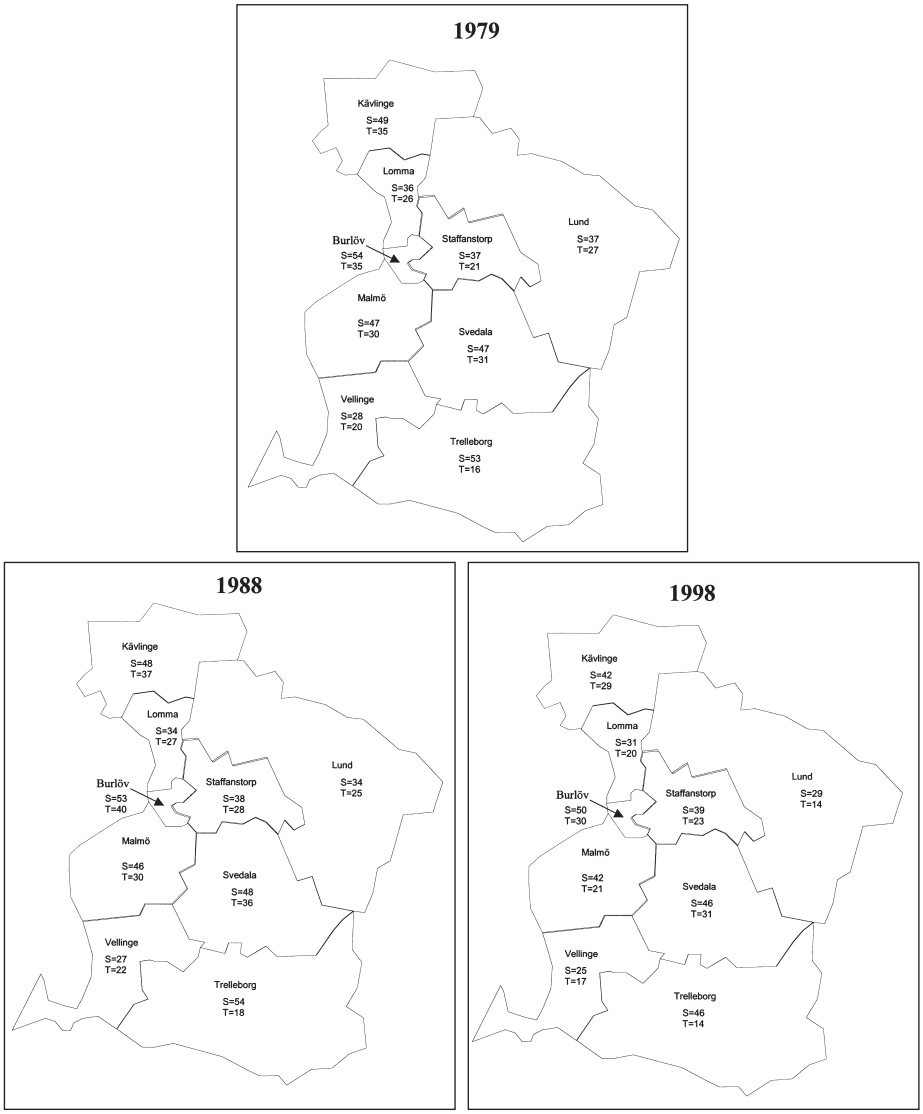

Källa: www.scb.se och TS-boken respektive år.

Det framgår att *Arbetet* under 1980-talet i stort sett höll sin ställning i Malmöregionen som helhet, medan tidningen under 1990-talet tappade hushållstäckning i samtliga kommuner, särskilt i Trelleborg och Malmö. En förklaring till nedgången var säkerligen att tidningen under denna tid sökte koncentrera sin spridning till Malmöområdet (jfr Karl Erik Gustafssons tidigare kapitel). En annan förklaring är att konkursen 1992 bidrog till att tidningen allmänt försvagades; även om entusiasmen var stor för tidningen rådde det ändå under ytan en viss osäkerhet om dess framtid på sikt.

Men vi måste även ta hänsyn till hur röstandelarna för socialdemokratiska partiet utvecklats. Det visar sig att socialdemokraterna överlag tappat röstandelar i kommunerna mellan 1979 och 1998, men Staffanstorp och Svedala skiljer sig genom att visa en ökning i socialdemokratiska röstetal eller en mycket måttlig nedgång. På samma sätt kan vi konstatera att *Arbetets* nedgång gäller i princip samtliga kommuner, utom Staffanstorp och Svedala.

Om vi nu analyserar *Arbetets* hushållstäckning i ett partipolitiskt perspektiv på detta sätt finns det vid första påseendet inte några entydiga mönster: i de kommuner där socialdemokraterna 1998 hade en särskilt hög andel väljare – Burlöv, Svedala och Trelleborg – var *Arbetets* täckning hög i två av kommunerna och låg i den tredje.

Men ser vi litet närmare på siffrorna visar sig att i de kommuner där *Arbetet* hade en hushållstäckning under genomsnittet hade också socialdemokraterna en genomsnittligt lägre väljarandel. Mönstret blir ännu tydligare om vi begränsar oss till själva Malmöområdet och tar bort Trelleborg, där *Arbetets* låga täckning delvis förklaras av att ortstidningen *Trelleborgs Allehanda* dominerar lokalmarknaden.

Om vi i figur 1 framför allt kan se *nivåerna* för såväl socialdemokratiska röstetal som *Arbetets* hushållstäckning, är det mer överskådligt att visa *förändringarna* över tid i båda faktorerna i en tabell, vilket är gjort i tabell 1.

Tabell 1 Förändringar i socialdemokraternas röstetal i riksdagsvalen och Arbetets hushållstäckning mellan 1979 och 1998 i Malmöregionens kommuner (procent)

	Förändring i andelen socialdemokratiska röster	Förändring i Arbetets hushållstäckning
Burlöv	-7	-14
Kävlinge	-14	-17
Lomma	-14	-23
Lund	-22	-48
Malmö	-11	-30
Staffanstorp	+5	+9
Svedala	-2	0
Trelleborg	-13	-13
Vellinge	-11	-15

Källa: www.scb.se och TS-boken respektive år (bearbetning).

De kommuner som uppvisar nedgång för såväl socialdemokratiska röstetal som *Arbetets* hushållstäckning, är samtliga kommuner utom Staffanstorp och Svedala. Genomgående är den procentuella nedgången större för *Arbetet* än för socialdemokraterna. Samtidigt bör nämnas att mellanåret 1988 som redovisas i figur 1 i vissa fall uppvisar en ökning för såväl socialdemokratiska röstetal som *Arbetets* hushållstäckning. Vad gäller socialdemokratiska röstetal finns en ökning i Staffanstorp, Svedala och i Trelleborg mellan 1979 och 1988. Vad gäller *Arbetets* täckningstal finns en ökning mellan 1979 och 1988 i samtliga kommuner utom de båda största kommunerna Lund och Malmö. Den stora nedgången för *Arbetet* kan således konstateras ha skett på 1990-talet, medan nedgången för socialdemokraterna i Malmöregionen snarast har pågått över en längre period. Det går därför inte att se något omedelbart samband mellan de båda nedgångarna.

Exemplet Trelleborg är ett tecken på att den geografiska marknadsanalysen inte kan stanna vid endast *Arbetet*, utan även måste inkludera de andra morgontidningarna. Tabell 2 detaljredovisar hushållstäckningen för de största tidningarna i regionen 1998 och jämför med röstandelar för samtliga politiska partier i kommunvalet 1998. Det visar sig att i tre av de fem kommuner där socialdemokraterna fick flest röster har också *Arbetet* sin relativt sett högsta hushållstäckning: Burlöv, Kävlinge och Svedala. På motsvarande sätt har *Sydsvenska Dagbladet* sin starkaste ställning i de fyra kommuner där moderaterna och folkpartiet är de största partierna: Lomma, Lund, Staffanstorp och Vellinge.

Tabell 2 Andel röstande på olika partier i kommunalvalen 1998 samt hushållstäckning för de tre största tidningarna i Malmöregionen, 1998 (procent)

Kommun	M	C	Fp	Kd	MP	S	V	Övr. partier	Arbetet	SDS	SkD
Burlöv	22,3	3,3	5,5	1,8	4,2	46,4	5,6	10,9	29	41	3
Kävlinge	26,4	4,9	4,7	1,6	3,7	42,0	4,0	12,8	27	42	12
Lomma	39,7	4,3	6,6	5,7	4,1	30,2	2,0	7,5	19	70	4
Lund	29,8	4,6	11,3	5,7	7,6	26,0	9,7	5,4	14	58	5
Malmö	27,2	1,1	3,5	4,7	3,6	42,3	7,2	10,4	20	43	2
Svedala	20,7	5,5	2,7	5,2	2,8	41,3	4,5	17,3	30	43	11
Staffanstorp	35,5	4,8	3,3	5,5	3,0	35,3	3,5	9,2	22	58	7
Trelleborg	21,4	4,5	2,4	8,3	3,8	46,2	5,3	8,1	14	17	7
Vellinge	68,1	5,1	3,5	3,8	1,8	14,6	0,3	2,8	16	65	4

Källa: www.scb.se samt TS-boken 2000.

Om vi ser ännu lite närmare på siffrorna i tabell 2 kan vi urskilja tre olika situationer för tidningen *Arbetet*. Den första är där socialdemokraterna har höga röstetal och tidningen har hög hushållstäckning (Burlöv, Kävlinge och Svedala), den andra är

där socialdemokraterna har höga röstetal men där tidningen har relativt sett låg hushållstäckning (Malmö och Trelleborg) och den tredje där socialdemokraterna har relativt låga röstetal och där *Arbetet* har låg täckningsgrad (Lomma, Lund och Vellinge).

Att från detta dra några samband om *Arbetets* och socialdemokratiska partiets storlek skulle vara att situation 1 och 3 stödjer antagandet om samband mellan parti och tidning medan situation 2 inte gör det. Men situation 2 skiljer sig genom att vara utgivningsort för andra tidningar: *Skånska Dagbladet* och *Sydsvenska Dagbladet* i Malmö och *Trelleborgs Allehanda* i Trelleborg. Även om sambandet verkar lite för enkelt kan det ändå vara intressant att ha dessa tre situationer med som en tanke i den fortsatta analysen.

Den geografiskt baserade marknadsanalysen frammanar en bild av den politiska kulturen i ett område, medan den däremot inte säger något om de enskilda medborgarnas val av tidning respektive parti. För att få en bild av tidningsvalet krävs frågeundersökningar där individer tillfrågas om tidningsläsning och partival. Westerståhl och Janson[7] gjorde redan på 1950-talet sådana analyser. De kunde bland annat visa att det fanns en skillnad mellan inomspridd och överspridd press. Med inomspridd press menade de tidningar som huvudsakligen var spridda inom de egna politiska leden och med överspridd press de som nådde en stor andel läsare utanför den egna gruppen. Det visade sig att socialdemokratisk press vanligen var inomspridd medan borgerlig press var överspridd. Många senare undersökningar har visat på samma mönster.[8]

Medborgarnivå: partisympati och tidningsval

Den demografiska analys som vi redovisade i bokens tredje kapitel uppvisade mycket skilda profiler mellan särskilt *Arbetets* och *Sydsvenska Dagbladets* prenumeranter. Vi såg också att det fanns en klart särskiljande partipolitisk faktor, sett till tidningsläsarnas profiler. Tidigare studier både i Malmö och av andra marknader där tidningar med olika politisk färg konkurrerar har också visat på sådana samband.[9] Vi ska nu gå vidare och ytterligare fördjupa dessa analyser.

Om vi utgår från situationen före *Arbetets* nedläggning är det tydligt att det också i Malmöregion fanns ett mycket klart samband mellan läsarnas partisympati och deras val av dagstidning i hushållet. Av de vänsterpartistiska och socialdemokratiska sympatisörerna i Malmöregionen hade en tredjedel en hushållsprenumeration på *Arbetet* fram till nedläggningen. Bland folkpartiets och moderaternas sympatisörer stannade andelen Arbetetprenumeranter vid mindre än 10 procent, medan andelen för *Sydsvenska Dagbladet* var drygt 75 procent (tabell 3).

---

[7] Westerståhl och Janson (1958).
[8] Se t.ex. Weibull (1982, 1994b); Westerståhl (1964).
[9] Se t.ex. Björkqvist (1989), SOU 1975:78 och Weibull (1979, 1983).

Tabell 3 Partisympati och prenumeration i hushållet: valet av enskild tidning bland sympatisörer till enskilda politiska partier i Malmöregionen, 2000/2001

		Partisympati								
Prenumeration	Alla	v+s	fp+m	v	s	c	fp	m	kd	mp
Arbetet ända till slutet	18	34	6	29	35	4	3	6	7	8
Arbetet under 1990-talet och/eller år 2000	14	18	10	17	18	11	6	11	9	25
Skånska Dagbladet (exkl. f.d. Arbetetprenumeranter)	4	3	2	3	3	28	-	2	2	3
Sydsvenska Dagbladet (exkl. f.d. Arbetetprenumeranter)	55	39	76	38	39	54	74	77	76	44
Antal svarande	1695	647	494	139	508	46	89	405	97	73

Källa: Syd-SOM-undersökningen 2001.

Kommentar: Siffrorna för *Arbetet* avser 2000 och tidigare, medan siffrorna för *SkD* och *SDS* avser våren 2001.

Även om det finns ett klart partipolitiskt mönster i tidningsvalet är detta på inget sätt entydigt. Liksom i många andra studier visar det sig att framför allt socialdemokrater och vänsterpartister har en stor spridning i sitt tidningsval. Nästan var tredje sympatisör med dessa partier läste redan före *Arbetets* nedläggning *Sydsvenska Dagbladet*, dessutom hade drygt var tionde *Skånska Dagbladet*. Tendensen stämmer väl med vad som iakttagits vid tidigare undersökningar.[10]

Det resultat som framträder är således att stora grupper av socialdemokratiska sympatisörer av olika skäl kan tänka sig att läsa även en borgerlig tidning; borgerliga sympatisörer är samtidigt i liten utsträckning benägna att läsa en socialdemokratisk tidning. Tendensen går igen i de flesta studier av partisympati och tidningsval.[11]

Innebörden är att *Arbetet*, föga överraskande, kan karaktäriseras som en klart inomspridd tidning. Om vi åter erinrar oss kapitel 3 och profilerna på de olika tidningarnas prenumeranter var det över 80 procent socialdemokrater och vänsterpartister i *Arbetets* prenumerantstock. Motsvarande för *Sydsvenska Dagbladets* prenumerantstock var knappa 40 procent. För att bredda perspektivet utanför just *Arbetet* kan vi konstatera att också den nationellt spridda kvällspressen har en tendens till inomspridning; en sådan jämförelse finns i figur 2.

[10] Se t.ex. SOU 1975:78.

[11] Exempelvis Björkqvist Hellingwerf (1995), Weibull (1982, 1983 och 1994b).

Figur 2 Partisympati hos kvällstidningarnas läsare i Malmöregionen, våren 2001 (procent)

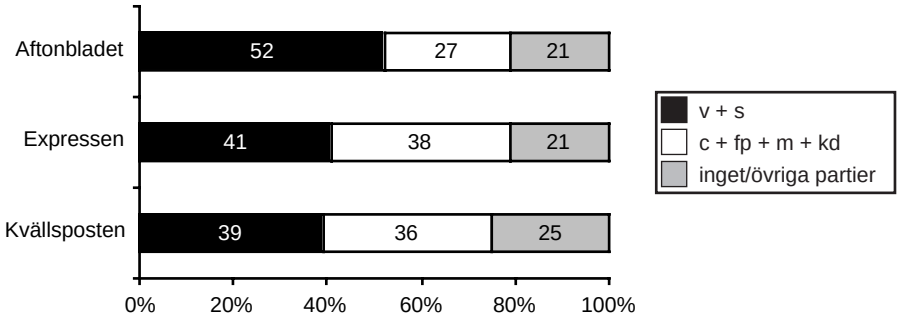

Källa: Syd-SOM-undersökningen.

Kommentar: Med regelbunden läsning avses läsning minst tre dagar per vecka. Antalet svar figuren bygger på är för *Aftonbladet* 105, *Expressen* 56 och *Kvällsposten* 176.

Av dem som läser *Aftonbladet* minst tre dagar i veckan sympatiserar drygt 50 procent med vänsterpartiet eller socialdemokraterna och drygt 25 procent med något av de traditionella borgerliga partierna. För *Expressen* och *Kvällsposten* är motsvarande andelar ungefär 40 procent för båda grupperna av sympatisörer. Över tid har kvällstidningarna kommit att bli mindre inomspridda än de tidigare var,[12] samtidigt som det alltså finns klara skillnader mellan de tre kvällstidningarna i Malmöregionen. Det ska dock samtidigt poängteras att det inte är *Aftonbladet* som är den ”stora” kvällstidningen i Malmöregionen; det är den lokala *Kvällsposten*.

Politiken bland andra faktorer i tidningsvalet

Även om vi nu kunnat påvisa att det finns ett klart samband mellan å ena sidan att ha en prenumeration på *Arbetet* i hushållet och å andra sidan vara en politiskt intresserad socialdemokrat eller vänstersympatisör betyder det givetvis inte att tidningsvalet *enbart* skulle handla om politik. Tvärtom visar det faktum att en stor andel socialdemokrater som *inte* prenumererade på *Arbetet* år 2000 anser att andra faktorer också styr tidningsvalet. Andra faktorer som har betydelse är bland annat familjetradition eller vilken tidning som läses av vänner och bekanta.[13]

Bakom tidningsvalet vet vi att det finns både sociala och politiska faktorer som måste ställas mot egenskaper hos tillgängliga tidningar, exempelvis redaktionell profil, distribution och pris. De egenskaper som läsare i allmänhet bedömer vara viktigast är att deras morgontidningen innehåller lokalnyheter och att den kommer i tid på

[12] Jfr Weibull (1994b).
[13] SOU 1975:78, Weibull (1983).

morgonen. Tidningens primära funktion kan uppfattas som en fråga om lokal orientering. Att tidningen kommer på morgonen är viktigt för att man skall kunna orientera sig i den senaste händelseutvecklingen innan man går till arbetet eller skolan. Att priset ligger på en rimlig nivå är en annan viktig egenskap.[14]

För att få en bild av hur *Arbetet* uppfattades av sina läsare har vi därför låtit dem ta ställning till vad de ansåg vara viktigt i sitt val av tidning. De har fått bedöma ett antal tidningsegenskaper av mycket olika karaktär. Några är knutna till innehållet och andra berör tidningsegenskaper, som exempelvis pris och politisk linje. Analysen skall således göra det möjligt att sätta in den politiska betydelsen i ett vidare sammanhang. Dock kan sådana faktorer inte helt förklara *varför* man väljer en speciell tidning; de belyser snarare olika slags förväntningar som man kan ha.

De prenumeranter som haft *Arbetet* i sitt hushåll liknar i sin syn på viktiga egenskaper vid val av tidning tidningsläsare i allmänhet. Nyheterna är det viktiga, främst de lokala men också inrikes-, utrikes- och sportbevakning. Det är tydligt att tidningen fungerade som ett centralt orienteringsmedium. Faktorer som tillmäts en relativt sett mindre roll är annonser och prenumerationsprisets nivå. Tidningens politiska linje hamnar i denna rangordning ungefär i mitten (figur 3).

Den första iakttagelsen är att de som prenumererade på *Arbetet* ända fram till nedläggningen bedömer alla faktorer som varande viktiga vid valet av *Arbetet* som tidning – med ett undantag: att tidningen har ett lågt prenumerationspris. Ifråga om det sistnämnda finns ingen skillnad i bedömningen bland trogna och mindre trogna före detta prenumeranter. Att det är de som följde *Arbetet* ända till slutet som på detta sätt bedömer allt som varande viktiga faktorer är knappast förvånande; de hade ett mycket stort engagemang i sin tidning, vilket visar sig också retrospektivt då de ska bedöma varför de en gång valde just *Arbetet* som prenumererad tidning.

Om vi jämför viktighetsbedömningen vid valet av tidningen *Arbetet* med andra tillgängliga studier är det således likheterna som dominerar: *Arbetet* framträder som vilken lokal nyhetstidning som helst. Samtidigt finns det på två punkter betydande skillnader mellan *Arbetet* och en genomsnittlig (första)tidning: vikten av den politiska linjen och att tidningen alltid funnits i familjen, vilket också är de två faktorer som bland *Arbetets* före detta prenumeranter uppvisar störst differens beroende på om man följde tidningen till slutet eller inte. Studier av vad som bestämmer tidningsvalet på konkurrensorter visar att sådana faktorer överlag värderas högt av dem som läser politiskt inomspridda tidningar, medan särskilt annonser kommer lågt.[15]

Det är svårt att dra entydiga slutsatser om den verkliga betydelsen av de olika faktorer som belysts ovan. De flesta svarspersoner ingår i ett hushåll där man inte ensam bestämmer vilken tidning man ska prenumerera på och vad man skall göra med sin prenumeration då en tidning skakas om, på så sätt som skett för *Arbetet* vid ett flertal tillfällen åtminstone sedan A-pressens konkurs i början av 1990-talet.

---

[14] Wadbring och Weibull (2000); Weibull och Kratz (1995).
[15] Jfr. Kratz (1995), Weibull (1983).

Figur 3 Viktiga egenskaper för val av Arbetet som tidning, Malmöregionen (procent)

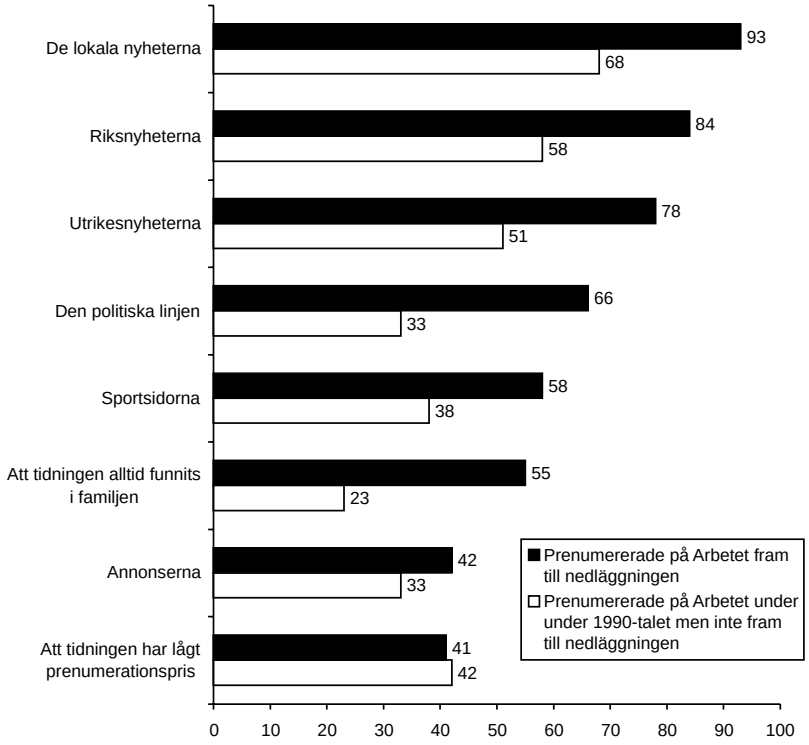

Källa: Syd-SOM-undersökningen 2001.

Kommentar: Frågan avser hur stor betydelse faktorerna hade vid det tillfälle man valde att ta en prenumeration på *Arbetet.* Figuren inkluderar dem som svarat 'mycket viktigt' eller 'ganska viktigt' på respektive fråga.

Vad gäller bedömningen av tidningens politiska linje som betydelsefull vid val av tidning går det inte att bortse ifrån att det i svaren på en sådan fråga har smugit sig in en viss efterhandsrationalisering. Eftersom tidningen värderades högt som opinionsorgan i efterdebatten – något som illustrerats i det föregående kapitlet – kan det vara lätt att en svarsperson något halvår senare i en enkät tenderar att överbetona sina egna politiska motiv vid val av tidning. Å andra sidan är det då angeläget att framhålla att även i en debattsituation som lyfter fram tidningen *Arbetets* roll som politisk opinionsbildare anger en klar majoritet av de trogna prenumeranterna i alla grupper, även de yngsta, att det är de lokala nyheterna och inrikesbevakningen som är det viktiga med tidningen.[16]

[16] Jfr SOU 1994:94.

I ljuset av dessa resultat finns det anledning att ännu en gång reflektera över vad som kan menas med ett politiskt tidningsval. Mycket talar för att valet av tidning mera uttrycker delaktighet i en politisk kultur än att det står för en valhandling. De trogna Arbetetläsarnas hänvisning till familjetraditionens stora roll är ett tecken i samma riktning. Att det primärt skulle ske ett partipolitiskt tidningsval är således mera något som omvärlden tillskriver läsekretsen och mindre något som styr den enskildes förhållningssätt till sin tidning. Men det är också troligt att just en sådan föreställning om *Arbetet* som en smal, politiskt inriktad tidning hämmade tidningens spridning och gjorde det svårt för den att vinna insteg i nya grupper.

De som lämnade… – ett annat sätt att belysa val

Vi måste således hålla i minnet att de egenskaper som i allmänhet anses viktigast inte alltid är desamma som bestämmer valet av tidning. När det gäller de viktigaste innehållskategorierna, lokala nyheter, inrikesnyheter, utrikesnyheter och sport bedöms dessa innehållskategorier ofta likvärdigt bra i de flesta tidningar.[17] Samtidigt är det också dessa egenskaper som de forna Arbetetprenumeranterna anger som viktiga vid just valet av tidning. Men även om dessa bedöms som viktiga i såväl största allmänhet som vid val av tidning, kan andra faktorer spela en *relativt* sett stor roll, exempelvis politisk linje, annonser och tradition, som mycket väl kan avgöra vilken tidning man väljer att läsa *trots att faktorerna i sig inte anses som lika viktiga som andra*. Med andra ord, lokala nyheter är per definition alltid viktiga, vare sig det handlar om val av tidning eller en bedömning av viktighet i största allmänhet. Men att lokala nyheter finns i tidningen är så självklart att det egentligen inte är det som spelar roll för valet; hade de lokala nyheterna däremot *saknats* i tidningen, hade de spelat en mycket stor roll för att *välja bort* tidningen.

Flera av resultaten i denna studie har redan pekat på att den grupp som upphörde med sin prenumeration på *Arbetet* före nedläggningen till en viss del haft en annan sociokulturell sammansättning och ett lägre intresse för tidningens politiska linje. I figur 4 visas därför mer specifikt varför man upphörde med prenumerationen.

Den främsta orsaken till att man upphörde med *Arbetet* före nedläggningen var att man ansåg sig få lika bra nyheter på annat håll. Drygt en fjärdedel av de som upphörde med sin prenumeration före nedläggningen ansåg detta. Om man till dessa lägger de 11 procent som svarat att de hade tillgång till tidningen på annat håll uppgår andelen som på olika sätt kunde få nyheter på annat håll än via *Arbetet* till 37 procent. Nu är det ingen stor grupp vi talar om, men heller inte obetydlig: av befolkningen i Malmöregionen handlar det om cirka 14 procent eller ungefär 70.000 människor.

De skäl som är knutna till ekonomiska egenskaper – att allt annat blev så dyrt att pengarna inte räckte till en tidningsprenumeration och att kostnaden för prenumerationen var för hög – är de skäl som kan sägas vara näst viktigast. Om man rangordnar

[17] Se Wadbring och Weibull (2001).

kategorierna hamnar den politiska linjen, osäkerheten om tidningens framtid och problem med tidningsutdelningen lägst. Att den politiska linjen inte passade var således inte ett viktigt skäl att lämna tidningen i förtid; annat spelade betydligt större roll. Detsamma gäller att tidningens framtid var för osäker – här hade man ju annars kunnat tänka sig att det kunde känts osäkert att betala in en prenumerationsavgift till en tidning som eventuellt inte skulle överleva så länge: krisen som gjorde att *Arbetet* lades ned var ju inte tidningens första kris det senaste decenniet. Möjligen är det dock en viss skillnad mellan att säga upp en tidning i förtid – vilket var vad vi frågade om – och att inte förnya en prenumeration som upphör.

Figur 4 Orsak att upphöra med Arbetet redan före nedläggningen (procent)

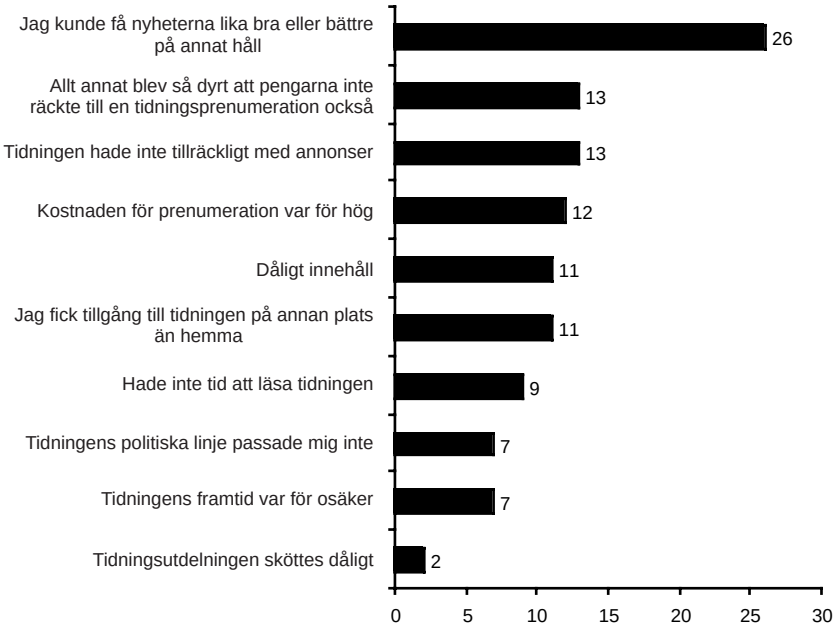

Källa: Syd-SOM-undersökningen 2001.

Kommentar: Figuren baseras på de som haft en prenumeration under 1990-talet eller år 2000, men inte ända fram till nedläggningen. Figuren summerar inte till 100 eftersom flera skäl kunde anges.

Andra studier av vad som kan motivera prenumeranter att säga upp sin tidning visar främst på de ekonomiska faktorernas stora betydelse samt bristande tid att läsa tidningen.[18] Också bland *Arbetets* tidigare prenumeranter är dessa skäl viktiga, men inte alls i lika hög grad. Istället är det att man kan få information på annat håll som

[18] Wadbring och Weibull (2001).

skiljer ut *Arbetets* tidigare prenumeranter. Förklaringen, som kommer att utvecklas närmare i nästa kapitel, är att de som lämnade *Arbetet* i förtid inte första hand blev tidningslösa utan gick över till en annan dagstidning, i första hand *Sydsvenska Dagbladet*.

Tidningstraditionens roll

Ett utmärkande drag för svensk dagstidningsmarknad är att det finns relativt små sociala skillnader i läsvanorna – även om olika sociala grupper i viss mån läser olika tidningar där valmöjligheten finns. Till skillnad från de flesta länder utanför Norden läser låg- och högutbildade respektive arbetare och tjänstemän dagspress lika regelbundet.[19] Det finns i huvudsak två förklaringar till detta: dels är landsortspressen stark i Sverige och lokala nyheter intresserar alla medborgare, dels har partipressen traditionellt varit stark i Sverige, vilket bidragit till att alla politiska grupperingar verkat för dagspressen som därmed av alla tillmätts stor vikt för den politiska opinionsbildningen. I det senare fallet är det framför allt socialdemokratisk press som spelat en viktig roll genom att nå lågutbildade och arbetarfamiljer, just de sociala grupper som i många andra länder faller utanför tidningsmarknaden.[20]

I undersökningar om tidningars betydelse för människor talar man ibland om att tidningen har ett *nyttovärde* för människor som söker information. Man läser tidningen för att hålla sig orienterad om vad som händer. Men morgontidningen har också ha ett *symboliskt* värde Den kan till exempel ge en känsla av gemenskap med lokalsamhället och den kan vara ett yttre tecken på anpassning till de beteendemönster som är rådande i ett område eller i ett visst socialt skick.[21]

Att dagstidningen bedöms vara viktig i ett demokratiskt samhälle är bland annat just en fråga om symbolvärde. Många studier bekräftar att så är fallet. Att läsa en tidning är synonymt med att delta i samhällslivet, framför allt genom att hålla sig informerad om vad som händer och sker och därmed bli bättre rustad att delta i samhällsdebatten. Men det handlar också om ett slags medborgerlig handling, om något som en god medborgare bör göra.[22] Man kan i sammanhanget tala om en slags medborgaranda, där ett visst mått av deltagande – om än bara i termer av att vara informerad om vad som händer och sker – är önskvärt. Denna medborgaranda har i olika samhällen visat sig hänga nära samman med läsningen av morgontidningar. Positivt korrelerat är också ett allmänt politiskt intresse och en känsla av att kunna påverka skeenden i något avseende.[23] Vissa skillnader finns mellan olika prenumerantgrupper avseende hur tidningen betraktas som en del i det demokratiska samhället (figur 5).

---

[19] Gustafsson och Weibull (1997).
[20] Weibull (2001b).
[21] Jfr Christiansen och Bergström (1997); Weibull (1995).
[22] McCombs m.fl. (1981); Weibull (1983).
[23] Jansson (1998); Putnam (1996).

Figur 5 Synen på morgontidningen som fenomen i olika prenumerantgrupper, Malmöregionen, våren 2001 (procent)

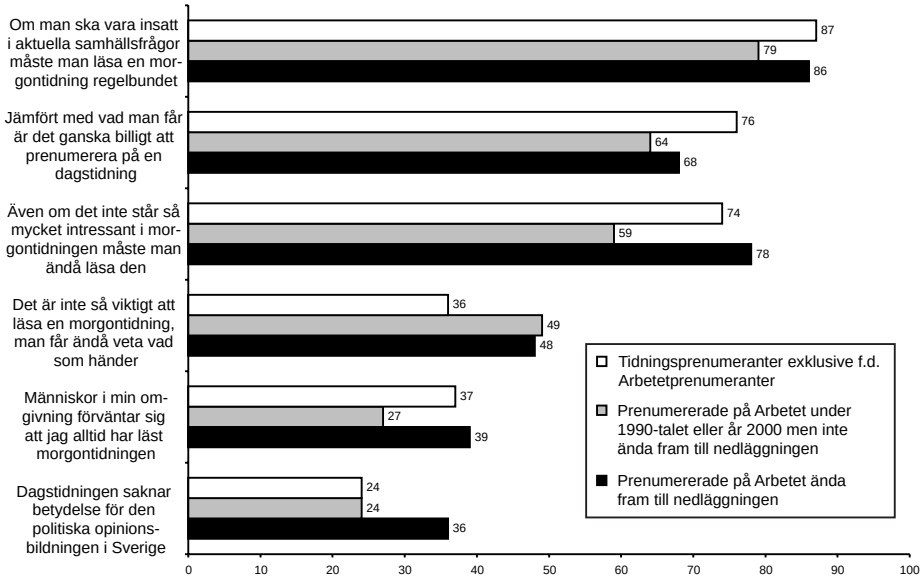

Källa: Syd-SOM-undersökningen 2001.

Kommentar: Figuren inkluderar dem som svarat 'instämmer helt' och 'instämmer delvis'.

Ett antal påståenden om morgontidningar och dagstidningar finns i figur 5, och det som de flesta instämmer i är att man måste läsa en morgontidning regelbundet om man ska vara insatt i aktuella samhällsfrågor. Att tidningen som sådan är prisvärd och att man bör läsa den även om det inte står så mycket intressant i den är två påståenden som många också instämmer i. Betydligt färre instämmer i att den saknar betydelse för den politiska opinionsbildningen i Sverige idag.

Men det finns också intressanta skillnader mellan olika grupper av tidningsprenumeranter. I de flesta fall är det de som prenumererade på *Arbetet* men inte följde tidningen ända till slutet som i något *lägre* grad än andra instämmer i påståendena – med undantaget för det negativt formulerade påståendet att det inte är så viktigt med morgontidningen för att man ändå får reda på vad som händer. Något som möjligen kan ses som märkligt är att de som i högst utsträckning instämmer i påståendet att tidningen saknar betydelse för den politiska opinionsbildningen i Sverige är de allra mest trogna Arbetetprenumeranterna, de som följde tidningen ända till slutet. Att dessa i högre grad än någon annan grupp instämmer i ett sådant påstående är märkligt och inte helt lätt att förklara. Vi vet dock att en stor andel av *Arbetets* kärna var äldre personer, och som varande äldre kan de jämföra bakåt i tiden, då tidningarna i deras ögon kanske betydde mer för den politiska opinions-

bildningen än vad de gör på 2000-talet. I så fall är instämmande i att dagens tidningar saknar betydelse för den politiska opinionsbildningen relativt sett ett rimligt svar. Möjligen kan vi här också ana en viss besvikelse i denna prenumerantgrupp: kan man (och 'man' i det här sammanhanget kan vara många olika aktörer) lägga ned *Arbetet*, då betyder tidningar inte längre något i den politiska opinionsbildningen – i så fall hade 'någon' sett till att rädda tidningen.

På det stora hela kan vi konstatera vissa skillnader mellan olika prenumerantgrupper samtidigt som det ändå är en stor stabilitet i svaren: oavsett vilken tidning man prenumererar på och oavsett relationen till *Arbetet* betraktas tidningen som varande ett viktigt fenomen av de flesta, och rangordningen mellan de olika påståenden är ungefär likartad.

Arbetet: en bred tidning – men ändå smal

Att *Arbetet* till övervägande delen var ett partipolitiskt tidningsval råder ingen tvekan om. *Arbetet* hörde till politiken. Det fanns klara samband mellan röstandet på vänsterpartiet, socialdemokraterna och prenumeration på *Arbetet*. Att dagspressen idag är politisk ser vi också avseende andra tidningars spridning, även om sambandet inte blir lika tydligt då; snarare blir det tydligt att vissa tidningar väljs bort av politiska skäl, än att de aktivt väljs.

Men innebörden är inte nödvändigtvis att *Arbetet* enbart var en politisk tidning. Den var bredare än så. *Arbetet* var också en alldeles vanlig lokal morgontidning för dem som läste tidningen. Hade den inte bestått av sådant material som en tidning 'ska' innehålla – lokala nyheter, inrikes, utrikes etc. – hade den med största sannolikhet inte haft någon publik framgång alls. Det räcker inte med att vara politisk.[24]

När vi ser tidningens politiska inriktning som en faktor bland många andra faktorer vad gäller hur tidningen betraktades, valdes och valdes bort av sina prenumeranter är frågan hur viktig den politiska dimensionen ska betraktas som helhet. Vi ska naturligtvis återkomma till frågan i slutkapitlet, men redan här bör ändå tanken väckas att det både *i och utanför* den politiska dimensionen fanns ett stort mått av social vana, eller med andra ord, tradition.

I den politiska dimensionen tog sig vanan uttryck i att det exempelvis på vissa geografiska platser var mer självklart att välja den socialdemokratiska tidningen, liksom att verkligt uttalat vilja ha en socialdemokratisk röst i hushållet. I detta avseende kan *Arbetet* betraktas som en relativt smal tidning, som en tidning för de invigda. Det fanns ett slags invant politiskt perspektiv.

Utanför den politiska dimensionen tog sig vanan uttryck i att mer höra till en tradition, en social vana som inte var politisk på samma självklara sätt, utan mer traditionsbunden och kanske också oövertänkt – eller åtminstone mindre medveten. I denna bemärkelse var tidningen relativt bred, då allt som ska finnas i en tidning fanns där – och ibland med lite andra perspektiv än vad andra tidningar presenterade.

[24] Weibull (1983).

ARBETETS PRENUMERANTER EFTER ARBETET

INGELA WADBRING

Så händer det som inte fick hända: Vår älskade tidning har avrättats. Jag mådde väldigt dåligt på fredagen, då jag läste nyheten, men undrar ändå: Hur känner bödlarna sig? Sover de gott? Om alls? /- - - /Vi är förtvivlade, en del av oss gråter, finns det inget vi kan göra? Ockupera redaktionen på lördag?

Många av *Arbetets* prenumeranter hyste starka känslor för sin tidning. Citatet kommer från *Arbetet Ny Tids* insändarsida den 27 september 2000, tre dagar före sista utgivningsdagen. Sedan nedläggningsbeslutet blev känt, ägnades insändarsidorna – bland annat – åt att diskutera beslutet. En hel del utrymme på vanlig redaktionell plats ägnades förstås också åt nedläggningen. En fråga som omedelbart inställer sig är vad så engagerade läsare gör när *Arbetet* inte längre kommer i brevlådan. Vilka alternativ finns att tillgå och hur uppfattas den nya situationen?

Även om *Arbetet* inte var den första tidning vars läsare ställts inför en sådan situation, är det ändå en av de upplagemässigt största tidningarna i modern tid som lagts ned i Sverige. De jämförelser som ligger närmast till hands är nedläggningen av *Stockholms-Tidningen* 1966 och *Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning* 1973, men situationen är inte jämförbar – framför allt eftersom den omgivande mediemiljön har förändrats. Före 1980-talet fanns inte särdeles många lokala eller regionala nyhetsalternativ att tillgå för dem som läst de nedlagda tidningarna; det var i princip andra morgontidningar eller kvällstidningar som var alternativen för att ta del av nyheter. Studier kring nedläggningarna av *ST* och *GHT* finns,[1] men de har snarast ett innehållsligt och ekonomiskt fokus på tidningsmarknaden, inte ett publikt. Upplagesiffror tyder emellertid på att en stor andel av såväl *STs* som *GHTs* läsare fann andra tidningar och således blev kvar som tidningsläsare även om de bytte tidning; vid tiden efter respektive nedläggning ökade andra tidningar i regionerna sina upplagor.[2]

Under 1980-talet och senare har studier av andra nedlagda tidningars före detta prenumeranter och läsare gjorts, och en förhållandevis generell slutsats som kan dras är att ungefär 60-70 procent av de ”gamla” prenumeranterna gått över till den dominerande tidningen på orten *alternativt* hade redan en prenumeration på den

[1] Se Furhoff (1966/2001); Jonsson (1977, 2000).
[2] Jonsson (1982).

dominerande tidningen samtidigt med den nedlagda tidningen. Resterande tredjedel av de före detta prenumeranterna föll utanför tidningsmarknaden.[3]

Det som ska behandlas i detta kapitel är vart *Arbetets* prenumeranter tog vägen vid nedläggningen och vad de tyckte om sina nya medieval. För Malmös del var de naturliga valen av nya prenumererade morgonmedier efter *Arbetets* nedläggning *Sydsvenska Dagbladet* eller *Skånska Dagbladet* (och i vissa fall *Trelleborgs Allehanda*) och det fanns också den dagliga gratisdistribuerade tidningen *Metro* som ytterligare ett alternativ. Genom morgon-TV som startade i början av 1990-talet fanns möjligheter att ta del av nyheter i TV också på morgonen, och sedan mitten av 1990-talet är också nätnyheter ett reellt alternativ för dem som har tillgång till Internet. Vi ska heller inte glömma de traditionella nyheterna i radio och TV som naturligtvis kunde vara ett alternativ, även om det vid tidigare tillfällen då tidningar inte utkommit verkat som om de etersända medierna inte varit något reellt alternativ, inte ens i de fall det funnits lokala nyheter i dem.[4]

Arbetets före detta prenumeranter i Malmöregionen och vad de gjorde efter nedläggningen analyseras genom tre frågeställningar:

- ✍ Vad gjorde *Arbetets* prenumeranter direkt efter nedläggningen?
- ✍ Vad gjorde *Arbetets* prenumeranter ett halvår efter nedläggningen?
- ✍ Hurdana såg de före detta prenumeranternas attityder ut till det nya alternativ de valt, likväl som till sitt gamla val?

Eftersom undersökningen är genomförd ungefär ett halvår efter nedläggningen, bygger analysen på frågor som retrospektivt behandlar beteendet vid tidpunkten för nedläggningen. En viss felkälla på grund av minnesfel finns säkert här – och det är svårt att veta hur stor denna felkälla är – men en retrospektiv betraktelse ger ändå en rimlig bild över vart prenumeranterna tog vägen *omedelbart* efter nedläggningen. Men utnyttjande av exempelvis de gratiserbjudanden som fanns vid tiden för *Arbetets* nedläggning behöver ju inte innebära att man är trogen den tidningen *ett halvår senare*, därav frågeställning nummer två. Har de före detta Arbetetprenumeranterna funnit rätt tidning direkt, eller var det en längre process? De två första frågeställningarna är således inriktade på *Arbetets* prenumeranters beteende. Den tredje frågeställningen rör istället *attityder:* Gick det att relativt snart efter tidningens nedläggning bli nöjd med ett nytt val? Och hur såg man på en eventuellt återuppstånden *Arbetet*?

Inte alla av *Arbetets* prenumeranter följde tidningen ända till slutet. Vi kan tala om olika grader av trogenhet ifråga om tidningsvalet, vilket vi sett tidigare i boken. I det här kapitlet ska vi framför allt koncentrera oss på de som kan karaktäriseras som *Arbetets* ”kärna”, i betydelsen att de prenumererade på tidningen ända fram till nedläggningen.

---

[3] Se t.ex. SOU 1994:94; Sundin (1995, 2000); Weibull (1987).

[4] Se t.ex. Bennike och Ludvigsen (1978); Bogart (1989).

Ett av nöden förändrat beteende

Läsningen av en prenumererad morgontidning kan i huvudsak betraktas som ett vanemässigt beteende. Själva prenumerationen är resultatet av två val. För det första att alls ha en prenumeration i hushållet och för det andra vilken tidning som i så fall ska få ingå i vardagslivet. För de flesta är detta inte ett reellt val, eftersom det bara finns en tidning på orten, medan det för andra faktiskt finns en möjlighet att välja. Men när tidningen väl finns i hemmet, etableras en vana som inte ändras i första taget – mer än möjligen i tidningsområden där rabatterbjudanden avlöser varandra och det finns klara ekonomiska fördelar att vara allt annat än trogen en tidning.

Med tanke på att *Arbetet* inte var den stora tidningen i regionen och därmed inte det ”självklara valet”, kan man anta att de som valt att prenumerera på den gjorde ett mycket aktivt val, jämfört med att ha valt t.ex. *Sydsvenska Dagbladet*, men i likhet med att ha valt exempelvis *Svenska Dagbladet* istället för den lokala morgontidningen. I föregående kapitel såg vi att Arbetetprenumeranterna i Malmöregionen i viss mån angav olika skäl som varande viktiga för deras val av *Arbetet* beroende på om de följde tidningen till slutet eller inte. Vi kunde också konstatera att valet inte bara gällde en politisk tidning utan också var ett val av en ”vanlig” lokal morgontidning. Vid nedläggningen skulle så ett val av en ny tidning göras.

De erbjudanden av tidningskaraktär som omedelbart efter *Arbetets* nedläggning stod till buds var dels att börja läsa gratistidningen *Metro* eller en kvällstidning, dels att utnyttja ettdera erbjudandena om en gratismånads läsning av någon av övriga lokalt utgivna morgontidningarna, huvudsakligen *Skånska Dagbladet* eller *Sydsvenska Dagbladet,* som Tidningsbärarna[5] stod bakom. Skälet till att Tidningsbärarna gick ut med en kampanj av detta slag var att de i ett slag ju förlorade en stor del av sina abonnenter, och att det självklara intresset därför fanns att knyta dessa till en annan tidning istället för den som upphörde. Kampanjen var gemensam med respektive tidning, så att de enskilda tidningarna stod för tidningskostnaden, medan Tidningsbärarna stod för distributionen.[6]

Resultatet av den första kampanjen var att av de 42.000 hushåll som prenumererade på *Arbetet* i sydvästra Skåne, antog ungefär 13.000 hushåll vardera erbjudandet; något fler på *Sydsvenska Dagbladet* än på *Skånska Dagbladet*, men med en skillnad på endast 300 svar. Procentuellt innebar detta för de båda tidningarnas upplagor en ökning med cirka 10 procent för *Sydsvenska Dagbladet* och 45 procent för *Skånska Dagbladet,* sett till total upplaga.[7]

---

[5] Tidningsbärarna är tidningarnas gemensamma distributionsbolag och ägs av Skånetidningarna: *Nordvästra Skånes Tidningar, Helsingborgs Dagblad, Kristianstadsbladet, Norra Skåne, Skånska Dagbladet, Sydsvenska Dagbladet, Trelleborgs Allehanda* och *Ystads Allehanda* (www.tidb.se).

[6] Sandh (2001).

[7] Beräkning utifrån *TS-boken 2000* (helårssiffror 1999). Nämnas kan att i Göteborgsregionen gick *Göteborgs-Posten* i oktober 2000 igång med en kampanj för att locka f.d. Arbetetprenumeranter till *GP*. Av de totalt 13.000 personer man skickade värvningsbrevet till svarade dryga 30 procent positivt om att prova *GP* gratis en månad. Av dessa fortsatte drygt hälften med en årsprenumeration (Toft 2002).

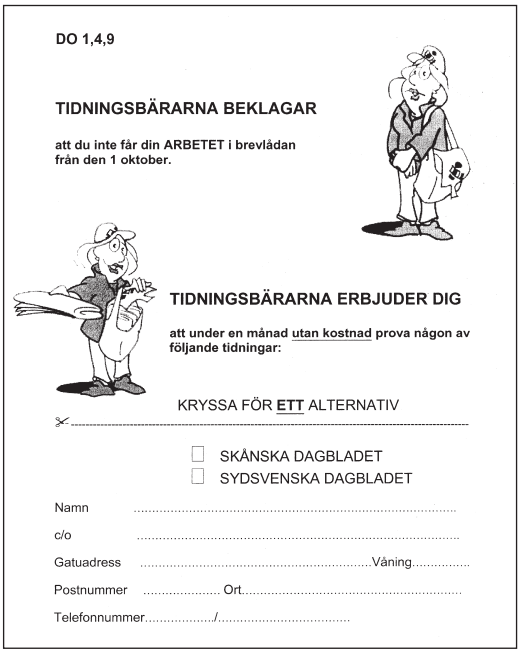
DO 1,4,9

TIDNINGSBÄRARNA BEKLAGAR

att du inte får din ARBETET i brevlådan
från den 1 oktober.

TIDNINGSBÄRARNA ERBJUDER DIG

att under en månad utan kostnad prova någon av
följande tidningar:

KRYSSA FÖR ETT ALTERNATIV

☐ SKÅNSKA DAGBLADET
☐ SYDSVENSKA DAGBLADET

Namn .....
c/o .....
Gatuadress .....Våning.....
Postnummer ..... Ort.....
Telefonnummer...../.....

Att kampanjresultaten för de båda tidningarna endast skilde sig marginellt är i sig både förvånande och intressant, framför allt genom att *Skånska Dagbladet* hade en mycket svag ställning i regionen då *Arbetet* lades ned, och därför relativt sett fick en mycket stor andel av de gamla prenumeranterna. Å andra sidan är det lätt att föreställa sig att det fanns ett ideologiskt val här: *Skånska Dagbladet* är liksom *Arbetet* var, en folkrörelseanknuten tidning, varför den kan ha känts mer ”hemma” än *Sydsvenska Dagbladet*, som var den hårdaste konkurrenten på marknaden.

Den allra första kampanjen visar alltså ett i princip oavgjort resultat för de båda prenumererade morgontidningarna i Malmöregionen. Den gratisdistribuerade tidningen *Metro* vidtog inga speciella åtgärder i och med *Arbetets* nedläggning, då man utgick ifrån att en prenumererad tidning som *Arbetet* och en gratisdistribuerad tidning som *Metro* är helt olika medier och därför inte omedelbart kan ersätta varandra. En ökad *efterfrågan* på tidningen märktes dock efter att *Arbetet* lagts ned, och antalet tryckta exemplar ökade därför.[8]

Den lösnummerförsålda kvällstidningen *Kvällsposten* gjorde inte heller någon särskild åtgärd i och med *Arbetets* nedläggning, men hade sedan fyra år tillbaka ett projekt i Sölvesborg där invånarna erbjöds att prenumerera på tidningen; ett projekt som sedan länge var inplanerat att starta också i Malmö, just vid den tid som sammanföll med *Arbetets* nedläggning. Det är ett projekt som 2002 fortfarande pågår, och uppges ha bidragit till en viss merförsäljning av tidningen – men framför allt stoppat den nedgång som *Kvällsposten* annars hade väntat sig få se i regionen.[9]

Att de båda prenumererade tidningarna kunde notera uppgångar i och med *Arbetets* frånfälle har vi kunnat konstatera också i vår undersökning, som samtidigt visar att den gratisdistribuerade tidningen *Metro* spelade en lika viktig roll – och att kvällstidningarnas betydelse var mycket marginell, trots en lokal sådan på marknaden (figur 1).

Det alternativ som de flesta av *Arbetets* prenumeranter som följde tidningen ända fram till nedläggningen instämt i, är att de valde att utnyttja ettdera erbjudande

[8] Moe (2001).

[9] Hellgren (2001). I Göteborgsregionen gjorde den lokala kvällstidningen *GT* ingen aktiv insats då *Arbetet* lades ned och märkte heller inte någon direkt förändring i samband med nedläggningen (*Pressens Tidning* 2000, nr 20).

från Tidningsbärarna om att få *Skånska Dagbladet* eller *Sydsvenska Dagbladet* gratis i en månad, alternativt att de började läsa mer i gratistidningen *Metro*. Dessa tre alternativ fick vardera ungefär en tredjedel instämmande svar. En femtedel av de trogna prenumeranterna valde att direkt ta en egen prenumeration på någon annan tidning än *SDS* eller *SkD*. Den uppmärksamme inser omedelbart att totalt sett blir figur 1 mer än 100 procent, något som beror på att många svarspersoner gjorde flera saker då tidningen lades ned, t.ex. både började läsa mer i *Metro* och utnyttjade erbjudandet från Tidningsbärarna.

Figur 1 Vad Arbetets kärnprenumeranter gjorde då tidningen lades ned, Malmöregionen (procent)

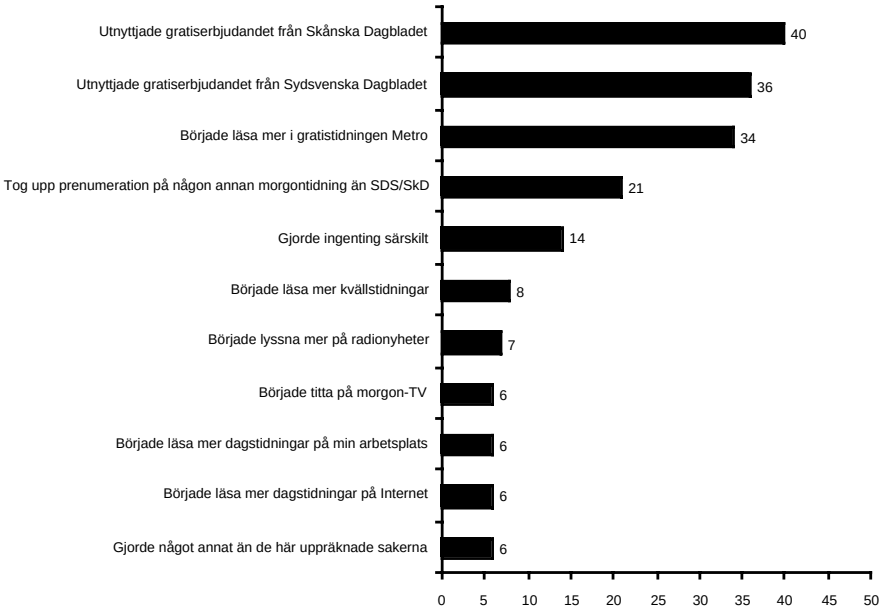

Källa: Syd-SOM-undersökningen 2001.
Antal svarande: 253 personer.

Kommentar: Med kärnprenumeranter avses de prenumeranter som hade *Arbetet* ända fram till nedläggningen. Procenttalen summerar inte till 100 eftersom flera alternativ kan anges. Genomsnittligt antal svar per person är 1,8. Det bör nämnas att ungefär 50 svarspersoner som tidigare prenumererade på *Arbetet* valt att hoppa över frågan vad de gjorde då *Arbetet* lades ned. Om dessa räknas in i alternativet ”gjorde ingenting särskilt” – vilket man kan anta är det vanligaste skälet till att hoppa över frågan – skulle detta alternativ renderat 29 procent av svaren. På grund av osäkerhet i vilken utsträckning överhoppad fråga är detsamma som att man inte gjorde någonting vid nedläggningen, har vi ändå valt att inte inkludera dessa personer.

Om samtliga tidningsalternativ läggs ihop, dvs. en analys görs på de som i *något avseende* tog upp en prenumeration eller började läsa någon annan tidning mer, var

det närmare 75 procent av de före detta Arbetetprenumeranterna som valde att fortsätta läsa tidningar omedelbart efter nedläggningen. Då ingår även det relativa fåtal som började läsa mer kvällstidningar eller läsa tidningen på arbetsplatsen eller på Internet. Även bland de som svarat att de gjorde ”någonting annat” än de uppräknade sakerna angav i viss utsträckning någonting som har med andra tidningar att göra; typexemplet är att de började läsa mer i den tidning de prenumererade på samtidigt som de prenumererade på *Arbetet*. Dessa var emellertid relativt få.

Etermedierna, i bemärkelsen nyheter i radio och morgon-TV, fick ingen större publikuppgång i och med nedläggningen av *Arbetet*. Detsamma gäller nyheter på Internet som tillsammans med några andra alternativ kom längst ned i rangordning då de f.d. prenumeranterna fick ange vad de gjorde då *Arbetet* lades ned. Varför? är den naturliga frågan, och svaret är egentligen enkelt: nyheter förmedlade på papper är inte utbytbara mot nyheter förmedlade på annat sätt.[10]

Att nyheter på Internet skulle kunna bli ett reellt alternativ när en papperstidnings slutar utkomma, hade varit möjligt att tänka sig. Så blev nu inte fallet, och ett viktigt skäl är profilen på *Arbetets* läsekrets. *Arbetet* hade överlag en något åldrad läsekrets, vilket vi såg i det tredje kapitlet, och äldre människor har inte tillgång till Internet i så stor utsträckning som yngre.[11] En jämförelse mellan Arbetetprenumeranterna och den del av befolkningen som inte prenumererade på *Arbetet* visar att framför allt de som följde *Arbetet* ända fram till slutet i *lägre* utsträckning än andra hade tillgång till såväl datorer som Internet, vilket gör att förutsättningarna för att ta del av nätnyheter var mindre. Den lokala profilen i en morgontidning jämfört med många av nätnyheternas profil kan ha varit ytterligare ett skäl som gjorde att Internet inte var ett alternativ till en prenumererad morgontidning. Ett annat är vanornas struktur; en morgontidning läses oftast på morgonen, men det är inte då man huvudsakligen kopplar upp sig på Internet.[12]

I genomsnitt angav de före detta Arbetetprenumeranterna 1,8 svar på frågan om vad de gjorde vid nedläggningen, och det är därför möjligt att tänka sig att de kombinationer av olika göranden som var möjliga, ledde till att de trogna Arbetetprenumeranterna valde att både börja ta del av någon annan tidning *och* något annat medium för att ersätta *Arbetet*. Tabell 1 visar utfallet av en sådan analys.

Det som framför allt kombinerades med att ta upp en prenumeration på någon annan tidning än *Arbetet*, var att läsa *Metro*, alltså ytterligare en morgontidning. Inte något annat alternativ, som arbetsplatsläsning, kvällstidningsläsning, morgon-TV, radionyheter eller nyheter på Internet kombinerades i någon större utsträckning med en ny prenumeration. Vi ska då också ha i åtanke att provprenumerationen på *Sydsvenska Dagbladet* eller *Skånska Dagbladet* i det här skedet var gratis, varför det enda alternativet som omedelbart var förbundet med att betala något, var att ta upp en prenumeration på någon annan tidning.

---

[10] Se t.ex. Bennike och Ludvigsen (1978); Bogart (1989).
[11] Bergström (2001).
[12] Se *Mediebarometern* (2001) och *Internetbarometern* (2001).

Tabell 1 Kombinationen av prenumererade tidningar och annan nyhetsinhämtning efter nedläggningen, bland kärnan av Arbetetprenumeranterna, Malmöregionen (procent)

	Provprenumeration på SkD	Provprenumeration på SDS	Prenumeration på annan tidning
Läser mer i Metro	34	38	23
Morgon-TV-tittande	6	6	4
Nyheter på Internet	5	7	2
Radionyheter	4	4	4
Kvällstidningsläsning	3	7	8
Arbetsplatsläsning	1	6	0
Annat/ingenting	47	32	59
Summa procent	100	100	100
Antal svarande	101	90	53

Källa: Syd-SOM-undersökningen 2001.

De som valde att anta erbjudandet om *Sydsvenska Dagbladet* en månad, var de som också var mest aktiva i andra avseenden; i något större utsträckning än de som valde *Skånska Dagbladet* ökade de sin läsning av tidningar på arbetsplatsen, på Internet samt i kvällstidningar. De som valde att inte anta något av Tidningsbärarnas erbjudande utan ta en prenumeration på någon annan tidning[13] valde i lägre utsträckning än provprenumeranterna på *SkD* och *SDS* att också göra någonting utöver att ta en ny prenumeration.

Slutsatsen blir att tidningar, framför allt på papper, är en sak – och radio, TV och Internet är en helt annan sak. De fyller inte samma funktion, och är därför heller inte utbytbara.[14]

Vem som valde vad

För att få en känsla för *vilka* det var som gjorde vad vid *Arbetets* nedläggning finns i tabell 2 en karaktäristik av dem som valde att antingen utnyttja ettdera av gratiserbjudandena på *Skånska Dagbladet* eller *Sydsvenska Dagbladet* alternativt börja läsa mer i *Metro*; de tre alternativ som samlade största andelen av de före detta kärnprenumeranterna på *Arbetet*. Som en jämförelse ligger i tabellen inlagt befolkningen som helhet i Malmöregionen samt, också som helhet, alla de prenumeranter som följde *Arbetet* till slutet. De faktorer som valts ut är sådana som vi sedan tidigare vet spelar roll för dels konsumtion i allmänhet, dels specifikt i tidningssammanhang och politiska sammanhang.[15]

[13] Tidningsbärarna erbjöd olika tidningar i olika områden: exempelvis i Trelleborg erbjöds en prenumeration på såväl *SDS*, *SkD* som *Trelleborgs Allehanda* (Sandh 2001). I frågeformuläret efterfrågades emellertid bara *SDS* och *SkD*. Kategorin ”prenumeration på annan tidning” är därför en blandning av de som valt exempelvis *TA* eller en tidning utanför spridningsområdet (som då inte var gratiserbjuden).

[14] Se Bennike och Ludvigsen (1978); Bogart (1989).

[15] Se exempelvis Solomon et.al. (1999); Lithner (2000); Wadbring (1999) samt Karin Hellingwerfs och Jan Strids kapitel i denna bok.

Tabell 2 En karaktäristik av de grupper som valde att utnyttja något av erbjudandena från SkD eller SDS eller börja läsa mer i Metro vid tidpunkten för Arbetets nedläggning, Malmöregionen (medelvärde, procent)

	Befolkningen i Malmöregionen	Kärnan av f.d. Arbetetprenumeranter	De som utnyttjade erbjudande från SkD	De som utnyttjade erbjudande från SDS	De som valde att börja läsa mer i Metro
Genomsnittsålder	46,9	53,4	56,1	48,2	51,8
Ålder					
15-29 år	24	14	11	21	19
30-49 år	31	25	22	31	21
50-64 år	25	29	29	24	26
Över 65	20	32	39	23	34
	100	100	101	99	100
Boende					
Malmö	49	54	55	61	66
Lund	21	13	9	16	15
Annan kommun	30	33	36	23	19
	100	100	100	100	100
Utbildning					
Låg	41	67	71	63	63
Medel	23	19	21	22	18
Hög	36	14	8	15	19
	100	100	100	100	100
Subjektiv klasstillhörighet					
Arbetarfamilj	38	60	60	47	56
Tjänstemannafamilj	28	27	30	39	30
Högre tj.m.fam/akad.	24	8	4	12	9
Egen företagare	10	5	5	2	6
	100	100	99	100	101
Politiskt intresse					
Mycket stort	11	13	17	11	17
Ganska stort	36	35	35	37	37
Inte särskilt stort	39	38	40	38	33
Inte alls stort	14	14	8	14	13
	100	100	100	100	100
Partisympati					
Vänsterpartiet och socialdemokraterna	38	71	77	71	73
Övriga partier	62	29	23	29	27
	100	100	100	100	100
Antal svarande (ca)	1695	306	101	90	85

Källa: Syd-SOM-undersökningen 2001.

Kommentar: Grupperna är inte ömsesidigt uteslutande eftersom man kunnat ange mer än ett alternativ. Tabellens bas är de som prenumererade på *Arbetet* ända till slutet.

Ifråga om ålder var, som redan nämnts, de före detta Arbetetprenumeranterna genomsnittligt något äldre än befolkningen som helhet, och de som följde tidningen ända till slutet uppvisade en än äldre profil. Jämförs de tre stora alternativen åldersmässigt finner vi också att de som utnyttjade erbjudandet från *Skånska Dagbladet* hade en betydligt högre medelålder än de som utnyttjade erbjudandet att ta del av *SDS* eller började läsa mer i *Metro*. Det är också tydligt att de unga huvudsakligen valde just *SDS* eller *Metro* medan de över 65 år valde *SkD* istället.

Sett till A-region 28 som helhet, bor ungefär hälften av invånarna i Malmö, och en femtedel i Lund. Resterande 30 procent bor utanför dessa båda städer. Kärnan av *Arbetets* f.d. prenumeranter fördelade sig på ett likartat sätt. De som valde erbjudandet från *Skånska Dagbladet* skilde ut sig boendemässigt såväl som åldersmässigt; de bodde i relativt stor utsträckning *utanför* Malmö och Lund. De som valde att börja läsa mer i *Metro* eller valde att utnyttja erbjudandet att få *Sydsvenska Dagbladet* gratis under en månad bodde i större utsträckning i Malmö och Lund. För *Metros* del hade detta naturligtvis med distributionen att göra – tidningen finns tillgänglig på alla kollektiva transporter i hela region A28, men framför allt torde det vara långpendlare samt boende i de större städerna som tog del av tidningen – och för *Sydsvenska Dagbladets* del är förklaringen rimligen att den var det ”naturliga” valet när *Arbetet* inte längre fanns, som varande största tidning i regionen.

Utbildningsmässigt fanns också relativt stora skillnader mellan de som utnyttjade de olika möjligheterna efter nedläggningen; de som utnyttjade erbjudandet från *Skånska Dagbladet* efter nedläggningen var i större utsträckning lågutbildade. *Arbetets* prenumeranter var också en lågutbildad grupp i förhållande till regionen som helhet, vilket i stor utsträckning hänger samman med att de var äldre.

De klassmässiga skillnaderna var relativt sett mindre, och här var det de som valde att utnyttja erbjudandet från *Sydsvenska Dagbladet* som i någon mån skilde sig från övriga grupper. De kom i mindre utsträckning från arbetarfamiljer och i större utsträckning från tjänstemannafamiljer.

Att politiskt intresse spelar stor roll hade varit väntat, men så var fallet bara i viss mån. När vi jämför *Arbetets* trogna prenumeranter med befolkningen som helhet är fördelningen ifråga om politiskt intresse respektive ointresse ungefär detsamma. Det var framför allt de som valde *Sydsvenska Dagbladet* som i något mindre utsträckning sade sig vara mindre politiskt intresserade – men bara jämfört med andra Arbetetprenumeranter. De som utnyttjade erbjudandet om provprenumeration på *SDS* liknade i detta avseende helt befolkningen i regionen. Huvudsakligen kan vi säga att det var *riktningen*, dvs. partiinriktningen, på det politiska intresset som skilde sig, inte primärt intresset *i sig*. Andelen vänsterpartistiska och socialdemokratiska sympatisörer var betydligt större bland *Arbetets* f.d. prenumeranter än i befolkningen.

Vissa skillnader mellan vilka som utnyttjade de båda erbjudandena från Tidningsbärarna eller började läsa mer i *Metro* är således möjliga att finna. Det som framför allt är slående är den åldersmässiga skillnaden, där de som gick över till *Skånska*

Dagbladet genom sin relativt höga ålder skilde sig gentemot alla andra. Vad man hade kunnat förvänta sig var att de som börjat läsa mer i *Metro* på motsatt sätt varit yngre än de som valde andra alternativ,[16] men så var inte fallet.

Tidningsvanorna ett halvår senare

Att utnyttja ett gratiserbjudande är enkelt. Och billigt. De erbjudanden som kom från Tidningsbärarna gällde en månad, och de som utnyttjade det fick under en månads tid möjlighet att lära känna en ny frukostgäst i hemmet, och hade då ett enklare beslut att fatta när provmånaden gått ut. Efter den första månaden kom ytterligare erbjudanden från både *Skånska Dagbladet* och *Sydsvenska Dagbladet*, och även om det inte var gratiserbjudanden så var det kraftigt rabatterade prenumerationer.

I januari 2001 – alltså ungefär tre månader efter nedläggningen – gick *Sydsvenska Dagbladet* ut med ett riktat erbjudande till *Arbetets* före detta prenumeranter. Detta möjliggjordes av det faktum att man köpt tidningens prenumerantregister. Det riktade utskicket var ett brev från *Sydsvenska Dagbladets* chefredaktör Hans Månsson, där han beklagade att en konkurrent i nyhetsarbetet och ”en tidning som gav liv och mångfald” inte längre fanns. Han erbjöd en prenumeration på *Sydsvenska Dagbladet* istället. Själva prenumerationserbjudandet – som var en tidning om tidningen – kom några dagar efter brevet. Detta innebar att man kunde prova tidningen i tre månader för 99 kronor, vilket var ungefär en femtedel av ordinarie pris. Nästan 7.000 svar inkom från tidigare Arbetetprenumeranter, och 1.800 av dessa förlängde sedan prenumerationen på *Sydsvenska Dagbladet* efter att erbjudandet gått ut.[17]

Skånska Dagbladet, som inte hade tillgång till *Arbetets* prenumerantregister, valde framför allt att bearbeta de som antagit det första gratiserbjudandet. Dessutom hade man både planerat och genomfört en prenumerantkampanj ungefär en månad *före Arbetets* nedläggning. Denna kampanj tillsammans med vidare bearbetning av de som utnyttjat gratiserbjudandet efter *Arbetets* nedläggning gav ett gott resultat och i september-oktober år 2000 hade *Skånska Dagbladet* cirka 20.000 prova-på-prenumeranter. I förhållande till den ”vanliga” upplagan om cirka 30.000 exemplar[18] var det en stor andel. Mer än hälften – mellan 12-14.000 – av dem som på något sätt kunde knytas till någon av kampanjerna fanns drygt ett år efter *Arbetets* nedläggning kvar som prenumeranter på *Skånska Dagbladet*.[19]

---

[16] Jfr Wadbring (1999). En stor del av *Metros* läsekrets i Stockholm, men framför allt i Göteborg, är under 30 år.

[17] Walus (2001). I Göteborgsregionen var det *Göteborgs-Posten* som köpte *Arbetets* prenumerantregister och från *GP* gick också ett andra erbjudande ut i april 2001 till *Arbetets* före detta prenumeranter som inte antagit erbjudandet från oktober 2000. Ungefär 9.000 f.d. Arbetetprenumeranter fick erbjudandet 2001 och dryga 10 procent av dem svarade positivt. Av dessa var det sedan ungefär 15 procent som fortsatte prenumerera på *GP* (Toft 2002).

[18] *TS-boken* (2000).

[19] Carlson (2001).

Kvällsposten och *Metro* gjorde, som redan nämnts, ingen kampanj eller liknande som direkt kan kopplas samman med nedläggningen av *Arbetet* vare sig i samband med nedläggningen eller senare. Detsamma gällde *GT* i Göteborg.

När vår enkätundersökning gick ut i Malmöregionen, hade det gått ungefär ett halvår från *Arbetets* nedläggning. Genom att fråga om svarspersonernas tidningsvanor vid tidpunkten för undersökningen, får vi därför en uppfattning om hur det såg ut då, vilket i sin tur kan jämföras med vad man angav att man gjorde vid tidpunkten för nedläggningen. Det är ju inte nödvändigtvis så att även om man exempelvis valde att utnyttja erbjudandet från Tidningsbärarna om en gratisprenumeration en månad, har kvar denna tidning ett halvår senare. Som vi redan sett exempel på utifrån upplagetal, förnyade en stor andel prenumeranter *inte* sin prenumeration på den tidning de valt att prova, åtminstone inte i direkt anslutning till att månaden var till ända.

Om vi nu först utgår från tidningsvanorna ett halvår efter nedläggningen, finns i tabell 3 en översikt över hur tidningskonsumtionen såg ut. Här finns inlagt inte bara de som prenumererade på tidningen ända till nedläggningen, utan också de som prenumererat på *Arbetet* tidigare, men slutade redan innan den lades ned.

Totalt sett var det *Sydsvenska Dagbladet* som hade den starkaste ställningen bland de tidigare Arbetetprenumeranterna ett halvår efter nedläggningen – till skillnad från hur det såg ut omedelbart efter det att tidningen lagts ned, då *Skånska Dagbladet* ju lockade flest nya prenumeranter (jfr figur 1). Ungefär hälften av de forna Arbetetprenumeranterna läste ett halvår efter nedläggningen *Sydsvenska Dagbladet* istället för *Arbetet*. En femtedel läste *Skånska Dagbladet* respektive *Metro*.

Mönstret är lite annorlunda om vi jämför de som var kvar som prenumeranter på *Arbetet* ända fram till slutet med de som slutade före nedläggningen. *Skånska Dagbladet* hade betydligt större framgång bland *Arbetets* kärntrupp medan *Sydsvenska Dagbladet* främst lyckades nå de som prenumererat på *Arbetet* under 1990-talet eller 2000, men inte ända fram till slutet. En inte obetydlig andel av dessa lämnade också *Arbetet* ett bra tag innan den slutliga nedläggningen. Vad gäller regelbunden läsning av *Metro* finns ingen skillnad mellan de båda prenumerantgrupperna.

Mest intressant i tabell 3 torde ändå vara totalsiffrorna, dvs. andelen av de före detta Arbetetprenumeranterna som ett halvår efter nedläggningen regelbundet läste någon tidning överhuvudtaget, med andra ord den första kolumnen i tabell 3. Tidigare nämndes att ungefär två tredjedelar av en nedlagd tidnings prenumeranter fortsätter att vara tidningsläsare på något sätt, och en tredjedel går ut i en tidningslös tillvaro. Sett till situationen i sydvästra Skåne blev det inte riktigt så. Om vi inkluderar *Metro* som morgontidning var det 84 procent av invånarna i Malmöregionen som kunde betraktas som tidningsläsare i bemärkelsen att de läste någon tryckt morgontidning så regelbundet som minst fem dagar i veckan. Det innebär att ungefär 15 procent av *Arbetets* före detta prenumeranter ett halvår efter nedläggningen befann sig i en mer eller mindre tidningslös tillvaro, i bemärkelsen att de inte regelbundet läste en tryckt morgontidning. Det är betydligt mindre än den tredjedel som vid tidigare tidningsnedläggelser omtalats som tidningslösa. Vi ska emellertid inte

glömma att vi i ena fallet – avseende nedläggningen – talar om prenumeranter, medan vi halvåret efter – avseende vanorna – talar om såväl prenumeration som läsning.[20] Även om de båda måtten hänger intimt samman, är de inte helt jämförbara.[21] Sammantaget är det ändå så att den absoluta merparten av de före detta Arbetetprenumeranterna ett halvår efter nedläggningen hade vänt sig till någon annan tidning, och således inte kan karaktäriseras som tidningslösa.

Tabell 3 Morgontidningsläsning hos de före detta Arbetetprenumeranterna ett halvår efter nedläggningen, Malmöregionen, våren 2001 (procent)

	Samtliga f.d. Arbetet-prenumeranter	De som pre-numererade ända fram till slutet	De som pre-numererade någon gång under 1990-talet eller 2000 men inte ända fram till slutet	Differens mellan de båda prenumerant-grupperna
Läser SkD regelbundet	21	32	7	-25
Prenumererar på SkD	20	31	5	-26
Läser SDS regelbundet	53	46	63	+17
Prenumererar på SDS	53	44	64	+20
Läser Metro regelbundet	18	18	18	±0
Läser regelbundet någon morgontidning, inkl. Metro	84	87	79	-8
Läser regelbundet någon morgontidning, exkl. Metro	78	82	72	-10
Antal svarande	537	306	231	

Källa: Syd-SOM-undersökningen 2001.

Kommentar: Med regelbunden läsning avses läsning fem dagar i veckan eller mer. Med samtliga f.d. Arbetetprenumeranter avses de som någon gång under 1990-talet eller 2000 prenumererat på tidningen.

I jämförelse med situationen omedelbart efter nedläggningen har en viss förändring skett; då var det tre fjärdedelar som gick vidare till läsning av någon dagstidning överhuvudtaget, tryckt eller elektronisk. Ett halvår senare hade ytterligare 10 procent av de före detta prenumeranterna funnit en ny papperstidning. Hur det ser ut i

[20] Vad gäller frågorna om *Arbetet* i enkätformuläret är de helt inriktade på prenumeration och inte läsning, varför någon annan bearbetning än efter prenumeration på *Arbetet* inte är möjlig.
[21] Se exempelvis Weibull (1983) för en diskussion om hur måtten hänger samman.

skrivande stund, drygt ett och ett halvt år efter nedläggningen av tidningen, vet vi inte, men Malmötidningarnas upplageutveckling antyder att en hög grad av stabilitet inträtt; om utvecklingen går åt något håll är det snarast mot att en än större andel av de före detta Arbetetprenumeranterna tar upp en prenumeration eller börjar läsa en morgontidning än motsatsen.[22]

Att isolerat se vad som hände med prenumeranterna omedelbart efter nedläggningen respektive hur det såg ut ett halvår efteråt är förvisso i sig av intresse, men minst lika spännande är att se hur *förhållandet* var mellan vad de före detta Arbetetprenumeranterna gjorde då tidningen lades ned, och vad de gjorde ett halvår senare. En sådan jämförelse ger en indikation om framtida tendenser på den lokala tidningsmarknaden. Att utnyttja ett av gratiserbjudandena eller börja läsa mer i *Metro* var relativt enkelt – men därefter gällde det att utvärdera det alternativ som valts och välja vad man faktiskt skulle fortsätta med för vanor och tidningar. Samtidigt är det förstås enklare att behålla det första alternativ som valts, än att fortsätta prova sig fram.[23]

I tabell 4 visas att det också var så det fungerade för många av *Arbetets* före detta prenumeranter, framför allt vad gäller den prenumererade pressen. Av de som antog erbjudandet från Tidningsbärarna, att gratis få *Skånska Dagbladet* eller *Sydsvenska Dagbladet* under en månad, var det en klar merpart som ett halvår efter också läste och prenumererade på den tidning de valde vid nedläggningen. Men den tendens som antyds i material är att *Sydsvenska Dagbladet* successivt förstärkt sin position bland de tidigare Arbetetprenumeranterna jämfört med *Skånska Dagbladet*. Den förstnämnda tidningen har dragit till sig de något yngre läsarna och haft lättare att behålla dem som först antog tidningens erbjudande. *Sydsvenska Dagbladets* starka ställning som lokal tidning i Malmö kan vara en trolig förklaring.

Lite annorlunda synes det fungera för *Metro*, men här är frågan inte ställd på ett helt jämförbart sätt som för de andra tidningarna.[24] ”Bara” en tredjedel av de som vid tidpunkten för nedläggningen valde att börja läsa mer i *Metro*, läste ett halvår senare tidningen regelbundet. En större andel av dem som började läsa mer i *Metro* vid tidpunkten för nedläggningen läste istället ett halvår efteråt *Sydsvenska Dagbladet* regelbundet.

Räckte inte *Metro*? är frågan man då ställer sig. Svaret är inte givet, men ett rimligt antagande är att *Metro* faktiskt inte gjorde det – och därmed blev något av en ”övergångstidning” för den här gruppen av läsare.[25] Olika läsare ställer olika krav på sin tidning, och *Metro* är exempelvis kortfattad på ett sätt som andra tidningar inte är, det går inte att få den hemdistribuerad och för att få tag på tidningen underlättar det om man regelbundet använder kollektivtrafiken eller i alla fall befinner sig i

[22] Jfr Sundin (2000) som visar att vid nedläggningen av *Östgöten* 1997 ökade andelen av dess f.d. prenumeranter som prenumeranter på andra tidningar över tid.
[23] Jfr Solomon et.al. (1999).
[24] Till skillnad från de prenumererade tidningarna där just prenumeration efterfrågades, var det för *Metro* endast möjligt att efterfråga ökad läsning.
[25] Se Wadbring (kommande).

närheten av hållplatser. Värt att nämnas är också att de trogna Arbetetprenumeranterna, som i viss utsträckning var äldre än ett genomsnitt, var vana vid en omfångsrik tidning, en traditionell morgontidning med mycket att läsa. Exemplen kan flerfaldigas, och sett till *Arbetets* före detta prenumeranter som gjorde ett aktivt tidningsval då de valde *Arbetet*, räckte *Metro* möjligen inte till. Och skälen kan alltså vara av såväl distributionsmässig som innehållslig karaktär.

Tabell 4 Förhållande mellan vad Arbetets kärna av prenumeranter gjorde då tidningen lades och ett halvår efteråt, Malmöregionen, våren 2001 (procent)

	Vad kärnan av de f.d. Arbetetprenumeranter gjorde då tidningen lades ned:		
Vad kärnan av de f.d. Arbetetprenumeranter gör ett halvår efteråt	Antog erbjudande från SkD	Antog erbjudande från SDS	Började läsa mer i gratis-tidningen Metro
Läser regelbundet SkD	62	14	22
Prenumererar på SkD	63	14	22
Läser regelbundet SDS	32	71	46
Prenumererar på SDS	30	70	44
Läser regelbundet Metro	16	13	34
Prenumererar på minst någon morgontidning	92	87	71
Läser regelbundet någon morgontidning, inkl. Metro	93	91	87
Läser regelbundet någon morgontidning, exkl. Metro	91	88	75
Antal svarande	101	90	85

Källa: Syd-SOM-undersökningen 2001.

Kommentar: Med regelbunden läsning avses läsning fem dagar i veckan eller mer. Kolumnerna är inte ömsesidigt uteslutande eftersom man kunnat ange mer än ett alternativ.

Samtidigt är det tydligt om vi ser till den totala användningen av morgontidningar, att *Metro* är ett stort tillskott framför allt i den grupp som vid *Arbetets* nedläggning valde att börja läsa mer i *Metro*; differensen om *Metro* räknas med respektive inte räknas med som morgontidning är här större än för någon annan grupp.

Andelen prenumeranter i Skåneregionen är totalt sett stor, även bland de före detta Arbetetprenumeranterna. Av dem som valde något av erbjudandena från

Tidningsbärarna var det en stor majoritet som ett halvår senare prenumererade på någon tidning, och då huvudsakligen på den tidning man valde redan vid nedläggningen. De som vid nedläggningen valde att börja läsa mer i *Metro* prenumererade däremot inte i samma utsträckning som de som valde andra alternativ, men även i denna grupp var det 70 procent som ett halvår senare hade en prenumeration på någon morgontidning – vilket faktiskt är samma nivå som ett nationellt genomsnitt.[26]

Attityder till det nya – och det gamla

Sammantaget kan vi således konstatera att det i sydvästra Skåne inte blivit så att en stor andel av de före detta Arbetetprenumeranterna och -läsarna gått ut i en tidningslös tillvaro, utan istället har de allra flesta valt att ta del av någon annan tidning, och då i huvudsak morgonutgiven och på papper. Den fråga som därför reses efter att beteendet är kartlagt, är hur attityden till det nya valet ser ut. Är det så att den ”nya” tidningen uppfattades som lysande, eller var det någon som mest bara dög för att ingenting annat – dvs. i praktiken *Arbetet* – fanns till hands?

Ett sätt att söka svaret på hur det nya tidningsvalet uppfattades, är att använda sig av betygssättning av tidningar. Man kan förvisso förvänta sig att det ska finnas en överensstämmelse mellan beteende och attityd, men korrelationen är inte med nödvändighet hög och självklar.[27] I tabell 5 återfinns en uppställning av de olika morgontidningarna – inklusive *Metro* – och hur dessa betygsattes av sina ”gamla” läsare respektive av de som tillkommit från *Arbetet*. Även de Arbetetprenumeranter som inte följde tidningen ända fram till slutet är inkluderade i analysen.

Sett till bedömningen av olika tidningar av befolkningen som helhet, var det *Sydsvenska Dagbladet* som fick det högsta betyget. Ett högt betyg eller ett högt förtroendekapital hos ett medium är nära sammanlänkat med andelen användare mediet har, varför det inte är förvånande att *Sydsvenska Dagbladet* som största tidning i regionen fick det högsta betyget. När ”alla” får bedöma enskilda medier, innefattar det också personer som inte känner till eller använder respektive medium. Det viktiga i en bedömning av medier, vare sig det handlar om en förtroendemätning eller en betygssättning, är att man får en bild av mediets mer allmänna ställning i samhället, i betydelsen hur de värderas och hur angelägna de är.[28]

Den tidning som bedömdes som varande näst bäst, med ett medelvärde klart över mitten, var den numera nedlagda *Arbetet*, som alltså fick bedömas på samma skala som övriga tidningar. *Skånska Dagbladet* kom som trea, och *Metro* som fjärde tidning. *Kvällsposten* fanns också med i frågan och bedömd av befolkningen som helhet fick *Kvällsposten* betyget 4,69, och hamnade således strax efter *Metro*. Att kvällstidningar av de flesta bedöms som varande sämre än morgontidningar beror

[26] Se Wadbring och Weibull (2001).
[27] Se t.ex. Solomon et.al. (1999).
[28] Jfr Elliot (1997); Weibull (2000d; 2001a) om mediers förtroendekapital.

dels på att det är färre som läser dem och därmed fler bedömare som faktiskt bedömer något de inte regelbundet använder, men det beror också på att kvällstidningar rent allmänt uppfattas som något som ska bedömas negativt; med andra ord, omvänd prestige.[29]

Tabell 5 Uppfattning om hur bra respektive tidning är efter läst tidning, Malmöregionen, våren 2001 (medelvärden)

	Betygsättning av tidningar:			
	SkD	SDS	Metro	Arbetet
Alla	5,61	7,48	5,06	6,54
Regelbundna läsare av SkD				
F.d. Arbetetprenumeranter	7,24	4,91*	4,13*	8,95
Övriga SkD-läsare	7,97*	7,26**	4,97**	5,33**
Regelbundna läsare av SDS				
F.d. Arbetetprenumeranter	5,23	7,48	4,90	7,64
Övriga SDS-läsare	5,32	8,24	4,60	5,20
Regelbundna läsare av Metro				
F.d. Arbetetprenumeranter	5,72**	6,90*	6,92*	8,04*
Övriga Metroläsare	4,76*	7,77	6,45	5,48

Källa: Syd-SOM-undersökningen 2001.

Kommentar: Medelvärdet baseras på en skala mellan 0 (mycket dålig tidning) och 10 (mycket bra tidning). I frågan räknas nu befintliga tidningar upp och efter får svarspersonen också placera *Arbetet* på samma skala som de andra tidningarna. Antalet svar varierar för varje uppgift, och där n-värdet är under 100 personer är det markerat med *, och under 50 personer med **. För att n-värdena inte ska bli alltför låga, är samtliga f.d. Arbetetprenumeranter inkluderade.

Genomgående är det så att de som tidigare varit prenumeranter på *Arbetet*, bedömde sin ”nya” tidning som varande inte fullt lika bra som *Arbetet* hade varit. Skillnaden var störst bland de som ett halvår efter nedläggningen läste *Skånska Dagbladet* och tidigare läste *Arbetet* (differens 1,71); det var å andra sidan också här vi fann *Arbetets* kärntrupp och ett extremt högt betyg på en tidning: den nedlagda *Arbetet* fick nästan 9 i snittbetyg på en 10-gradig skala. Frågan är om en tidning kan bli mycket bättre än så i sina läsares ögon?

Även de som ett halvår efter nedläggningen läser *Metro* gav sin tidigare tidning *Arbetet* ett betydligt högre betyg än sin nuvarande tidning (differens 1,12). Bedömningen av *Metro* ligger, som redan nämnts, också nivåmässigt under såväl *Skånska Dagbladet* som *Sydsvenska Dagbladet* i betygshänseende.

[29] Jfr Elliot (1997); Wadbring (2000); Weibull (2000d).

Ytterligare en sak är viktig att framhålla i tabell 5, och det är undantaget från mönstret att en tidnings ”gamla” läsare bedömer sin tidning som bättre än de från *Arbetet* nytillkomna läsarna. Undantaget är *Metro*, där de före detta Arbetetprenumeranterna värderade *Metro* högre än vad *Metros* övriga läsare gjorde.[30] Möjligen kan detta tolkas som att *Metros* läsekrets generellt sett är mer ”svala” till tidningar som fenomen än vad *Arbetets* före detta prenumeranter var, som ju tidigare valt en tidning mycket aktivt.

Synen på en eventuellt återuppstånden Arbetet

Merparten av de tidigare prenumeranterna och läsarna har alltså gått över till nya tidningar i och med *Arbetets* nedläggning, samtidigt som många saknar sin gamla tidning. En intressant – om än mycket hypotetisk – fråga i sammanhanget var därför hur de före detta Arbetetprenumeranterna skulle ställa sig till att tidningen återuppstod.[31]

Tabell 6 Syn på Arbetets tänkbara återkomst bland tidigare Arbetetprenumeranter, Malmöregionen, våren 2001 (procent)

	Huruvida svarspersonen skulle återuppta en prenumeration på Arbetet om tidningen utkommer som:					
	Daglig morgontidning som innan nedläggningen		Morgontidning med utgivning 3 dagar/vecka		Morgontidning med utgivning 1 dag/vecka	
	Arbetets kärna	Icke-kärnan	Arbetets kärna	Icke-kärnan	Arbetets kärna	Icke-kärnan
Ja, absolut	78	12	33	8	26	10
Ja, kanske	14	35	27	19	19	18
Nej, knappast	5	31	20	38	24	34
Nej, absolut inte	3	22	20	35	32	39
Summa procent	100	100	100	100	101	101
Antal svarande	288	180	204	161	204	160

Källa: Syd-SOM-undersökningen 2001.

Kommentar: Observera att n-värdena är betydligt lägre för frågorna 2 och 3. Många har hoppat över de frågorna (vet-ej-alternativ saknas). Egentligen är det alltså för höga siffror för ja-alternativen i dessa båda frågor. Antalet överhoppare var betydligt färre i fråga 1.

[30] Underlaget för analysen är här emellertid en smula bräckligt avseende n-värden, men resultatet är ändå värt att påpeka.

[31] Diskussioner och förslag rörande möjliga vägar för *Arbetet* att återkomma i ny eller gammal skepnad finns exempelvis i *Journalisten*, nr 26 (2000) och på *GP Debatt* (000930).

Attityden till ett antal olika alternativ för återuppståndelse efterfrågades i undersökningen, och det står helt klart vad de före detta Arbetetprenumeranterna skulle vilja ha; de skulle vilja ha sin tidning som den en gång såg ut – en ”nygammal” *Arbetet*. Nio av tio av *Arbetets* kärna ville ha tillbaka sin gamla, dagliga morgontidning. Ett visst intresse fanns också för en återuppstånden *Arbetet* med lägre utgivningsfrekvens, men intresset var inte tillnärmelsevis lika stort som för den dagliga utgivningen (tabell 6). Ifråga om de två sistnämnda alternativen bör dock påpekas att många också valt att inte svara på frågan; om dessa hade räknats in i basen och antagits ointresserade av *Arbetets* återkomst, hade de båda sista alternativen (utgivning en eller tre dagar per vecka) fått ett än mindre gensvar än vad som nu är fallet.

Att det var den nygamla *Arbetet* de f.d. prenumeranterna önskade, är knappast förvånande. Det var så de kände sin tidning, och det är så merparten av de svenska morgontidningarna utkommer idag. Det är den dagliga tidningen som är den ”riktiga” tidningen. De som lämnade *Arbetet* innan nedläggningen var dock betydligt mindre intresserade av att *Arbetet* skulle återkomma på tidningsmarknaden, oavsett hur hög utgivningstätheten tänktes vara. I denna grupp skulle en återuppstånden tidning inte ha många prenumeranter att hämta, inte ens om den återuppstod i en nygammal form, som en daglig tidning.

Så långt handlade den hypotetiska frågan om att återuppta *prenumerationen* på *Arbetet* om den skulle börja ges ut igen. En annan typ av fråga är om man skulle vara intresserad av att *läsa Arbetet* om den skulle utkomma som gratistidning några dagar i veckan, ett alternativ som var uppe till diskussion.[32] Det är en fråga som i undersökningen ställdes både till de f.d. prenumeranterna och de som läste tidningen utan att vara prenumeranter. Ett instämmande i frågan om läsning av en gratis tidning har inga ekonomiska konsekvenser så som en återupptagen prenumeration skulle ha, och det är därför rimligt att tänka sig att andelen som instämmer i att de gärna skulle läsa *Arbetet* om den utkom gratis är större än för något av prenumerationsalternativen. Så är också huvudsakligen fallet (tabell 7).

Tabell 7 Syn på Arbetets tänkbara återkomst i Skåne som gratistidning, bland tidigare Arbetetprenumeranter och -läsare, Malmöregionen, våren 2001 (procent)

	Kärnan av tidigare Arbetet-prenumeranter	Ickekärnan av tidigare Arbetet-prenumeranter	Tidigare Arbetet-läsare, men inte prenumeranter
Intresse för att läsa Arbetet om den skulle utkomma med några nummer i veckan som gratistidning:			
Ja, absolut	59	38	41
Ja, kanske	28	41	39
Nej, knappast	10	17	17
Nej, absolut inte	3	4	3
Summa procent	100	100	100
Antal svarande	294	193	64

Källa: Syd-SOM-undersökningen 2001.

[32] Se exempelvis *Pressens Tidning* (2000, nr 15) eller *Journalisten* (2000, nr 26).

I den här tänkta situationen om en återuppstånden *Arbetet* i gratisversion var intresset för den nedlagda tidningen ännu större än intresset för en prenumererad *Arbetet*, förutom för *Arbetets* kärnprenumeranter. Ungefär åtta av tio av de tidigare prenumeranterna och läsarna av *Arbetet* skulle vara intresserade av att läsa tidningen om den utkom som gratistidning. Att uppslutningen inte är total här, eller åtminstone lika stor som ifråga om *Arbetet* som prenumererad tidning, kan säkert i viss mån förklaras av att en gratistidning inte riktigt är en ”riktig” tidning och att en viss besvikelse därför ligger i att tidningen skulle kunna tänkas utkomma på detta sätt.

Utifrån ovanstående kan man rimligen sluta sig till *Arbetets* möjliga ställning i regionen ett halvår efter nedläggningen, snarare än vid nedläggningen. En viss avvänjningsperiod har förflutit. Att känslor regerade hos många vid tiden för nedläggningen är uppenbart om man ser till exempelvis debatten i fackpress såväl som dagspress,[33] och det gällde såväl de som var involverade i tidningen mer direkt, som de som stod utanför. Ett halvår eller mer efter nedläggningen har många av de starkaste känslorna svalnat. Men det är fortfarande den gamla *Arbetet* eller en tidning som inte kostar något som de f.d. prenumeranterna och läsarna vill ha tillbaka.

Beroende på vilken tidning de före detta Arbetetprenumeranterna läste ett halvår efter nedläggningen, och hur de bedömde denna i förhållande till sin gamla tidning, kan man tänka sig att önskan om en återuppstånden *Arbetet* är större eller mindre. I tabell 8 visas resultaten av en sådan analys. Analysen bygger på vad de före detta prenumeranterna gjorde ett halvår efter nedläggningen – och alltså inte vad de gjorde vid själva nedläggningen – eftersom det är ett halvår efteråt som de får bedöma på vilket sätt de skulle vilja att *Arbetet* eventuellt återkom.

Begränsar vi analysen till de prenumeranter som prenumererade på *Arbetet* ända till slutet har de i princip samma inställning till en eventuellt återuppstånden tidning, oavsett vilken tidningen de idag prenumererar på. De som ett halvår efter nedläggningen läste *Metro* visar ett lite annorlunda mönster i det att de hellre än de som prenumererar på *SDS* eller *SkD* ville se *Arbetet* som nyutgiven med lägre frekvens och som gratistidning.[34] Ifråga om önskan att få tillbaka *Arbetet* som daglig tidning, alltså en nygammal *Arbetet*, var det dock inte någon skillnad mellan Metroläsare och prenumeranter på andra tidningar.

Att det ett halvår efter tidningens nedläggning finns ett så stort intresse för *Arbetet* säger en hel del om dess läsekrets: framför allt att tidningen hade en läsekrets som visar ett stort engagemang i sin nedlagda tidning. Det är en slutsats som kan dras trots att merparten av den gamla läsekretsen funnit en ny tidning och börjat vänja sig vid den.

---

[33] Se t.ex. *Arbetets* insändarsida veckan före nedläggningen, liksom debatten och beskrivningen i *Pressens Tidning* och *Journalisten*, framför allt i augusti och september 2000.

[34] Observera dock att n-värdena är relativt låga i tabell 8, särskilt vad gäller Metroläsarna, varför viss försiktighet i tolkningen bör råda.

Tabell 8 Andel som skulle kunna tänka sig att ta upp en prenumeration på Arbetet i ny form eller läsa den som gratistidning, i olika läsargrupper, Malmöregionen, våren 2001 (procent)

	F.d. Arbetet-prenumeranter som prenume-rerade ända fram till slutet – ”kärnan”	Kärnan av f.d. Arbetetprenu-meranter som ett halvår efter nedläggningen läser SkD regelbundet	Kärnan av f.d. Arbetetprenu-meranter som ett halvår efter nedläggningen läser SDS regelbundet	Kärnan av f.d. Arbetetprenu-meranter som ett halvår efter nedläggningen läser Metro regelbundet
Skulle ta en prenumeration på Arbetet om den utkommer som…				
…daglig morgontidning, som innan nedläggningen	92	96	91	91
Antal svarande	288	95	133	68
…morgontidning med utgivning 3 dagar/vecka	60	59	54	68
Antal svarande	204	67	96	47
…morgontidning med utgivning 1 dag/vecka	45	40	39	55
Antal svarande	204	67	95	47
…gratistidning med några nummer i veckan	87	85	85	91
Antal svarande	291	96	134	67

Källa: Syd-SOM-undersökningen 2001.

Kommentar: Procenttalen är en sammanslagning av de som absolut eller kanske skulle ta upp en prenumeration/börja läsa *Arbetet* vid återutgivning. Kategorierna är inte ömsesidigt uteslutande. Med regelbunden läsning avses läsning minst 5 dagar/vecka för *SkD* och *SDS* och minst 4 dagar/vecka för *Metro*.

Vägen gick till andra tidningar

Inledningsvis ställdes tre frågor, och svaren på dem är entydiga. *Arbetets* före detta prenumeranter gick över till andra tidningar, de allra flesta direkt efter nedläggningen och den absoluta merparten åtminstone ett halvår efteråt. Och i huvudsak tyckte de om sin nya tidning, även om den ett halvår efter *Arbetets* nedläggning ännu *inte riktigt* kunnat ersätta den nedlagda tidningen; *Arbetet* värderas fortfarande högre. Och man ser gärna att den skulle komma tillbaka.

Trots det stora engagemang som framför allt *Arbetets* kärnprenumeranter visade tidningen, hade vägen till andra tidningar pågått under många år innan *Arbetets*

nedläggning. Inte alla prenumeranter var lika trogna. *Arbetets* upplaga minskade under hela 1990-talet, liksom dess läsekrets. För att avslutningsvis se hur strömmarna gått till andra tidningar finns i figur 2 en sammanställning av vart *Arbetets* prenumeranter gått dels innan nedläggningen – dvs. de som slutade prenumerera innan nedläggningen – dels i samband med nedläggningen.

Det var *Sydsvenska Dagbladet* som vann de flesta prenumeranterna från *Arbetet* under de år som föregick nedläggningen, likväl som ett halvår efter nedläggningen – men skillnaden gentemot *Skånska Dagbladet* är betydligt mindre vid nedläggningen jämfört med tiden före. Ungefär 10 procent av *Arbetets* före detta prenumeranter har, oavsett när de avslutade sin prenumeration, gått till någon annan tidning än *SDS* och *SkD*, vilket i de flesta fall är ortstidningen *Trelleborgs Allehanda*.

Figur 2 Vad Arbetets prenumeranthushåll som inte prenumererade på tidningen vid nedläggningen respektive prenumererade ända till nedläggningen har för prenumeration ett halvår senare, Malmöregionen, våren 2001 (procent)

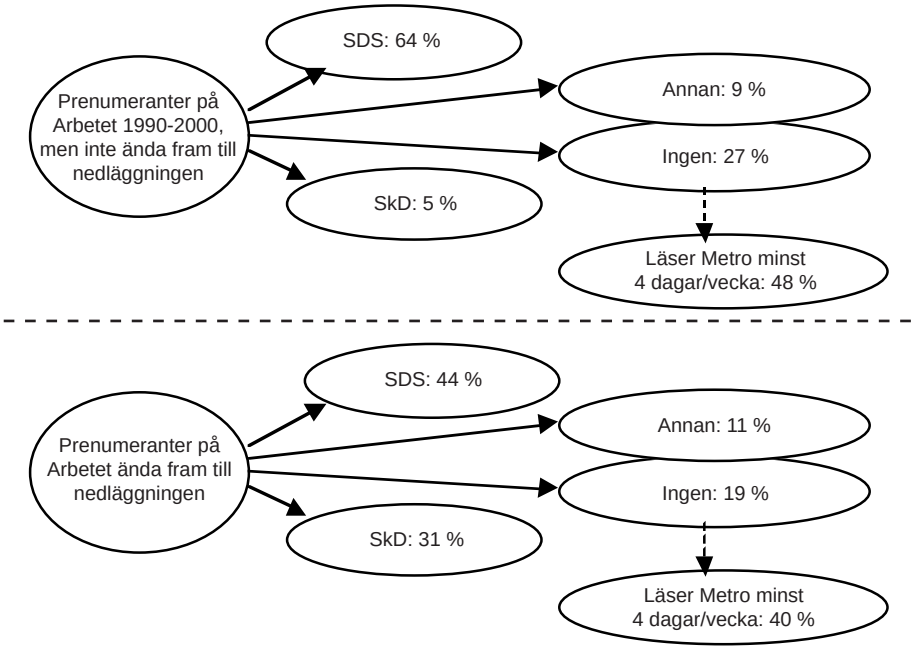

Källa: Syd-SOM-undersökningen 2001.

Antal svarande: I övre delen av figuren 231 personer, i nedre delen av figuren 306 personer.

Av de som lämnade *Arbetet* innan nedläggningen var det en fjärdedel som ett halvår efter nedläggningen var tidningslösa i bemärkelsen att de inte hade en prenumeration i hushållet. Å andra sidan läste ungefär hälften av dessa *Metro* regelbundet. En mindre andel av de som följde *Arbetet* till slutet var tidningslösa i samma bemärkelse, dvs. att de inte hade en prenumeration i hushållet, men också bland dessa fanns det en stor andel Metroläsare. Både då man lämnat *Arbetet* före nedläggningen och i samband med den, var det naturligtvis också möjligt att vara läsare av någon prenumererad tidning – vilket vissa är – utan att vara prenumerant på densamma.

Från ett perspektiv där man anser det viktigt att tidningsläsningen är hög, är således situationen i Malmöregionen efter *Arbetets* nedläggning tillfredställande. Endast ett fåtal av *Arbetets* före detta prenumeranter är tidningslösa. Ett sådant perspektiv förutsätter emellertid att möjligheten att göra ett politiskt (eller annat) tidningsval inte anses vara viktigt, utan att det viktiga är att människor alls läser en tidning, oavsett vilken. Och ett sådant ställningstagande är i högsta grad politiskt och ideologiskt.

Ett viktigt skäl till att det i sydvästra Skåne inte ser ut på samma sätt som vid tidigare tidningsnedläggelser där en förhållandevis stor andel av prenumeranterna går ut i en tidningslös tillvaro[35] är rimligen att det finns flera valmöjligheter. Det är inte så att det i regionen endast fanns en dominerande tidning möjlig att välja, utan det fanns förutom *Sydsvenska Dagbladet* andra alternativ, alternativ som också utnyttjats.

Tendensen är dock att *Sydsvenska Dagbladet* i detta perspektiv har den starkaste ställningen. Som lokal morgontidning i Malmö har den traditionellt ett brett utbud som har likheter med *Arbetets*. Att många tidigare Arbetetläsare ändå inte ville ha den, hängde säkert samman med ideologi; *Sydsvenska Dagbladet* representerade en politisk linje man tog avstånd ifrån. Med minskad ideologisk betydelse i tidningsvalet, särskilt bland unga, har dock tidningen lättare att få acceptans. Samtidigt är det antagligen så – vilket de relativt sett höga betygen för det nya tidningsvalet visar – att den nya tidningens partipolitiska färg inte var det som var viktigast, utan en tidning består av så många andra komponenter som var för sig och sammantaget är viktiga – något som vi såg exempel på redan i föregående kapitel. Vi ska heller inte bortse från det faktum att tidningen som kommer i brevlådan varje morgon *i sig* är viktigt. Efter en viss tillvänjningsperiod är det kanske det som blir allra viktigast.

[35] Se exempelvis SOU 1994:94; Sundin (2000).

DEN SAKNADE ARBETET

INGELA WADBRING och KERSTIN GIDSÄTER

När Axel Danielsson kom till Malmö en sommardag i augusti 1887 utgavs här redan sex tidningar. Både koleran och svinpesten gick i stan. Likvagnarna dundrade fram över gatstenen. Danielsson konstaterade att den dåvarande, stora liberala tidningen skrev mer engagerat om svinpesten än om koleran som hårdast drabbade stadens arbetarfamiljer. Den tidningens ägare hade starka intressen i fläskbranschen. Alla berättelser blev inte berättade. Därför startade Arbetet. Det är inte så mycket annorlunda idag. Arbetet måste återuppfinnas igen.[1]

Att prenumeranter och läsare liksom de som arbetar på en tidning saknar densamma då den läggs ned är på något sätt självklart. Vi har sett många exempel på det redan tidigare i boken. Bo Bernhardsson, som skriver om Axel Danielssons start av *Arbetet* i citatet ovan, var en av tidningens sista chefredaktörer. Att vissa berättelser inte blir berättade i en borgerlig tidning var hans utgångspunkt inför uppropet att *Arbetet* måste återuppfinnas. På sätt och vis uttrycker de forna läsarna och prenumeranterna ungefär samma sak, fast – som vi ska se – på ett lite annorlunda sätt. Läsarnas utgångspunkt var att läsa tidningen, inte att göra den vilket var Bernhardssons och hans medarbetares uppgift. De skilda utgångspunkterna spelar naturligtvis spelar roll för hur tidningen sedan betraktas.

Att ha valt *Arbetet* vare sig det var nyss eller länge sedan valet gjordes eller att läsa tidningen utan att ha en egen prenumeration var, som vi sett tidigare, ett i många fall aktivt och medvetet val; tidningen inte var förstatidning på orten och därmed heller inte det självklara valet. Samtidigt har vi sett i tidigare kapitel i boken att många faktorer – inte bara politiska – spelade roll för valet av *Arbetet* som prenumererad morgontidning. Men sedan valet en gång väl gjorts, har vanan att läsa tidningen tagit sin plats i vardagens morgonritualer som någonting självklart. När en tidning slutar utkomma, bryts de självklara vanorna.

Att börja läsa en ny tidning blev vid *Arbetets* nedläggning det självklara beslutet för de flesta, såg vi i föregående kapitel. Det innebär att endast ett fåtal bland de forna prenumeranterna blev helt tidningslösa. Men även om man ibland kan tycka att lokala morgontidningar är utbytbara med varandra och att *Arbetets* prenumeranter – som ju i stor utsträckning valt en ny tidning – därmed kan falla tillbaka på sin

[1] Bernhardsson (2001:49ff).

gamla vana att alls läsa en lokal tidning på morgonen, är alla tidningar olika och på sitt sätt unika, med en egen personlighet. Även om det på en och samma lokala tidningsmarknad är ungefär samma nyheter som förekommer, så presenteras de på olika sätt och i olika form. Som läsare vänjer man sig vid ”sin” tidning och varje annan tidning är något annat. För varje enskild läsare är det således per definition något som saknas i och med *Arbetets* nedläggning. Inte minst är önskan om att tidningen ska återuppstå ett uttryck för att den också är saknad. Bo Bernhardsson uttryckte en liknande tankegång ett år efter nedläggningen:

> *Arbetet har nu inte funnits i ett år. Det är inte lätt att veta vad sådant som inte finns skulle ha betytt om det fanns. Skillnaden är att Arbetet har funnits. Det är väl egentligen bara Sydsvenskans politiske chefredaktör Per T Ohlsson som försöker låtsas som om den aldrig funnits. Fast ännu märks det tydligt att Arbetet har funnits. Jag möter varje dag människorna som saknar sin tidning, ja mer än så. Arbetet i Malmö var inte bara en tidning. Arbetet var också Bokens Dag, Malmö Lucia, Pildamskvällar och solrosodlartävlingar.*[2]

Bo Bernhardsson ger här sin bild av vad *Arbetet* också var. Som synes får bilden sin relief i förhållande till *Sydsvenska Dagbladet*. Han befinner sig här i samma situation som flertalet av *Arbetets* läsare, som valt en annan tidning för att fylla tomrummet efter *Arbetet*. Men det som en gång gjorde att man valde *Arbetet* som tidning är kanske krav som inte kan uppfyllas av en ny tidning? Det är heller inte bara vilka nya medievanor man lagt sig till med efter *Arbetets* nedläggning som spelar roll för hur man uppfattar den uppkomna situationen med en ny tidning på frukostbordet. Vem man är har också betydelse. Exempelvis unga människor som lever tillsammans med sina föräldrar och inte själva valt vilken tidning som ska finnas i hemmet, torde reagerat annorlunda än en pensionerad och sedan många år trogen Arbetet-läsare då tidningen lades ned. Detsamma gäller den politiska uppfattning man har, då *Arbetet*, som konstaterats i tidigare kapitel, var relativt mycket av ett politiskt tidningsval. De politiskt intresserade, trogna socialdemokraterna torde ha tacklat nedläggningen annorlunda än politiskt ointresserade ickeväljare, som av något skäl ändå valt att ha *Arbetet* som sin tidning. Vi kan sammanfatta ovanstående genom att specificera följande frågeställningar:

- ✍ I vilken utsträckning saknas olika innehåll i *Arbetet?*
- ✍ Vilken betydelse har prenumeranters och läsares personliga preferenser för hur *Arbetets* innehåll bedöms efter sin nedläggning?
- ✍ Vilken betydelse har nya medievanor för hur *Arbetets* innehåll bedöms efter sin nedläggning?

[2] Bernhardsson (2001:48).

✍ Går det att spåra en politiskt motiverad innehållslig saknad efter *Arbetets* nedläggning bland tidigare prenumeranter och läsare?

Det bör här påpekas att analysen huvudsakligen kommer att behandla samtliga *Arbetets* före detta prenumeranter och läsare – inte, som i förra kapitlet, enbart de som följde tidningen ändå till slutet.

Efter att empiriskt ha belyst ovanstående frågeställningar är det möjligt att i någon mån lyfta resonemanget och diskutera om *Arbetet* alls var ett tillskott på tidningsmarknaden från ett publikperspektiv och i så fall på vilket sätt. Det är då möjligt att se *Arbetet* som något mer än en tidning som enskilda individer valt att regelbundet ta del av – *Arbetet* var också en samhällsinstitution på ett mer allmänt plan.

Ett saknat innehåll

Att läsa en dagstidning ger en orientering om vad som händer och sker i allmänhet såväl som en fördjupning inom olika specialområden. Lokala nyheter, artiklar om olyckor och brott samt TV-materialet är sådant som nästan alla läsare tar del av, medan sport och familjeannonser är exempel på sådant som tilltalar olika grupper av läsare.[3] Det är material som i princip finns i alla lokala dagstidningar, även om det kan vara förpackat på olikartade sätt. Vad är det då för innehåll man saknar i *Arbetet?*

En första redovisning av frågan finns i tabell 1. Det allra första som kan konstateras är att största delen av materialet *är* saknat av merparten av de före detta prenumeranterna och läsarna ett halvår efter nedläggningen. Ett fåtal innehållskategorier uppvisar ett negativt balansmått, vilket innebär att det är fler som *inte* saknar materialet än som saknar det. De positiva balansmåtten – att fler saknar materialet än som inte saknar det – överväger dessutom i de flesta fall de negativa i *styrka*. Vi kan konstatera att tidningen inte omedelbart föll i glömska och enkelt kunde ersättas av något annat.[4]

Om balansmåttet används som en rangordning för i vilken utsträckning olika innehåll saknas, är det som saknas mest de lokala nyheterna (+56). Därefter är det ett förhållandevis stort glapp till riksnyheterna (+20) följt av utrikesnyheter samt ledare och kommentarer, som båda har ett balansmått på +13. Resultaten är de förväntade och vi vet sedan tidigare att lokala nyheter är den innehållskategori som toppar de flesta läsarundersökningar[5] – och såg i tidigare kapitel att det också är viktigt vid val av tidning – och att de som idag är tidningslösa saknar dessa nyheter är föga förvånande. Och de som *inte* är tidningslösa har valt någon av tidningarna

[3] Se t.ex. Wadbring och Weibull (2001).

[4] Jämför hur det sett ut vid tidningsstrejker, t.ex. Bennike och Ludvigsen (1978) om Danmark, Bogart (1989) om USA samt Ljungberg och Snarberg (1996) om Sverige.

[5] Se t.ex. Wadbring och Weibull (2001) och Weibull och Kratz (1995).

Metro, *Skånska Dagbladet* eller *Sydsvenska Dagbladet*, och att *Arbetets* gamla läsare anser att de lokala nyheterna skiljer sig mellan dessa tidningar och *Arbetet* verkar klart.[6]

Tabell 1 I vilken utsträckning olika innehåll saknas i Arbetet av tidigare prenumeranter och läsare i Malmöregionen, våren 2001 (procent och balansmått)

Saknat innehåll	I mycket stor utsträck-ning	I ganska stor utsträck-ning	Varken stor eller liten utsträck-ning	I ganska liten utsträck-ning	I mycket liten utsträck-ning	Summa procent	Balans-mått
De lokala nyheterna	31	33	16	6	15	101	+56
Riksnyheterna	15	30	30	9	16	100	+20
Utrikesnyheterna	14	26	33	10	17	100	+13
Ledare/kommentarer	18	24	29	8	21	100	+13
Insändarna	18	23	28	12	19	100	+10
Radio- & TV-material	20	21	27	11	21	100	+9
Debattartiklarna	17	21	32	11	19	100	+8
Nöjesartiklarna	16	22	32	10	20	100	+8
Familjenyheterna	17	22	28	12	21	100	+6
Kulturartklarna	14	20	37	10	20	101	+4
Olyckor och brott	12	24	31	12	21	100	+3
Sportsidorna	22	17	21	12	29	101	-2
Ekonominyheterna	7	19	37	14	22	99	-10
Annonserna	10	16	31	17	26	100	-17

Källa: Syd-SOM-undersökningen 2001.

Kommentar: Antalet svarande är ungefär 520. I basen ingår enbart de som svarat på respektive fråga, både tidigare prenumeranter och de som läst utan att prenumerera. Balansmåtten kan gå mellan +100 (alla svarande saknar respektive innehåll i mycket stor utsträckning och ganska stor utsträckning) och –100 (alla svarande saknar respektive innehåll i mycket liten och ganska liten utsträckning). Balansmåttet räknas fram genom att subtrahera andelen som anger att de saknar respektive innehållskategori i ganska liten och mycket liten utsträckning från dem som angett att de saknar respektive innehållskategori i ganska stor och mycket stor utsträckning.

Att ledare och kommentarer kommer så pass högt upp bland saknat innehåll har rimligen att göra med att *Arbetet* faktiskt var ett politiskt tidningsval och även om de före detta prenumeranterna och läsarna har en ny tidning idag, är det en tidning

[6] Se t.ex. *Pressens Tidning* (nr 18/2000) där det med självklarhet talas om *Arbetets* ”jordnära journalistik” i förhållande till andra tidningars journalistik, eller *Monopol* (2001).

med annan politisk färg. Vi ska återkomma till den politiska dimensionen längre fram i detta kapitel.

Annonser, ekonomi och sport är det innehåll som hamnar i botten på tabellen. Att annonser och ekonominyheter inte saknas i någon större utsträckning är föga förvånande. *Arbetet* hade inte någon hög hushållstäckning och var därmed inte lika attraktiv för annonsörerna som exempelvis *Sydsvenska Dagbladet* – med mindre annonser i tidningen som följd. *Arbetets* läsare kan således sägas vara mindre beroende eller ”vana” vid annonser i tidningen, och därför är det också ett innehåll som inte saknas i så stor utsträckning. Intresset stimuleras inte.[7] Inte heller resultatet för ekonominyheterna överraskar. *Arbetets* läsare var inte de som i störst utsträckning intresserade sig för ekonomisidorna. Dessa innehåller väldigt litet eller nästan ingenting av privatekonomisk karaktär – ett faktum som gäller såväl *Arbetet* som *Sydsvenska Dagbladet* [8] – och lockar då knappast *Arbetets* läsare i särskilt hög grad; det är inte den samhällsgrupp som spekulerar på börsen och intresserar sig för företagsfusioner.[9]

Vad gäller den måttligt saknade sporten är svaret inte lika självklart som ifråga om ekonominyheter och annonsmaterial. Den innehållsanalys som genomförts[10] av bland annat sportsidorna i *Arbetet* respektive *Sydsvenska Dagbladet* visar framför allt likheter mellan tidningarna. Sportinnehållet var ungefär lika omfattande i de båda tidningarna procentuellt sett och fotboll toppar i båda. Den huvudsakliga skillnad som kan ses är att det skrevs om betydligt fler sporter i *Sydsvenska Dagbladet* jämfört med *Arbetet*, men då ofta i kortformat. Det är därför möjligt att tänka sig att de före detta Arbetetprenumeranterna som idag läser en annan tidning får en i huvudsak likvärdig bevakning, och bedömer att den är så pass bra att *Arbetets* sportbevakning faktiskt inte behöver saknas.

Sammantaget får vi ändå konstatera att merparten av innehållet i *Arbetet* saknas av tidningens före detta prenumeranter och läsare. Men det finns också skillnader i bedömningen beroende på hur trogen *Arbetet* man varit. I tabell 2 visas en sådan uppdelning, och det mest slående resultatet är hur olika bedömningar som görs beroende på om man följde tidningen ända fram till slutet som prenumerant eller inte.

De som följde *Arbetet* ända till slutet saknar i mycket stor utsträckning tidningens innehåll överlag; det genomsnittliga balansmåttet är +30. En enda innehållskategori uppvisar ett negativt balansmått, och det är annonserna. På precis motsatt sätt ser det ut bland de som tidigare prenumererat på *Arbetet*, men upphörde med prenumerationen innan nedläggningen. Det är endast lokala nyheter som saknas i någon större utsträckning. I övrigt uppvisar samtliga innehållskategorier negativa balanser. Resultatet ger visst stöd för tidigare antaganden att de som lämnat *Arbetet* under 1990-talet delvis gjorde detta för att de inte var helt nöjda med tidningens innehåll.

---

[7] Se t.ex. Bogart (1989).

[8] En mindre innehållsanalys på en veckas material gjordes på *Arbetet* respektive *Sydsvenska Dagbladet* av Kerstin Gidsäter för att bland annat jämföra ekonomisidorna, sporten samt insändarsidorna.

[9] Se t.ex. Ahrne et.al. (1996).

[10] Se fotnot 8 i detta kapitel.

Tabell 2 Saknat innehåll i Arbetet efter hur trogen man varit tidningen, Malmöregionen, våren 2001 (balansmått)

Saknat innehåll	Prenumererade på Arbetet ända till slutet	Prenumererade på Arbetet under 1990-talet	Läste Arbetet utan att vara prenumerant
De lokala nyheterna	+69	+19	+30
Riksnyheterna	+49	-6	+5
Utrikesnyheterna	+36	-14	±0
Ledare och kommentarer	+36	-16	+11
Insändarna	+38	-16	-13
Radio- & TV-material	+34	-17	-16
Debattartiklarna	+31	-14	±0
Nöjesartiklarna	+28	-8	-2
Familjenyheterna	+28	-17	-6
Kulturartklarna	+20	-19	+5
Olyckor och brott	+27	-19	-14
Sportsidorna	+19	-25	-8
Ekonominyheterna	+12	-35	+18
Annonserna	-3	-25	-33
Genomsnitt	+30	-15	-2
Antal svarande (cirka)	260	160	60

Källa: Syd-SOM-undersökningen 2001.

Kommentar: Balansmåtten kan gå mellan +100 (alla svarande saknar respektive innehåll i mycket stor utsträckning och ganska stor utsträckning) och –100 (alla svarande saknar respektive innehåll i mycket liten och ganska liten utsträckning). Balansmåttet räknas fram genom att subtrahera andelen som anger att de saknar respektive innehållskategori i ganska liten och mycket liten utsträckning från dem som angett att de saknar respektive innehållskategori i ganska stor och mycket stor utsträckning.

De som läst *Arbetet* regelbundet utan att prenumerera på den vare sig under 1990-talet eller 2000 uppvisar en blandad bild som inte är helt lättolkad. Genomsnittsbedömningen av saknat innehåll är nära noll (-2) vilket innebär att totalt sett bedöms innehållet som saknat i samma utsträckning som det bedöms som icke saknat. Skillnaderna mellan olika innehållskategorier är emellertid relativt stora. Det innehåll som framför allt skiljer sig i bedömningarna är lokala nyheter – som många saknar – och annonser – som få saknar. Mönstret kan ifråga om just dessa båda typerna av innehåll sägas vara likartat de båda prenumerantgrupperna. Mer intressant är de innehållskategorier som skiljer sig från mönstret. Två sådana kategorier är ledare/kommentarer samt ekonominyheter. Att *Arbetet* var en komplementtidning för dessa läsare och lästes för det politiska innehållets skull är rimligt att

tänka sig och det är också fler som saknar, än som inte saknar, ledarmaterialet. Men samtidigt har politiskt material uppenbarligen ändå inte varit så betydelsefullt för denna läsargrupp att tidningen ansetts som värd att prenumerera på.

Saknaden efter ekonominyheterna är svårare att förklara; nivån på saknaden är här till och med högre än för de allra mest trogna prenumeranterna. Möjligen kan man tänka sig att de som läste *Arbetet* utan att prenumerera på den också läste och/eller prenumererade på någon annan tidning, och allmänt är mer intresserade av samhälls- och ekonomiska frågor än genomsnittsskåningen. För att en sådan tes skulle kunna vara riktig talar att även annat tyngre material saknas från *Arbetet* och därmed ligger på plussidan i balansmått, medan lättare material genomgående ligger på minussidan i balansmått.

Att engagemanget i tidningen betyder en hel del för det sätt man saknar innehållet kan vi fastslå.

Personliga preferensers betydelse

Visst material i tidningen är, som redan nämnts, sådant som läses av i princip alla, oavsett tidning och oavsett vilka intressen personen i övrigt har i livet, men det finns också material i en tidning som lockar vissa och inte andra. De personliga preferenserna kommer framför allt till uttryck i tillvalsläsningen, snarare än den orienterande, grundläggande läsningen.[11] Detsamma bör därför rimligen gälla det saknade innehållet. Även om det är både möjligt och rimligt att tänka sig att snart sagt allt innehåll saknas i en tidning som försvinner – likväl som själva vanan att tidningen alls kommer på morgonen – är det antagligen så att det som saknas mest, är det som av skilda skäl tillhör respektive läsares mer personliga intresse. Med andra ord, lokala nyheter kan kanske ersättas, men Allan Ladd (mer om honom nedan) kan inte det. I tabell 3 har fyra faktorer valts ut att illustrera olika personliga preferenser och dessas betydelse för saknaden av *Arbetets* innehåll.

Tabellen ger en bred bild av olika läsares preferensmönster, men vi ska här koncentrera oss på några av de viktigaste tendenserna. Lokala nyheter och riksnyheter saknas i stor utsträckning av både män och kvinnor. I övrigt saknar kvinnor nästan allt innehåll mer än vad män gör. En enda innehållskategori saknas i större utsträckning av män, och det är, föga förvånande, sporten. Att kvinnor inte saknar denna, beror på att en stor andel kvinnor inte läser sport, och då är det heller inte ett material att bry sig om eller sakna i någon större utsträckning. I övrigt är det uppenbart att kvinnor är mer ”intensiva” i sina svar, vilket visar sig också om man jämför män och kvinnors bedömning av tidningsinnehåll i allmänhet; kvinnor bedömer det mesta materialet i en tidning som varande viktigare än vad män gör.[12]

[11] Se t.ex. Weibull (1983).
[12] Se t.ex. Strid (2000).

Tabell 3 Saknat tidningsinnehåll efter Arbetets nedläggning bland f.d. prenumeranter och läsare i olika grupper, Malmöregionen, våren 2001 (balansmått)

	Kön		Ålder		Utbildning		Politiskt intresserad	
Saknat innehåll	Man	Kvinna	15-30 år	61-85 år	Låg	Hög	Ja	Nej
Lokala nyheter	+36	+50	+14	+68	+49	+32	+45	+38
Riksnyheter	+15	+27	-2	+52	+29	+7	+28	+13
Utrikesnyheter	+7	+16	-7	+34	+15	+1	+24	-1
Ledare/kommentarer	+8	+17	-20	+13	+15	+22	+40	-14
Insändare	-2	+22	-3	+39	+18	-9	+17	+1
Radio/TV-material	-1	+17	+1	+40	+20	-20	+8	+18
Debattartiklar	+5	+13	-17	+30	+7	+23	+33	-17
Nöjesartiklar	-2	+21	+6	+19	+12	-2	+6	+13
Familjenyheter	-11	+23	-19	+38	+19	-27	±0	+11
Kulturartiklar	-3	+12	-22	+22	±0	+17	+22	-15
Olyckor och brott	-8	+15	-4	+24	+15	-31	-6	+12
Sportnyheter	+14	-19	-10	+13	+9	-25	±0	-5
Ekonominyheter	-9	-10	-41	+16	-5	-17	+1	-23
Annonser	-28	-6	-18	-1	-7	-42	-27	-7
Genomsnitt	+2	+14	-10	+29	+14	-5	+14	+2
Antal svar (cirka)	260	255	110	125	276	120	250	250

Källa: Syd-SOM-undersökningen 2001.

Kommentar: Balansmåtten kan gå mellan +100 (alla svarande saknar respektive innehåll i mycket stor utsträckning och ganska stor utsträckning) och –100 (alla svarande saknar respektive innehåll i mycket liten och ganska liten utsträckning). Balansmåttet räknas fram genom att subtrahera andelen som anger att de saknar respektive innehållskategori i ganska liten och mycket liten utsträckning från dem som angett att de saknar respektive innehållskategori i ganska stor och mycket stor utsträckning. Med låg utbildning avses de som har läst maximalt två år på gymnasium, med hög utbildning avses de som läst på högskola och alla med utbildningsnivå däremellan är exkluderade i tabellen. Med politiskt intresserad avses de som har mycket eller ganska stort politiskt intresse, med de som inte är politiskt intresserade avser de som har ganska litet eller litet politiskt intresse.

Ålder är en av de viktigaste vattendelarna vad gäller dels vilka medier man tar del av, men också en avgörande faktor bakom vilket innehåll man attraheras av.[13] Det blir slående att *precis allt* material saknas mer av äldre än yngre. De som är över 60 år och tidigare Arbetetläsare saknar allt innehåll mer än yngre f.d. Arbetetläsare. Detta gäller såväl nöjesmaterial som exempelvis lokala nyheter. Å andra sidan ligger lokala nyheter i topp för både yngre och äldre ifråga om vad de saknar, och differensen

[13] Se t.ex. Reimer (1994).

mellan de båda redovisade åldersgrupperna är som minst vad gäller nöjesmaterial och annonser. Jämför vi det saknade innehållet i olika åldersgrupper med vad som faktiskt läses, läser förvisso äldre mer än yngre av det mesta, men mönstret är inte alls lika entydigt då som ifråga om saknat innehåll. Exempelvis läser unga mer än äldre om sport, nöje samt radio- och TV-material – men ändå är det de äldre som saknar materialet i större utsträckning.[14]

På något sätt säger ett sådant resultat kanske mer om tidningen som fenomen än om just *Arbetet*; de unga läser vad som *finns att läsa*, men när vi kommer till frågan om vad man *saknar* visar det sig att materialet inte saknas i så stor utsträckning. Unga har ett helt annat konsumtionsmönster än äldre och är därför mer intresserade av textmaterial som speglar dessa områden – ett textmaterial som många gånger inte alls finns i en lokal morgontidning, vare sig *Arbetet* eller någon annan morgontidning. En del av de unga har heller inte med nödvändighet själva valt att prenumerera på *Arbetet*, utan bor i föräldrahemmet där någon annan valt vilken tidning man ska prenumerera på, och saknaden blir därmed inte lika stor som om man gjort ett eget, aktivt val och dessutom haft tidningen under mycket lång tid. De äldres engagemang i tidningen ligger på en helt annan nivå än de yngres, vars medievanor kanske inte är helt etablerade. Det hör också till bilden att de yngre var överrepresenterade bland dem som lämnade *Arbetet* under 1990-talet.

Huruvida människor har låg eller hög utbildning hänger i viss mån samman med hur gamla de är; äldre har mer sällan hög utbildning än yngre. En viss åldersfaktor finns därför när vi jämför svaren bland låg- och högutbildade. Det lokala materialet är huvudsakligen det som saknas av båda grupperna, precis som varit fallet i tidigare grupper vi tittat på. Den vattendelare vi kan se mellan låg- och högutbildade ifråga om vad de saknar för material i den nedlagda *Arbetet* går mellan tungt och lätt material; lågutbildade saknar bland annat artiklar om olyckor och brott, familjenyheter och radio- och TV-material i större utsträckning än högutbildade. De sistnämnda saknar istället kultur och debatt. Om vi på samma sätt som tidigare jämför det saknade materialet med det material som brukar läsas av olika grupper av läsare, finner vi ett likartat mönster som ifråga om yngre och äldre, där äldre saknar allt mer än yngre. Här är det lågutbildade som saknar mycket innehåll mer än högutbildade, och resultatet kan inte helt hänföras till ålder, utan det finns också substans i det. Utrikesnyheter kan tjäna som exempel, där vi i tabell 3 kan se att det framför allt är lågutbildade som saknar materialet. Sett till läsning, är det däremot högutbildade som läser utrikesnyheter.[15]

Möjligen säger även detta något om *Arbetet* som tidningsfenomen; att det verkligen var en tidning för de lågutbildade. Med andra ord, här är det just innehållet i *Arbetet* som sådan som saknas, inte ett innehåll i vilken tidning som helst. Det kan innebära att de lågutbildade som läste *Arbetets* ledare och kommentarer gjorde det på grund av sitt politiska intresse och att de därför saknar dem när inte *Arbetet* längre finns.

[14] Riks-SOM-undersökningen (2000).
[15] Riks-SOM-undersökningen (2000).

Läsningen generellt går däremot i den riktning vi är vana vid; att högutbildade läser mer av exempelvis utrikesnyheter än lågutbildade.

Oavsett politiskt intresse är emellertid lokala nyheter det innehåll som saknas mest. Skillnaden är här inte särskilt stor mellan politiskt intresserade och ointresserade. Men att politiskt intresse spelar roll, kan vi ändå fastslå; framför allt ledare och debattartiklar saknas i stor utsträckning av de politiskt intresserade, men saknas inte alls av de politiskt ointresserade. Det som snarare saknas av de sistnämnda men inte av de förstnämnda är det lättare materialet: familjenyheter, olyckor och brott samt annonser. Samma skiljelinje finns således här, som vi redan sett i de tidigare analyserna; den går mellan lättare och tyngre material i tidningen.

På samma sätt är det förstås med läsningen av olika innehåll i lokala morgontidningar; en gräns går mellan lätt och svårt, och det gäller *Arbetet* likväl som andra morgontidningar. En av tidningarnas styrkor, generellt sett, är att de innehåller något för alla, såtillvida att den som är intresserad av att läsa om olyckor likväl som den som är intresserad av ledarstick finner något av intresse. Den intresseprofil som uppvisas vid läsning, håller också i huvudsak i sig – men inte helt och hållet – när det gäller vilket innehåll som saknas i en numera nedlagd tidning. Även om mycket av tidningsbeteende i grova drag går att kategorisera för hela befolkningsgrupper, som att unga tycker si och äldre tycker så, är det naturligtvis också så att det individuella personliga förhållningssätet som kommer till uttryck vare sig det gäller att uttrycka vanor eller saknad.

En annan infallsvinkel

Förutom den fråga som redovisats med fasta svarsalternativ, fanns i Skåneundersökningen möjlighet att på en öppen fråga själv beskriva vad det var som saknades förutom det innehåll som listats av oss. Det var mellan fem och tio procent av svarspersonerna som valde att också ge minst någon sådan egen kommentar. Tre frågor fanns i formuläret:

- ✍ Saknar viss typ av innehåll
- ✍ Saknar enskilda journalister och andra skribenter
- ✍ Saknar något annat

Svaren på de båda öppna frågorna som behandlar ”saknat innehåll” eller ”saknar annat” kan delas in i två grupper: en *emotionell* och en *kognitiv*. De emotionella skälen att sakna *Arbetet* kan delas upp i folkligheten, den politiska debatten/mångfalden samt den personliga vanan att läsa tidningen. Exempel på den saknade folkligheten i *Arbetet* är följande:

> *Kultur- och utrikessidor speciellt bra. Folkliga i ton och inte så jävla akademiska och högtravande som i SDS.*

Huruvida *Arbetet* i verkligheten *var* mer folklig än *Sydsvenska Dagbladet* låter vi här vara osagt, men att det fanns läsare som uppfattade den som så kan vi fastslå. En mängd emotionella skäl angavs också av huvudsakligen politisk art, även om denna typ av skäl att sakna *Arbetet* också angavs på ett mer sakligt sätt, som vi ska se exempel på nedan. Exempel på det emotionella sättet att ange politiska skäl var att man anser det viktigt att överhuvudtaget ha en arbetartidning i princip, och någon var upprörd över att barnen inte fick ta del av de politiska värderingar familjen hade genom att läsa tidningen. Vikten av mångfald på mediemarknaden nämndes också, men även synpunkter på att det behövdes en motvikt till högervinden inom SAP framfördes. Det kan sammanfattas i följande:

Tidningen Arbetet var arbetarnas tidning

Den mer personliga vanan att läsa tidningen saknas förstås också, ett fenomen som är väl fastslaget framför allt i kvalitativa intervjustudier med prenumeranter.[16] Kommer inte tidningen på morgonen är hela dagen förstörd; vanan och ordningen är bruten. Bland *Arbetets* före detta prenumeranter och läsare kunde det låta så här:

Jag saknar tidningen för att den var som en vän och man hittande i den
Vid morgonfikat när jag hämtade min tidning i brevlådan
En god och trogen vän

Den mer kognitivt färgade gruppen av skäl, kan också den delas in i tre delar. Det handlar om politiken även här, men det handlar också om konkret innehåll och det handlar om form. De mer kognitivt inriktade skälen som kan sägas vara politiska är exempelvis:

Debattartiklar och ledare
De lokala nyheterna och tidningen Arbetets redogörelse för politiska och sociala frågor
Allt av gräsrotskaraktär, ledare, debatt

Innehåll som saknades är förutom sådant som redan räknats upp i den fasta fråga som behandlade saknat innehåll (se tabell 1) annat konkret innehåll. Två typexempel på svar är:

Kåserierna
Allan Ladd

Allan Ladd eller Allans sida kan med ett modernt språkbruk snarast karaktäriseras som en chatsida, eller en insändarsida liknande en sådan som återfinns i *Frida* eller motsvarande ungdomstidningar. Hit kunde läsarna skicka e-post eller surfa in och

[16] Se exempelvis Christiansen och Bergström (1997).

diskutera olika slags frågor med Allan. Frågor om mobbning, smink, hur man får och behåller kompisar är exempel på sådant som diskuterades på Allans sida.

Arbetet, Fredag 1 september 2000.

26 allan.ladd@arbetet.se 040–20 54 61

INNE
1. BSB Boysen
2. Britney Spears
3. Snygga killar
4. Djur
5. Kompizar (Sandra)

UTE
1. Dåliga Grupper
2. Djurförsök
3. Djurplägare
4. Fula killar
5. Ovänner

allans allehanda

Jag har en Ericsson 628 till salu med laddare utan abonnemang för 500:kr. 070-56 53 03 Andreas
Jag vill köpa en Nokia 3210 för 500—600:kr. 0708-40 87 41 Mimmi&mme säljer, Texas 1080 med 32 Kbyte minne med skalskydd och instruktionsbok. Ca en månads garanti kvar. 600:-
Jag skulle vilja köpa en Ericsson T10 eller Nokia 3210 med tillbehör för rimligt pris. guldfot_87@yahoo.se

mailkomplis

Hej! Jag är en killo som söker mej vänner i åldern 14 ej 16 Dara ljuger för mejla till mig.
Mina intressen är badminton, musik och LEGER
happy_face10000@hotmail.com

Hejsan! Jag vill så gärna ha fler kompisar har i klassen & Cice i åldern 14 ej 15 Tagen. Jag är själv en tjej på 14 ja, lovely & skickar att skojpå & svara på mig.
summer_girl12@spray.se

Tja Allan kan du vara SNALL och sätta in en bild på henne som spelar huvudroll i Scream filmerna Sidney (Neve Campbell) = fakta. Tack för mig Sabo

NEVE ADRIANNE CAMBELL
Född den 3 oktober 1973 i en liten stad som heter Guelph i Ontario. Hon blöjade sin karriär med att spela i Party For Five, (Gnaunna hemma). Hon har också hetsat var gift med Jeffrey Cole. Mellan april 1995 och maj 1998.

Ett roligt bidraq!?
Hejsan svejsan alla! Jag skulle bara säga, för hör är så roligt i tidningen. Det finns nånsan inget roligt att läsa på evergenna. Så nu vill jag komma med ett roligt bidraq.
Hur kan alla vara så dumma att dom köper Burlakinskor? Vem vill ha det? Varför skriver man det på sin inne-lista? Alla vill ja säja jåsen. Vad är det för mening med att ha dom på ineslista då? Ingen vill ha kvar dom. Dom är väldigt ute eftersom alla vill säja dom.
Det var min lilla hälsning här.
Ma-bama Gäll

Hälsa till NÅGON!
...mina grannes, Sanne och Tjelle och säga att dom ska hycka till med sina flugor. GRANNEN
...Dylan D i Lund att han ska maila mig på nano_nano_16@hotmail.com EN ANTA LADDER
...Johan N att han ska ta det lugnt med filadjuset FANTAMANNEN
...min mamma och mofar i Malmö, Britt och Truls. MALIN M
...Andreas H och Krister V som sitta till kampen. Hoppas Krister inte gör efefanten och jag hoppas att Andreas drar upp hyssna. EN TRÖVLIG VÄN
...min farmor och farfar, Kerstin och Erik att dom är världens bästa farmor och farfar som finns! DENAS ALDSTÅRDHEMS LOJNTE
Ha en bra dag Ann-Sofi och hoppas det går bra med Sebastian. Kram DY VET VEM
...min mamma och farmor att dom är dom bästa mor- och farfödrarna i hela världen. ALEXANDER
...min dotter Susa. Tänker på dig och du vet vad jag finns. MAMMA
...vårlena bästa mormor och morfar, Ulla och Gösta att jag älskar dom över det allmänt. SANDRA, OLIVIA
...Makjos, Sylvester och Benny i IBC på Kirkebergsskolan. På det bra
...min dotter Patricia. Hon är världens bästa lilla tjej och jag är så stolt över henne! MAMMA
...Milliarna i Child of Nature i Lund. Nå ur jättehöna på Sydlan. Och till dig som sjöng: Du var toppen. TESSAN OCH ALLA KOMPISAR

Låt djuren leva i fred!
Jag skulle bara klaga på alla som håller på med djurplågeri och säga att jag tycker det är hemskt. Låt djuren leva i fred for fy. De har lika mycket rätt att leva som vi.
Hur skulle du känna dig om det hade varit en annan folk som hade plågat dig? Inte så kul eller hur? Tänk på det till nästa gång!!
Jag till katik
En som aldrig gav upp

Anarkism bygger inte på våld!
Hej! För ett tag sedan var det någon som skrev in och undrade vad anarkism var och vad det gick ut på. Tyvärr har jag ej varit alltför uppfinnsam med annat så jag har inte kunnat svara.
Det som man säga att om de vet att det inte är rätt att vålds på gör de inte det. Anarkismen gör ej på att vålds mot andra. Det är det som man tror är anarkism bygger på vilkt stämmer inte!
Tack för mig!
Mvh Anarkistet

Det finns fler som tror än som inte tror!
GUD FINNS!
Jag lätte en insändare för ett tag sen som handlade om att Gud inte fanns. För det finns handlade inte artikeln om att Gud inte fanns. Den handlade mest om kvinnor som behandlades dåligt för lärade sedan. Om du skriver en artikel om att Gud inte fanns, så det handlar mest om det och inte om mamma feminismkit.
Det finns ingen som kan visa att vi vårt på att Gud fanns. Människorna har trott på Gud i mångas år, och nu vil inen det fler som tror på Gud än de som inte tror på Gud. Det skjer kan jag inte bevisa för det du kan inte for inte bevisa det motsatta.
Jag brukar inte skriv in och klaga på alla andra. För jag tycker att det är jättetråkigt att läsa tidningen varje morgon och det vil särsna saker bo in tidsen. Eft tig var det vegetarianer och ett tag var det Gisa musik. Sedi ta ni skriv ante in om samma saker hela tiden tack.
Om du vill kritisera dete, mella mig, för jag vill inte läsa tidningen när det vill en halv sida om kyckli till min ändrulan.
foldo_nf@hotmail.com
METALICA

Hej till allan och alla andra.

Fast är det inte religiser om andra också kan få ta del av den evenuella kritiken av din kritik?
Och det det med att det tar upp ett eller två ämnen åt gången, av det som ett tidsdokument, käre Metallica. På sommaren år 2000 var det mest diskussioner om grannsnik, för ett år sedan var alla, ALLA, ha en bild på Leonardo DiCaprio.
För närvarande skulle jag kanna sätta in bilder på Britney Spears veckosen alle ejn dagar och jag skulle föreslå en bild med en bild mändagen dåneffer.
Fast diskussionerna om att vara kritiserar eller vegaser, de är inget tidsdokument. Det är evigo...
Allan Ladd

HOROSKOPET

STEINBOCKEN ♑ 22 december – 19 januari
En dag i omvälgtte tecken då du hjälpte gör en djupdyning blunt dra mosa

VATTTMANNEN ♒ 20 januari–19 februari
Du är tvivlarna med vägen om du tar mer min om hur det bäst ska uppnås. Försök att samsas så gott det ska gå.

FISKARNA ♓ 20 februari–20 mars
Du känner dig av smula trängd till vänsterpunkt, och vissa detaljer kan av betydelse ner uppmärksamhet av andra.

VÄDUREN ♈ 21 mars–19 april
Många pocker just nu på det uppmärksamhet. Pengarna tycks dominera nåra sinnen fics vil snabbt för ögonblicket.

OXEN ♉ 20 april–20 maj
Du känner i dag lite att gina någonting annorlunda. Det medelbrytand ottas till vilat ifar din handlingsfras.

TVILLINGARNA ♊ 21 maj–20 juni
Du känner dig lite lite lite lite lite nyfiq. Vissa platser kan bevägas justeras en smula för att passa semtiga intändarts.

KRÄFTAN ♋ 21 juni–22 juli
Vissa hinder kommer i din väg, men du är som en vinnare. Om inte du det goo och hjälper dig att tala mogt lewis.

LEJONET ♌ 23 juli–22 augusti
Avslutkurvet och nedåtgat är dagens tillstånd. Tro dig inte om att korna fikers er ett dusin saker samtidigt.

JUNGFRUN ♍ 23 augusti–23 september
Det nästa nu hälle ordning på vikt gas handlingar. Ibare skulle vilsnt gort kanna fikaiifa dig i en beendeg situation.

VÅGEN ♎ 23 september–23 oktober
Du blir just nu lite sitdig. Kompromisser tillåter dig inte, och du tillåter dina drömvän genom i mesta ordnan.

SKORPIONEN ♏ 23 oktober–21 november
Det finns ej ett och annat som interesar dig. Pluto ingår tillfälnade bevilot och det vilts inte under något du serion kan bi arbetning ett ögra.

SKYTTEN ♐ 22 november–21 december
Du gjorde mista inte det gor dig i dag extra stimulerta. Något nåjes dock antd tifo du klar tupp en annan sak.

men också i andra ordalag, genom att nämna namn i sig.

Sammantaget ger en kvalitativ analys av öppna frågor på det sätt vi ovan gjort snarast en bild över svarspersonernas *spridning* av svar avseende vad man saknar med *Arbetet*. Vi ska fortsättningsvis återgå till kvantitativa former av redovisning.

Formen är den tredje typ av skäl som vi identifierat och karaktäriserat som en saknad kognitiv del. Till form räknas såväl format som exempelvis färgtryck. *Arbetet* skiljde sig väsentligt åt i format mot t.ex. *Sydsvenska Dagbladet*. *Arbetet* hade två delar, varav del 1 länge var i fullformat och del 2 i tabloidformat, men från och med november månad 1999 var hela tidningen i tabloidformat, medan *Sydsvenska Dagbladet* är en fullformatstidning i tre delar. Fler och fler tidningar går över till tabloidformat, och det har också visat sig vara något som läsarna uppskattat,[17] även *Arbetets* läsare. Följande exempel kan nämnas på formaspekter läsarna saknar hos *Arbetet:*

Det färgglada Arbetet
Formatet
Tidningens upplägg

Att så många slags saker saknas när *Arbetet* inte längre finns säger någonting om tidningens betydelse. Samtidigt måste vi poängtera att de angivna svaren inte är ett tvärsnitt av synpunkter från *Arbetets* läsare, utan naturligtvis kommer från de mest engagerade.

Enskilda journalister var också något som efterfrågades som en av de tre öppna frågorna och ett 20-tal olika journalister har namngivits, ibland i samband med att de skriver särskilda typer av artiklar, exempelvis

Stefan Wiktorins kåserier
Röde Orm (karikatyr)
Personlig, god och varierande journalistik
Krönikor
Staffan Greens artiklar

[17] Se Strid och Weibull (1995) samt Weibull (2000e).

En viss politisk saknad

Är det då så att vi utifrån ovanstående resonemang och tidigare kapitel kan sluta oss till att *Arbetet* enkom, eller åtminstone huvudsakligen, var ett politiskt tidningsval? Att det huvudsakligen var det politiska och opinionsbildande materialet som andra tidningar inte riktigt kan ersätta tyder på att det var så. Vi har också i tidigare kapitel sett att *Arbetet* och politiken klart hörde samman – men där fick vi också klara indikationer på att *Arbetet* inte enbart var ett politiskt tidningsval. Men innan vi lämnar frågan därhän, ska ytterligare en analys göras, där saknaden av det politiska innehållet och det politiska tidningsvalet som sådant sätts i relation till vartannat.

Tidningsvalet, politiskt eller inte, kan ha få eller många år på nacken. Det är en relativt stor andel av *Arbetets* forna prenumeranter som angav att de valde tidningen av politiska skäl, när de en gång valde den, vilket visades i det femte kapitlet. Men det fanns också andra skäl till att ha valt *Arbetet* som tidning. Det traditionella innehållet i en lokal morgontidning – lokala nyheter, riksnyheter och utrikesnyheter – angavs som viktigt av allra flest. Vanan, att tidningen alltid funnits i familjen, är ett skäl som också anges av relativt många, särskilt bland dem som hade tidningen ända fram till nedläggningen. Om vi bortser från det traditionella innehållet i tidningen och dess betydelse vid valet av tidning – något vi kan göra eftersom tidningen hade varit publikt omöjlig utan ett sådant innehåll – och koncentrerar oss på övriga angivna skäl för att få den politiska linjen satt i ett sammanhang, kan vi få dessa skäl att välja *Arbetet* som tidning satta i relation till innehåll som ett halvår efter nedläggningen saknas (tabell 4).

Ser vi till differenserna i tabell 4 – vilket är det mest överskådliga sättet att analysera materialet på – och till att börja med håller oss till de som valt tidning efter politisk linje respektive inte gjort det, blir det tydligt att de största differenserna står att finna för det politiska och opinionsbildande materialet, ledare/kommentarer, insändare, debatt och kultur. Det är sådant material som i stor utsträckning saknas av de som valde *Arbetet* för den politiska linjen men som saknas föga av de som inte valde tidningen utifrån det skälet. Den genomsnittliga balansmåttsdifferensen för saknat innehåll är 37 enheter, och samtliga politiska och opinionsbildande innehållskategorier ligger klart över det snittet.

Om vi går vidare till nästa skäl att en gång ha valt *Arbetet* som husorgan, att det är vanan att ha tidningen i familjen som var det viktiga, är den genomsnittliga balansmåttsdifferensen för saknat innehåll i tidningen mellan de som säger att så var fallet respektive de som motsäger det, ännu något större än ifråga om att ha valt *Arbetet* för den politiska linjen. Men här är det inte saknaden efter det politiska materialet i tidningen som är skiljelinjen, utan det är istället i princip alla andra redaktionella innehållskategorier.

Skillnaderna i bedömning av saknat material bland de som valt respektive inte valt *Arbetet* för att prenumerationspriset var lägre än för andra tidningar, är mycket måttlig. Den genomsnittliga skillnaden mellan de båda grupperna är 11 balansmåttsenheter, och det är inte många innehållskategorier som sticker ut som avvikande, men några gör det: ett innehåll som saknas i större utsträckning bland

dem som valde *Arbetet* för det låga prisets skull än bland dem som inte gjorde det, är annonser. Det är också några innehållskategorier som saknas i nästan exakt samma utsträckning vare sig *Arbetet* valdes efter sitt pris eller inte, men något mönster är inte möjligt att se.

Tabell 4 Skäl att välja Arbetet som tidning i förhållande till saknat innehåll i densamma, Malmöregionen, våren 2001 (balansmått)

	Viktigt vid val av Arbetet som prenumererad tidning:								
	Den politiska linjen			Vanan att ha tidningen i familjen			Lågt prenumerationspris		
Saknat innehåll	Ja	Nej	Diff.	Ja	Nej	Diff.	Ja	Nej	Diff.
Lokala nyheter	+64	+29	35	+76	+25	51	+50	+47	3
Riksnyheter	+47	+2	45	+53	+5	48	+32	+22	10
Utrikesnyheter	+37	-3	40	+42	-2	44	+21	+18	3
Ledare/kommentarer	+53	-29	82	+29	+3	26	+17	+14	3
Insändare	+37	-12	49	+35	-1	36	+22	+10	12
Radio- och TV-material	+25	+2	23	+40	-8	48	+25	+8	17
Debattartiklar	+48	-28	76	+22	+4	18	+10	+18	8
Nöjesartiklar	+22	+4	18	+34	-5	39	+21	+7	14
Familjenyheter	+17	-3	20	+44	-22	66	+22	+1	21
Kulturartiklar	+28	-23	51	+22	-6	28	+7	+5	2
Artiklar om olyckor/brott	+18	-1	19	+39	-17	56	+22	±0	22
Sportsidor	+14	-8	22	+32	-13	45	+12	±0	12
Ekonominyheter	+10	-27	37	+14	-24	38	±0	-10	10
Annonser	-15	-14	1	+8	-32	40	+3	-27	30
Genomsnitt	+29	-8	37	+35	-7	42	+19	+8	11
Antal svarande (cirka)	205	150		170	170		160	170	

Källa: Syd-SOM-undersökningen 2001.

Kommentar: Balansmåtten kan gå mellan +100 (alla svarande saknar respektive innehåll i mycket stor utsträckning och ganska stor utsträckning) och –100 (alla svarande saknar respektive innehåll i mycket liten och ganska liten utsträckning). Balansmåttet räknas fram genom att subtrahera andelen som anger att de saknar respektive innehållskategori i ganska liten och mycket liten utsträckning från dem som angett att de saknar respektive innehållskategori i ganska stor och mycket stor utsträckning. Skälen att välja tidning är dikotomiserade (se frågeformuläret).

Vad betyder då detta? Att saknaden efter framför allt det politiska innehållet i *Arbetet* är mest tydligt bland dem som anger att de valde *Arbetet* för den politiska linjens skull är knappast särskilt förvånande. Att det politiska och opinionsbildande materialet däremot inte är det mest saknade – eller ens lika saknat som annat – bland de som valde *Arbetet* därför att det var en vana att ha tidningen i familjen, är möjligen mer förvånande. Även om en prenumeration på *Arbetet* mest var en gammal

vana från föräldrahemmet, och således ett förhållandevis passivt val, är det ändå rimligt att tänka sig att valet av en andratidning skulle vara mer av ett politiskt ställningstagande. Och förvisso, bland de som valt *Arbetet* av vana är även det politiska och opinionsbildande materialet i tidningen saknat i stor utsträckning – det är klara positiva balansmått – men inte i samma utsträckning som övrigt redaktionellt material saknas. Vad det säger om denna prenumerantgrupps inställning till *Arbetet* är egentligen att tidningen var *mer* än ett politiskt tidningsval eller ett val av gammal vana; tidningen var ett aktivt val därför att den hade ett bra redaktionellt innehåll, även utöver det politiska och opinionsbildande materialet. *Arbetet* var en alldeles vanlig tidning.

En ny tidnings betydelse

Om en ny tidning har fått ta *Arbetets* plats, är det rimligt att tänka sig att *Arbetet* saknas i lägre utsträckning än om hushållet efter nedläggningen blivit tidningslöst och själva vanan att alls läsa en tidning har kunnat bibehållas. Att vanan vidmakthållits och den nya tidningen accepterats, får vi anta om de före detta prenumeranterna och läsarna ett halvår efter nedläggningen har en ny tidning i sitt hushåll.

Men det kan förstås också vara så att *Arbetet* var bra på visst innehåll och att man saknar det även när man har en annan tidning i hushållet; den nya tidningen uppfyller inte de krav man har som läsare och prenumerant. I tabell 5 finns en jämförelse gjord mellan de som ett halvår efter nedläggningen läser olika tidningar respektive inte läser någon tidning alls, samt beroende på om de följde *Arbetet* ända fram till slutet eller avslutade sin prenumeration före nedläggningen.

Redan i tabell 1 kunde konstateras att merparten av innehållet saknas; endast sport, ekonomi och annonser låg under noll i balansmått. Vad som blir uppenbart i tabell 5 är att det skiljer sig förvånansvärt mycket mellan *Arbetets* tidigare prenumeranter beroende på vad de läser för tidning ett halvår efter nedläggningen – men också beroende på om de följde *Arbetet* till slutet eller inte.

De som idag läser *Skånska Dagbladet* saknar i stort sett allt innehåll mer än de som läser någon annan tidning eller ingen tidning alls. Skillnaden för dagens *Skånska Dagbladetläsare* beroende på om de följde *Arbetet* till slutet eller inte är heller inte stor – huvudsakligen beroende på att endast ett fåtal av *Arbetets* f.d. prenumeranter vid tidigare tillfälle vänt sig till *Skånska Dagbladet*, varför de båda redovisade grupperna nästan motsvarar varandra.

Samma mönster som vi finner hos *Skånska Dagbladets* läsare – att de saknar nästan allt innehåll i stor utsträckning – återfinner vi också hos de av *Arbetets* kärnprenumeranter som ett halvår efter nedläggningen läser *Metro*. De saknar också i princip allt innehåll från *Arbetet* i stor utsträckning. Ett sådant mönster är inte alls lika tydligt sett till *samtliga* forna Arbetetprenumeranter och -läsare som ett halvår efter nedläggningen läser *Metro*.

Den grupp som skiljer ut sig tydligast åt andra hållet, är samtliga före detta Arbetetprenumeranter och -läsare som ett halvår efter nedläggningen läser *Sydsvenska*

Dagbladet. De saknar inte särskilt mycket material från *Arbetet;* de uppvisar till och med negativa balansmått i de allra flesta fall. Dock, bland kärnan av de före detta Arbetetprenumeranterna saknas innehållet i *Arbetet* i nästan lika stor utsträckning som för övriga av *Arbetets* kärngrupper.

Tabell 5 Saknat tidningsinnehåll efter Arbetets nedläggning bland f.d. prenumeranter/läsare som idag läser en annan tidning respektive inte gör det, Malmöregionen, våren 2001 (balansmått)

	Före detta Arbetetläsare/prenumeranter som ett halvår efter nedläggningen regelbundet läser:							
	SkD		SDS		Metro		Ingen morgontidning	
Saknat innehåll	Samtliga f.d. Arbetet-läsare och pren.	Kärnan av Arbetets prenu-meranter	Samtliga f.d. Arbetet-läsare och pren.	Kärnan av Arbetets prenu-meranter	Samtliga f.d. Arbetet-läsare och pren.	Kärnan av. Arbetets prenu-meranter	Samtliga f.d. Arbetet-läsare och pren.	Kärnan av Arbetets prenu-meranter
Lokala nyheter	+66	+72	+40	+69	+47	+70	+58	-
Riksnyheter	+49	+57	+12	+42	+34	+58	+31	-
Utrikesnyheter	+35	+42	+4	+30	+27	+48	+19	-
Ledare/kommentarer	+42	+48	+10	+35	+19	+36	+8	-
Insändarna	+43	+50	+3	+28	+30	+47	+23	-
Radio/TV-material	+32	+37	-6	+19	+18	+37	+38	-
Debattartiklar	+30	+38	+9	+33	+17	+33	+8	-
Familjenyheter	+35	+39	-4	+18	+9	+28	+19	-
Nöjesartiklar	+32	+33	-1	+16	+11	+29	+32	-
Kulturartiklar	+19	+23	-2	+18	+10	+20	+2	-
Olyckor och brott	+18	+26	-7	+16	+14	+37	+23	-
Sportsidorna	+33	+32	-6	+9	±0	+22	-5	-
Ekonominyheterna	+4	+14	-14	+8	±0	+14	-6	-
Annonser	-3	±0	-34	-21	-7	+7	+13	-
Genomsnitt	+31	+37	±0	+23	+16	+35	+19	-
Antal svarande (cirka)	100	85	210	124	110	63	65	-

Källa: Syd-SOM-undersökningen 2001.

Kommentar: Balansmåtten kan gå mellan +100 (alla svarande saknar respektive innehåll i mycket stor utsträckning och ganska stor utsträckning) och –100 (alla svarande saknar respektive innehåll i mycket liten och ganska liten utsträckning). Balansmåttet räknas fram genom att subtrahera andelen som anger att de saknar respektive innehållskategori i ganska liten och mycket liten utsträckning från dem som angett att de saknar respektive innehållskategori i ganska stor och mycket stor utsträckning. Med regelbunden läsning avses läsning fem dagar i veckan eller mer; för *Metro* fyra dagar i veckan eller mer. Kärnan av *Arbetet* prenumeranter är en delmängd av *Arbetets* samtliga läsare och prenumeranter. Kärnan av *Arbetets* f.d. prenumeranter som idag inte läser en morgontidning är för få för att ta med i analysen; därav den tomma kolumnen längst till höger.

Ser vi till medelvärdena för de olika läsargrupperna blir ovanstående än tydligare och bekräftat; det är framför allt de som följde *Arbetet* till slutet som också saknar tidningens innehåll – men det finns väsentliga och intressanta skillnader beroende på vilken tidning man vände sig till efter nedläggningen. Åtminstone två tolkningar kan göras utifrån dessa resultat. Ett första sätt är att betrakta resultaten tidningsstyrt, i bemärkelsen att det huvudsakligen är den nyvalda tidningens innehåll som betyder något för hur man retrospektivt bedömer *Arbetet*. Det skulle i så fall innebära att *Skånska Dagbladet* är en sämre tidning än *Sydsvenska Dagbladet*, och just därför saknar *Skånska Dagbladets* läsare innehållet i *Arbetet* i en helt annat utsträckning än *Sydsvenska Dagbladets* läsare gör. Men det kan ifrågasättas om det är den mest rimliga tolkningen, för om de Arbetetläsare som numera läser *SkD* vore så missnöjda med sin nya tidning, vore det märkligt om de efter ett halvår inte bytt till någon annan tidning, särskilt som de fått flera erbjudanden att göra det.

Ett andra sätt att tolka resultaten är publikstyrt, vilket innebär att resultaten snarast beror på *vilka* av *Arbetets* före detta läsare som gick till respektive tidning, att det är det som spelar roll för det sätt varpå de saknar innehållet i *Arbetet*. I relativt stor utsträckning har vi stöd för att den senare tolkningen är den rimliga. Vi har i föregående kapitel sett att av de prenumeranter som följde *Arbetet* ända till slutet, läser en betydligt större andel idag *Skånska Dagbladet* än vad som är fallet bland de mer sporadiska Arbetetläsarna. Vi har här sett att saknaden av *Arbetet* i stor utsträckning beror på huruvida man följde tidningen till slutet eller inte. Och det är naturligtvis fullt rimligt att de mest trogna läsarna av *Arbetet* också är de som saknar innehållet i tidningen i stor utsträckning.

Om en jämförelse görs med ett genomsnitt av de tre tidningsläsargrupperna – alltså oavsett vilken tidning de läser och om de följde *Arbetet* till slutet eller inte – och med dem som idag inte läser någon tidning alls är det fyra innehållskategorier som skiljer ut sig. Vid en första iakttagelse är det annonser, radio- och TV-material samt nöjesmaterialet som ickeläsarna saknar i större utsträckning. Det har vi redan sett vid jämförelsen mellan grupperna som helhet; ifråga om det innehåll som snarast kan karaktäriseras som ett servicematerial är det ickeläsarna som i störst utsträckning saknar det. Det är föga förvånande. De som valt att läsa någon annan tidning istället för *Arbetet* får sig denna typ av material till livs, om än på ett annorlunda sätt jämfört med hur *Arbetet* presenterade det. Genom att ta del av såväl radio- och TV-material som nöjesmaterial är det möjligt att hålla sig à jour med vad som händer i den nära omgivningen. Det är dessutom ett material som är svårt att finna på annan plats än just i en lokal tidning. Den andra iakttagelsen är att ledare och kommentarer saknas mest av dem som valt en annan tidning. Ett genomsnitt på +24 i balansmått bland dem som idag läser någon tidning kan jämföras med ett balansmått på +8 för ickeläsarna – och +10 för de som gick över till *Sydsvenska Dagbladet*. Att det framför allt var *Skånska Dagbladet* som fick ta över de politiskt intresserade tidigare Arbetetläsarna är tydligt.

Sammantaget är det annonserna som uppvisar störst differens mellan tidningsläsare (särskilt sett till samtliga tidigare Arbetetprenumeranter och -läsare) respektive

ickeläsare. Annonsmaterialet må ha varit mindre i *Arbetet* än i andra tidningar – exempelvis *Sydsvenska Dagbladet* – men det blir här uppenbart att annonserna inte enbart är viktiga för tidningens ekonomiska överlevnad, utan också viktiga för att de genererade ett läsvärde. Samtidigt är *nivån* ifråga om att sakna annonser låg: bland de regelbundna läsarna visar balansmåttet i de flesta fall ett minusvärde vilket innebär att det är en större andel som *inte saknar* annonserna jämfört med andelen som saknar dem. Att annonserna är ett material som också läses i större utsträckning av ickeprenumeranter eller sporadiska läsare än av de regelbundna läsarna och prenumeranterna är känt sedan tidigare.[18] Det är också värt att påpeka att de som idag läser en annan tidning än *Arbetet* också i stor utsträckning får sig ett större annonsinnehåll tillhanda, varför de knappast *bör* sakna *Arbetets* annonser.

Vad betydde Arbetet?

Hittills har vi huvudsakligen diskuterat *Arbetets* betydelse på tidningsmarknaden i termer av saknat innehåll. Vi ska fortsätta på den inslagna vägen, men för att komma ett steg närmare tidningens bidrag till den skånska tidningsfloran, ska vi nu sätta saknaden av olika innehåll i relation inte bara till vilken tidning man läser ett halvår efter nedläggningen, utan också vilket innehåll som läses i den nya tidning som valts, oavsett vilken tidning detta är (figur 1).

De fyra fälten i figur 1 visar fyra förhållningssätt och kan analyseras på åtminstone två olika sätt. För det första kan analysen göras *mellan* de fyra fälten, och för det andra kan analysen göras *inom* respektive fält, och vi ska börja med det förstnämnda.

I det första fältet finns det innehåll som läses i den nya tidning som valts, men som man ändå saknar från *Arbetet*. För det andra finns det sådant innehåll som läses i den nya tidningen och som saknas i låg utsträckning från *Arbetet*. För det tredje finns det material som läses i låg utsträckning i den nya tidningen, och som saknas i stor utsträckning från *Arbetet*, och för det fjärde finns det material som inte läses i den nya tidningen, och som heller inte saknas från *Arbetet*. Varje innehållskategori finns med i varje fält, och summerar till 100 totalt sett.

Samtliga innehållskategorier som efterfrågats utom en, ligger högst i det första fältet; innehållet läses i den nya tidningen, men man saknar det från *Arbetet*. Framför allt gäller det lokala nyheter. Undantaget är ekonominyheter, som istället uppvisar högst siffra i det fjärde fältet; innehållet läses inte i den nya tidningen, men man saknar det heller inte från *Arbetet*.

Båda dessa förhållningssätt är naturligtvis fullständigt logiska. Att läsa samma material som man saknar från *Arbetet* är ett rationellt sätt att bete sig i den uppkomna situationen, efter tidningens nedläggning. Det kan på goda grunder antas att det var precis det materialet läsarna också tog del av i *Arbetet* och därför saknar. Det andra förhållningssättet – fjärde fältet – är också logiskt såtillvida att man inte läser

[18] Riks-SOM-undersökningen (2000).

det materialet som heller inte saknas från *Arbetet*. Det är ett material som man inte var intresserad av i *Arbetet*, och inte heller är intresserad av i den nya tidningen. Om vi sätter de fyra fälten i relation till varandra, kan vi konstatera att detta är de båda förhållningssätt som ger högst siffervärden, medan de övre högra och nedre vänstra fältet ger betydligt lägre siffervärden.

Figur 1 Relationen mellan saknat innehåll i Arbetet och läst innehåll i den morgontidning som läses ett halvår efter nedläggningen (totalprocent för respektive innehållskategori)

	Saknar	**Saknar mindre**
Läser	Lokala nyheter (73) Olyckor och brott (48) Utrikesnyheter (46) Radio/TV (45) Sporten (43) Familjenyheter (42) Debattartiklar (41) Nöje (40) Insändare (38) Ledare (36) Kulturartiklar (32) Ekonominyheter (27) **Genomsnitt (43)**	Radio/TV (23) Nöje (23) Olyckor och brott (22) Utrikesnyheter (20) Ekonominyheter (16) Lokala nyheter (16) Insändare (13) Sporten (12) Ledare (11) Familjenyheter (11) Kulturartiklar (10) Debattartiklar (10) **Genomsnitt (16)**
Läser mindre	Ledare (23) Insändare (21) Kulturartiklar (19) Debattartiklar (18) Ekonominyheter (16) Nöje (17) Utrikesnyheter (14) Familjenyheter (12) Radio/TV (12) Sporten (7) Olyckor och brott (6) Lokala nyheter (4) **Genomsnitt (14)**	Ekonominyheter (42) Kulturartiklar (39) Sporten (37) Familjenyheter (35) Debattartiklar (32) Ledare (29) Insändare (29) Nöje (26) Olyckor och brott (24) Radio/TV (21) Utrikesnyheter (20) Lokala nyheter (7) **Genomsnitt (28)**

Källa: Syd-SOM-undersökningen 2001.

Kommentar: Annonser och riksnyheter som innehållskategorier finns inte med eftersom frågan om läsning respektive saknad av inte är ställda på likartat sätt.

Trots lägre siffervärden är det egentligen de två andra fälten – övre högre och nedre vänstra – som är av mer intresse, framför allt då vi gör analyser *inom* respektive fält. Först några ord om den övre högra rutan, där innehållet läses i den nya tidningen utan att det saknas från *Arbetet*. De innehållskategorier som ligger högt, är i stor utsträckning det instrumentella materialet medan det som ligger lägst är det opinionsbildande materialet. Det innehåll som således får relativt sett höga siffervärden i detta fält är material som antingen lästes också i *Arbetet*, men där utformningen och innehållet skiljer sig måttligt mellan den gamla och den nya tidningen och tidningsbytet därför inte kommer att spela så stor roll. En alternativ tolkning är att den nya tidningen har ett bättre innehåll än *Arbetet*, och det därför inte finns skäl att sakna det. Det handlar om radio- och TV-material, det handlar om nöje, olyckor och brott.

Den nedre vänstra rutan, som är skuggad, är egentligen den som är allra mest intressant. Det är här vi finner de som läser relativt lite av olika innehållskategorier i den nya tidningen och som samtidigt saknar innehållet från just *Arbetet*. Med andra ord är det här vi finner läsare och prenumeranter som menar att innehållet i en annan tidning *inte* har kunnat ersätta motsvarande innehåll i *Arbetet*. Vi kan konstatera att samtliga siffervärden är relativt sett låga här, men vi kan också se att det är det politiska och opinionsbildande materialet som ligger i topp, runt 20-procentsnivån. I de fall det finns material i tidningen som man inte läser i den nya tidningen och som samtidigt saknas från *Arbetet*, så är det huvudsakligen detta material det handlar om. Om läsaren till exempel inte håller med ledarskribenten, läses rimligen ledarsidan i lägre utsträckning och detta i sin tur leder till att man saknar *Arbetets* ledarsidor. Detsamma kan antas gälla även de andra innehållskategorierna, t.ex. debattsidorna. Lokala nyheter finner vi i detta fält i botten, och det är endast fyra procent av samtliga tidigare Arbetetprenumeranter och -läsare som anger att de både saknar lokala nyheter från *Arbetet* och läser mindre av innehållet i den nya tidningen. Vi kan därav sluta oss till att även om den lokala nyhetsbevakningen är olikartad i olika tidningar, är det ändå ett innehåll där en ny tidning kan täcka upp för en gammal. Ett sådant resonemang gäller inte det politiska och opinionsbildande materialet i samma utsträckning.

Går livet trots allt vidare?

Ja, livet går vidare även efter *Arbetets* nedläggning. Men även om en stor majoritet av de forna prenumeranterna gått över till en ny tidning, och således har ersatt *vanan* att läsa *Arbetet* med vanan att läsa någon annan morgontidning, är sakernas tillstånd ändå inte desamma som före den 30 september 2000. Det mesta av innehållet i *Arbetet* är saknat, såväl traditionellt redaktionellt material som politiskt och opinionsbildande material. Särskilt gäller det naturligtvis för de läsare som följde tidningen ända till slutet. Saknaden skiljer sig mellan olika grupper av prenumeranter och läsare, i viss mån på samma sätt som kan ses ifråga om vilket material som brukar läsas av olika grupper – men det finns också skillnader i bedömningen av

saknat material som inte liknar skillnaden som kan ses avseende läsning av olika innehåll. Här kan vi således spåra att *Arbetet* kanske inte var en genomsnittlig tidning, som vilken som helst – om nu någon tidning är det.

Att *Arbetet* var unik i sina läsares ögon är uppenbart. Såväl kognitiv som emotionell saknad kan ses, och framför allt är det *Arbetets* kärna som fått svårt att ersätta *Arbetet* med en annan tidning. Annorlunda uttryckt har de förvisso rent fysiskt ersatt *Arbetet*, men de saknar sin gamla tidning i stor utsträckning, vilket innebär att de mentalt inte helt accepterat nedläggningen och helt och fullt kunnat ersätta tidningen med en ny tidning.

Det politiska materialet i *Arbetet* spelade stor roll och det är framför allt detta som en ny tidning inte kunnat ersätta – i alla fall inte med ”rätt” politiskt material. Men inte bara det politiska materialet spelade roll, utan det blir också tydligt att en inte obetydlig del av de forna prenumeranterna och läsarna uppskattade och därför saknar även övrigt redaktionellt innehåll i tidningen. *Arbetet* var ett politiskt tidningsval i stor utsträckning, men den var också något mer än ett politiskt tidningsval. Annorlunda uttryckt, lokala nyheter går lättare att ersätta än Bo Bernhardsson och Mats Ekdahl med kollegor – och, inte att förglömma, Allan Ladd.

Och sedan?

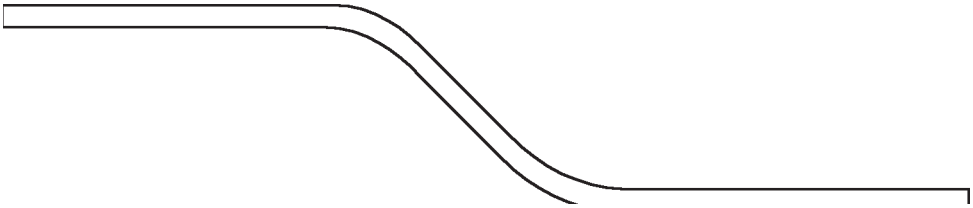

Ett år senare

Annika Bergström, Ingela Wadbring och Lennart Weibull

ETT ÅR SENARE

ANNIKA BERGSTRÖM, INGELA WADBRING
och LENNART WEIBULL

Många kommer att göra anspråk på att kunna berätta sanningen om Arbetets nedgång och fall. Men sanningen är att dessa bidrag till historieskrivningen bara kommer att vara mer eller mindre träffsäkra partsinlagor.[1]

Det är *Arbetets* siste politiske chefredaktör som gör en sådan pessimistisk bedömning. Och i en mening har han givetvis rätt: den bild som förmedlas av *Arbetets* nedläggning kommer alltid att färgas av vilken utgångspunkt beskrivningen har. Å andra sidan har han också fel: alla beskrivningar behöver inte vara partsinlagor i negativ bemärkelse; beskrivningen kan också vägledas av ett intresse att från något perspektiv få ge en ingående bild av vad som skedde och vilka konsekvenser det fick.

Det som väglett vår analys av *Arbetets* nedläggning och dess följder har huvudsakligen varit ett medborgarperspektiv. De två huvudfrågeställningar som styrt vår framställning genom boken har varit följande:

- Vad innebar *Arbetets* nedläggning för utvecklingen av medievanorna, och då särskilt tidningsläsningen, i Malmöregionen?
- Vilken betydelse uppfattas *Arbetet* ha haft för den politiska opinionsbildningen?

I detta avslutande kapitel är vår avsikt att diskutera dessa två inledande frågor och utifrån dem också resonera i lite vidare bemärkelse; tanken är att på grundval av medborgarnas svar i vår undersökning även kunna diskutera kring frågan om *Arbetets* betydelse i ett större bransch- och samhällsperspektiv. Men först handlar det om att sammanfatta några av våra viktigaste iakttagelser.

De nya medievanorna

Arbetet lades ner i en tid när medielandskapet under ett decennium genomgått mycket stora förändringar, i Sverige såväl som i Malmöregionen. Konkurrens i etern

[1] Bo Bernhardsson i *Journalisten* (2000, nr 16) angående en artikel skriven av de båda Arbetetmedarbetarna Alf Lindberg och Beatrice Palm i *Arbetets* sista nummer, en artikel som stoppades och lyftes ut av ledningen innan tidningen gick i tryck. Den stoppade artikeln finns i samma nummer av *Journalisten* (2000, nr 16).

i form av fler kanaler och ökad sändningstid, konkurrens från gratistidningen *Metro* i Malmö samt, åtminstone teoretiskt, konkurrens från Internet och från danska nyhetsmedier var ett faktum hösten 2000. Medieutvecklingen har dessutom skett i en tid när ekonomiska synsätt på medie- och nyhetsproduktion fått allt större genomslag med följden att publicistiska och politiska synsätt i viss mån fått ta ett steg tillbaka.[2]

Frågeställningen om nya medievanor i kölvattnet av *Arbetets* nedläggning berör primärt de cirka 20 procent av befolkningen i Malmöregionen som prenumererade på eller regelbundet läste tidningen. Det var personer med fasta tidningsvanor. Med tanke på att *Arbetet* hade en äldre läsekrets var benägenheten att övergå till ett annat slags medium vid nedläggningen låg. Annorlunda uttryckt var intresset för att börja läsa en annan papperstidning – trots att det som regel innebar en övergång till vad som skulle kunna betecknas som en ”motståndartidning” – mycket stort bland de forna prenumeranterna på *Arbetet;* över 80 procent av dem som prenumererat på *Arbetet* fram till nedläggningen prenumererade ett halvår efteråt på någon annan morgontidning, och ytterligare ett stort antal valde att läsa *Metro*.

Det som tycks ha haft störst betydelse för val av nyhetskanal efter *Arbetets* nedläggning är således behovet av lokal orientering i pappersform. Människor är lokalt rotade och därmed i första hand intresserade av lokala nyheter och ifråga om lokala nyheter är den lokala dagspressen det helt dominerande mediet. Nyheter därutöver har mindre betydelse. Följden blev att de tidigare Arbetetläsarna ur ett enormt svenskt nyhetsutbud, ett närliggande danskt och hela världens nyheter via satellit och Internet, valde andra lokala nyhetsmedier och då allra främst papperstidningen.

Att de flesta övergick till en annan morgontidning innebar självklart inte att denna omedelbart ersatte *Arbetet* i alla avseenden. De tidigare Arbetetläsarna, särskilt de som följt sin tidning till slutet, saknar på olika sätt *Arbetet*, både i form av dess innehåll och dess karaktär. Något överraskande – med tanke på att man i flertalet fall valt en annan *lokal* tidning – saknar de forna prenumeranter det lokala materialet; alltså det som också dominerar i den nya tidning som valts. Saknaden har säkerligen sin förklaring i innehållets karaktär i *Arbetet:* sättet att skriva på, valda infallsvinklar och valda ämnen kan uppfattas skilja sig mycket åt mellan *Arbetet* och de andra lokala tidningarna. Något tillspetsat så saknar man *Arbetets* själ. Men det är givetvis också möjligt att vända på tanken: går det kanske på rutin, av bara farten, att säga att man saknar såväl tidningen som dess lokala innehåll? Är det nostalgi som gör att man vill lyfta fram en bortgången väns förtjänster?

I vilken mån ett politiskt tidningsval gjordes efter nedläggningen är en intressant aspekt av de nya medievanorna. Direkt efter nedläggningen fick både *Sydsvenska Dagbladet* och *Skånska Dagbladet* ta emot var sin strid ström av prenumeranter, samtidigt som *Metro* fick många nya läsare. Ett halvår senare hade *Skånska Dagbladet* tappat en del av de nya prenumeranterna – huvudsakligen till *Sydsvenska Dagbladet*

[2] Se t.ex. Ghersetti (2000), McManus (1994).

som tappade färre. En slutsats är att för dem som gick över till *Sydsvenska Dagbladet* tycks det politiska tidningsvalet ha varit av underordnad betydelse. I en tvingande valsituation synes annat än politik ha varit betydelsefullt – när man nu ändå inte kunde få precis det man ville ha, nämligen en socialdemokratisk tidning. Även om *Skånska Dagbladet* var den tidning som efter nedläggningen prövades i störst utsträckning av *Arbetets* forna prenumeranter, var det en del som hade lämnat den efter ett halvår. Och det är sedan tidigare ett välkänt faktum att den största tidningen på orten är attraktiv just för att den är störst. *Sydsvenska Dagbladet* ”vann” mest och förefaller även senare att successivt ha stärkt sin position.

Foto: Ingela Wadbring

Det finns här också vissa viktiga skillnader mellan bland annat yngre och äldre före detta Arbetetprenumeranter. Medan de äldre efter nedläggningen synes ha gjort ett andra politiskt tidningsval, gjorde de yngre inte det i samma utsträckning. I en yngre uppväxande generation spelar politiken vid valet av morgontidning en marginell roll, och det är därför inte speciellt kontroversiellt att gå från *Arbetet* till *Sydsvenska Dagbladet*. *Arbetet* var också, som andra socialdemokratiska tidningar, huvudsakligen inomspridd och tidningsvalet var kanske mer uttryck för en politisk tradition än en faktisk valhandling.

Vi kan skilja mellan de forna prenumeranternas beteende respektive attityder. Nedläggningen av *Arbetet* har sammantaget inte spelat så stor roll för beteendet, vanan, att prenumerera på och läsa en tidning. Attitydmässigt har nedläggningen spelat större roll. De forna prenumeranterna saknar sin gamla tidning även då de gått över till en ny tidning. De skulle gärna se att *Arbetet* återuppstod igen – även om vi också kunnat se att publikpotentialen för en återuppstånden *Arbetet* är mycket måttlig; potentialen är huvudsakligen den trogna kärnan bland prenumeranterna.

Sammantaget kan vi ändå konstatera att *Arbetet* var någonting mer än en tidning för dem som hade en politisk uppfattning till vänster om mitten. *Arbetet* betydde någonting i det skånska medielandskapet. Men tidningen var också en viktig del i en morgonritual, ett förhållningssätt till omvärlden och ett sätt att delta i samhället. Detta bidrog till att man trots allt valde en att gå över till andra tidningar, vars politiska linje man inte sympatiserade med, hellre än att vara utan tidning. Radio, TV och Internet kunde på inget sätt ersätta en lokal morgontidning. Resultatet bekräftar tidigare studier som framhållit att tidningen inte bara handlar om att ha en politisk röst i sitt hus, utan att prenumerationen också är kopplad till sociala

normer om att hålla sig med en tidning. Resultaten i Skåneundersökningen visar med stor tydlighet dagspressmediets stora styrka också i det moderna medielandskapet och trots att en stor regional tidning lagts ner.

Den politiska opinionsbildningen

Om frågeställningen om förändrade medievanor främst berörde *Arbetets* prenumeranter, är frågeställningen om hur man uppfattar tidningens roll för den politiska opinionsbildningen något som kan beröra samtliga boende i regionen, prenumeranter såväl som ickeläsare. Men den stora uppmärksamheten kring nedläggningen som visade att *Arbetet* inte dog i tysthet förefaller trots allt ha berört relativt få. För en ganska stor andel av allmänheten i Malmöregionen var *Arbetets* nedläggning inte någon större fråga. Förklaringen ligger givetvis i att de inte personligen var berörda: de läste av tradition någon av de andra morgontidningarna och nedläggningen var för dem enbart en av många andra lokala nyheter. Inte heller frågan om betydelsen för den lokala opinionsbildningen skapade något större engagemang i denna grupp.

Bland dem som hade någon uppfattning ifråga om nedläggningen och dess konsekvenser – och i förlängningen den politiska opinionsbildningen – befann sig de bovar som utpekades i dramat kring nedläggningen i huvudsak på ett slags strukturnivå: LO, socialdemokratiska partiet och annonsörerna. Bilden förefaller till stor del präglad av den offentliga debatt som fördes i frågan. Det ligger nära till hands att dra slutsatsen att vi i svaren ser utslag av så kallad agenda-setting och priming[3], vilket innebär att medierna bestämmer vilka frågor som kommer upp på dagordningen och vilka ställningstaganden vi ska göra i de frågorna. Vid tidpunkten för nedläggningen var det helt klart att den allmänna debatten handlade mer om hur bland annat LO och socialdemokraterna agerat i frågan än om att läsekretsen varit för liten och hur man skulle kunnat öka den.

Frågan är om attityderna skulle ha varit annorlunda om den offentliga debatten kring nedläggningen handlat om andra saker. Kanske hade de ickeberörda i större utsträckning varit benägna att skylla på innehållet och prenumeranterna om inte den offentliga debatten i så stor utsträckning handlat om utanförliggande faktorer? Men det är också möjligt att tolka utslaget av debatten som en fråga som enade berörda och ickeberörda i en kritik mot centralmakten i Stockholm.

Arbetet var en politisk tidning. Den betraktades av de flesta som sådan, av allmänhet såväl som av flertalet läsare, trots att den inte alltid användes på det viset. Att *Arbetet* under hela 1990-talet tappade prenumeranter var naturligtvis en av orsakerna till de stora ekonomiska problemen och den slutliga nedläggningen. Kvar till slutet fanns en tydlig kärntrupp som överlag var mer partipolitiskt orienterad än de som avslutat prenumerationen tidigare, men som ändå läste *Arbetet* som vilken tidning som helst. *Arbetet* var i deras ögon en lokal nyhetsförmedlare som vilken

[3] Asp (1986); Johansson (1998).

morgontidning som helst – men med en politiskt prägel som var klar och tydlig och med en inriktning som inte finns i någon av de andra lokala tidningarna på orten.

Tidningen var också traditionellt en symbol för politisk opinionsbildning och debatt. Men en sådan uppfattning gällde inte alla medborgare i regionen. För många var nedläggningen inte någon stor händelse och uppfattades heller inte ha några vittgående konsekvenser. Det gällde borgerliga läsare som traditionellt läst *Sydsvenska Dagbladet* och som inte bedömde *Arbetet* vara ett möjligt tidningsval. Däremot uppfattades nedläggningen spela en större roll för politiskt intresserade människor över partigränserna. En tolkning till att så är fallet är att det är bland dessa den offentliga debatten riskerade att begränsas. Den andra tolkningen är att det är politiskt korrekt att anse att en tidningsnedläggelse självklart får konsekvenser – oavsett vilket politiskt läger man själv tillhör. Värt att påpeka här är emellertid att genom att vissa kolumnister och skribenter gått från *Arbetet* till andra tidningar så når dessa idag betydligt fler än när de skrev i *Arbetet*.

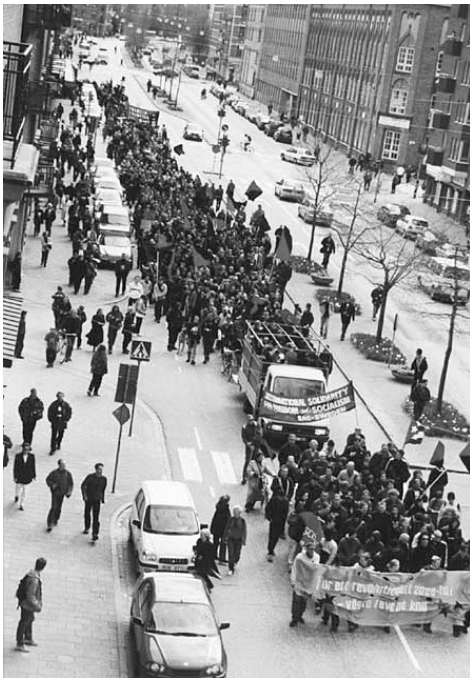

Foto: Robert Israelsson

Att det politiska innehållet i tidningen inte tillmättes så stor betydelse av allmänheten som man kanske skulle förväntat sig när man talar om en nyligen nedlagd socialdemokratisk tidning, gör att denna bedömning inte riktigt står i paritet med hur den politiska tidningen *Arbetet* fördes fram i debatten. Men har tidningar över tid avpolitiserats även i sina läsares ögon så att skillnaden i detta fallet inte var så stor när man väl gick över till *Skånska Dagbladet* eller *Sydsvenska Dagbladet?* När ilskan och sorgen över nedläggningen lagt sig upptäcker man kanske att man har tillgång till ett innehåll som i stor utsträckning liknar det man fått tidigare. Något tillspetsat kan påstås att bytet av tidning för många prenumeranter i ett lite längre perspektiv inte är ett så stort steg som man hade trott. Och när den politiska faktorn för val av tidning inte längre spelar så stor roll är det sannolikt att de lokala nyheterna ökar i vikt vid valet av tidning.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att även om läsarna ett halvår efter nedläggningen saknade sin tidning av flera olika skäl – den var en gammal välbekant vän och att dagligen läsa den var en fast rotad vana – ville kanske den offentliga debatten att saknaden skulle varit än större än vad den var, såväl bland allmänhet som läsare, och då inte minst politiskt. Det kan ligga en slags politisk korrekthet i saknaden, och det kan också finnas en del nostalgi och sorg i de svar som ges av

forna prenumeranter och läsare; det är klart att man ställer upp och försvarar en kär vän som gått bort. Och man kastar inte smuts på den.

Perspektiv på nedläggningen

Så långt redovisningen av våra iakttagelser på grundval av frågeundersökningen. Frågan är i vilken utsträckning resultaten säger något mer än vad som kan extraheras om allmänhetens medievanor och syn på opinionsbildningen. Går det att tolka resultaten också i ett bransch- och samhällsperspektiv? Hur ska vi i så fall förstå *Arbetets* nedgång och fall?

Om vi först väljer att se *Arbetets* nedläggning i förhållande till dagspressen som bransch kan nedläggningen vid en ytlig belysning uppfattas som ännu ett uttryck för att dagspressen har försvagats i förhållande till andra medier. Stöd för en sådan tolkning kan hämtas från det faktum att Malmöregionen uppenbarligen inte längre kunde bära tre lokala morgontidningar. Annonsmarknaden var för liten och inte ens kraftiga ökningar i presstödet kunde på sikt rädda en andratidning som *Arbetet*. Annonsörerna valde att annonsera i den ledande tidningen och i andra medier, hellre än att göra det i två morgontidningar.

Men en sådan slutsats är alltför snäv. Det konkurrensförhållande som rådde i Malmö skulle sedan länge ha upphört om inte presstödet introducerats i början av 1970-talet. Inte heller då räckte annonsmarknaden till för två lokala morgontidningar – vilket dock inte beskrevs som ett problem för dagspressen som *bransch* utan mer betraktades som ett uttryck för den strukturrationalisering som varit utmärkande för tidningsbranschen under 1950- och 1960-talen.

Kedjebildningar och andra samarbeten finns idag inom den svenska dagstidningsbranschen. Vid ungefär samma tidpunkt som *Arbetet* brottades med sin besvärliga ekonomiska situation fanns det andratidningar på andra platser i Sverige med samma problem. Det nästan genomgående mönstret på dessa orter var ett närmande mellan första- och andratidningen. I Västernorrland gick *Nya Norrland* och *Västernorrlands Allehanda* samman i *Tidningen Ångermanland*, med utgivning i Härnösand, *Norrköpings Tidningar* köpte *Folkbladet* i Norrköping och samordnade administration, teknik och annonser men behöll separata redaktioner. I Umeå och på Gotland påbörjades en liknande samverkan mellan *Västerbottens-Kuriren* och *Västerbottens Folkblad* respektive *Gotlands Tidningar* och *Gotlands Allehanda*.[4] Det handlade ofta, men inte alltid, om samverkan mellan en ursprungligen borgerlig förstatidning och en socialdemokratisk andratidning. I ljuset av dessa förändringar var nedläggningen av *Arbetet* snarast en avvikelse. Det förväntade utfallet hade istället varit ett samgående med *Skånska Dagbladet* eller *Sydsvenska Dagbladet*. Det vi sett i vår undersökning pekar på att det bland *Arbetets* prenumeranter skulle funnits en klar acceptans för samgående med den förra tidningen – även om ett samgående med

[4] Se exempelvis Alström och Nord (kommande).

den senare troligen skulle ha varit mera fördelaktigt i ett tidningsekonomiskt perspektiv. Varför så inte blev fallet kan vi bara spekulera kring. Senare samgåenden inom tidningsbranschen, till exempel mellan *Helsingborgs Dagblad* och *Nordvästra Skånes Tidningar* visar också snarast att *Arbetet* är det undantag som bekräftar regeln. Samtidigt visar undersökningen i Malmöregionen också på tänkbara svårigheter att vid redaktionella samgåenden få läsarna att acceptera den nya tidningen. Slutsatsen talar för att ekonomisk samordning men redaktionellt skilda profiler är den från ett läsarperspektiv mest tilltalande modellen.

En ny tendens i svensk tidningsbransch har varit utvecklingen av en gratistidning, *Metro*, av dagstidningskaraktär som idag finns i de tre svenska storstäderna. Starten av *Metro* i Malmö skiljer sig från situationen i Stockholm och Göteborg genom att *Metro* i Malmö slöt allians med en lokal morgontidning – *Arbetet*. För *Metro* handlade det om att få lokaler och tryckning så centralt som möjligt, för *Arbetet* att få intäkter. Samarbetet med *Metro* hindrade dock inte *Arbetets* kräftgång och allt tyder på att samarbetet för *Arbetets* del varken gjorde till eller från; det gav inga större intäkter med det drabbade heller inte *Arbetets* upplaga på något negativt sätt.

Det som hände efter *Arbetets* nedläggning bekräftar också att gratisdistribuerade tidningar – åtminstone hittills – främst är komplementtidningar på marknaden och når grupper som andra tidningar inte når. *Metro* fick visserligen fler läsare efter nedläggningen av *Arbetet*, men övriga lokala prenumererade morgontidningar attraherade merparten av *Arbetets* före detta prenumeranter. Det hindrar inte att gratistidningar på sikt inte kan få betydelse – och då kan man tänka sig även andra tidningar än *Metro* – men det som kan öppna för lokala gratistidningar är i så fall inte nedläggningar utan snarare brister i existerande tidningars lokala anknytning, exempelvis genom ökad kedjebildning som gör att man riskerar tappa den lokala profilen. I USA har under senare år framhållits just problemen för ”corporate newspapers” att behålla sina marknader.[5]

Den allmänna debatten inför och efter *Arbetets* nedläggning rörde framför allt ett samhällsperspektiv. Oron som framträdde bland debattörerna var att en politisk röst tystnade. Det socialdemokratiska partiet förlorade genom nedläggningen sin ledande dagstidning vid sidan av *Aftonbladet*. Dessutom, framhölls det, skulle samhälls- och kulturdebatt i Malmöregionen bli fattigare i och med att en stor tidning försvann och därmed skulle det finnas en plattform mindre för att framföra åsikter.

Givetvis går det inte att enbart på grundval av en undersökning, genomförd ett halvår efter nedläggningen, dra några säkra slutsatser om följderna för opinionsbildningen. Utifrån undersökningen kan vi möjligen peka på att en del av allmänheten uppfattade nedläggningen som allvarlig för opinionsbildningen, särskilt att arbetarrörelsen skulle få svårare att föra fram sina åsikter. Men mycket talar för att bedömningarna mera uttryckte farhågor om den framtida utvecklingen och mindre byggde på en värdering av vad som faktiskt hänt. Och oavsett orsaken så måste

[5] Kunkel och Layton (2001).

innehållsstudier i kombination med fortsatta frågeundersökningar göras för att kunna belysa eventuella konsekvenser.[6]

Men om vi ändå tillåter oss att spekulera något kring pressens samhällsroll finns det anledning att reflektera över metaforen ”en röst som tystnar”. En sådan metafor har ett klart sändarperspektiv; tidningen är ett organ för ett visst politiskt synsätt som utvecklas främst på ledarplats. Ett sådant innehåll läses primärt av de politiskt intresserade läsarna som står tidningens linje nära, och uppmärksammas då och då i radions tidningskrönika som uttryck för en politisk mening. De samlade rösterna är därmed en metafor för den svenska partipressen. Givetvis är det viktigt med många olika röster i centrala politiska frågor, men det är inte nödvändigt att det för detta ändamål behöver finnas många olika tidningar. I debatten om mångfald har man ofta skilt på den yttre och den inre mångfalden. Det förra innebär att det finns många olika tidningar, den senare att det inom varje tidning finns olika röster representerade.[7] Tidigare studier tyder på att mångfalden har ökat i den kvarvarande tidningen, då andra tidningar på en marknad lagts ner.[8]

Vårt synsätt innebär således inte att den politiska opinionsbildningen skulle vara oviktig utan snarare att den kan tas till vara på annat sätt än genom självständiga tidningsföretag. Däremot finns det en annan och kanske viktigare metafor som gör bilden mer komplex: med en nedläggning försvinner inte bara en röst, utan också ett mycket stort antal ögon. Med metaforen ögon framhålls ett annat perspektiv på dagstidningens uppgift, nämligen att granska det lokala skeendet. Med färre ögon är det också färre som kan bli sedda. Det handlar om att bevaka utvecklingen inom kommuner och näringsliv, att gå på presskonferenser och att samla på sig kunskaper. Bortfallet av en stor tidningsredaktions lokala bevakning måste bedömas som ett potentiellt större hot i ett samhällsperspektiv än bortfallet av en, huvudsakligen politiskt, röst – inte minst som detta är svårare att ersätta inom en och samma dagstidnings ram. Studier antyder också att ensamtidningar även tappar i bevakningsintresse då de inte har redaktionell konkurrens.[9] Men här behöver inte konkurrensen nödvändigtvis bestå av tidningar; också radio och TV – förutsatt att de ägnar sig åt lokal nyhetsbevakning – kan bidra till att det finns många bevakande ögon. Risken är att de nya medier som kan komma att komplettera marknaden bidrar begränsat till bevakningen om de har små och slimmade organisationer – och därmed få ögon.

Vår studie ger ett visst stöd åt att ett sådant bevakningsperspektiv är relevant att använda sig av, framför allt genom det faktum att de tidigare Arbetetläsarna – som nu har en annan lokal morgontidning – ändå saknar de lokala nyheterna. En rimlig tolkning är att *Arbetet* faktiskt *såg* på de lokala nyheterna på ett annat sätt. Men för att pröva ett sådant antagande krävs innehållsstudier av ett slag som ännu inte utförts.

---

[6] Sådana studier har genomförts vid tidigare nedläggelser, t.ex. av Linderoth (1975). Jfr även SOU 1975:78 och Sjölin (1985).

[7] Weibull (1995); jfr. Cavallin (1995).

[8] Jfr. Linderoth (1975).

[9] Sjölin (1985).

Slutord

Titningen *Arbetet* dog inte i tysthet, men frågan är alltså vad som händer sen. Begreppet ”sen” innebär inte bara vad som skedde direkt efter nedläggningen, utan implicit i begreppet ligger också att där är vi inte riktigt ännu. Vi vet ännu inte vad som kommer att hända sen, längre fram. Kommer situationen att förändras jämfört med hur den såg ut ett halvår efter nedläggningen? Vi vet vad som hänt ungefär ett år efter *Arbetets* nedläggning: papperstidningen är i Malmöregionen fortsatt stark genom att nästan alla *Arbetets* före detta prenumeranter valt att prenumerera på en annan tidning alternativ regelbundet läsa *Metro*. Nedläggningen har i så motto haft en marginell betydelse för branschen, men har förstås haft en större betydelse för de för tidningen engagerade och närstående. Men det är kanske också så att vi alla drogs med i ett slags ”mediedrev” där vissa frågor lyftes upp i debatten om varför tidningen lades ned och där vissa åsikter var mer korrekta än andra. Mycket tillspetsat skulle man kunna säga att nedläggningen ledde till en påverkad användargrupp och ett opåverkat mediesystem och lokalsamhälle.

Men riktigt så enkelt är det kanske inte. Mediemarknadens långsiktiga förändring gör att dagspressens ställning ändå inte är fullständigt självklar, som den en gång var. Det halvår som förflutit mellan nedläggningen och den undersökning som huvuddelen av denna bok baseras på, visar att även om människor är trögrörliga avseende medievanor, så står tiden inte stilla. Vi kan se förflyttningar i medierummet. Det är därför viktigt att följa vad som händer framgent. Papperstidningens betydelse är stor, men hur ser det ut om ett år i Malmöregionen? Betoningen av Malmö har gynnat valet av *Sydsvenska Dagbladet* i egenskap av Malmötidning. *Skånska Dagbladet* var ett något mer politiskt inriktat val som över tid måste bevisa sig vara Malmötidning om den inte skall tappa alla sina nya läsare. *Metro* har fått en betydligt större läsekrets än vad den hade innan nedläggningen. Kommer tidningsbyteriet att fortsätta? Kommer vi till och med att se ett mediebyteri framgent? Malmöregionen och dess befolkning är ett bra studieobjekt för att se vad tvingande val kan leda till på längre sikt.

Dokumentation

Skåneundersökningen våren 2001

Andreas Jarud

Referenser

Om författarna

SKÅNEUNDERSÖKNINGEN VÅREN 2001

ANDREAS JARUD

I den här boken har analyserats valda delar av den regionala undersökning som genomfördes i delar av region Skåne under våren 2001. Det här kapitlet ägnas undersökningen som sådan, dvs. urvalsdesignen, fältarbetet och resultatens representativitet.

Skåneundersökningen 2001 omfattar 3.200 slumpmässigt utvalda (OSU) personer i A-region 28 (Burlöv, Kävlinge, Lomma, Lund, Malmö, Staffanstorp, Svedala, Trelleborg och Vellinge) samt, utanför region A28, Eslöv.[1] Vidare är undersökningen inriktad på de bosatta i området vilket innebär att såväl svenska som utländska medborgare ingår i urvalet. Åldersintervallet är 15 till 85 år.

Bakom undersökningen står främst forskningsprogrammet Dagspresskollegiet och SOM-institutet vid Göteborgs universitet. Tillsammans har de båda lång erfarenhet av samhällsvetenskaplig undersökningsverksamhet. Dagspresskollegiet har sedan starten 1979 verkat för att långsiktigt belysa dagspressens utveckling från ett publikperspektiv med samspelet mellan dagspress och andra medier i fokus. SOM-institutet[2] har genomfört årliga riksrepresentativa frågeundersökningar sedan 1986. Sedan 1992 har även regelbundna regionalrepresentativa undersökningar genomförts i Västsverige. En lång rad forskningsprojekt har medverkat i dessa undersökningar, och i de böcker som ges ut varje år presenterar forskare analyser av såväl de senaste resultaten som de långsiktiga trenderna. Med Skåneundersökningen 2001 har ytterligare en regional undersökning i denna anda tillkommit.

Frågeformuläret

I undersökningens första skede startar en process där de projekt och enskilda forskare som deltar i undersökningen tillsammans med undersökningsledningen formulerar de frågor som skall ställas i enkäten. Därefter färdigställer undersökningsledaren själva frågeformuläret. Det formulär (se bilaga 1) som användes i Skåneundersökningen 2001 har samma upplägg och grundläggande struktur som de av SOM-institutet årligen genomförda Riks- och Väst-SOM-undersökningarna för att optimera möjligheterna till jämförelser. Av tabell 1 nedan framgår i vilka ämnesområden som berörs i Skåneundersökningens frågeformulär.

[1] Eslöv har inte ingått i de analyser som presenteras i boken.

[2] SOM-institutet är ett centrum för den undersöknings- och seminarieverksamhet som drivs gemensamt av Institutionen för journalistik och masskommunikation (JMG), Statsvetenskapliga institutionen samt Förvaltningshögskolan vid Göteborgs universitet.

Tabell 1 Innehållsöversikt

Frågeområde	Frågenummer
Massmedieanvändning	1-12
Synen på tidningen *Arbetets* nedläggning	13-15
Medier, Internet och fritid	16-22
Samhälle och politik	23-48
Malmö	49-50
Tidningen *Arbetet*	51-59
Fritid och intressen	60-65
Bakgrundsfrågor	66-91

Huvuddelen av frågorna i undersökningen har fasta svarsalternativ med tillhörande rutor för respondenten att kryssa i. I några fall svarar istället respondenten genom att fylla i ett tal i rutan. I ytterligare några fall är svarsalternativen helt öppna. Ett fåtal frågor i undersökningen riktar sig endast till vissa svarspersoner (exempelvis boende i Malmö eller de som prenumererat på tidningen *Arbetet*).

Undersökningsplan och fältarbete

Fältarbetet genomfördes i samarbete med Kinnmark DM & Distribution. Dagspresskollegiet och SOM-institutet har tillsammans stått för undersökningens utformning och uppläggning (inklusive framtagning av frågeformulär, informationsmaterial samt annat material som skickats ut) samt kodning av öppna svar. Kinnmark DM & Distribution har ombesörjt urvalsdragning, utskick av formulär och påminnelser. Andra som deltagit i arbetet är Nomina som genomfört telefonuppföljningen, NFO Infratest som på optisk väg har scannat kryss, ifyllda siffror och handskrivna textsvar i formulären, samt Detector som ansvarat för datauppläggningen.

Huvuddelen av datainsamlingsarbetet genomfördes under våren 2001. Arbetet inleddes den 27 mars när ett paket innehållande svarsmaterial (enkät, följebrev, informationsbroschyr och svarskuvert) skickades till respondenterna. En vecka senare skickades ett vykort till samtliga i urvalet med ett tack till dem som redan svarat och sänt in enkäten och en påminnelse till övriga. Under resterande del av fältperioden gjordes fortlöpande insatser i insamlingssyfte. Två uppsättningar svarsmaterial sändes ut, ett extra utskick av nytt tack- och påminnelsevykort, tre telefonpåminnelseinsatser samt tre brevpåminnelser genomfördes. I nedanstående uppställning framgår tidsramarna för fältarbetets olika insatser i detalj.

27 mars	Utskick av svarsmaterial: enkät, följebrev, informationsbroschyr, svarskuvert.
3 april	Utskick av tack- och påminnelsekort.
17 april	Utskick av ny uppsättning svarsmaterial till svarspersoner som ännu inte sänt in enkäten.

24 april	Utskick av extra tack- och påminnelsekort till de svarspersoner som ännu inte svarat.
3-14 maj	Telefonpåminnelser till de svarspersoner som ännu inte sänt in enkäten.
8 maj	Utskick av ny uppsättning svarsmaterial till de svarspersoner som vid telefonpåminnelse uppgett att de vill delta i undersökningen men behöver en ny enkät. Postal påminnelse till de svarspersoner som inte kunnat nås på telefon eller saknar känt telefonnummer.
17 maj	Postal påminnelse (jfr 8 maj).
22- 28 maj	Telefonpåminnelser (jfr 3-14 maj).
29 maj	Postal påminnelse (jfr 8 maj).
5- 11 juni	Telefonpåminnelser (jfr 3-14 maj).
12 juni	Utskick av ny uppsättning svarsmaterial samt minienkät (med frågan om varför man inte önskar/kan delta i undersökningen) till de svarspersoner som saknar känt telefonnummer, som inte kunnat nås vid tidigare telefonpåminnelser eller som inte sänt in enkät, men vid senaste telefonpåminnelse lovat göra det.
29 juni	Fältarbetet avslutades.

Enkäterna började komma in på allvar veckan efter det initiala utskicket och efter tre veckor, den 17 april, hade mer än hälften av undersökningens totala antal svar inkommit. Redan den 2 maj hade 76 procent av enkäterna kommit in av de som slutligen inkom. Denna utveckling med relativt högt inflöde under den första undersökningsmånaden med särskilt högt inflöde under de första två veckorna återfinns i flera liknande samhällsvetenskapliga enkätundersökningar.[3] Under de följande två månaderna var tempot i inflödet betydligt lägre vilket, även detta, överensstämmer med det generella mönstret för denna typ av undersökningar.

I figur 1 visas hur inflödet kommer i vågor, tydligt i fas med enkätutskick och påminnelseinsatser. Observera att helgdagar då posten inte delas ut ingår i redovisningen. Detta innebär att inflödets vågform (något bedrägligt) förstärks då varje dalgång bottnar ända ner i noll. Denna förstärkning blir extra tydlig i inflödet för dagarna kring månadsskiftet april/maj där en sådan dalgång den första maj delar inflödeseffekten av utskicket av det extra tack- och påminnelsekortet i två delar. Utan denna dag utan postgång skulle inflödet vara i paritet med inflödet efter påskhelgen (topp den 17 april). När fältarbetet avslutades den 29 juni var bruttofrekvensen, det vill säga andelen inkomna enkäter av antalet utskickade, uppe i 56 procent.

[3] Jämför exempelvis inflödet av enkäter i Väst-SOM undersökningen 2000 (Nilsson, 2002).

Figur 1 Inflödet av enkäter i Skåneundersökningen 2001 (antal)

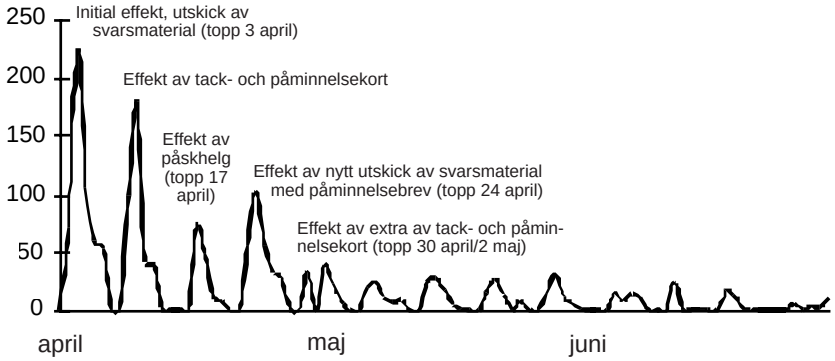

I figur 2 redovisas inflödet under fältperioden uppdelat på boende i Malmö och boende i den övriga urvalsregionen. I urvalet finns en klar skillnad i svarsvilja mellan boende i Malmö och det övriga urvalet. Inflödet från respektive del av urvalet följer samma mönster under fältperioden men redan efter de första inflödesdagarna hamnar boende i Malmö ett par procent efter det övriga urvalet. Denna klyfta ökar sedan svagt under hela fältperioden och är vid fältperiodens slut uppe i 5 procent. Motsvarande skillnad i svarsvilja mellan storstadsområden och omliggande urvalsområden har uppmätts i andra, liknande samhällsvetenskapliga enkätundersökningar. I exempelvis Väst-SOM-undersökningarna har Göteborg alltid legat under övriga Västra Götaland i svarsvilja[4] och diskuterats i särskilda metodstudier.[5]

Figur 2 Inflödet av enkäter i Skåneundersökningen 2001 (kumulativ procent av bruttourvalet)

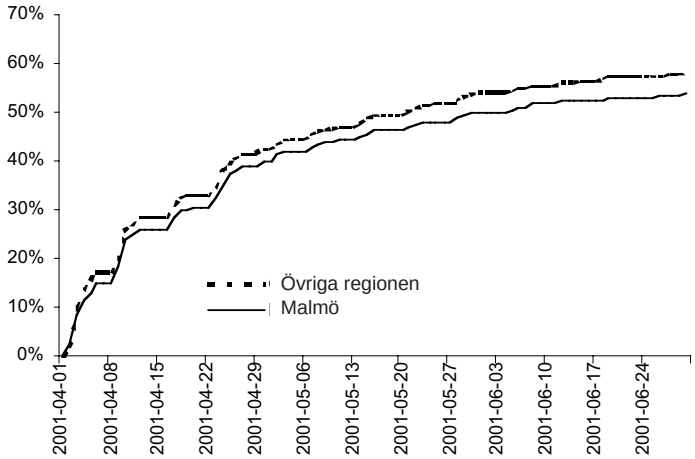

[4] Nilsson (2002).
[5] Se exempelvis Ohlsson (1986).

Tänkbara förklaringar till detta storstadsfenomen har ofta tillskrivits bland annat demografiska faktorer såsom större andel unga, utbildade, karriärsinriktade och utländska medborgare i storstadsurvalet – det vill säga grupper som av olika skäl (ointresse, tidsbrist, segregation/alienering) tenderar att vara underrepresenterade i den här typen av enkätundersökningar. Den grundläggande tanken bakom detta antagande är att tillgången till tid för deltagande i undersökningar upplevs som mindre i storstadslivets högre tempo. Brist på tid är också en av de oftast angivna förklaringarna till varför man inte önskar att delta i Skåneundersökningen (tabell 2).

Tabell 2 Orsaker till varför man inte ville delta i Skåneundersökningen 2001 (procent)

Angivet skäl:	
För svåra frågor	3
Ointressanta frågor	11
Tidsbrist	52
Deltar inte av principskäl	9
Deltar inte utan ersättning	2
Litar inte på anonymiteten	4
Annat	19
Totalt	100
Antal svar	246

Kommentar: Sammanställningen är baserad på de svar som Nomina fick vid fältperiodens första omgång av telefonpåminnelser. Sammanlagt kontaktades 798 personer. 479 av dessa lovade att inom de närmaste dagarna skicka in enkäten, 319 önskade inte att delta. 246 av dessa 319 ”vägrare” fick följdfrågan varför de inte önskade att delta.

Bilden av brist på tid som huvudsaklig orsak till att inte delta i undersökningen framträder också tydligt i den minienkät som sändes ut i slutet av fältperioden. Även här anger långt över hälften (63 procent) tidsbrist som orsak till varför man inte önskar att delta i undersökningen. I angivande av brist av tid som orsak till varför man inte önskar delta i den här typen av undersökningar ligger givetvis också en form av prioritering av vilken typ av aktivitet man anser sig har mest ut av på sin fritid.

En tänkbar förklaring till att skillnaden mellan storstadsområdet och omliggande områden tilltar under fältperioden (figur 2) kan vara att storstadsinnevånaren oftare möter olika typer av undersökningar och i samma utsträckning inte låter sig övertalas att delta vid påminnelser. Det bör dock påpekas att storstadsområden i allmänhet och Malmöområdet i synnerhet kraftigt skiljer sig åt mellan olika områden/stadsdelar (se tabell 6, nedan).

Svarsfrekvens och bortfall

Från bruttourvalet definierar man normalt bort de personer i urvalet som är avlidna, långtidssjukskrivna, har flyttat från orten eller dylikt (se kommentar till tabell 3 för mer uttömmande definition). Svarsfrekvensen utifrån det nettourval man därmed erhåller brukar för samhällsvetenskapliga postenkätstudier uppgå till mellan 60 och 70 procent, beroende på faktorer som typ av svarspersoner och geografiskt område.[6]

Tabell 3 Svarsfrekvensen i Skåneundersökningen 2001

Brutto urval	Andel naturligt bortfall	Netto-urval	Antal svar	Svars-frekvens (brutto)	Svars-frekvens (netto)
3200	9,4 %	2900	1785	56 %	62 %

Kommentar: Med nettourval avses bruttourval minus naturligt bortfall. Som naturligt bortfall räknas adress okänd, avflyttad, sjuk, institutionell vård, bortrest under fältperioden, studier på annan ort, militärtjänstgöring, ej svensktalande, bosatt, studerar eller arbetar utomlands, förståndshandikappad samt avliden.

Skåneundersökningen har med sin nettosvarsfrekvens på 62 procent i jämförelse med andra likvärdiga undersökningar (Riks- och Väst-SOM) en något lägre svarsfrekvens.[7] Om den lägre svarsfrekvensen är ett tecken på en trend av en allt mer svårflörtad befolkning i allmänhet eller en Skånespecifik företeelse är svårt att uttala sig om. Det råder dock inga tvivel om att befolkningen i allmänhet utsätts för betydligt fler undersökningar idag än för bara några år sedan. Skåneregionen var vid tiden för undersökningsperioden också ett högintressant område för flera undersökningar.

Svarsbenägenhet i olika grupper

En analys av svarsbenägenheten i Skåne visar hur olika grupper av människor deltar i högre grad än andra. Denna typ av skillnader kan ha stor betydelse för tolkningen av undersökningens resultat. Om en viss grupp är underrepresenterad i undersökningen och om samma grupps svar tenderar att avvika från övriga gruppers svar, blir också studiens generella resultat mindre giltiga för denna grupp.

Det har i andra liknande samhällsvetenskapliga enkätundersökningar ofta visat sig att det finns skillnader mellan kvinnors och mäns benägenhet att delta. Det generella mönstret är att kvinnor är mera svarsbenägna än män – ett mönster som också går igen i Skåneundersökningen 2001 där kvinnors svarsfrekvens överstiger männens med fem procentenheter. Varför kvinnor svarar i högre utsträckning än

[6] Holmberg och Petersson (1980); Ohlsson (1986).
[7] Riks-SOM-undersökningen noterade år 2000 sin lägsta nettosvarsfrekvens någonsin på 63 procent.

män kan eventuellt höra samman med att kvinnor på grund av en lägre sannolikhet för förvärvsarbete tillbringar mer tid i hemmet än män, vilket är en förutsättning för att besvara enkäten.[8]

Tabell 4 Nettosvarsandelar efter kön och ålder i Skåneundersökningen 2001 (procent)

Kön	
Män	59
Kvinnor	64
Ålder	
15-19 år	56
20-29 år	60
30-39 år	53
40-49 år	58
50-59 år	63
60-69 år	73
70-79 år	74
80-85 år	75
15-49 år	57
50-85 år	69

Erfarenheterna ifrån tidigare enkätundersökningar pekar också mot att svarsbenägenheten varierar med ålder. De yngre och de äldre har oftast större svarsbenägenhet än personer mellan 20-39 år vilket ofta har förklarats med att svarspersoner som befinner sig i karriären, har småbarn etc. har mindre tid att disponera till enkätundersökningar än andra svarsgrupper (jfr beskrivningen av storstadsregionen, ovan). Detta tidigare mönster går till stora delar igen i Skåneundersökningen 2001 (se tabell 4).

Även i Skåneundersökningen är alltså de äldre de klart mest svarsbenägna. Däremot skiljer de yngsta sig ifrån tidigare erfarenheter med en lägre svarsbenägenhet än 20-29-åringarna. Lägst svarsbenägenhet har dock, även i Skåneundersökningen, åldersgruppen 30-39-åringar. En tänkbar förklaring till detta mönster kan vara en högre andel studenter i åldersgruppen 20-29-åringar, vilka kan uppfatta vikten av denna typ av undersökningar som större än andra grupper. Om vi däremot slår samman och dikotomiserar de svarande i två åldersgrupper, 15-49 år och 50-85 år så återfinns det generella mönstret tydligare.

Det finns också skillnader i svarsbenägenhet bland de boende i olika kommuner i undersökningen. Erfarenheten ifrån tidigare undersökningar visar generellt på ett lägre deltagande i storstadsområden (jfr beskrivningen om storstadsregioner, ovan). Även här skiljer sig Skåneundersökningen något ifrån tidigare erfarenheter.

[8] Ohlsson (1986:50-51).

Tabell 5 Nettosvarsandelar efter kommun och stadsdel i Skåneundersökningen 2001 (procent)

Kommun		Stadsdel (Malmö)	
Burlöv	64	Centrum	60
Eslöv	67	Fosie	56
Kävlinge	67	Husie	58
Lomma	69	Hyllie	63
Lund	63	Kiresberg	58
Malmö	60	Limhamn-Bunkeflo	62
Staffanstorp	64	Oxie	71
Svedala	56	Rosengård	55
Trelleborg	60	Södra Innerstaden	61
Vellinge	61	Västra Innerstaden	54

Lägst svarsbenägenhet finns i Svedala, följt av Trelleborg och Malmö. Det är intressant att notera att Svedala, en kommun med drygt 18.000 invånare ligger så pass lågt under övriga kommuner i svarsbenägenhet. En tänkbar förklaring till detta finns i Svedalas karaktär: det finns fler barnfamiljer och färre ensamstående än genomsnittet för landets kommuner.[9] Även här tycks med andra ord hypotesen om sambandet mellan den aktiva/tidspressade livsstilen och svarsbenägenhet stämma. Också Trelleborg hamnar lågt vilket kan bero på kommuninvånarnas åldersstruktur. Kommunen ligger klart över riksgenomsnittet när det gäller den tidspressade åldersgruppen 30-39 åringar.[10] Ser man specifikt på denna grupp i Trelleborg finner man också den lägsta svarsbenägenheten (54 procent) dock tätt följd av 50-59-åringarna med en svarsbenägenhet på 55 procent. Det är framför allt den låga svarsbenägenheten i denna sistnämnda grupp som ger utjämningen mellan de dikotomiserade åldersgrupperna i tabell 6.

Tabell 6 Nettosvarsandelar efter ålder och kommun i Skåneundersökningen 2001(procent)

	Ålder		
	15-49	50-85	Procentdifferens
Burlöv	64	64	±0
Eslöv	60	75	-15
Kävlinge	62	74	-12
Lomma	60	77	-17
Lund	60	70	-10
Malmö	54	68	-14
Staffanstorp	52	82	-30
Svedala	48	69	-21
Trelleborg	60	60	±0
Vellinge	41	46	-5

[9] www.svedala.se
[10] www.trelleborg.se

Jämför vi så svarsbenägenheten i kommunerna fördelat utifrån den tidigare åldersdikotomiseringen finner vi också att ålder som en markör för en mera aktiv livsstil, kan relateras till svarsbenägenheten. Inte i någon av kommunerna överstiger 15-49-åringarnas svarsbenägenhet 50-85-åringarnas. Det är dessutom bara i Vellinge och Trelleborg som svarsbenägenheten bland 50-85-åringar understiger undersökningens medelsvarsbenägenhet på 63 procent.

Vi kan alltså konstatera vissa skillnader i svarsbenägenhet mellan olika grupper i urvalet. Om vi jämför ålderssammansättningen hos befolkningen, urvalen och de svarande finner vi dock att representativiteten för olika åldersgrupper i Skåneundersökningen 2001 är tämligen god (tabell 7). Avvikelsen mellan dragna urval och svarande är som störst i åldersgruppen 30-49 år där 4 procentenheters skillnad är uppmätt. Gruppen är med andra ord något underrepresenterad i undersökningen. Den enda överrepresenterade åldersgruppen (65-85-åringarna) avviker i jämförelse med nettourvalet med 3 procentenheter och i jämförelse med befolkningen som helhet med 2 procentenheter. För övriga åldersgrupper handlar avvikelserna om 2 procentenheter.

Tabell 7 Åldersgruppernas fördelning i hela urvalet respektive i inkomna enkäter samt åldersfördelningen 2000 i hela urvalsregionen (procent)

	Ålder									
Grupp	15-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-79	80-85	Summa	Antal
Befolkning	7	18	18	17	17	11	9	4	100	441722
Bruttourval	7	18	18	16	17	11	9	4	100	3200
Nettourval	7	18	19	16	17	11	8	3	100	2900
Svarande	6	18	16	15	18	14	10	4	100	1785

Det är intressant att notera att både den överrepresentation och den underrepresentation som finns i undersökningen väl sammanfaller med tidigare erfarenheter av att sannolikheten att svara på en enkätundersökning kan kopplas till livssituation.[11] Den grundläggande tanken är att de grupper som är mera aktiva och mer sällan hemma (exempelvis åldersgruppen 30-49-åringar) i minde utsträckning än mera hemmavarande grupper (exempelvis åldersgruppen 65-85-åringar) svarar på enkätundersökningar. Trots att Skåneundersökningen följer detta välkända mönster är dock avvikelsen i åldersgruppen 30-49-åringar så pass stor att det är intressant att nämna ytterligare något om denna grupp. Fördelade på mindre åldersgrupper utjämnas skillnaderna och vi kan konstatera att underrepresentationen är som störst i åldersgrupperna 30-39 år (2 procentenheter) respektive 40-49 år (2 procentenheter) samt att överrepresentationen är störst i åldersgruppen 60-69 år med 3 procent.

[11] Ohlsson (1986:46 ff.).

Tidigare konstaterades att svarsbenägenheten är högre hos kvinnor än hos män i Skåneundersökningen. I tabell 8 kan vi se att såväl underrepresentationen för män som överrepresentationen för kvinnor ligger på 2 procentenheter. Svaren i undersökningen rymmer med andra ord även en viss skevhet ifråga om könsrepresentation. Tidigare erfarenheter av liknande undersökningar har dock visat att när datamaterialet viktats efter såväl kön som ålder har sådan skevhet haft mycket liten inverkan på svarsmönstret.[12]

Tabell 8 Könsfördelning hos befolkningen, i urvalet samt bland de svarande, Skåneundersökningen 2001 (procent)

Grupp	Män	Kvinnor	SUMMA
Befolkning	49	51	100
Bruttourval	49	51	100
Nettourval	49	51	100
Svarande	47	53	100

Tabell 9 Fördelning per förvärvsställning, medborgarskap och utbildning i Skåneundersökningen 2001 (procent)

	Malmö kommun	Övriga regionen	Totalt
Förvärvsställning			
Förvärvsarbete	45	55	50
Arbetsmarknadspolitisk åtgärd	1	1	1
AMS-utbildning	0	0	0
Kunskapslyft	1	0	1
Arbetslös	6	3	5
Ålderspensionär	22	17	20
Förtidspensionär	5	5	5
Hemarbetande	1	2	2
Studerande	18	16	17
Medborgarskap			
Svenskt	94	96	95
Utländskt	6	4	5
Utbildning			
Låg	43	39	41
Medelhög	26	22	24
Hög	32	39	35

[12] Persson (1998:320).

Vid analyser av Skåneundersökningen 2001 bör man uppmärksamma att storstadsområdet Malmö på några punkter skiljer sig dels inom de olika stadsdelarna och dels ifrån det övriga undersökningsområdet (jfr resonemang ovan och tabell 9). Malmö har bland annat färre antal förvärvsarbetande, fler förtidspensionärer och lågutbildade, men också fler studerande än övriga områden.

Överlag talar de resultat som presenteras i detta kapitel för att datamaterialet har en god representativitet och tillförlitlighet; de problem som pekats ut är sammantaget mycket måttliga. Effekterna av att svarsfrekvensen är något lägre än vad vi vant oss vid ska heller inte överdrivas. Det kan dock inte uteslutas att den i jämförelse med tidigare likvärdiga samhällsvetenskapliga enkätundersökningar lägre svarsfrekvensen kan sätta vissa spår i materialet. Den låga svarsfrekvensen i Skåneundersökningen är något svårbedömd eftersom det inte finns resultat från tidigare undersökningar i samma undersökningsområde att jämföra med.

Det är också synnerligen viktigt att peka på behovet av flera och mera omfattande metodanalyser för att försöka finna ut vad en eventuell ihållande trend av lägre svarsfrekvenser kan ha för konsekvenser för framtida slutsatser och reslutat.

REFERENSER

Ahrne, Göran; Roman, Christine och Franzén, Mats (1996) *Det sociala landskapet. En sociologisk beskrivning av Sverige från 50-tal till 90-tal*. Göteborg: Korpen

Alsterdal, Alvar och Sandell, Ove (1972) *Det stod i Arbetet 1887-1972*. Stockholm: Prisma

Alström, Börje och Nord, Lars (kommande) *Expedition mångfald: båda kvar på ön. En studie av tidningsfusionen på Gotland*. Stockholm: Carlssons Bokförlag

Andersson, Jan G (2001) Tidningsdöd och tidningsstöd i Småland. I *Monopol*, nr tre/fyra. Stockholm: Tidskriften TLM

Arbetet (september 2000)

Arbetets årsredovisningar (löpande)

Asp, Kent (1986) *Mäktiga massmedier. Studier i politisk opinionsbildning*. Stockholm: Akademilitteratur

Bennike, Sigurd och Ludvigsen, Jacob (1978) *Borte med bladene. Beretningen om blæsten på Berlingeren, bladkonflikterne 1977 og befolkningens behov*. København: Dansk Media Komité

Bergström, Annika (2000) Nyheter i nya och gamla former. I Nilsson, Lennart (red) *Den nya regionen*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet

Bergström, Annika (2001) Internet – från revolution till vardagsanvändning. I Holmberg, Sören och Weibull, Lennart (red) *Land, Du välsignade?* Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet

Bergström Annika (2002) Ungas nyhetsvanor. I Oscarsson, Henrik (red) *Spår i framtiden.* Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet

Bernhardsson, Bo (2001) Arbetet måste uppfinnas igen. I *Monopol*, nr tre/fyra. Stockholm: Tidskriften TLM

Björkqvist, Karin (1989) Det politiska tidningsvalet. I Weibull, Lennart och Björkqvist, Karin (red) *Dagspressen och dess läsare. Empiriska studier av dagspressens utveckling under 1980-talet*. Stockholm: Almqvist & Wiksell International

Björkqvist Hellingwerf, Karin (1995) *Tidningsläsning i Gästrikland.* Göteborg: JMG, Göteborgs universitet

Björkqvist Hellingwerf, Karin och Weibull, Lennart (1995) Den geografiska dimensionen. I Weibull, Lennart och Kratz, Charlotta (red) *Tidningsmiljöer. Dagstidningsläsning på 1990-talet*. Göteborg: JMG, Göteborgs universitet

Bogart, Leo (1989) *Press and Public. Who Reads What, When, Where and Why in American Newspapers. 2nd Edition*. Hillsdale, New Jersey, Hove and London: Lawrence Erlbaum Associates

Carlson, Jan (2001) Telefonsamtal 2001-11-07 om *Skånska Dagbladets* göranden efter *Arbetets* nedläggning. Carlson är upplagechef på *Skånska Dagbladet*.

Cavallin, Jens (1995) *Vad är mediekoncentration?* Arbetsdokument från Rådet för mångfald inom massmedierna. Stockholm

Christiansen, Birgitte och Bergström, Annika (1997) *Tidningars symbol- & bruksvärde. Kvalitativa intervjuer med några av Göteborgs-Postens och Hallands Nyheters läsare*. Göteborg: JMG, Göteborgs universitet

Dagens Nyheter (2000-09-30)

Den svenska pressens historia (2001-2002) Banden II-IV. Stockholm: Ekerlids förlag

Djerf-Pierre, Monika och Weibull, Lennart (2001) *Spegla, granska, tolka. Aktualitetsjournalistik i svensk radio och TV under 1900-talet*. Stockholm: Prisma

Elliot, Maria (1997) *Förtroendet för medierna*. Göteborg: JMG, Göteborgs universitet

Findahl, Olle och Höijer, Birgitta (1972) *Effekten av språklig tillskottsinformation på ihågkomsten och upplevelsen av ett nyhetsprogram*. Sveriges Radio, PUB, nr 154/71

Furhoff, Lars (1966/2001) Stockholms-Tidningens fall. I *Presshistorisk årsbok 2001*. Stockholm: Svensk Presshistorisk Förening

Gidsäter, Kerstin (1999) *Mot en Ny Tid? Om ett politiskt tidningsval i Göteborgsområdet*. B-uppsats. Göteborg: JMG, Göteborgs universitet

Ghersetti, Marina (2000) *Sensationella berättelser. En studie av nyheter från Angola 1987 och om prinsessan Diana 1997 i dagstidningar, radio och TV.* Göteborg: JMG, Göteborgs universitet

Gustafsson, Karl Erik (1978) The Circulation Spiral and the Principle of Household Coverage. *Scandinavian Economic History Review*

Gustafsson, Karl Erik (1996) *Dagspressen i Norden*. Lund: Studentlitteratur

Gustafsson, Karl Erik och Weibull, Lennart (1997) The Swedish Media Landscape in Transition. I Carlsson, Ulla och Harrie, Eva (red) *Media Trends 1997*. Göteborg: NordicomSverige

Göteborgs-Posten (2000-09-30)

Hadenius, Stig och Weibull, Lennart (1991) *Partipressens död?* Stockholm: Svensk Information Mediecenter

Hadenius, Stig och Weibull, Lennart (2000) *Massmedier. Press, radio och TV i förvandling*. 7:e upplagan. Stockholm: Bonniers

Hadenius, Stig och Weibull, Lennart (2002) *Massmedier. Press, radio och TV i förvandling*. 7:e helt omarbetade upplagan. Stockholm: Bonniers

Hadenius, Stig, Seveborg, Jan-Olof och Weibull, Lennart (1970) *Partipress: socialdemokratisk press och presspolitik 1910-1920*. Stockholm: Rabén & Sjögren

Hellgren, Roland (2001) Telefonsamtal 2001-11-12 om *Kvällspostens* göranden efter *Arbetets* nedläggning. Hellgren är projektledare för prenumerationer på *Kvällsposten*.

Holmberg, Sören och Weibull, Lennart (red) (2001) *Land, Du välsignade?* Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet

Holmberg, Sören (2002) Lokalpolitiska kändisar. I Nilsson, Lennart (red) *Flernivådemokrati i förändring*. Göteborg, SOM-institutet, Göteborgs universitet

Holmberg Sören och Petersson Olof (1980) *Inom felmarginalen. En bok om politiska opinionsundersökningar*. Stockholm: Liber förlag

Höijer, Birgitta och Findahl, Olle (1984) *Nyheter, förståelse och minne*. Lund: Studentlitteratur

Høst, Sigurd och Severinsson, Ronny (1997) *Avisstrukturen i Norge og Sverige – 1960 til 1995*. Göteborg: JMG, Göteborgs universitet

Internetbarometern 2000 (2001) Göteborg: Nordicom, Göteborgs universitet

Jansson, André (1998) Medieanvändning som medborgerlig plikt? I Holmberg, Sören och Weibull, Lennart (red) *Opinionssamhället*. Göteborg: SOM-institutet

Janstad, Hans och Jonhäll, Bosse (1975) *En bok om en tidning*. Malmö: Tidningen Arbetet

Johansson, Bengt (1998) *Nyheter mitt ibland oss. Kommunala nyheter, personlig erfarenhet och lokal opinionsbildning*. Göteborg: JMG, Göteborgs universitet

Johansson, Folke (2002) Minskad tro på regionerna. Attityder i Västra Götaland och Skåne. I Nilsson, Lennart (red) *Flernivådemokrati i förändring*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet

Johansson, Folke och Wiklund, Dan (1981) Competition and Newspaper Content. Sweden 1912-1972. I Rosengren, Karl Erik (Ed.) *Advances in Content Analyses.* Beverly Hills: Sage

Jonsson, Sverker (1977) *Annonser och tidningskonkurrens. Annonsernas roll i tidningsekonomin och betydelse för koncentrationsprocessen i Stockholm, Göteborg och Malmö*. Göteborg: Ekonomisk-historiska institutionen, Göteborgs universitet

Jonsson, Sverker (1982) *Pressen, reklamen och konkurrensen 1935-1978*. Göteborg: Ekonomisk-historiska institutionen, Göteborgs universitet

Jonsson, Sverker (2000) Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidnings om- och nedläggning. I Gustafsson, Karl Erik och Rydén, Per (red) *Konkurrens och förnyelse*. Göteborg: Nordicom, Göteborgs universitet

Journalisten (löpande)

Kratz, Charlotta (1995) Det viktiga med morgontidningen. I Weibull, Lennart och Kratz, Charlotta (red) *Tidningsmiljöer. Dagstidningsläsning på 1990-talet*. Göteborg: JMG, Göteborgs universitet

Kunkel, Thomas och Layton, Charles (2001) *Leaving Readers Behind. The Age of Corporate Newspapering*. The University of Arkansas Press

Kvällsposten (2000-09-30)

Lappalainen, Tomas (2001) Media, demokratins svaga länk. I *Monopol*, nr tre/fyra. Stockholm: Tidskriften TLM

Linderoth, Sven (1981) *Från konkurrens till monopol*. Lund: Dialog

Lindhagen, Jan och Nilsson, Macke (1970) *Hotet mot arbetarrörelsen*. Stockholm: Tiden

Lithner, Anders (2000) Alla läser tidningen. Nästan. I Wadbring, Ingela och Weibull, Lennart (red) *Tryckt. 20 kapitel om dagstidningar i början av 2000-talet*. Göteborg: JMG, Göteborgs universitet

Lithner, Anders och Wadbring, Ingela (1997) *Ungdomars dagstidningsläsning*. Göteborg: JMG, Göteborgs universitet

Lithner, Anders och Weibull, Lennart (1999) Västragötalänningarnas mentala kartor. I Nilsson, Lennart (red) *Region i omvandling*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet

Ljungberg, Erik och Snarberg, Charlotta (1996) *En användarstudie av Göteborgs-Posten under journaliststrejken 1996*. PM från Dagspresskollegiet. Göteborg: JMG, Göteborgs universitet

Lundström, Gunilla och Magnusson, Tore (1997) *Från Kvällsposten till Kvällsposten*. Trelleborg: Skogs Boktryckeri AB

McCombs, Maxwell och Olsen, Örjan och Poindexter, Paula (1981) *Civic Attitudes and Newspaper Readership*. Paper presenterat vid the WAPOR Meeting, Amsterdam

McManus, John H (1994) *Market-Driven Journalism: Let the Citizen Beware?* Thousand Oaks: Sage

Mediebarometern 2000 (2001) Göteborg: Nordicom, Göteborgs universitet

Moe, Christian (2001) Telefonsamtal 2001-11-12 om *Metros* göranden efter *Arbetets* nedläggning. Moe är distributionschef på *Metro* i Skåne.

Monopol (2001, nr tre/fyra) Stockholm: Tidskriften TLM

Nationalencyklopedin (1993) Höganäs: Bra Böcker

Nilsson, Åsa och Severinsson, Ronny (2001) *Trender och traditioner i svensk morgonpress 1987-1999*. Göteborg: JMG, Göteborgs universitet

Nilsson, Lennart (2002a) *Välfärd och livstillfredsställelse i Västra Götaland och Skåne*. I Nilsson, Lennart (red) *Flernivådemokrati i förändring* Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet

Nilsson, Lennart (2002b) *Västra Götaland 2001*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet

Nilsson, Lennart (2002c) Flernivådemokrati i förändring. I Nilsson, Lennart (red) *Flernivådemokrati i förändring*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet

Nilsson, Åsa (2002) Samhälle Opinion Massmedia Västra Götaland 2000. I Nilsson, Lennart (red) *Flernivådemokrati i förändring*. Göteborg, SOM-institutet, Göteborgs universitet

Nord, Lars (1998) *Makten bakom orden: en studie av ledarsidor och ledarskrivande i svensk dagspress*. Östersund: Mitthögskolan

Nord, Lars (2001) *Vår tids ledare: en studie av den svenska dagspressens politiska opinionsbildning*. Stockholm: Carlssons

Nya Lundstedt (2002) www.kb.se/nl

Ohlsson, Anders (1986) *Att svara eller inte svara – det är frågan*. Göteborg: Avdelningen för masskommunikation, Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet.

Persson, Jonas (1998) Väst-SOM-undersökningen 1998 – dokumentation. I Nilsson Lennart (red) *Region i omvandling*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet

Presstödsnämnden: *Dagspressens ekonomi* (löpande)

Pressens Tidning (löpande)

Putnam, Robert D. (1996) *Den fungerande demokratin. Medborgarandans rötter i Italien*. Stockholm: SNS

Reimer, Bo (1994) *The Most Common of Practices. On Mass Media Use in Late Modernity.* Stockholm: Almqvist & Wiksell

Riks-SOM-undersökningen (2000)

Rönström, Anna och Weibull, Lennart (1996) Världen utanför. I Holmberg, Sören och Weibull, Lennart (red) *Mitt i nittiotalet*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet

Sandh, Ulf (2001) Telefonsamtal 2001-11-06 om Tidningsbärarnas kampanj efter *Arbetets* nedläggning. Sandh är distributionschef på Tidningsbärarna.

Sjölin, Mats (1985) *Kommunalpolitiken i massmediernas spegel*. Lund political studies nr 45. Lund: Dialogos

Skånska Dagbladet (2000-09-30)

Solomon, Michael; Bamossy, Gary and Askegaard, Søren (1999) *Consumer Behaviour. A European Perspective*. New Jersey: Prentice Hall

SOU 1965:22 *Dagstidningarnas ekonomiska villkor.* Stockholm

SOU 1975:78 *Pressens funktioner i samhället. En forskningsrapport från 1972 års pressutredning*. Stockholm

SOU 1975:79 *Statlig presspolitik. Betänkande av 1972 års pressutredning*. Stockholm

SOU 1994:94 *Dagspressen i samhället*. Stockholm

Sternvik, Josefine (1999) *Dagspressens ungdomssatsning*. Göteborg: JMG, Göteborgs universitet

Stigendal, Mikael (1999) *Sociala värden i olika sociala världar. Segregation och integration i storstaden*. Lund: Studentlitteratur

Strid, Jan (1978) *Tidningsläsning bland ungdomar*. Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet

Strid, Jan (2000) Viktigt innehåll då och nu. I Wadbring, Ingela och Weibull, Lennart (red) *Tryckt. 20 kapitel om dagstidningar i början av 2000-talet*. Göteborg: JMG, Göteborgs universitet

Strid, Jan och Weibull, Lennart (1995) Tidningsformatets roll. I Weibull, Lennart och Kratz, Charlotta (red) *Tidningsmiljöer. Dagstidningsläsning på 1990-talet*. Göteborg: JMG, Göteborgs universitet

Sundin, Ebba (1995) *Växjötidningen 3 dagar. Ett försök att starta en lokaltidning*. Jönköping: Högskolan för lärarutbildning och kommunikation

Sundin, Ebba (2000) *Medielandskapet Östergötland – en fallstudie efter Östgötens nedläggning 1997*. Jönköping: Högskolan för lärarutbildning och kommunikation

Sydsvenska Dagbladet (2000-09-30)

Toft, Susanne (2001) Personligt samtal 2002-02-22 om *GPs* göranden efter *Arbetets* nedläggning. Toft var då marknadsassistent på *Göteborgs-Posten*.

TS-boken (löpande) Stockholm: Tidningsstatistik AB

Wadbring, Ingela (1999) Metro på spåren. I Holmberg, Sören och Weibull, Lennart (red) *Ljusnande framtid*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet

Wadbring, Ingela (2000) Lokala medier i Göteborgsregionen: användning och syn på tillförlitlighet. I Nilsson, Lennart (red) *Den nya regionen*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet

Wadbring, Ingela (kommande) *Metrologi. Perspektiv på tidningen Metro*. Göteborg: JMG, Göteborgs universitet

Wadbring, Ingela och Weibull, Lennart (2000) *Tryckt. 20 kapitel om dagstidningar i början av 2000-talet*. Göteborg: JMG, Göteborgs universitet

Wadbring, Ingela och Weibull, Lennart (2001) Dagspressen står pall. I Holmberg, Sören och Weibull, Lennart (red) *Land, Du välsignade?* Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet

Walus, Margareta (2001) Brev om hur *Sydsvenska Dagbladet* gjorde sin kampanj till f.d. Arbetetprenumeranter, samt tillhandahållet kampanjmaterial. Walus är projektledare DM på *Sydsvenska Dagbladet*. Oktober 2001.

Weibull, Lennart (1979) *Tidningsmarknaden i Malmö. En översikt av Sydsvenska Dagbladets läsare utarbetad på uppdrag av presstödsnämnden*. Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet

Weibull, Lennart (1982) Det politiska tidningsvalet. I Asp, Kent m.fl (red) *Väljare Partier Massmedia.* Stockholm: LiberFörlag

Weibull, Lennart (1983) *Tidningsläsning i Sverige. Tidningsinnehåll, tidningsval, läsvanor*. Stockholm: Liber Publica

Weibull, Lennart (1987) *Tidningsläsning i Kronobergs län. Sammanfattande analys av studie genomförd i anslutning till beskedet om* Kronobergarens *nedläggning*. Opublicerad fotokopia, JMG, Göteborgs universitet

Weibull, Lennart (1992). Hemma i mediesamhället. Från offentlighet till individualisering. I *Medienotiser* 3. Göteborg: Nordicom Sverige

Weibull, Lennart (1994a) Det politiska tidningsvalet 1993. I Holmberg, Sören och Weibull Lennart (red) *Vägval.* Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet

Weibull, Lennart (1994b). Partipressen på läsarmarknaden. Vad händer med det politiska tidningsvalet? I Severinsson, Ronny (red) *Studier i medielandskapet. Ett urval analyser genomförda på uppdrag av Pressutredningen -94.* Göteborg: JMG, Göteborgs universitet

Weibull, Lennart (1995) Media Diversity and Choice. I Gustafsson, Karl Erik (red) *Media Structure and the State: Concepts, Issues, Measures*. Göteborg: Handelshögskolan, Göteborgs universitet

Weibull, Lennart (2000a) Dagspress. I Carlsson, Ulla, Bucht, Catharina och Facht, Ulrika (red) *MedieSverige 1999/2000. Statistik och analys*. Göteborg: Nordicom-Sverige

Weibull, Lennart (2000b) Svenska tidningshus i ett nytt medielandskap. I Wadbring, Ingela och Weibull, Lennart (red) *Tryckt. 20 kapitel om dagstidningar i början av 2000-talet*. Göteborg: JMG, Göteborgs universitet

Weibull (2000c) Förtroendet för massmedier. I Holmberg, Sören och Weibull, Lennart (red) *Det nya samhället*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet

Weibull, Lennart (2000d) Förtroendet för dagspressen. I Wadbring, Ingela och Weibull, Lennart (red) *Tryckt. 20 kapitel om dagstidningar i början av 2000-talet*. Göteborg: JMG, Göteborgs universitet

Weibull, Lennart (2000e) Svenskt medielandskap i förändring. I Wadbring, Ingela och Weibull, Lennart (red) *Tryckt. 20 kapitel om dagstidningar i början av 2000-talet*. Göteborg: JMG, Göteborgs universitet

Weibull (2001a) Litar vi på mediernas innehåll? I Holmberg, Sören och Weibull, Lennart (red) *Land, Du välsignade?* Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet

Weibull, Lennart (2001b) Dagspress. I Carlsson, Ulla och Facht, Ulrika (red) *Medie-Sverige 2001/2002. Statistik och analys*. Göteborg: Nordicom-Sverige

Weibull, Lennart och Kratz, Charlotta (red) (1995) *Tidningsmiljöer. Dagstidningsläsning på 1990-talet*. Göteborg: JMG, Göteborgs universitet

Weibull, Lennart och Nilsson, Åsa (2002) Tilltro till medier – och politik. I Nilsson, Lennart (red) *Flernivådemokrati i förändring*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet

Westerståhl, Jörgen (1964) *Dagspressen och den politiska opinionsbildningen.* Göteborgs: Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet

Westerståhl, Jörgen och Janson, Carl-Gunnar (1958) *Politisk press: studier till belysning av dagspressens politiska roll i Sverige*. Göteborg: Studier i politik

Westerståhl, Jörgen och Johansson, Folke (1985) *Bilden av Sverige: studier av nyheter och nyhetsideologier i TV, radio och dagspress.* Stockholm: SNS

www.scb.se (2002)

www.ruab.se (2001-11-06)

www.skane.se (2002)

www.svedala.se (2001)

www.tidb.se (2001)

www.trelleborg.se (2001)

Årsredovisningen 2000 Region Skåne (2001)

OM FÖRFATTARNA

Annika Bergström, fil.kand. är verksam som doktorand inom Dagspresskollegiet vid Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
annika.bergstrom@jmg.gu.se, 031-773 51 78

Kerstin Gidsäter, forskningsadministratör vid SOM-institutet och Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
kerstin.gidsater@jmg.gu.se, 031-773 12 17

Karl Erik Gustafsson, fil.dr. är verksam som professor i massmedieekonomi vid Handelshögskolan, Göteborgs universitet.
Karl-Erik.Gustafsson@Handels.gu.se, 031-773 14 75

Karin Hellingwerf, fil.kand. är verksam som doktorand inom Dagspresskollegiet vid Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
karin.hellingwerf@jmg.gu.se, 031-773 19 92

Andreas Jarud, fil.mag. är doktorand vid Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet, men arbetar f.n. utanför universitetet.
andreas_jarud@hotmail.com

Jan Strid, fil.kand. är verksam som universitetslektor inom Medie- och kommunikationsvetenskap vid Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
jan.strid@jmg.gu.se, 031-773 11 95

Ingela Wadbring, fil.kand. är verksam som doktorand inom Dagspresskollegiet vid Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
ingela.wadbring@jmg.gu.se, 031-773 49 44

Lennart Weibull, fil.dr. är verksam som professor i massmedieforskning vid Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet samt dekan vid samhällsvetenskapliga fakulteten, Göteborgs universitet.
lennart.weibull@jmg.gu.se, 031-773 12 18

Bilagor

Undersökningsformuläret

SOM-institutets publikationer

JMGs publikationer

INFORMATION

Samhälle Opinion Massmedia

SKÅNEUNDERSÖKNINGEN 2001

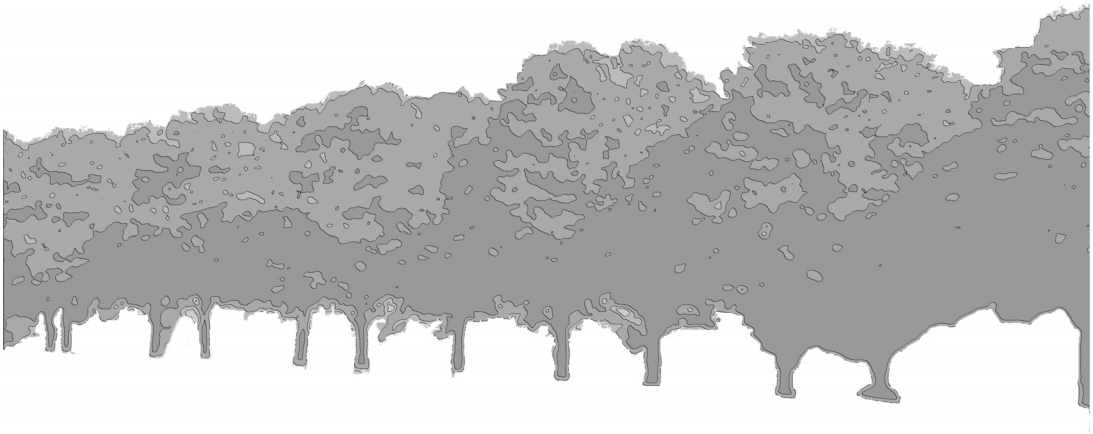

- **Vilka massmedier tar man del av i Skåne?**
- **Har medievanorna förändrats som en följd av förändringarna på tidningsmarknaden i Skåne?**
- **Hur ser skåningarna på den egna kommunen och på utvecklingen av Region Skåne?**

Detta är exempel på frågor som har blivit aktuella genom det senaste årets utveckling i Skåne. På massmedieområdet har det tillkommit nya radiostationer, en daglig gratis tidning, och nya medier som särskilt vill täcka Öresundsregionen har startats. Nyligen har dessutom tidningen Arbetet lagts ner. På det politiska området har Region Skåne bildats genom att Malmöhus och Kristianstads län slagits samman. Den nya regionen har tagit över ansvaret för bland annat hälso- och sjukvården och de regionala utvecklingsfrågorna.

Mot den här bakgrunden genomförs *Skåneundersökningen 2001*. Den handlar om hur människor i Skåne ser på utvecklingen inom medieområdet och samhället i stort. Undersökningen är en del i ett stort nationellt forskningsprogram kring människors syn på bland annat medieutveckling och attityder till offentlig service och politik. Bakom denna forskning står främst forskningsprogrammet Dagspresskollegiet och SOM-institutet vid Göteborgs universitet. *Skåneundersökningen* genomförs dessutom i samverkan med Malmö Högskola.

dagspresskollegiet
GÖTEBORGS UNIVERSITET

SOM-INSTITUTET
samhälle opinion massmedia

GÖTEBORGS UNIVERSITET I SAMARBETE MED MALMÖ HÖGSKOLA

Vi som gör undersökningen

Det nationella forskningsprogrammet Dagspresskollegiet startade 1979. Det är förlagt till Institutionen för journalistik och masskommunikation vid Göteborgs universitet. Dagspresskollegiet arbetar med:

- beskrivande studier av hur dagstidningsmarknaden utvecklas
- analyser av vilka faktorer som påverkar allmänhetens användning av och inställning till dagspress
- studier av samspelet mellan dagspress och andra medier

Forskningen bedrivs bland annat genom årliga nationella undersökningar av den svenska allmänhetens medievanor. Ett huvudsyfte är att undersöka den långsiktiga medieutvecklingen, exempelvis hur användningen av nya medier som Internet förhåller sig till dagstidningsläsning, radiolyssnande och TV-tittande. Forskningen finansieras av Tidningsutgivarna samt olika stiftelser och fonder. Forskningsansvariga är professor Lennart Weibull och projektledare fil kand Ingela Wadbring.

Forskningsorganisationen SOM-institutet är, precis som Dagspresskollegiet, placerad vid Göteborgs universitet. Sedan 1986 genomför SOM-institutet nationella undersökningar om svenskars attityder på temat Samhälle, Opinion och Medier, sedan 1992 görs även lokala och regionala undersökningar med särskild tonvikt på medborgars attityder offentlig service. Verksamheten finansieras genom olika forskningsprojekt. Ansvariga för SOM-institutets verksamhet är professorerna Sören Holmberg och Lennart Weibull samt universitetslektor Lennart Nilsson.

Morgontidningsläsning och nyhetstittande i TV minst 5 dagar per vecka samt regelbunden Internetanvändning

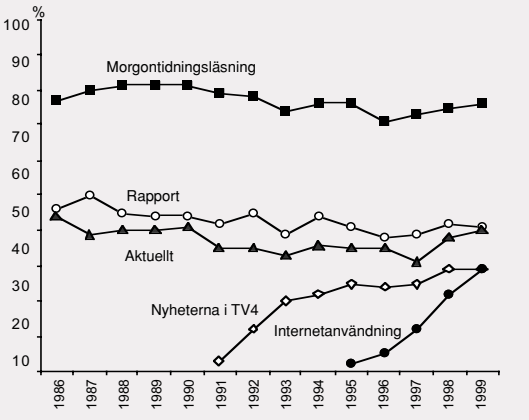

Källa: Riks-SOM 1986-1999

I *Skåneundersökningen 2001* samverkar Dagspresskollegiet och SOM-institutet med Malmö Högskola och dess forskning och utbildning, inom området Konst, kultur och kommunikation (K3). Inom detta område bedrivs forskning bland annat om hur olika slags nya medier påverkar människors bild av både det lokala samhället och av världen i stort. Ansvarig för verksamheten är professor Bo Reimer.

Ett sydvästra Skåne i miniatyr

Skåneundersökningen 2001 är koncentrerad till sydvästra Skåne, med tyngdpunkten i Malmö-Lund-området. Vi har slumpmässigt valt ut 3 200 personer boende i området. Det är alltså slumpen som gjort att just Du kommit med i undersökningen. Urvalet har gjorts från befolkningsregistret med uppgift om kön, ålder samt hemkommun. Tillsammans ger de slumpmässigt utvalda personerna en god bild av befolkningen i denna del av Skåne. För att få rättvisande resultat i undersökningen är det mycket viktigt att alla svarar. Varje svar som uteblir försämrar undersökningens tillförlitlighet. Men det är naturligtvis Du själv som avgör om Du vill vara med eller inte.

Mer information om oss och vår forskningsverksamhet finner Du på

http://www.som.gu.se/

Frågeformuläret

Genom att flera olika forskningsprojekt samarbetar inom ramen för *Skåneundersökningen 2001*, spänner frågorna i formuläret över ett flertal olika områden. Formuläret inleds med frågor om massmedier och fortsätter sedan med frågor om politik, offentlig service, fritid och intressen med mera. Ett särskilt block med frågor riktas till dem som tidigare prenumererade på tidningen Arbetet. Frågorna kan verka många, men de flesta kan besvaras enkelt med ett kryss i tillämplig ruta.

Vad händer med svaren?

Svaren behandlas anonymt, och resultaten från undersökningen publiceras enbart som siffror i tabeller. Vad någon enskild person svarat framgår aldrig. Alla som arbetar med undersökningen har tystnadsplikt. Undersökningen genomförs i samarbete med Kinnmark DM och Distribution som står för utskick och insamling av frågeformulär.

Forskarna bakom undersökningen

Annika Bergström, doktorand, studerar internetanvändning och nyhetsvanor. Bergström är anställd på Dagspresskollegiet vid Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.

Sören Holmberg, professor i statsvetenskap vid Göteborgs universitet, forskar om politiskt beteende, opinionsbildning och representativ demokrati. Holmberg leder det svenska nationella valforskningsprogrammet och är en av de ansvariga för SOM-institutet.

Lennart Nilsson, universitetslektor vid Förvaltningshögskolan, Göteborgs universitet, forskar om medborgarnas syn på offentlig service. Nilsson är föreståndare för Centrum för forskning om offentlig sektor (CEFOS) och en av de ansvariga för SOM-institutet.

Bo Reimer, professor i medie- och kommunikationsvetenskap vid Malmö Högskola. Reimer forskar om medieanvändning och kulturell identitet.

Ingela Wadbring, doktorand, forskar om gratistidningar och tidningars villkor på mediemarknaden. Wadbring är anställd på Dagspresskollegiet vid Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.

Lennart Weibull, professor i massmedieforskning vid Göteborgs universitet, forskar om dagstidningsutveckling, mediehistoria och journalistik. Weibull är ansvarig för Dagspresskollegiet och en av de ansvariga för SOM-institutet.

Vi svarar gärna på frågor!

Om Du har frågor som rör Din medverkan i undersökningen, ring gärna till Kinnmark DM och Distribution under kontorstid.

020 -28 28 30
(samtalet är gratis)

Om Du har frågor till SOM-institutet, ring eller skriv till:

SOM-institutet, Göteborgs universitet
Box 710
405 30 GÖTEBORG
Telefon 031–773 49 46 (Andreas Jarud)
Fax 031–773 45 54
E-post: info@som.gu.se
Internet: www.som.gu.se

Aktuella böcker från forskargruppen

Gibbins, John R. och Reimer, Bo: *The Politics of Postmodernity. An Introduction to Contemporary Politics andCulture*. Sage, London 1999.

Hadenius, Stig och Weibull, Lennart: *Massmedier – en bok om press, radio och TV i omvandling*. Bonnier, Stockholm 2000.

Holmberg, Sören: *Välja parti*. Norstedts, Stockholm 2000.

Holmberg, Sören m fl (red): *EuropaOpinionen*. Göteborgs universitet, Göteborg 2001.

Holmberg, Sören och Weibull, Lennart (red): *Ljusnande framtid*. SOM-institutet, Göteborg 1999.

Holmberg, Sören och Weibull, Lennart (red): *Det nya samhället*. SOM-institutet, Göteborg 2000.

Nilsson, Lennart (red): *Region i omvandling*. SOM-institutet, Göteborg 1999.

Nilsson, Lennart (red): *Den nya regionen*. SOM-institutet, Göteborg 2000.

Wadbring, Ingela och Weibull, Lennart (red): *Tryckt – 20 kapitel om dagstidningar i början av 2000-talet*. Göteborgs universitet, Göteborg 2000.

Samhälle Opinion Massmedia

SKÅNEUNDERSÖKNINGEN 2001

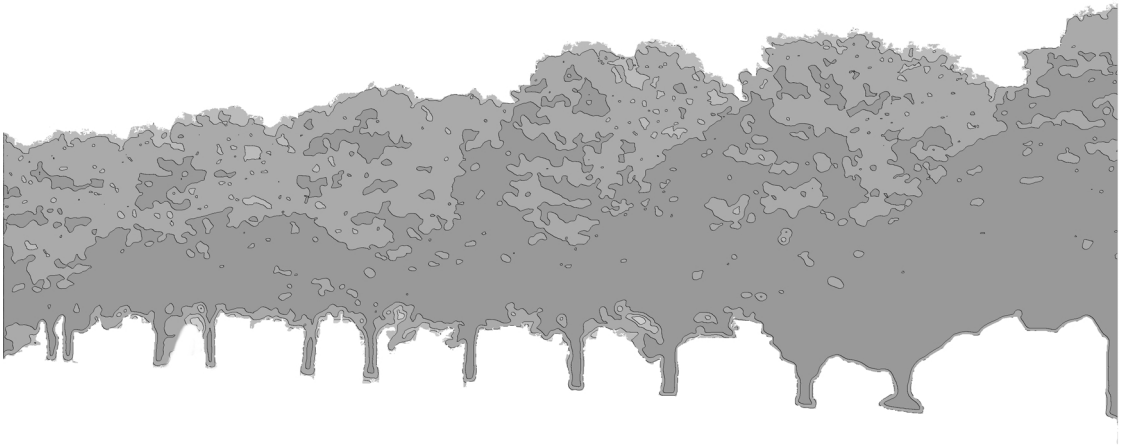

dagspresskollegiet
GÖTEBORGS UNIVERSITET

SOM-INSTITUTET
samhälle opinion massmedia

GÖTEBORGS UNIVERSITET I SAMARBETE MED MALMÖ HÖGSKOLA

SÅ HÄR FYLLER DU I FORMULÄRET

– här är ett exempel:

Fråga 1 Hur väl anser Du att påståendet *'I dag skiner solen'* stämmer?

	Stämmer helt och hållet	Stämmer ganska bra	Stämmer varken bra eller dåligt	Stämmer ganska dåligt	Stämmer inte alls
Om Du tycker att påståendet inte stämmer alls, sätt då ett kryss längst till höger på följande sätt:	☐	☐	☐	☐	☒
Om Du tycker att påståendet stämmer ganska bra, markerar Du så här:	☐	☒	☐	☐	☐
Skulle Du råka sätta ett kryss i fel ruta, rätta till det genom att stryka över hela rutan. Sätt därefter kryss i rätt ruta på följande sätt:	■	☒	☐	☐	☐

Formuläret läses optiskt av en dator. Håll därför om möjligt kryssen innanför rutorna.

Kryssa så här: ☒ Kryssa ej så här: ☒

Använd helst kulspetspenna och inte tusch eller blyerts

FORMULÄRETS INNEHÅLL

Frågenummer	Frågeområde
1–15	Massmedieanvändning
16–22	Medier, Internet och fritid
23–48	Samhälle och politik
49–50	Malmö
51–59	Tidningen Arbetet
60–65	Fritid och intressen
66–91	Frågor om Dig själv

MASSMEDIEANVÄNDNING

Fråga 1 **Hur ofta brukar Du titta på program i följande TV-kanaler?**

		Tittar på kanalen:					
	Har ej tillgång	Dagligen	5–6ggr/ vecka	3–4ggr/ vecka	1–2ggr/ vecka	Mer sällan	Aldrig
SVT1	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
SVT2	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
TV3	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
TV4	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kanal 5	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Danska DR	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Danska TV2	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 2 **Hur ofta brukar Du lyssna på följande radiokanaler?**

	Dagligen	5–6 ggr/ vecka	3–4 ggr/ vecka	1–2 ggr/ vecka	Mer sällan	Aldrig
P1 i Sveriges Radio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
P2 i Sveriges Radio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
P3 i Sveriges Radio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
P4/Radio Malmöhus	☐	☐	☐	☐	☐	☐
NRJ/Radio Energy	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mix Megapol	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Radio City 107,0	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Annan privat lokalradio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dansk radio	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 3 **Hur ofta brukar Du ta del av följande program i radio och TV?**

	Dagligen	5–6 ggr/ vecka	3–4 ggr/ vecka	1–2 ggr/ vecka	Mer sällan	Aldrig
Aktuellt i SVT	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Rapport i SVT	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sydnytt i SVT	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Morgon-TV i SVT	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nyheterna i TV4	☐	☐	☐	☐	☐	☐
TV4 Skåne	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Morgon-TV i TV4	☐	☐	☐	☐	☐	☐
TV3 Direkt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lokalnyheterna i P4/Radio Malmöhus	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ekonyheterna i Sveriges Radio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nyheter i privat lokalradio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nyheter i dansk TV	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nyheter i dansk radio	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 4 **Läser eller tittar Du i någon dagstidning regelbundet – och i så fall hur ofta?**

	7 dagar/ vecka	6 dagar/ vecka	5 dagar/ vecka	4 dagar/ vecka	3 dagar/ vecka	2 dagar/ vecka	1 dag/ vecka	Mer sällan	Aldrig
Skånska Dagbladet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sydsvenska Dagbladet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Metro	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aftonbladet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Expressen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kvällsposten	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Annan dagstidning, nämligen:									
.....	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
.....	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	

Fråga 5 **Läser Du regelbundet någon lokal gratistidning eller lokalt annonsblad som innehåller nyheter?**

Läser…	Varje vecka	Varannan vecka	Någon gång i månaden	Mer sällan
.....……..	☐	☐	☐	☐
.....……..	☐	☐	☐	☐

☐ *Läser <u>inte någon</u> gratistidning/annonsblad*

Fråga 6 **Prenumererar Du eller någon i Ditt hushåll på någon morgontidning?**

☐ Nej
☐ Ja, på Sydsvenska Dagbladet
☐ Ja, på Skånska Dagbladet
☐ Ja, på annan tidning, nämligen ....…….....

Om Du inte har någon prenumeration i hushållet men ändå läser en morgontidning, på vilket sätt har Du då tillgång till tidningen?

☐ Läser hos bekant/granne
☐ Läser på kollektivtrafiken (buss, tåg etc.)
☐ Lånar av bekant/granne
☐ Köper lösnummer
☐ Läser på arbetet/i skolan
☐ Läser på Internet
☐ Läser på bibliotek
☐ Annat sätt (ange vilket):.....……..…

Fråga 7 **Ungefär hur lång tid brukar Du ägna åt <u>Din lokala morgontidning</u> en genomsnittlig vardag?**

	Ca 0 min	Ca 5 min	Ca 10 min	Ca 15 min	Ca 20 min	Ca 25 min	Ca 30 min	Ca 35 min	Ca 40 min	Ca 45 min	Ca 50 min	Ca 55 min	Ca 60 min	Över 60 min
Före kl 08.00	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kl 08.00–12.00	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kl 12.00–17.00	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Efter kl 17.00	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

☐ *Läser ingen lokal morgontidning* → Gå vidare till fråga 9

Fråga 8 **Hur mycket brukar Du normalt läsa av följande typer av innehåll i Din lokala morgontidning?**

	Allt/i stort sett allt	Ganska mycket	Inte särskilt mycket	Ingenting/ nästan inget	Vet ej
Ledare och kommentarer	☐	☐	☐	☐	☐
Lokala nyheter	☐	☐	☐	☐	☐
Kulturartiklar	☐	☐	☐	☐	☐
Insändare	☐	☐	☐	☐	☐
Ekonominyheter	☐	☐	☐	☐	☐
Riksdag och regering	☐	☐	☐	☐	☐
Utrikesnyheter	☐	☐	☐	☐	☐
Sport	☐	☐	☐	☐	☐
Familjenyheter	☐	☐	☐	☐	☐
Radio- & TV-material	☐	☐	☐	☐	☐
Nöjesartiklar	☐	☐	☐	☐	☐
Olyckor och brott	☐	☐	☐	☐	☐
Debattartiklar	☐	☐	☐	☐	☐
Lokala affärsannonser	☐	☐	☐	☐	☐
Bostadsannonser	☐	☐	☐	☐	☐
Bilannonser	☐	☐	☐	☐	☐
Nöjesannonser	☐	☐	☐	☐	☐
Platsannonser	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 9 **Om Du tänker på hur Du brukar läsa Din morgontidning, hur ser Din morgontidnings-läsning ut nu jämfört med för ett år sedan?**

Jag läser mer nu	Jag läser ungefär lika mycket nu som för ett år sedan	Jag läser mindre nu	*Jag brukar inte läsa morgontidningar*
☐	☐	☐	☐

Fråga 10 **Här följer några påståenden kring mer allmänt användande av morgontidningen. Markera nedan i vilken grad Du instämmer i påståendena.**

	Instämmer helt	Instämmer delvis	Instämmer knappast	Instämmer inte alls
Även om det inte alltid står så mycket intressant i morgontidningen, måste man ändå läsa den	☐	☐	☐	☐
Det är inte så viktigt att läsa en morgontidning, man får ändå veta vad som händer	☐	☐	☐	☐
Människor i min omgivning förväntar sig att jag alltid har läst morgontidningen	☐	☐	☐	☐
Dagstidningen saknar betydelse för den politiska opinionsbildningen i Sverige	☐	☐	☐	☐
Om man ska vara insatt i aktuella samhällsfrågor måste man läsa en morgontidning regelbundet	☐	☐	☐	☐
Jämfört med vad man får är det ganska billigt att prenumerera på en dagstidning	☐	☐	☐	☐

Fråga 11 **Anser Du att tidningen Metro räcker som tidning för att Du ska få tillräcklig information om vad som händer i samhället?**

Ja, helt och hållet	Ja, delvis	Nej, knappast	Nej, inte alls	*Har aldrig läst Metro*
☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 12 **Hur bra tycker Du att följande tidningar är, totalt sett?** (Om Du tycker att det är en mycket bra tidning svarar Du 10, om Du tycker att det är en mycket dålig tidning svarar Du 0.)

	Kan ej bedöma	0 (Mycket dålig tidning)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10 (Mycket bra tidning)
Skånska Dagbladet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sydsvenska Dagbladet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kvällsposten	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Metro	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Var skulle Du placera den numera nedlagda tidningen Arbetet på samma skala?												
Arbetet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 13 **Här följer några påståenden som har förekommit i debatten om varför tidningen Arbetet fick lägga ned hösten 2000. Ange för varje påstående i vilken utsträckning Du anser att det stämmer.**

Arbetet lades ned därför att…	Stämmer helt	Stämmer delvis	Stämmer knappast	Stämmer inte alls	Ingen uppfattning
Tidningen hade för få läsare	☐	☐	☐	☐	☐
Tidningen hade för dåligt innehåll	☐	☐	☐	☐	☐
Tidningens ledning kunde inte sköta ekonomin	☐	☐	☐	☐	☐
Annonsörerna svek tidningen	☐	☐	☐	☐	☐
Socialdemokratiska partiet var ointresserat av att tidningen skulle överleva	☐	☐	☐	☐	☐
Läsarna ställde inte upp för sin tidning	☐	☐	☐	☐	☐
LO var ointresserad av att tidningen överlevde	☐	☐	☐	☐	☐
Sydsvenska Dagbladets konkurrensmetoder var för hårda	☐	☐	☐	☐	☐
Skånska Dagbladet var ovillig till samarbete	☐	☐	☐	☐	☐
Tidningsmarknaden i Malmöregionen var för liten för två stora tidningar	☐	☐	☐	☐	☐

Vad anser Du personligen var det viktigaste skälet till att tidningen Arbetet lades ned?

.....

.....

Fråga 14 **Vilken betydelse för den politiska opinionsbildningen i Malmöregionen bedömer Du att nedläggningen av Arbetet fått?**

Mycket stor betydelse	Ganska stor betydelse	Varken stor eller liten betydelse	Ganska liten betydelse	Mycket liten betydelse	Ingen uppfattning
☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 15 **Här följer några påståenden om tänkbara konsekvenser av tidningen Arbetets nedläggning. Ange för varje påstående i vilken utsträckning Du anser att det stämmer.**

	Stämmer helt	Stämmer delvis	Stämmer knappast	Stämmer inte alls	Ingen uppfattning
Bevakningen av det som händer i Malmöregionen har blivit sämre	☐	☐	☐	☐	☐
Det har blivit svårare för vanliga människor att göra sin röst hörd i pressen	☐	☐	☐	☐	☐
Många människor har blivit sämre informerade genom att de inte längre läser någon dagstidning	☐	☐	☐	☐	☐
Arbetarrörelsen har fått svårare att föra fram sina åsikter i Malmöregionen	☐	☐	☐	☐	☐
Samhällsdebatten i Malmöregionen har blivit mindre intressant	☐	☐	☐	☐	☐
Nedläggningen har inte fått några större konsekvenser	☐	☐	☐	☐	☐

Jag anser dessutom att opinionsbildningen i Malmöområdet påverkas på följande sätt:

.....

.....

MEDIER, INTERNET & FRITID

Fråga 16 **Vilket förtroende har Du för innehållet i följande massmedier?**

	Tar aldrig del av mediet	Mycket stort förtroende	Ganska stort förtroende	Varken stort eller litet förtroende	Ganska litet förtroende	Mycket litet förtroende
Sveriges Television	☐	☐	☐	☐	☐	☐
TV4	☐	☐	☐	☐	☐	☐
TV3	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sveriges Radio (P1, P2, P3)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
P4/Radio Malmöhus	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Privat lokalradio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Skånska Dagbladet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sydsvenska Dagbladet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kvällsposten	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nyhetstjänster på Internet	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Var skulle Du placera den numera nedlagda tidningen Arbetet på samma skala?

Arbetet	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 17 **Vilken utrustning har Du för närvarande tillgång till i Ditt hushåll?** (Observera att Du kan markera fler än en ruta.)

☐ Telefon ☐ Video ☐ Hushållsparabol

☐ Mobiltelefon…med WAP ☐ ☐ Kabel-TV ☐ DVD-spelare

☐ Text-TV ☐ Digital-TV/Set Top Box ☐ Fritidshus

☐ Bil, märke .....årsmodell ☐☐☐☐

Fråga 18 **Om Du har persondator i Ditt hushåll, har Du något av följande?** (Observera att Du kan markera fler än en ruta.)

☐ Internetanslutning med telefontaxa ☐ Personlig e-postadress

☐ Internetanslutning med fast månadskostnad ☐ Nej, jag har inget av de nämnda alternativen

☐ *Har ej persondator i mitt hushåll*

Fråga 19 **Har Du använt Internet under den senaste månaden?**

☐ Ja ☐ Nej → **Om Du svarat Nej, gå vidare till fråga 22**

Om Du har använt Internet, var och i vilka syften har Du gjort det? (Fler än ett kryss kan anges på varje rad.)

	För privata syften	För förvärvsarbete/skolarbete
I hemmet	☐	☐
På min arbetsplats/skola	☐	☐
På annan plats	☐	☐

Fråga 20 **Vilket/vilka är Dina främsta syften med Din privata Internetanvändning?** (Observera att Du kan markera fler än en ruta.)

☐ Nöje/förströelse/spel
☐ Söka fakta/information
☐ Delta i diskussions- eller chatgrupp
☐ Ta del av nyheter/nyhetstjänst
☐ Datorteknisk användning/göra hemsidor
☐ E-post
☐ Beställa varor eller tjänster
☐ Ladda ner/lyssna på musik
☐ Bankärenden
☐ Annat, nämligen .....

Fråga 21 **Hur ofta brukar Du ta del av något av följande på Internet?**

	Dagligen	5–6 ggr/ vecka	3–4 ggr/ vecka	1–2 ggr/ vecka	Mer sällan	Aldrig
Aftonbladet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Expressen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dagens Nyheter	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sydsvenska Dagbladet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Annan dagstidning på Internet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Annan nyhetstjänst på Internet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Din kommuns hemsida	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Region Skånes hemsida	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 22 **Vad är Din åsikt om följande påståenden som man ibland hör om Internet? Ange för varje påstående om det enligt Din uppfattning är riktigt eller felaktigt.**

	Helt felaktigt påstående ↓ 0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Helt riktigt-påstående ↓ 10
En svaghet med nyhetstidningar på Internet är att de innehållerför få lokala annonser	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Man får ut mer av nyheter och information genom Internet än genom vanliga tidningar, radio- och TV-nyheter	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nyheter på Internet kan aldrig ersätta känslan av att läsa demi en papperstidning	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tillgång till nyheter på Internet är något man måste ha i sitthem för att hänga med i utvecklingen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Den som har tillgång till nyheter på Internet behöver inte ha någon dagstidnings-prenumeration	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Inom en tioårsperiod kommer nyheter att förmedlas över Internet och dagstidningar på papper att försvinna	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Internet kommer på sikt att ersätta post och telefon	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

SAMHÄLLE & POLITIK

Fråga 23 **Ange för vart och ett av följande geografiska områden på vilket eller vilka sätt Du orienterar Dig om vad som händer?** (Observera att Du kan markera fler än en ruta per rad).

	Genom egna intryck och upplevelser	Genom släkt och vänner	Genom arbetet/skolan	Genom massmedier	Genom resor
Boendeorten	☐	☐	☐	☐	☐
Skåne	☐	☐	☐	☐	☐
Sverige	☐	☐	☐	☐	☐
Norden	☐	☐	☐	☐	☐
Europa	☐	☐	☐	☐	☐
Världen	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 24 **Hur ofta diskuterar Du frågor som rör händelser och förhållanden i...?**

	Mycket ofta	Ganska ofta	Ganska sällan	Mycket sällan
Stadsdelen/Den del av kommunen där Du bor	☐	☐	☐	☐
Kommunen	☐	☐	☐	☐
Skåne	☐	☐	☐	☐
Sverige	☐	☐	☐	☐
Världen	☐	☐	☐	☐

Fråga 25 **Hur pass intresserad är Du i allmänhet av politik?**

Mycket intresserad	Ganska intresserad	Inte särskilt intresserad	Inte alls intresserad
☐	☐	☐	☐

Fråga 26 **Hur pass intresserad är Du av politiska frågor som rör <u>den kommun där Du bor</u>?**

Mycket intresserad	Ganska intresserad	Inte särskilt intresserad	Inte alls intresserad
☐	☐	☐	☐

Fråga 27 **Vilken fråga eller vilket problem tycker Du är viktigast i dag i <u>den kommun där Du bor</u>?**

Svar .....

Fråga 28 **Hur pass intresserad är Du av politiska frågor som rör <u>Region Skåne</u>?**

Mycket intresserad	Ganska intresserad	Inte särskilt intresserad	Inte alls intresserad
☐	☐	☐	☐

Fråga 29 **Vilken fråga eller vilket problem tycker Du är viktigast i dag i <u>Region Skåne</u> ?**

Svar.....

Fråga 30 **Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster–högerskala. Var någonstans skulle Du placera Dig själv på en sådan vänster–högerskala?**

Klart till vänster	Något till vänster	Varken till vänster eller till höger	Något till höger	Klart till höger
☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 31 **På det hela taget, hur nöjd är Du med det sätt vilket demokratin fungerar i…?**

	Mycket nöjd	Ganska nöjd	Inte särskilt nöjd	Inte alls nöjd
EU	☐	☐	☐	☐
Sverige	☐	☐	☐	☐
Region Skåne	☐	☐	☐	☐
Den kommun där Du bor	☐	☐	☐	☐

Fråga 32 **Vilket parti tycker Du bäst om i dag?**

☐ Vänsterpartiet ☐ Moderaterna
☐ Socialdemokraterna ☐ Kristdemokraterna
☐ Centerpartiet ☐ Miljöpartiet
☐ Folkpartiet ☐ Annat parti (v g ange vilket) .....

Anser Du Dig vara en övertygad anhängare av detta parti?

☐ Ja, mycket övertygad ☐ Ja, något övertygad ☐ Nej

Fråga 33 **Vad är Din åsikt om det svenska medlemskapet i EU?**

I huvudsak för det svenska medlemskapet i EU	I huvudsak emot det svenska medlemskapet i EU	Har ingen bestämd åsikt i frågan
☐	☐	☐

Har Du en bestämd uppfattning i denna fråga eller är Du mer tveksam?

☐ Bestämd uppfattning ☐ Mer tveksam

Fråga 34 **Vilka möjligheter anser Du att Du har att påverka politiska beslut i EU, i Sverige, i Region Skåne och i den kommun där Du bor?**

	Mycket goda möjligheter	Ganska goda möjligheter	Varken goda eller dåliga möjligheter	Ganska dåliga möjligheter	Mycket dåliga möjligheter	Ingen upp-fattning
EU	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sverige	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Region Skåne	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Den kommun där Du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Stadsdelen/den del av kommunen där Du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 35 **Hur tycker Du att kommunstyrelsen i den kommun där Du bor respektive regionstyrelsen i Region Skåne sköter sin uppgift?**

	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dåligt	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning
Kommunstyrelsen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Regionstyrelsen	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 36 **Allmänt sett, hur stort förtroende har Du för det sätt på vilket följande grupper sköter sitt arbete?**

	Mycket stort förtroende	Ganska stort förtroende	Varken stort eller litet förtroende	Ganska litet förtroende	Mycket litet förtroende	Ingen upp-fattning
Rikspolitiker	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kommunens politiker	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kommunens tjänstemän	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Region Skånes politiker	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Region Skånes tjänstemän	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sjukvårdens personal	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Arbetsförmedlingens personal	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Personal inom barnomsorgen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Personal inom äldreomsorgen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Socialarbetare	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Poliser	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kollektivtrafikens personal	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lärare i grundskola och gymnasium	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Journalister i morgonpress	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Journalister i radio/TV	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lunds universitet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Malmö högskola	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 37 **Ange också hur stort förtroende Du har för det sätt på vilket följande samhällsinstitutioner och grupper sköter sitt arbete.**

	Mycket stort förtroende	Ganska stort förtroende	Varken stort eller litet förtroende	Ganska litet förtroende	Mycket litet förtroende
Regeringen	☐	☐	☐	☐	☐
Sjukvården	☐	☐	☐	☐	☐
Försvaret	☐	☐	☐	☐	☐
Riksdagen	☐	☐	☐	☐	☐
Dagspressen	☐	☐	☐	☐	☐
De fackliga organisationerna	☐	☐	☐	☐	☐
Radio och TV	☐	☐	☐	☐	☐
Grundskolan	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 38 **Om Du tänker på sådant som händer i <u>Din kommun</u>, hur tillförlitlig bedömer Du följande mediers rapportering vara?**

	Mycket tillförlitlig	Ganska tillförlitlig	Inte särskilt tillförlitlig	Mindre tillförlitlig	Inte alls tillförlitlig	Ingen uppfattning
P4/Radio Malmöhus	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Den privata lokalradion	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sydnytt i SVT	☐	☐	☐	☐	☐	☐
TV4 Skåne	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Metro	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kvällsposten	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sydsvenska Dagbladet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Skånska Dagbladet	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 39 **För att ett modernt samhälle skall fungera krävs det många olika saker – hur skulle Du värdera betydelsen av följande?**

	Helt avgörande	Mycket viktigt	Ganska viktigt	Inte särskilt viktigt	Inte alls viktigt
Att människor röstar i politiska val	☐	☐	☐	☐	☐
Att människor sätter sig in i politiska frågor	☐	☐	☐	☐	☐
Att människor engagerar sig i politiken	☐	☐	☐	☐	☐
Att politikerna lyssnar på opinionen	☐	☐	☐	☐	☐
Att politikerna söker bilda opinion	☐	☐	☐	☐	☐
Att massmedierna kritiskt granskar det som händer i politiken	☐	☐	☐	☐	☐
Att människorna följer med nyheterna i press, radio och TV	☐	☐	☐	☐	☐
Att det finns flera medier som belyser samhällsfrågor på olika sätt	☐	☐	☐	☐	☐
Att massmedierna är allsidiga i sin nyhetsbevakning	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 40 **Nedanstående lista omfattar ett antal förslag som förekommit i den politiska debatten. Vilken är Din åsikt om vart och ett av dem?**

	Mycket bra förslag	Ganska bra förslag	Varken bra eller dåligt förslag	Ganska dåligt förslag	Mycket dåligt förslag
Minska den offentliga sektorn	☐	☐	☐	☐	☐
Satsa på ett samhälle med ökad jämställdhet mellan män och kvinnor	☐	☐	☐	☐	☐
Låta privata företag svara för äldreomsorg	☐	☐	☐	☐	☐
Satsa mer på friskolor	☐	☐	☐	☐	☐
Bedriva mer av sjukvården i privat regi	☐	☐	☐	☐	☐
Förhindra företag med vinstsyfte att driva akutsjukhus	☐	☐	☐	☐	☐
Höja kommunal-/landstingsskatten hellre än att minska servicen	☐	☐	☐	☐	☐
Bygga ut kollektivtrafiken	☐	☐	☐	☐	☐
Öka Skåneregionens samarbete med andra regioner i Europa	☐	☐	☐	☐	☐
Sverige bör bli medlem i EMU	☐	☐	☐	☐	☐
Stärka djurens rätt	☐	☐	☐	☐	☐
Efterskänka tredje världens skulder	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 41 **Region Skåne har tagit över ansvaret för bland annat hälso- och sjukvården och de regionala utvecklingsfrågorna. Anser Du att denna förändring inneburit huvudsakligen fördelar eller huvudsakligen nackdelar för invånarna i regionen?**

	Mycket stora fördelar	Ganska stora fördelar	Varken för- eller nackdelar	Ganska stora nackdelar	Mycket stora nackdelar	Ingen upp-fattning
Hälso- och sjukvården	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Regionens utveckling	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 42 **Var skulle Du personligen vilja placera några politiker i Region Skåne på nedanstående skala?**

	Personen okänd för mig	Ogillar starkt ↓ -5	-4	-3	-2	-1	Varken gillar eller ogillar ↓ 0	+1	+2	+3	+4	Gillar starkt ↓ +5
Sven-Erik Bergkvist	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ann-Mari Campbell	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Carl P Herslow	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Per-Ingvar Johnsson	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Per-Ingvar Magnusson	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ilmar Reepalu	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Marita Sander-Schale	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Carl Sonesson	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bo Thunell	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Berit Wirödal	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 43 **Nyttjar Du eller någon nära anhörig någon av de former av service som anges nedan?**

	Ja, jag nyttjar själv	Nyttjar ej själv, men nära anhörig nyttjar	Nej, varken jag själv eller nära anhörig nyttjar
Kommunal barnomsorg	☐	☐	☐
Kommunal grundskola	☐	☐	☐
Kommunal gymnasieskola	☐	☐	☐
Friskola	☐	☐	☐
Barnavårdscentral	☐	☐	☐
Vårdcentral	☐	☐	☐
Sjukhusvård	☐	☐	☐
Privatläkare	☐	☐	☐
Folktandvård	☐	☐	☐
Privattandläkare	☐	☐	☐
Äldreomsorg	☐	☐	☐
Socialtjänst	☐	☐	☐
Färdtjänst	☐	☐	☐
Handikappomsorg	☐	☐	☐
Kollektivtrafik	☐	☐	☐
Idrottsanläggningar	☐	☐	☐
Bibliotek	☐	☐	☐
Kulturaktiviteter	☐	☐	☐
Fritidsverksamhet	☐	☐	☐

Fråga 44 **Här följer fyra påståenden om Region Skåne.** Markera för varje påstående det svar som ligger närmast Din egen uppfattning.

Region Skåne:	Stämmer helt	Stämmer delvis	Stämmer knappast	Stämmer inte alls	Ingen uppfattning
Förbättrar demokratin	☐	☐	☐	☐	☐
Stärker områdets ekonomiska utveckling	☐	☐	☐	☐	☐
Innebär att delar av regionen missgynnas	☐	☐	☐	☐	☐
Förbättrar möjligheterna att hävda sig i konkurrensen med andra regioner	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 45 **Vad anser Du om servicen i den kommun där Du bor på följande områden?**

	Mycket nöjd	Ganska nöjd	Varken nöjd eller missnöjd	Ganska missnöjd	Mycket missnöjd	Vet ej
Kommunal barnomsorg	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kommunal grundskola	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kommunal gymnasieskola	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Friskola	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Barnavårdscentral	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vårdcentral	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sjukhusvård	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Privatläkare	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Folktandvård	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Privattandläkare	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Äldreomsorg	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Socialtjänst	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Färdtjänst	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Handikappomsorg	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kollektivtrafik	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Idrottsanläggningar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bibliotek	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kulturaktiviteter	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Fritidsverksamhet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Turism	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Miljövård	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tillgång på bostäder	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gator och vägar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Renhållning på allmän plats	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Möjligheten att få jobb	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 46 **Hur tycker Du på det hela taget att servicen har fungerat under de senaste 12 månaderna i:**

	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dåligt	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning
Den kommun där Du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Region Skåne	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 47 **Allmänt sett, vad är Din uppfattning om sjukvården under de senaste 12 månaderna?**
Anser Du att vården vid sjukhus och vårdcentraler har förbättrats eller försämrats?

	Klart förbättrats	Något förbättrats	Varken förbättrats eller försämrats	Något försämrats	Klart försämrats	Ingen uppfattning
Sjukhus	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vårdcentraler	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 48 **Vad anser Du om ekonomin i den kommun där Du bor respektive om Region Skånes ekonomi?**

	Mycket god ekonomi	Ganska god ekonomi	Varken god eller dålig ekonomi	Ganska dålig ekonomi	Mycket dålig ekonomi	Ingen upp-fattning
Kommunen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Region Skåne	☐	☐	☐	☐	☐	☐

FRÅGA 49 - 50 BESVARAS ENBART AV DIG SOM BOR I MALMÖ

Fråga 49 **Malmö är i dag indelat i 10 stadsdelar med egna stadsdelsfullmäktige. Vad anser Du om antalet? Bör det finnas:**

Fler stadsdelsfullmäktige	Samma antal som i dag	Färre stadsdelsfullmäktige	Inga stadsdelsfullmäktige alls	Ingen uppfattning
☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 50 **Anser Du att stadsdelsfullmäktige...?**

	Ja, utan tvekan	Ja, i någon mån	Kanske	Nej, knappast	Nej, inte alls	Vet ej
Har gjort det lättare att komma i kontakt med politikerna	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Har gjort att den kommunala verksamheten blivit dyrare	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Har gjort att den kommunala servicen blivit bättre	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Har gjort att skillnaderna mellan olika stadsdelar i Malmö blivit större	☐	☐	☐	☐	☐	☐

FRÅGOR KRING DEN NEDLAGDA TIDNINGEN ARBETET

Fråga 51 **Tidningen Arbetet lades ned hösten 2000. Vilket av följande alternativ stämmer in på Dig:**

☐ Jag/någon i mitt hushåll hade en prenumeration på Arbetet ända fram till nedläggningen.

☐ Jag/någon i mitt hushåll hade en prenumeration på Arbetet fram till 2000, men inte ända fram till nedläggningen.

☐ Jag/någon i mitt hushåll hade en prenumeration på Arbetet någon gång under 1990-talet.

} **Gå vidare till fråga 52**

☐ Varken jag/någon i mitt hushåll har haft någon prenumeration på Arbetet efter 1990.

↓

Har Du läst Arbetet regelbundet under 1990-talet?

☐ Ja, cirka ☐ gånger i veckan → **Gå vidare till fråga 57**

☐ Nej → **Gå vidare till fråga 60**

Fråga 52 **Prenumererade Du eller någon i Ditt hushåll på någon annan morgontidning samtidigt som Ni prenumererade på Arbetet?**

☐ Nej ☐ Ja på, …… ……..

Fråga 53 **Om Du eller någon i Ditt hushåll haft en prenumeration på Arbetet, i hur många år varade den?**

☐ Över 20 år
☐ 11—20 år
☐ 6—10 år
☐ 1—5 år
☐ Mindre än 1 år
☐ Vet ej

Fråga 54 **Om Du eller någon i Ditt hushåll prenumererade på Arbetet, hur stor betydelse hade följande egenskaper hos tidningen för Ditt val?**

	Mycket viktigt	Ganska viktigt	Inte särskilt viktigt	Inte alls viktigt	Vet inte
De lokala nyheterna	☐	☐	☐	☐	☐
Den politiska linjen	☐	☐	☐	☐	☐
Annonserna	☐	☐	☐	☐	☐
Riksnyheterna	☐	☐	☐	☐	☐
Utrikesnyheterna	☐	☐	☐	☐	☐
Sportsidorna	☐	☐	☐	☐	☐
Att tidningen alltid funnits i familjen	☐	☐	☐	☐	☐
Att tidningen hade lågt prenumerationspris	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 55 **Om Du/Ditt hushåll upphörde med prenumerationen på Arbetet redan <u>före nedläggningen</u>, vad/vilka var skälen?** (Fler än ett skäl kan markeras).

☐ Jag kunde få nyheterna lika bra eller bättre på annat håll
☐ Tidningens framtid var för osäker
☐ Tidningsutdelningen sköttes dåligt
☐ Jag fick tillgång till tidningen på annan plats än hemma
☐ Tidningen hade inte tillräckligt med annonser
☐ Dåligt innehåll
☐ Hade inte tid att läsa tidningen
☐ Allt annat blev så dyrt att pengarna inte räckte till en tidningsprenumeration också
☐ Tidningens politiska linje passade mig inte
☐ Kostnaden för prenumerationen var för hög
☐ Annat.....
.....

Fråga 56 **Vad gjorde Du när Arbetet lades ned?** (Observera att Du kan markera fler än ett alternativ).

☐ Utnyttjade gratiserbjudandet från Skånska Dagbladet
☐ Utnyttjade gratiserbjudandet från Sydsvenska Dagbladet
☐ Tog upp prenumeration på någon annan morgontidning
☐ Började läsa mer dagstidningar på min arbetsplats
☐ Började läsa mer kvällstidningar
☐ Började titta mer på morgon-TV
☐ Började lyssna mer på radionyheter
☐ Började läsa mer i gratistidningen Metro
☐ Började läsa mer dagstidningar på Internet
☐ Annat .....
.....
☐ Jag gjorde ingenting

Fråga 57 **I vilken utsträckning saknar Du följande innehåll i Arbetet?**

Saknar …	I mycket stor utsträckning	I ganska stor utsträckning	I varken stor eller liten utsträckning	I ganska liten utsträckning	I mycket liten utsträckning
Ledare och kommentarer	☐	☐	☐	☐	☐
De lokala nyheterna	☐	☐	☐	☐	☐
Kulturartiklarna	☐	☐	☐	☐	☐
Insändarna	☐	☐	☐	☐	☐
Ekonominyheterna	☐	☐	☐	☐	☐
Riksnyheterna	☐	☐	☐	☐	☐
Utrikesnyheterna	☐	☐	☐	☐	☐
Sportsidorna	☐	☐	☐	☐	☐
Familjenyheterna	☐	☐	☐	☐	☐
Annonserna	☐	☐	☐	☐	☐
Radio & TV-materialet	☐	☐	☐	☐	☐
Nöjesartiklarna	☐	☐	☐	☐	☐
Artiklar om olyckor och brott	☐	☐	☐	☐	☐
Debattartiklarna	☐	☐	☐	☐	☐

Är det något annat Du saknar i och med att Arbetet lades ned?

Någon särskild *typ av innehåll?* .....
.....
.....

Några särskilda *journalister eller andra skribenter?* .....
.....
.....

Något annat? .....
.....
.....

Fråga 58 **Om Arbetet skulle ges ut på nytt, skulle Du i så fall ta upp en prenumeration på den?**

Om den utkommer som:	Ja, absolut	Ja, kanske	Nej, knappast	Nej, absolut inte
Daglig morgontidning, som innan nedläggningen	☐	☐	☐	☐
Morgontidning med utgivning 3 dagar/vecka	☐	☐	☐	☐
Morgontidning med utgivning 1 dag/vecka	☐	☐	☐	☐

Fråga 59 **Det har också diskuterats att Arbetet skulle utkomma som gratistidning med några nummer i veckan. Skulle Du vara intresserad av att regelbundet läsa en sådan tidning?**

Ja, absolut	Ja, kanske	Nej, knappast	Nej, absolut inte
☐	☐	☐	☐

FRITID & INTRESSEN

Fråga 60 **Har Du något favoritlag i fotboll?**

☐ Nej
☐ Ja, nämligen .....

Fråga 61 **Hur ofta har Du under de senaste 12 månaderna gjort följande saker?**

	Ingen gång	Någon gång under de senaste 12 månaderna	Någon gång i halv-året	Någon gång i kvar-talet	Någon gång i månaden	Någon gång i veckan	Flera gånger i veckan
Sysslat med sport/idrott	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Motionerat/idkat friluftsliv	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gått på fotboll/ishockey	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Spelat på tips, Lotto eller V75	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gått på bio	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gått på teater	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Besökt bibliotek	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Läst någon bok	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tittat på TV under dagtid	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Åkt till Danmark på fritiden	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gått på restaurant/bar/pub på kvällstid	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ätit snabbmat (hamburgare, pizza/kebab)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ätit veganmat till middag	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Druckit sprit/vin/starköl	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Diskuterat politik	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tecknat, målat, skrivit poesi	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sjungit eller spelat något musikinstrument	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sysslat med trädgårdsarbete	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mekat med eller vårdat bil/motorcykel	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mediterat	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Umgåtts med vänner	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Umgåtts med grannar	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Åkt kollektivt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Arbetat övertid	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Rökt/snusat	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Använt Internet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tränat på gym (aerobics/workout etc)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Läst musik-/film-/modemagasin	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gått på café	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Besökt gudstjänst eller religiöst möte	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bett till Gud	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Löst korsord	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Själv hjälpt/fått hjälp av någon granne	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 62 **Hur nöjd är Du på det hela taget med det liv Du lever?**

Mycket nöjd	Ganska nöjd	Inte särskilt nöjd	Inte alls nöjd
☐	☐	☐	☐

Fråga 63 **Enligt Din mening, i vilken utsträckning går det att lita på människor i allmänhet? Svara med hjälp av nedanstående skala:**

Det går inte att lita på människor i allmänhet ↓ — Det går att lita på människor i allmänhet ↓

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 64 **Ange nedan vilken/vilka föreningar Du är medlem i, samt hur aktiv Du är i dessa föreningar.**

	Icke medlem	Medlem, men har inte varit på möte under de senaste 12 månaderna	Medlem och har varit på möte under de senaste 12 månaderna	Medlem och har någon typ av uppdrag
Facklig organisation	☐	☐	☐	☐
Hyresgäst-, bostadsrätts- eller villaägareförening	☐	☐	☐	☐
Idrotts- eller friluftsförening	☐	☐	☐	☐
Kulturförening, musik, dans etc.	☐	☐	☐	☐
Miljöorganisation	☐	☐	☐	☐
Pensionärsorganisation	☐	☐	☐	☐
Politiskt parti (även kvinno- eller ungdomsförbund)	☐	☐	☐	☐
Annan förening	☐	☐	☐	☐

Fråga 65 **Hur viktigt anser Du det vara att känna till de större nyheterna från följande geografiska områden?**

	Mycket viktigt	Ganska viktigt	Inte särskilt viktigt	Inte alls viktigt
Malmö	☐	☐	☐	☐
Lund	☐	☐	☐	☐
Mellanskåne (Eslöv, Hörby, Höör)	☐	☐	☐	☐
Söderslätt (t ex Vellinge, Trelleborg, Skanör)	☐	☐	☐	☐
Nordvästra Skåne (t ex Helsingborg, Höganäs, Ängelholm)	☐	☐	☐	☐
Nordöstra Skåne (t ex Kristianstad, Hässleholm)	☐	☐	☐	☐
Sydöstra Skåne (t ex Ystad, Simrishamn)	☐	☐	☐	☐
Göteborg	☐	☐	☐	☐
Stockholm	☐	☐	☐	☐
Övriga Sverige	☐	☐	☐	☐
Köpenhamn	☐	☐	☐	☐
Övriga Danmark	☐	☐	☐	☐
Norge	☐	☐	☐	☐
Tyskland	☐	☐	☐	☐
Polen	☐	☐	☐	☐
Baltikum (Estland, Lettland, Litauen)	☐	☐	☐	☐

NÅGRA FRÅGOR OM DIG SJÄLV

Fråga 66 Hur bor Du för närvarande?

- ☐ På lantgård eller ensamliggande villa på landsbygden
- ☐ I villa eller radhus i småhusområde
- ☐ I lägenhet i flerfamiljhus
- ☐ I lägenhet/rum i servicehus, ålderdomshem

Fråga 67 Hyr eller äger Du eller någon i Ditt hushåll Din nuvarande bostad?

- ☐ Hyr bostaden
- ☐ Äger bostaden (även bostadsrätt/insatslägenhet)

Fråga 68 Hur länge har Du bott i den kommun där Du nu bor?

- ☐ Har alltid bott här
- ☐ Född i kommunen, har alltid bott här bortsett från kortare perioder
- ☐ Inflyttad, har bott här mer än 10 år
- ☐ Inflyttad, har bott här 1 till 10 år
- ☐ Inflyttad, har bott här mindre än ett år

Fråga 69 I vilken typ av område bor Du?

- ☐ Storstad, centralt
- ☐ Storstad, ytterområde/förort
- ☐ Stad eller större tätort, centralt
- ☐ Stad eller större tätort, ytterområde
- ☐ Mindre tätort
- ☐ Ren landsbygd

Fråga 70 Händer det att Du eller någon i Ditt hushåll regelbundet storhandlar dagligvaror?

Ja, flera gånger i månaden	Ja, någon gång i månaden	Ja, någon gång i halvåret	Nej, aldrig
☐	☐	☐	☐

Om Du svarat ja, var gör Ni i så fall sådana inköp? (Observera att Du kan markera mer än en ruta)

- ☐ På den ort där jag bor
- ☐ På något stort varuhus i Malmö/Lund
- ☐ På något köpcentrum utanför Malmö/Lund
- ☐ På något köpcentrum i övriga Skåne
- ☐ I Danmark
- ☐ I Tyskland

Fråga 71 Var någonstans har Du respektive Din far och Din mor huvudsakligen vuxit upp?

	Du själv	Din far	Din mor
Malmö/Lund	☐	☐	☐
Stockholm eller Göteborg	☐	☐	☐
Annan stad eller större tätort i Sverige	☐	☐	☐
Mindre tätort i Sverige	☐	☐	☐
Ren landsbygd i Sverige	☐	☐	☐
Danmark	☐	☐	☐
Annat land i Norden	☐	☐	☐
Annat land i Europa	☐	☐	☐
Land utanför Europa	☐	☐	☐

Fråga 72 I vilket av de här geografiska områdena känner Du att Du i första hand hör hemma? (Markera endast ett kryss.)

- ☐ Den ort där jag bor
- ☐ Mitt tidigare län
- ☐ Skåne
- ☐ Sverige som helhet
- ☐ Norden
- ☐ Europa
- ☐ Världen som helhet

Fråga 73 **Är Du man eller kvinna?**

☐ Man ☐ Kvinna

Fråga 74 **Vilket år är Du född?** 19 ☐☐

Fråga 75 **Är Du svensk medborgare?**

☐ Ja ☐ Nej

Fråga 76 **Vilket är Ditt civilstånd?**

Ensamstående ☐ Sambo ☐ Gift ☐

Fråga 77 **Delar Du Ditt hushåll med en eller flera vuxna (20 år eller äldre)?**

☐ Ja ☐ Nej

Fråga 78 **Hur många barn i åldrarna 0–19 år bor <u>i Ditt nuvarande hushåll</u>?**

Antal barn som bor i mitt nuvarande hushåll: ☐ ☐ Inga barn i åldrarna 0-19 år bor i hushållet

Om det bor barn i Ditt nuvarande hushåll, i vilka åldrar är de?

0–3 år ☐ 4–6 år ☐ 7–15 år ☐ 16–19 år ☐

Fråga 79 **Vilken av de här grupperna tillhör Du för närvarande?**

☐ Förvärvsarbetande
☐ Har arbete i arbetsmarknadspolitiska åtgärder
☐ Genomgår arbetsmarknadsutbildning i AMS regi
☐ Genomgår utbildning med stöd av det så kallade Kunskapslyftet
☐ Arbetslös
☐ Ålderspensionär
☐ Förtidspensionär
☐ Hemarbetande
☐ Studerande

Fråga 80 **Vilken skolutbildning har Du? Sätt ett kryss i rutan framför det alternativ Du anser stämmer bäst in på Dig. Om Du ännu inte avslutat Din utbildning, markera då den typ av skola Du just nu går i.**

☐ Folkskola/enhetsskola/grundskola
☐ Folkhögskola
☐ Tvåårigt gymnasium/fackskola
☐ Flickskola/realexamen
☐ Minst treårigt gymnasium
☐ Studerat vid högskola/universitet
☐ Examen från högskola/universitet

Fråga 81 **Vilket yrke har/hade Du?**

..... *(Yrke/sysselsättning)*.

☐ Har **<u>aldrig</u>** förvärvsarbetat → **Gå vidare till fråga 86**

Fråga 82 **Hur mycket arbetar/arbetade Du i genomsnitt per vecka?**

☐ Heltid ☐ Deltid, minst 15 timmar/vecka ☐ Deltid, mindre än 15 timmar/vecka

Fråga 83 **Var är/var Din arbetsplats belägen?**

☐ I den kommun där jag bor ☐ I övriga Sverige
☐ I Skåneregionen ☐ I Danmark
☐ Annan, nämligen .....

Fråga 84 **Har/hade Du någon arbetsledande funktion?**

☐ Ja ☐ Nej

Fråga 85 **Arbetar/arbetade Du i statlig, kommunal eller privat tjänst?**

☐ Statlig ☐ Kommunal ☐ Landstingskommunal/regional ☐ Privat

Fråga 86 **Är Du medlem i någon fackförening?**

☐ Ja, förbund inom LO (Landsorganisationen)

☐ Ja, förbund inom TCO (Tjänstemännens Centralorganisation)

☐ Ja, förbund inom SACO (Sveriges Akademikers Centralorganisation)

☐ Annan facklig organisation

☐ Nej

Fråga 87 **Var vänlig sätt ett kryss i den ruta som motsvarar den ungefärliga sammanlagda årsinkomsten för <u>samtliga personer i Ditt hushåll</u> före skatt.** (Pension och studiemedel skall också räknas in i den ungefärliga årsinkomsten).

☐ 100 000 eller mindre ☐ 201 000–300 000 ☐ 401 000–500 000 ☐ 601 000–700 000
☐ 101 000–200 000 ☐ 301 000–400 000 ☐ 501 000–600 000 ☐ Mer än 700 000

Fråga 88 **Om Du skulle beskriva Din nuvarande familj och den familj Du växte upp i, vilken av nedanstående kategorier stämmer då bäst?**

<u>Din nuvarande familj</u>	**<u>Den familj Du växte upp i</u>**
☐ Arbetarfamilj	☐ Arbetarfamilj
☐ Jordbrukarfamilj	☐ Jordbrukarfamilj
☐ Tjänstemannafamilj	☐ Tjänstemannafamilj
☐ Högre tjänstemanna-/akademikerfamilj	☐ Högre tjänstemanna-/akademikerfamilj
☐ Egen företagare	☐ Egen företagare

Fråga 89 **Hur har enligt Din mening nedanstående ekonomiska förhållanden förändrats under <u>de senaste 12 månaderna?</u>**

	Förbättrats	Förblivit ungefär densamma	Försämrats
Din egen ekonomiska situation	☐	☐	☐
Ekonomin i Din kommun	☐	☐	☐
Den svenska ekonomin	☐	☐	☐

Hur tror Du ekonomin kommer att förändras under <u>de kommande 12 månaderna?</u>

	Förbättras	Förbli ungefär densamma	Försämras
Din egen ekonomiska situation	☐	☐	☐
Ekonomin i Din kommun	☐	☐	☐
Den svenska ekonomin	☐	☐	☐

Fråga 90 **Vilket parti tycker Du bäst om i dag – i regionpolitiken respektive i den kommun där Du bor? Markera endast ett kryss i vardera kolumn.**

	Bästa parti i regionpolitiken	Bästa parti i den kommun där Du bor
Vänsterpartiet	☐	☐
Socialdemokraterna	☐	☐
Centerpartiet	☐	☐
Folkpartiet	☐	☐
Moderaterna	☐	☐
Kristdemokraterna	☐	☐
Miljöpartiet	☐	☐
Annat parti...	☐	☐
...v g ange vilket:	.....	.....

Fråga 91 **Kan Du läsa kortare texter, till exempel tidningsartiklar, på följande språk?**

	Ja, utan större problem	Ja, men med vissa svårigheter	Ja, men med stora svårigheter	Nej
Svenska	☐	☐	☐	☐
Danska	☐	☐	☐	☐
Finska	☐	☐	☐	☐
Engelska	☐	☐	☐	☐
Tyska	☐	☐	☐	☐
Franska	☐	☐	☐	☐
Polska	☐	☐	☐	☐
Spanska	☐	☐	☐	☐

Om det finns något eller några andra språk på vilket Du kan läsa utan större problem, i så fall vilket/vilka språk? .....

.....

.....

Ett varmt tack för din medverkan!

Vi är medvetna om att det har tagit tid för Dig att svara på våra frågor. Du har kanske också tyckt att några av dem har varit besvärliga att svara på. Vi är därför tacksamma för att få Dina synpunkter på formulärets och frågornas utformning.

.....

.....

.....

.....

.....

Samhälle Opinion Massmedia

SKÅNEUNDERSÖKNINGEN 2001

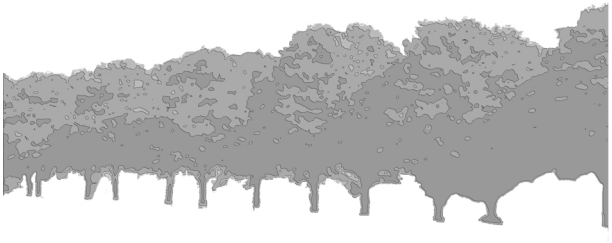

Skåneundersökningen 2001 är en vetenskaplig frågeundersökning som genomförs gemensamt av forskningsprogrammet Dagspresskollegiet och SOM-institutet vid Göteborgs universitet.

Dagspresskollegiet är ett forskningsprogram som startade 1979. Kollegiet studerar bland annat hur dagspressmarknaden utvecklas och hur samspelet mellan dagspress och andra medier ser ut. SOM-institutet drivs gemensamt av Institutionen för journalistik och masskommunikation, Statsvetenskapliga institutionen samt Förvaltningshögskolan vid Göteborgs universitet. SOM-undersökningen är en del av institutionernas forskning om opinionsbildning i det svenska samhället idag. *Skåneundersökningen 2001* genomförs även i samverkan med forsknings- och utbildningsområdet konst, kultur och kommunikation (K3) vid Malmö Högskola. Undersökningen genomförs i samarbete med Kinnmark DM & Distribution och går ut till 3 200 slumpmässigt utvalda personer i Malmöregionen.

Ansvariga för undersökningen är professor Lennart Weibull tillsammans med universitetslektor Lennart Nilsson. Projektsamordnare är Magnus Kinnmark och undersökningsledare är Andreas Jarud.

Har Du frågor som rör Din medverkan i undersökningen, ring gärna
Kinnmark DM & Distribution under kontorstid. Telefon: 020 – 28 28 30 (samtalet är gratis)

Du kan också ringa eller skicka e-post till SOM-institutet:
Andreas Jarud, telefon: 031-773 49 46, e-post: andreas.jarud@som.gu.se
Vill Du läsa mer om SOM-institutet och Dagspresskollegiet finns vi på Internetadressen:
www.som.gu.se

Denna streckkod är endast till för att inkomna svar skall kunna prickas av vid datorns optiska läsning. Då slipper Du få påminnelse i onödan.

SOM-INSTITUTETS RAPPORTER

ISSN 0284-4788

SOM-rapport nr 1
Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *SOM-undersökningen 1986*
Göteborg 1987, 87 sidor. Pris 20 kronor (moms tillkommer)

SOM-rapport nr 2
Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *SOM-undersökningen 1987*
Göteborg 1988, 112 sidor. Pris 20 kronor (moms tillkommer)

SOM-rapport nr 3
Björkqvist, Karin: *SOM-undersökningen 1988*
Göteborg 1989, 68 sidor. Pris 20 kronor (moms tillkommer)

SOM-rapport nr 4
Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *Åttiotal*
Göteborg 1989, 183 sidor. Pris 20 kronor (moms tillkommer)

SOM-rapport nr 5
Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *Medier och opinion i Sverige*
Göteborg 1990, 140 sidor. Pris 20 kronor (moms tillkommer)

SOM-rapport nr 6
Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *Politiska opinioner*
Göteborg 1991, 147 sidor. Pris 20 kronor (moms tillkommer)

SOM-rapport nr 7
Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *Åsikter om massmedier och samhälle*
Göteborg 1991, 150 sidor. Pris 20 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--7--SE

SOM-rapport nr 8
Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *Trendbrott?*
Göteborg 1992, 260 sidor. Pris 50 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--8--SE

SOM-rapport nr 9
Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *Perspektiv på krisen*
Göteborg 1993, 250 sidor. Pris 50 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--9--SE

SOM-rapport nr 10
Nilsson, Lennart (red): *Västsvensk opinion*
Göteborg 1993, 250 sidor. Pris 50 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--10--SE

SOM-rapport nr 11
Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *Vägval*
Göteborg 1994, 320 sidor. Pris 170 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--11--SE

SOM-rapport nr 12
Nilsson, Lennart (red): *Västsverige i fokus*
Göteborg 1994, 150 sidor. Pris 130 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--12--SE

SOM-rapport nr 13
Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *Det gamla riket*
Göteborg 1995, 305 sidor. Pris 180 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--13--SE

SOM-rapport nr 14
Nilsson, Lennart (red): *Västsvensk horisont*
Göteborg 1995, 250 sidor. Pris 150 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--14--SE
ISBN 91-972694-1-7

Swedish Opinion
Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (eds.)
Engelsk sammanfattning av SOM-institutets resultat.
Göteborg 1995, 24 sidor. Pris 50 kronor (moms tillkommer)
ISBN 91-972694-0-9

SOM-rapport nr 15
Jarlbro, Gunilla (red): *Ungdomars opinioner*
Göteborg 1996, 120 sidor. Pris 110 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--15--SE
ISBN 91-972694-2-5

SOM-rapport nr 16
Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *Mitt i nittiotalet*
Göteborg 1996, 470 sidor. Pris 220 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--16--SE
ISBN 91-972694-3-3

SOM-rapport nr 17
Nilsson, Lennart (red): *Västsvenska perspektiv*
Göteborg 1996, 238 sidor. Pris 160 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--17--SE
ISBN 91-972694-4-1

SOM-rapport nr 18
Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *Ett missnöjt folk?*
Göteborg 1997, 380 sidor. Pris 220 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--18--SE
ISBN 91-972694-5-X

Trends in Swedish Opinion
Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (eds.)
Långtidstrender inom svensk opinionsbildning, engelsk sammanfattning.
Göteborg 1997, 36 sidor. Pris 80 kronor (moms tillkommer)
ISBN 91-972694-6-8

SOM-rapport nr 19
Nilsson, Lennart (red): *Nya landskap*
Göteborg 1997, 290 sidor. Pris 190 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--19--SE
ISBN 91-972694-7-6

SOM-rapport nr 20
Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *Opinionssamhället*
Göteborg 1998, 342 sidor. Pris 220 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--20--SE
ISBN 91-972694-8-4

SOM-rapport nr 21
Nilsson, Lennart (red): *Mångfald – bilder av en storstadsregion*
Göteborg 1998, 283 sidor. Pris 190 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--21--SE
ISBN 91-972694-9-2

SOM-rapport nr 22
Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *Ljusnande framtid*
Göteborg 1999, ca 420 sidor. Pris 250 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--22--SE
ISBN 91-973670-1-X

SOM-rapport nr 23
Nilsson, Lennart (red): *Region i omvandling*
Göteborg 1999, ca 300 sidor. Pris: 210 kr (moms tillkommer)
ISBN: 91-973670-2-8
ISRN: GU-STJM-SOM--23--SE

SOM-rapport nr 24
Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *Det nya samhället*
Göteborg 2000, ca 520 sidor. Pris: 275 kr (moms tillkommer)
ISBN: 91-973670-3-6
ISRN: GU-STJM-SOM--24--SE

SOM-rapport nr 25
Nilsson, Lennart (red): *Den nya regionen*
Göteborg 2000, 275 sidor. Pris: 210 kr (moms tillkommer)
ISBN: 91-973670-4-4
ISRN: GU-STJM-SOM--25--SE

SOM-rapport nr 26
Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red) *Land, Du välsignade?*
Göteborg 2001, 485 sidor. Pris: 275 kr (moms tillkommer)
ISBN: 91-973670-6-0
ISRN: GU-STJM-SOM--26--SE

SOM-rapport nr 27
Nilsson, Lennart (red): *Flernivådemokrati i förändring*
Göteborg 2002, 368 sidor. Pris: 210 kr (moms tillkommer)
ISBN: 91-973670-7-9
ISRN: GU-STJM-SOM--27--SE

SOM-rapport nr 28
Oscarsson, Henrik (red): *Spår i framtiden*
Göteborg 2002, 212 sidor. Pris: 210 kr (moms tillkommer)
ISBN: 91-973670-8-7
ISRN: GU-STJM-SOM--28--SE

SOM-rapport nr 29
Wadbring, Ingela; Weibull, Lennart & Bergström, Annika (red): *Efter Arbetet. Synen på nedläggningen och dess konsekvenser.*
Göteborg 2002, 212 sidor. Pris: 210 kr (moms tillkommer)
ISSN: 1101-4692 och 0248-4788
ISRN: GU-STJM-SOM--29--SE

SOM-institutet
Göteborgs universitet
Box 710
405 30 Göteborg

Beställningar av publikationer kan göras hos Kerstin Gidsäter
E-post: kerstin.gidsater@jmg.gu.se

JMG:S PUBLIKATIONER

Redaktörer för JMG:s bokserie är professorerna Kent Asp och Lennart Weibull. Publikationer säljs genom institutionens försorg.

Göteborgsstudier i masskommunikation (1980 – 1990)

1. Lennart Weibull (1983) *Tidningsläsning i Sverige*. Stockholm, Liber.
2. Anders Ohlsson (1989) *Politiska nyheter till nytta och nöje.* Almqvist & Wiksell International, Stockholm.

Göteborgsstudier i journalistik och masskommunikation
Redaktörer: Kent Asp och Lennart Weibull

3. Severinsson, Ronny: *Tidningar i konkurrens. Dagstidningarnas agerande på lokala läsarmarknader i Västergötland 1950 – 1985.* Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet, 1994
4. Reimer, Bo: *The Most Common of Practices. On Mass Media Use in Late Modernity*. Almqvist & Wiksell International, Stockholm, 1994
5. Wallin, Ulf: *Vad fick vi veta? En studie i svenska nyhetsmediers rapportering åren före folkomröstningen om EU*. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet, 1994
6. Weibull, Lennart och Kratz, Charlotta (red): *Tidningsmiljöer. Dagstidningsläsning på 1990-talet.* Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet, 1995
7. Borden, William: *Power Plays. A Comparision Between Swedish and American Press Policies.* Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet, 1995
8. Tassew, Admassu: *Reporting a Pandemic. A Comparative Study of AIDS News Coverage in African and European Dailies*. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet, 1995
9. Djerf-Pierre, Monika: *Gröna nyheter. Miljöjournalistiken i televisionens nyhetssändningar 1961 – 1994.* Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet, 1996
10. Andersson Odén, Tomas: *Principer på pränt. En studie av redaktionella mål inom den svenska dagspressen.* Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet, 1996

11. Melin-Higgins, Margareta: *Pedagoger och spårhundar. En studie av svenska journalisters yrkesideal.* Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet, 1996

12. Elliot, Maria: *Förtroendet för medierna. TV, radio och dagspress i allmänhetens ögon.* Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet, 1997

13. Asp, Kent, Johansson, Bengt och Larsson, Larsåke: *Nära nyheter. Studier om kommunaljournalistik.* Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet, 1997

14. Carlsson, Ulla: *Frågan om en ny internationell informationsordning. En studie i internationell mediepolitik*. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet, 1998

15. Johansson, Bengt: *Nyheter mitt ibland oss. Kommunala nyheter, personlig erfarenhet och lokal opinionsbildning.* Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet, 1998

16. Wallin, Ulf: *Sporten i spalterna. Sportjournalistikens utveckling i svensk dagspress under 100 år.* Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet, 1998

17. Larsson, Larsåke: *Nyheter i samspel. Studier i kommunjournalistik.* Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet, 1998

18. Weibull, Lennart och Wadbring, Ingela (red): *Publik och medier 1996/1997. Särtryck av artiklar om medier ur SOM-rapporterna nr 18 och 19.* Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet, 1998

19. Lindstedt, Inger: "*Till de unga, till dem som ämna bliva tidningsmän". Handböcker i journalistik.* Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet, 1998

20. Dahlén, Peter: *Från Vasaloppet till Sportextra. Radiosportens etablering och förgrening 1925 – 1995.* Stiftelsen Etermedierna i Sverige, Stockholm, 1999

21. Löfgren Nilsson, Monica: *På Bladet, Kuriren och Allehanda. Om ideal och organiseringsprinciper i den redaktionella vardagen.* Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet, 1999

22. Wadbring, Ingela och Weibull, Lennart (red): *Tryckt. 20 kapitel om dagstidningar i början av 2000-talet.* Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet, 2000

23. Andersson Odén, Tomas: *Skaraborgar'n och Spionen. Tidningar i Västra Götaland genom 250 år.* Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet, 2000

24. Ghersetti, Marina: *Sensationella berättelser. En studie av nyheter från Angola 1987 och om Prinsessan Diana 1997 i dagstidningar, radio och TV.* Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet, 2000

25. Örnebring, Henrik: *TV-Parlamentet. Debattprogram i svensk TV 1956 – 1996.* Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet, 2001

26. Andersson Odén, Tomas: *Redaktionell policy. Om journalistikens mål och inriktning i svensk dagspress.* Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet, 2001

27. Jansson, André: *Image Culture: Media, Consumption and Everyday Life in Reflexive Modernity.* Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet, 2001

28. Nilsson, Åsa och Severinsson Ronny: *Trender och traditioner i svensk morgonpress 1978 – 1999.* Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet, 2001

29. Stål, Margareta: *Signaturen Bansai. Ester Blenda Nordström – Pennskaft och reporter i det tidiga 1900-talet.* Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet, 2002

30. Wadbring, Ingela; Weibull, Lennart och Bergström, Annika: Efter Arbetet. *Synen på nedläggningen och dess konsekvenser.* Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet, 2002

Institutionen för journalistik och masskommunikation
Göteborgs universitet
Box 710
405 30 Göteborg

Beställningar av publikationer kan göras hos Kerstin Gidsäter
E-post: kerstin.gidsater@jmg.gu.se